

نور محمد الرحمن اللکھوی

تەفسیری رەوان

بۆ تیگەیشتنی قورئان

بەرگی [۹]

نووسیناس

مەلا مەحموودی گەلاڵەیی

جزمی [۱۷]

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسیری رەۋان

بۇ تېگەشتى قورئان

بەرگی نۆیەم

نووسینی

مەلا مەحمۇودی گەلەھیی

جزمی (۱۷)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسیری رهوان بۆ تیگه‌یشتنی قورئان.

نووسینی: مه‌لا مه‌حموودی گه‌لله‌یی.

چاپی یه‌که‌م.

چاپخانه‌ی ئۆفسیتی تیشک.

تیزار: (۵۰۰) دانه.

ژماره‌ی سپاردن : (۳۶۹) ی سالی (۲۰۰۱).

مافی چاپکردن پارێزراوه و تهنها هی نووسهره.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الانبیاء)

ئهم سوره ته ناو نراوه (الانبیاء) چونکه سهرگورشته و چیرۆکی پیغه مبه رانی تیدا یه، باسی جهاد و تیکۆشانی پیغه مبه ران ده کا له گه نه ته وه بته درسته کانیا، سهرتا به درێژی چیرۆکی باوکی پیغه مبه ران؛ هه زه ته تی ابراهیم (علیه السلام) راده نوێنی و نه جار ده ست ده کا به سهرگورشته ی هه زه ته تی نیه سحاق و یه عقوب و لوط و نوح و داوود و سلیمان و نه ییوب و نیه سماعیل و نیه یس و ذیلکیفل و یونس و زه که ریا و عیسا تاده گاته سهرداری پیغه مبه ران موحه ممد (دروودی خودا) له هه موانیان بی.

چیرۆک و به سهرهاتی ئهم زاتانه راده نوێنی و به شیوه یه کی کورت بیری تیکۆشان و هه ول و ته قه لایان غایش ده کا.

نه زیهت و کوێره وهریسان ده خاته روا!

سوره ته که مه ککیه، واته: له مه که که نازل بووه، باسه سهره کیه کانیشی نهو باسانه که سوره ته مه کیه کان له خۆیان گرتوون! باسی یه کتا په رستی و پیغه مبه رایه تی و زیندوو بوونه وه ده کا، به شیوه یه کی گشتی سوره ته که نهو مه و زوعانه چاره سهر ده کا له چوار چپوهی رانواندی یاسا که ونیه کان و په یه وه ست کردنی بیرو باوه پێیان نه وه، که و ابو عه قیده به شیکه له پیکهاته ی بوونه وه رو به گوێره ی یاسا کانی کار ده کا.

عه قیده دروست ده بی له سهر نهو حق و راستیه ی ناسمان و زهوی له سهر پیکهاته وه، نهو جیدییهت و گرنگیه ی ناسمان و زهوی له سهر دروست کراوه، بیرو باوه پێ راسته قینه شی لیه سهره لداوه. به کورتی عه قیده گاته وه گه پ نیه، وه کوو چۆن بونه وه به گاته نه هاته ته دی.

بۆیه قورئانی پیرۆز سهرنجی ئاده میزادان راده کیشی، دل و هۆش و بیرو
فکریان ده هینی و دهبا، دهیاغخته پەرواز له نیتوان ئاسمان و زهوی دا، له نیتوان
کیتوو شیوو دۆل و شهوو روژو خوړو مانگ دا، سهرنجیان راده کیشی بۆ
یه کیه تی یاساکان، نمو یاسایانه ی بوونه وهر هه لده سوپرتن و کاریگهرن تی یدا،
له روانگهی یه کیتی یاساکانه وه ده گاته تاكو ته نهایی خودای زاناو داناو
به دیه پتهر، خودای بێ هاوتا له مولك و خاوه نیه تی دا بێ وینه له دروست کردن و
به دیه پتهر دا. خودای تاكو ته نهها له زات و له صیفاتدا، بێ شه ریک و بێ نه
ظیرو بێ وه زیر. ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَةُ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾.

نه مجار سهرنجی ئاده میزاد راده کیشی بۆ یه کیه تی نمو یاسایانه ی
کاریگهرن له ژیا نی سهر زهوی، بۆیه کیه تی سهرچاوه ی ژیان ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ
كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ بۆیه کیتی سهره نجام و ئاکامی هه موو گیانه له به ریک که مردنه
﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾، بۆیه کیه تی سهره نجامی کۆتایی: که گه پانه وه یه
بۆلای خودا ﴿ثُمَّ إِلَيْنَا تَرْجِعُونَ﴾ بیرو باوه رپی راست ههر یه کیکه و نابێ به دوو،
هه موو پیغه مبه ران به در ژایی میژوو بانگه وازیان بۆ یه ک ئاین کردوه، ﴿وَمَا
أَرْسَلْنَاكَ مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾
سوره ته که ش جهخت له سهرته وه ده کاته وه: که دابو نهری تی خودا له بوونه وه ردا
گۆرانی به سهردا نایه، ده ی یاسای خودا و اهاتوه: که دوارۆژ بۆ حهق و راستی
بێ، سهرکه و تن بۆ حهق بێ و باطل دۆپاوی، چونکه حهق یاسایه کی بوونه وه ره
سهرکه و تنی دابو نهری تی کی خودایی یه ﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ
فَيُدْمِغُهُ فَإِذَا هُوَ ذَاهِقٌ﴾ دوارۆژ بۆ موسولمانانه ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ
بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾.

په یوه ندی و مونسه به ی سوره تی (الانبیاء) به سوره تی پیتشو له دوو
باره وه یه:

۱- له کۆتایی سوره تی پیشوودا فەرمووی ﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِرَأْسِ الْوَاحِلِ مِثْلُ نَجْدٍ﴾ ههروهها فەرمووی: ﴿قُلْ: كُلُّ مَتَرَبِّصٍ فَتَرَبِّصُوا﴾ له سه ره تایی نهم سوره تهش دا فەرمووی: ﴿اقْتَرِبْ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ﴾.

۲- له سووره تی پیشوودا، ئاده میزادانی ترساند له وهی به کالۆ و سالۆ سامانی جیهان هه لئه له تێن. نه وه بوو له کۆتایی سوره تی (طه) دا فەرمووی ﴿وَلَا تَمْدَن عَيْنُكَ إِلَى مَا مَتَعْنَا بِهِ زَوْجًا مِنْهُمْ زهرة الحياة الدنيا﴾ لیرهش دا: كه ده فەرمووی: ﴿اقْتَرِبْ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ...﴾ دياره نزیکی رابوونی قیامت داخوازی نه وه یه: كه ئاده میزاد هیئده كۆل به دونیا وه هه لئه گرن، چونكه ژبانی جیهان بێ به قایه و ساته وه ختیكه و به سه ره ده چی! ده رباره ی فه ضل و گه وه یی نهم سوره ته زۆر فەرمووده ی سه حیح و چه سپار ریوایه ت کراون.

نیمای بوخاری له عه بدوللای کۆری مه سه عوده وه ریوایه تی کردوه: ده فەرمووی: سوره تی (یسراء، الکهف، مریم، طه، الانبیاء) له سوره ته پیشینه کانی قورئان و زوو خوێندراونه وه له بهر کراون.

ده لێن: كه نهم سوره ته نازل بوو، به عامیری کۆری ره بیعه یان گوت: بۆچی ده رباره ی هه ندی شوینی نهم سوره ته پرسیارت له پیغه مبه ر ﷺ نه کرد؟ له ولما عامیر گوتی: نه مرۆ سوره تیک نازل بوو، به ته وای دونیای پیش چاو خستین.

هه لئه ته سه ره تایی سوره ته كه ترسناك و ترسینه ره، پر سام و هه بیه ته، ئاده میزادان ده ترسینی له نزیك بوونه وه ی رابوونی قیامت، له کاتیک دا خه لکی بێ ناگان و چ باکیان له هاتنی نیه، هه ست به خه ته رو ته نگ و چه لئه مه کانی ناکه ن، گۆی بۆ قورئان ناگرن، بایه خ به بانگه وازی پیغه مبه ر ﷺ ناده ن، له له ززه ت و خوژی دونیادا رۆچوون. ته مجار هۆی سه ره پیچی کردنی

موشریکه کان دیاری ده کاو نهوه روون ده کاتهوه: که موشریکه کان په لپی نیمان نه هینانیان نهوه یه، ده لپن: موحه مه ده ئاده میزاده، موعجیزه ی ماددی بهرچاومان بۆ ناهیتی، وه کوو موساو عیسا بۆ گه له کانیان هینانیان! جاقورنان رده دی دانهوه بهوه: که پیغه مبه ران هه موویان ئاده میزاد بوون، خۆراکیان و خواردنهوه خواردنهوه یان بووه، به ناو بازارو کۆچه و کۆلانه کانی ولات دا هاتوو چۆیان کردوه .

ئه جار مونا قه شه له گه ل موشریکه کان ده کاو به لگه له سه ر تا کو ته نهایی خۆی ده هینیتتهوه. نهوه رون ده کاتهوه: که نابیی له بوونه وه ردا زیاد له یه ک خودا هه بی، چونکه نه گه ر زیاد له یه ک خودا هه بی زهوی و ناسمان تیکده چن. هه روا نهوه ش روون ده کاتهوه: که له سه ره تا دا ناسمانه کان و زهوی یه ک پارچه بوون و دوا یی ته قیونه وه لیک جودا بوونه وه، کتوه کانی به ناخی زهوی دا دا کو تا ون بۆ نهوه ی جو له جو له نه کا، شهو روژو مانگو خۆرو نه ستیره کانی به دیهیتا ون. سه ره نجامی دونیا، و تیرا نبوونه، مردنی گیان له بهرانه، ته نانه ت فریشته و پیغه مبه رانیش ده بی بمرن، ته نه ا زاتی خودا ده مینیتتهوه. دوا یی زیندو بوونه وه هه یه، هه موو که س را پیته چی ده شتی مه حشه ر ده کرین و حیساب و لیک کۆلینه وه یان له گه ل ده کری و هیه ک که س به ته ندازه ی گه ر دیله یه کیش سته می لی نا کری، هه ر که سه و به پیی کرده وه ی خۆی پادا شتی ده دریتتهوه.

عه زابی تر سنا ک بۆ کافرو بی دینه کانه، موشریکه کان به خۆیان و په رسته را وه کانیانه وه ده بنه سوته مه نی دۆزه خ، له روژی قیامه ت دا دیه نی بوونه وه ده گۆپی، زهوی به شیوه یه کی تر دیته بهرچا و ناسمانه کان ل سوول ده کرین، خودا په رستان ده که ونه نا و نازو نیعمه تی به هه شته وه ((خودایه! بۆ خاتری زات و صیفات بۆ خاتری نا وه جوانه کانت ریسوای شهو روژه مان نه که ی)).

بِئِ نَاكَايِ خَه لَكْ لَه حِسَاب و لِيَكُوْلِيْنَه و هِي رُوْزِي قِيَامَه ت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿١﴾
 مَا يَأْتِيهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِمْ مُّحَدَّثٍ اِلَّا اَسْتَمَعُوْهُ وَهُمْ
 يَلْعَبُوْنَ ﴿٢﴾ لَا هِيَ قُلُوْبُهُمْ وَّاسْرُوا الْبَنَجَوَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا
 هَلْ هَذَا اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ اَفَتَأْتُوْنَ السِّحْرَ وَاَنْتُمْ
 تُبْصِرُوْنَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ
 وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيْمُ ﴿٤﴾ بَلْ قَالُوْا اَضَعَتْ اَحْلَامٌ بَلْ
 اَفْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَاْنَا نِثَايَةَ كَمَا اُرْسِلَ الْاَوَّلُوْنَ
 ﴿٥﴾ مَا ءَامَنْتْ قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرِيْبٍ اَهْلَكْنَاهَا اَفْهُمْ يُؤْمِنُوْنَ

﴿٦﴾

﴿اقترب للناس حسابهم وهم في غفلة معرضون﴾. رۆژگاری حساب و
 لیکۆلینه و هێ ناده میزادان نزیک بۆته و، وانزیکه قیامت رابی و خه لکی
 به گوێره ی کرده و هه کانیان سزا بدرین و پاداش و هه رگر نه و، به لام ناده میزاد بئی
 ناگا و بئی خه بهرن، خه ریکی خۆناده کردن نین بۆ نمو رۆژه، هیه یادی
 قیامت ناکه نه و هه په له ناکه ن له نیما نه یان.

نیشانه ی بۆ ناگایه که یان نه وه یه: ﴿مَآیَاتِهِمْ مِنْ ذِكْرِ مَنْ رَیْهِمْ مُحَدَّث
 اِلَّا اسْتَمْعُوْهُ وَهُمْ یَلْعَبُوْنَ﴾ لاهیه قلوبهم ﴿نایه ته خواری بۆ سهریان هیج
 به شیک له قورنان نیلا که ده بییست گالته ی پی ده که ن! هه تا په یتا په یتا
 سهروشیان پی رابگه یه ندری و نایاتی قورنایان بۆ پی، هه تا ناگادار کردنه وه و
 په ندو نامۆژگاریان ناراسته بکری بۆ نه وه ی په ند نامیژ بین و به خویندا
 بچنه وه، نه وان شیلگیر تر ده بن و زیاتر پشت له بانگه وازی راست هه لده که ن،
 پتر گالته یان پی دی و قه شمری و لاقرتیان پی ده که ن!
 نه وانه: که نیگای خودایان بۆ ده خویندریته وه و گوئیان لی ده بی، دلی
 ناده نی و تابۆیان بکری خوینی لی گیل ده که ن.

نایه ته که هه لنانی ناده میزادانی تیدایه: بۆ نه وه ی رویکه نه نیمان و خودا
 په رستی، چونکه که سیك بزانی قیامت نزیکه رابی، خیرا له تاوانه کانی
 په شیمان ده بیته وه، تۆیه ده کا، گرنگی به دونیا نادا، هه موو شتیک
 که هاتنه که ی ته نکید بی به نزیک داده نری، مردن دی و گومانی تیدا نیه،
 مردنی هه موو ناده میزادی کش رابوونی قیامته بۆی. هه رکه سیك بری نه وه
 قیامته تی لی هه لساوه، زیاد له وه ش قیامته به به راوردی کردنی له گه ل را بردودا
 نزیکه ..

ریوایه تکراره یه کیک له هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ خهریکی دیوار رابه ست
 بوو، یه کیک تر به لایدا تپه پری له و رۆژدا که نه م سوره ته نازل ببوو، کابرای:
 که خهریکی دروست کردنی دیواره که بوو به وی تری گوت: نه مپۆ چی له قورنان
 نازل بوو؟ کابرا وتی ﴿اَقْتَرِبْ لِلْنَّاسِ حَسَابُهم...﴾ نیت کابرا دهستی له دیوار
 کردن هه لگرت و وتی: سویند به خودا نه م دیواره ناکه م، چۆن من خانوو بکه م و
 قیامته بی و بکه م وه سه ر حیساب و لی کۆلینه وه؟!

نایه ته که سه ر زه نشت و زه می موشریکه کانی تیدایه، له هه مان کاتدا
 جله و گیریی له خه لکی تریش ده کا: که به و جوژه نه بن، چونکه سوود بینین

لەبىستىن كاتىك دەستەبەر دەبى دۆ دەروون بەيىستىنە كەي بەناگايىن و بىر
بىكەنمۇ، نەگىنا بىيىستىنى تەنيا چ سوودى نىو فەرقى بىيىستىنى ئادەمىزادو
ئازەل نابى.

كەدە فەرمۇي: (عەدث) ئامازە نىو بۆ ئىو قورئان دروستكراو تازە
داھاتووبى، چونكە وشە نوسراو گوتراو بىيىستراو كەن (حادث) نو
گومان لەو دە نىو، وەلى ئەسلى قورئان: كەكەلامى نەفسى يەو ھى خودايە،
ئىو وەكوو زات و صىقاتى پەرورەدگار ئەزەلى يەو كاتىك نەبۇ نەبووبى:

نەجار پەرورەدگار وەصفى ھەلۋىستى كافرەكەن دەكە لەكاتى نازلېبونى
قورئان دا، دەفەرمۇي: ﴿وَأَسِرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا﴾ ئەوانەي كافرو
ستەمكارو غافل و بى ناگان لەپەيامى قورئان و قىيامەت يان لى نىك بۆتەمۇ،
بەچىپەمۇ قسە دەكەن و لەناو خۇياندا بەسرتەمۇ بەيەكەتە دەلېن: ﴿هَلْ هَذَا إِلَّا
بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ﴾ ئايا موھەممەد ئادەمىزادىك نىو وەكوو ئادەمىزادى تر؟؟ ئەم
كابرەيە لافى پىغەمبەرىتى لى دەداو دەلى قورئانم بۆ ھاتوۋە ئادەمىزادىك
نىو وەكوو ئىو؟ ئەوئىش وەكوو ئىو خوارەن و خوارەنمۇ نىو؟ وەكوو ئىو
بەدووقاچ نايە ناچى؟ ئەوئىش وەكوو ئىو نامى؟ دەي باشە چۆن لەناو ئىو دە
تەنيا ئەو دەكرىتە پىغەمبەرو نىگا بۆ ئەودى؟

ھەلبەتە ئەم بۆچۈنەيان لەوۋە سەرى ھەلدا بوو: كەپروايان وابوو:
پىغەمبەر دەبى فرىشتەبى و بەھىچ جۆرى ئادەمىزاد بەكەلكى پىغەمبەرىتى
نايە، وايان دەزانى ھەر ئادەمىزادىك بلى: من پىغەمبەرمۇ موغجىزە بخاتە
روو بۆخۆى ساحىرەو موغجىزەكەشى سىحرە. بۆيە بەئوسلوپىكى ئىنكار
ئامىز لەناو خۇياندا بەيەكەتە دەگوت: ﴿أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَاءَ وَانْتُمْ تَبْصُرُونَ؟﴾
ئايا ئىو چۆن شوئىن موھەممەد دەكەن، لەكاتىك دا دەزان: كە ئەوئى
ھىتاۋىەتى و دەلى: نىگەي خودايە، سىحرە جادو بازىيە. چۆن ئىو بىرواي پى

ده کمن؟ له کاتیک دا لیتان عدیانه که نهوهی نهو به موعجیزه ی ناو ده با،
سیحریکی په تییه.

به کورتی نهوان ده یانویست تانه له پیغه مبهرایه تیه که ی بدهن:-

۱- ده یانگوت: پیغه مبه ر نابی ناده میزاد بی.

۲- نهوهی له سهر دهستی نهو دهرده که وی و ده لئی موعجیزه یه سیحرو

جادوه!!

بۆیه ش به چپه و سرتنه نهم وتو وێژیه یان له ناو خۆیاندا نه نجام ده دا،
ده یانه ویست رینگا چاره یه کی باش و سهر که وتوو بلۆزنه وه، بۆ بهرگری و
روخاندنی په یامی پیغه مبه ر ﷺ نه یانده ویست دوژمنه کانیان ناگاداری پلان و
نه خشه ی بهر هه لستیه که یان بن.

به خدیالی خۆیان: له که که دارکردنی په یامی پیغه مبه ر ﷺ بهو جوړه رینگا
چاره یه کی سهر که وتوه و ده توان به وه نوری دره خسانی ئیسلام بکوژینه وه.

داب و نه ریتی قورپه شیه کان وابوو بۆ نهو جوړه شتانه ووتو وێژی نه ییان
نه نجام ده دا، له په ندو حیکمه تی نه واندا هاتوه ده لئی: ((استعینوا علی قضاء
حوائجکم بالکتمان)) نه جار په روه ردگار فرمانی به پیغه مبه ر ■ کرد:
که ولا میان بداته وه: نه ویش وه لامی دانوه ﴿قال: ربی یعلم القول فی السماء
والارض وهو السميع العليم﴾ فرمووی: نهوه ی ده یلین و ده تانه وی بیلین:
به سرتنه و چپه مه یه ژن، بیگومان نه لا خودای منیش و ئیوه شه، ناگاداری
هه موو نه ینی و ناشکرایه که، له زه وی و ناسمانه کان دا هیچی لی گوم نابی،
هه رچی بگوتری و بکری، هه رچی رویدا له بونه وه ردا لای خودا ناشکرایه،
هه ر خودا قورثانی نازل کردوه، نهو قورثانه هه والی نه وه ل و تاخری
له خوگرتوه، هه رچی پیویست بی بۆ دنیا و قیامت ناماژی پی کردوه. نهو
خودایه شنه وایه به و ته و چپه و سرتنه سرتان، زاناو ناگاداره به حال و وه زع و

هه لسو که ووتتان. هیچی لی هون نابی، رۆزی قیامت تۆلەتان لی دەستینی و ناهیلی بە سەرتانەوه بجی.

لە نایەتە کەدا دە فەرموی: ﴿يَعْلَمُ الْقَوْلُ﴾ نەیفەرموو (يعلم السر) هەرچەندە لەپێشەوه فەرموی: ﴿وَاسِرُ النَجْوَى﴾. کە بەر وائەت شوینە کە شۆینی (يعلم السر) یە بەلام: کەوای نە فەرموو. ناماژ یە بۆ ئەوه: کەوشە (قول) ناشکراو نەیتی دە گرتەوه، زانیاری خودا بە هەردوکیان چوون یە کەو جودا وازی نیە، بەپێچەوانەی زانیاری ئادەمیزاد! کەوابی تەعبیرە کە شاملە بۆ زانیاری نەیتی و ناشکراو بە زیادیشەوه.

بە کورتی دە فەرموی: خودا ئەو جۆرە ناخواتنەو ناشکراترو نەیتی تریش دەزانی.

ئەجار پەرورەدگار ئەوه رادەگەیەنی: کە کافرەکان سەر سام بوون، نەیان دەزانی بەرامبەر قورئان چی بڵێن: هەردەمە شتێکیان دەگوت، لەسەر رایە کە نەدەمانەوه. هەروا بەرامبەر پێغەمبەریش هەمان هەلۆستیان هەبوو؛ دەمی کە دەیانگوت شاعیرە، چەلێک دەیانگوت: ساحیرە، کاتی واش هەبوو دەیانگوت: شیتە... هتد.

ئەو تە ئەوان لەسەر تادا وەصفی پێغەمبەریان بەوه کرد: کە ساحیرەو ئەوهی دەیلی سیحرو جادو، پاشان وازیان لەوه هێناو بیرو بۆ چۆنێکی تریان لەلا گەڵاڵە بوو، وەکوو پەرورەدگار لێیان دەگێرێتەوه دە فەرموی: ﴿بَلْ قَالُوا: أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ افْتِرَاءٌ، بَلْ هُوَ شَاعِرٌ﴾ واتە: وازی نە ئەوهی دەیانگوت: ساحیر و جادو بازە. بەلکوو بەوهش ئەوەستان وتیان: قورئان پێکەتەیه لەپرو پوچ و شتی تێکەل و پێکەل، خەونۆچکەو خەیاڵ پلاوو و پێنەیه موحەممەد بەزەرە خەون دیتوونی.

ئەجار بەوهشەوه ئەوەستان: وتیان ئەم قورئانە دەست هەلبەستی موحەممەد خۆیەتی بە دەم خوداوه هەلی بەستوو، پاشان ئەوهش گواستیانەوه:

وتیان: موحه ممد شاعیره و نهوی ده یلی: شیعره، نه م راپایی و سهر لی
تیکچونه یان به لگه یه له سهر نهوهی: بیرو باوره که یان پووچ و بی بناغه یه.
هه ق و راستی ده شیوتن!!

جاندهوان یان نازان حه قیقه تی موحه ممد ﷺ چیه و چۆنه، یان ده زانن و
خۆگیتل ده که نو به دهستی نه نقه ست خۆیان نه زان ده که نو ته سلیم نابن
ههر چۆنیک بی نهوان تاوانبارن،

ههروه ها نه م بیرو بۆچون و راپایی یه له لایهن هه موانه وه بووی، یان
له لایهن ده ستو تا قمی که وه بووی نیشانه ی نه وه یه: که نه وانه ■ ههسته پاچه و
داماو بوون له بهرام بهر قورئان و نه یانده زانی چی بکه ن!

جا که نه م نیح تیمالاته یان خسته رو نه م بیرو بۆچونه یان دوو ساره
کرد نه وه، نه مجار ویستیان خۆیان له ده ست قورئان رزگار بکه ن و وتیان: ﴿فَلْيَأْتِنَا
بآيةٍ كَمَا ارسل الأولون﴾ نه گهر موحه ممد راست ده کا له و ■: که پیغه م به ره و
له خواوه ره وانه کراوه، قورئان که لامی خودایه و به نیگا بۆی نیژدراوه، ده با
به لگه یه که مان بۆ بیئنی داوا که ی بچه سپیئنی، باموعجیزه یه کی ترمان نیشان بدا
جگه له قورئان، باموعجیزه یه کی وه کوو موعجیزه ی موسا، یان موعجیزه ی
صالح یان موعجیزه ی عیسا مان بۆ بیئنی! نه گهر موعجیزه یه کی وه کوو دار
دهسته که ی موسا یان وه کوو حوشره که ی صالح یان وه کوو زیندو کرد نه وه ی
مردو له لایهن عیسا وه مان بۆ بیئنی نه وه بر وای پی ده که ین و نیمانی پی
ده هینن!

نه مجار پهروه ر دگار به درۆیان ده خاته وه ده فهرمو ی نه گهر موعجیزه ی
ئاواشیان نیشان به ری ههر نیمان ناهینن، چونکه نهوان له کوفرو گومرایی دا
رۆچون.

﴿ما امنتم قبلهم من قرية اهلکنها، افهم یؤمنون؟﴾ نهو گهل و نه ته وه
پیشینه ی له ناومان بردون هینده ی نهو موشریکه قورپه ییشیانه گومراو یاخی

نهبون، دهی ئه و گهل و نه ته وانه کاتی ئه و جوړه موعجیزانه له سهر دهستی
پهغه مېره کانیان نیشان درا، ئیمانیان نه هیئا، به لکوو پهغه مېره کانیان
به درو خستنه وه، ئیمیش له ناومان بردن، نایا ئه و قور هیشیانه - که زور له و
که لانه سهر په ترن- نه گهر له و جوړه موعجیزانه یان بو بی ئیمان ده هیئن؟
نه خهیر ئه و قور هیشیانه نه گهر له فرزتک دا له و جوړه موعجیزانه شیان نیشان
بدی، ههر ئیمان ناهیین... وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿ان الذين
حققت عليهم كلمة ربك لا يؤمنون، ولو جاتهم كل اية، حتى يروا العذاب
الاليم﴾ (یونس/ ۹۶-۹۷) که وایی جی به جی نه کردنی په لپو بیانوه کانیان
له بهر ژه و هندیی نه وانه، چونکه نه گهر په لپو بیانوه کانیان بیته جی و ئیمان
نه هیئن، به گویره ی دابو نه ریتی خودا له بوونه وهر دا به کسهر ریشه کیش
ده کرین. وه لی حکمه تی خودا داخوازی نه وه بووه: که گهل و نه ته وه ی حه زه تی
موحه محمد ﷺ به عه زابی ریشه کیشکمر له ناو نه با، مؤله تیان بدا بو روژی
دیاری کراو: که روژی قیامه ته. بویه ش حکمه تی خودا واداخوازه:
که قور هیشیه کان کوکوژ نه کاو وه کوو گهل ی فرعه ونو عادو نه موود ریشه
کیشیان نه کا، چونکه خودا بوخوی ده زانی له پستی نه مانه گهل و نه ته وه یه ک
ده که ویته وه ئیمان ده هیئن. میژووش ئه و راستی و حه قیقه ته ی چه سپاند،
نه وه تا پاش ماوه یه ک کوپوو کچی ئه و قور هیشیه سهر په قانه موسولمان
بونو بوونه هه لگرو بانگخوازی نیسلام!!

پێغه مبه‌ر ﷺ ناده‌میزاده، واده‌ی خودا

پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تیدا نیه، قورئان نه‌صیحه‌ته

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ

الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا

لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾ ثُمَّ صَدَقْتَهُمُ

الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

نهم کۆمه‌له‌ نایه‌ته وه‌لامی قورده‌یشیه‌کانه ده‌داته‌وه: که‌ده‌یانگوت:
«هل هذا الا بشر مثلكم؟» نمو راستیه روون ده‌کهنه‌وه: که‌هه‌موو
پێغه‌مبه‌رانی پیش هه‌زه‌تی موحه‌مه‌د ﷺ ناده‌میزاد بوون. ناگوئیی
پێغه‌مبه‌ر بۆ ناده‌میزاد ناده‌میزاد نه‌بی، که‌وابی ره‌خه‌که‌یان: که‌ ده‌لێن:
پێغه‌مبه‌ر نابێ ناده‌میزاد بێ له‌جی‌ی خۆی نیه.

ده‌فهرموئ: «وما ارسلناك قبلك الا رجالا نوحى اليهم» نه‌ی
موحه‌مه‌د! ئیمه‌ پیش تو هیچ پێغه‌مبه‌ری‌کمان نه‌ناردوه‌ بۆ سه‌ر گه‌لو
نه‌ته‌وه‌یه‌ک له‌ سه‌ر جه‌م گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانی پیشوو، ئیلا: که‌ناردومانه‌ پیاوی‌کمان
ناردوه‌ وه‌کوو خۆیان بووه، له‌شی‌وه‌و ناکاری ناده‌میزاد یانه‌ی‌دا، هیچ کاتێ
ئیمه‌ فریشته‌مان نه‌کردۆته‌ پێغه‌مبه‌ری ناده‌میزاد، به‌لکو پیاوی‌کمان
هه‌لبژاردوه، نیکامان بۆ کردوه، فەرمان و جله‌و گیریه‌کانی خۆمانمان به‌هۆی

جو برائيل موه پى گهيانده، ئويش به گهل و نه موه كهى خوى راگهيانده. نهوه
نهو موشريكانه چيانه؟ بۆ واخويان گيل ده كن؟

ويتنى نهم ئايه ته ئايه تىكى تره: كه ده فرموى: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
إِلَّا رِجَالًا نُوْحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ (يوسف/١٠٩) دهى بۆچى نهو
موشريكه قور هيشيانه بير ناكه نهوه؟ بۆچى لهوه خالى نابن: كه تو
پيغه مبهريكى ناده ميزادى وه كوو باقى پيغه مبهرائى پيش خوت؟ بۆتيناگهن:
كه تو دابو نه ريتت له پيغه مبهرائى تر جوداواز نيه؟ وه كوو له ئايه تىكى تر دا
ده فرموى: ﴿قُلْ: مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ﴾.

نهجار پهروه دگار فرمان به قور هيشيه كان ده كاو ده فرموى: ﴿فَأَسْأَلُوا
أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئي وهى موشريك و بته مرست نه گهر بۆ خوتان
نهو راستيه نازانن و گومانتان هيه له وه دا: كه پيغه مبهر ههرد بهى ناده ميزاد
بهى، ده پرسيار له خاوه نامه كان بكن، پرسيار له زانايانى جوله كهو
نه صرائيه كان بكن، له وانه پرسيار بكن: كه ناگادارى تهورات و ئينجيلن،
بانه و تان بۆ روون بكنه وه!!

موشريكه كانى قور هيش پرسو رايان به نه هلى كيتاب ده كردو له باره
پيغه مبهروه. باوهريان به قسهيان هه بوو، له دژايه تى پيغه مبهردا يه كانگير بوون
له گه لياندا.

له لايه كى تره وه جوله كهو مه سىحى، دوو كۆمهلو تا قمى گه وه بوون،
هه موويان باوهريان وابوو كه پيغه مبهر ده بهى ناده ميزاد بهى: كه واته بهم
فرموده يه بته مرسته كان ده ميان به ستراو هيج قسهو بيانويه كيان بۆ
نه مايه وه.

قه تاده ريوايه ده كا ده لى: دانىشتوانى مه كه كه به پيغه مبهريان گوت:
نه گهر راست ده كه ميه تو پيغه مبهرى و ده ته وى ئيمه ئيمانت پى به ئينين،
ده كى وى صه فامان بۆ بكه به زير. جو برائيل هاته لاي پيغه مبهر ﷺ فرموى:

نه گهر ده تهوی نهوی گه له کت کردویانه به بیانوو داوات لی ده کهن بۆت جی به جی ده بی، به لام نه گهر نهو شتهی نهوان داوای ده کهن هاته دی و ئیمانیا نه هینا، نیت مۆلته نادرین و یه کسهر ریشه کیش ده کرین، نه گهر چه زیشت لی یه له گهل قه ومه مه کت به صه برو نارام به. پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: به لکوو له گهل قه ومه که م به هیدی و له سه ره خو ده بم. نیت نایه تی ﴿ما امن ت قبلهم... الا یة﴾ نازل بوو.

بۆیه پیویسته پیغه مبه ر ناده میزاد بی، هه تا ناده میزادان بتوانن نیگیا ن لی وه ر بگرن و بتوانن کاروباری نایینی و پیویستیاتی دونیا و دینیا ن لپوه فی ر بن و به ناسانی نهوی له خودا وه نازل ده بی به وان بگا... نه م نایه ته ده قی کی ناشکرا و نوما یانه له وه دا: که پیغه مبه ر ده بی پیا و بی و نابی مینه بی.

﴿وما جعلنا هم جسداً لایاکلون الطعام، وما کانوا خالدين﴾ داب و نه پیتی نی مه وانه هاتوه: که پیغه مبه ران جهسته بن خواردن و خواردنه وهیا ن نه بی، به لکو پیغه مبه ران هه مو یان جهسته یان هه بو وه خواردن و خواردنه وهیا ن پیویست بو وه. ههروه ها داب و نه ریتمان وانه هاتوه نهو پیغه مبه رانه نه مرین و بۆ هه تا هه تایه له دونیا دا بیانه ئیلینه وه، نهوانه هه مو رهوشتی کی ناده میزادیا ن تیدا بو وه، خواردن و خواردنه وهیا ن هه بو وه، به خه بهری و نووستن و ماندن بو ون و حه سانه وهیا ن هه بو وه، نه خو شی و سه ر تیشه و مردن و ژیا نیا ن هه بو وه.

وینه ی نه م نایه ته نایه تی کی تره: که ده فه رموی: ﴿قالوا: ما لهذا الرسول یاکل الطعام ویمشی فی الاسواق﴾ (الفرقان/۷) یان ده فه رموی: ﴿وما ارسلناک قبلک من المرسلین﴾ انهم لیاکلون الطعام، ویمشون فی الاسواق﴾ (الفرقان/۲۰).

﴿ثم صدقناهم الوعد فانجيناهم ومن نشاء﴾ نیتر ئیمه له تیره ی
ئاده میزاد پیغه مبه رمان هه لباردن و رهوانه مان کردن بۆسر ئاده میزاد، واده و
به ئینمان پیدان و به ئینه کانی خۆمان هینانه دی!

پارێزگاریمان لی کردن، به سهر دوژمنانیاندا سهرمان خستن، ههروا
هه رکه سی و یستبیتیمان رزگاری بکهین و سهری بجهمین ویستی خۆمان
هیناوه ته دی ﴿واهلكنا المسرفين﴾ سته مکارو مله ورو یاخی بوانمان به رباد
کردوه، هه موو نهوانه مان له ناو بردن: که زیاده رهویان له کوفرو بیدینی دا کرد.
نه بچار دوا ی چه سپاندنی ئاده مییزادیه تی هه موو پیغه مبه رمان و
ره تانه وه ی کافره کان: که پیمان وابوو: ده بی پیغه مبه ر له ره گمزی فریشاته بی!
فه ضل و ریزداری قورنان راده گهینه ی و گرنگی و سوودی بۆ ئاده میزادان شی
ده کاته وه و ده فرموی: ﴿لقد انزلنا اليکم کتاباً فیہ ذکرکم﴾ نه ی
موشریکانی مه که که! بیکومان ئیمه نهو قورنانه گه ره و گرنگه مان بۆ
ناردونه خواری: که به رنامه ی ژیا نی ئاده میزادی له خۆ گرتوه، نهو قورنانه
گه ره و گرنگه شکۆمه ندی ئیوه له خۆ گرتوه، نامۆژگاری و هیدایه تی ئیوه ی
تیدایه، شیاوی نهو یه: ئیوه خۆتانی بی هه لئینه وه بیکه نه ره مزی پیاوه تی و
خۆناسینی خۆتان!

قورنان موعجیزه وه موعجیزه وه کی ناوازه وه، موعجیزه وه بۆ هه موو
چین و توژیکی داهاتوی ئاده میزاد، خاریقه وه کی ماددی نه نه مرۆ پویدا و
سبهینی و نه مینی، یان جیلی سه رده م بیبینی و بۆ چینی دوا یی نه بی، ته نه ا
نهوانه ی مرۆفی سه رده م و هاوچه رخی موعجیزه که ن پهی (متأثر) بن و به س!
به لکو موعجیزه وه که بۆ هه موو کات و شویتیک، بۆ هه موو چین و توژیکی، بۆ
هه موو گهل و نه ته وه یه که بۆ هه موو ئاده میزاد تادونیا دونیا یه. ئیوه فیتری
ره وشت و پیاوه تی ده کا. نه گهر شوینی بکه ون سه ره ره زی دونیا و قیامه تان
پهی ده به خشی، شکۆمه ندی جیهان و کامه رانی قیامه تان بۆ ده سته به ر ده بی،

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿وانه لذكر الله ولقومك﴾ (الزخرف/۴۴) ناوو ناویانگی خۆت و گه له که تی تیدا یه.

﴿افلا تعقلون؟﴾ نهری تیوهی موشریک و بتپهرست | بۆچی بیر له خۆتان ناکه نهوه، بۆیه خۆتاندا ناچنه وه؟ بۆچی ریزی نهم نیعمه ته گه وه و گرنه ناگرن، بۆ به پیر بانگه وازی یه که وه نایه ن؟؟ بۆ به ئاگا نایه نه وه و نهم په یامه پیرۆزه نا قۆزنه وه؟

بێگومان قورئان نیعمه تی کی گه وه و له نرخ نه هاتوه بۆ هه موو ئاده میزاد به گشتی | بۆ عهر به کان به تایبه تی. چونکه عهر به کان پێش هاتنی ئیسلام ژێر ده ستو به شی خوراو بوون، والی کيسرا له یه مه نه وه حوکمی به سه ردا ده کردن، له ناو خۆیان دا شه ره خێل و شه ره گه ره کیان بوو، نه خوێنده وارو شوانکاره بوون، بتپهرست و گومرا بوون، قورئان پیاوه تی و ناوو شوره تی بۆ پهیدا کردن، کاتیک بوون به هه لگری ئالای ئیسلام و به ره و خۆره لات و خۆر ئاوا راجین پیاوه تی یان ده ست کهوت، پێش نه وهی قورئان نازل بۆ کس به هیچی نه ده زانین، هیچیان نه بوو پێشکه شی مرۆفایه تی بکه ن، کس نهیده ناسین، به لām که بوون به هه لگری قورئان سه روهریان به ده ست هیئا، جیهان ناسینی، چه ند رۆژگارێک ئاده میزاد به ریزه وه باسی ده کردن، هه تا نه وان پابه ندی قورئان بوون، مرۆفایه تی به چاوی شکۆمه ندیی وه لی ده وړانین، به و قورئانه پێشه وایه تی ئاده میزادیان کرد، خۆشبه ختی دونیاو قیامه تیان بۆ خۆیان و خه لکی ده ست به ر کرد؛ به لām کاتی پشتیان له قورئان کرد؛ هه موو جیهان پشتی له وان کرد، ناویان له ناو ئاوان دا نه ما، شکۆمه ندیی و پیاوه تی یان له ده ست دا، ورده ورده کهوتنه په راویژ | هه وای به ختیان رۆیی، جوله که و فله به سه ریاندا زال بوون و په رته وازه بوون و بوونه گرو گرو ده وڵه تۆکه ی بۆ ده سه لات و بۆ ریزو لاواز، ته نانه ت کار گه یشته نه وه ده وڵه تۆکه ی ئیسرا ئیل به سه ریاندا زال بووه، بیست و دوو ده وڵه تی عهر به نزیکه ی (۲۰۰) و نه وه نده

میلیۆنه عمر به ده ره قه تی نیسرائیل نایهن. ئەمه هۆکاره که ی ده گهریتسهو بۆ
ئەوه عمر به وازیان له قورئان هێناوه، پشتیان تی کردوه.

له راستیدا عمر به چ فەلسەفەو حە ضارە تێکیان پێ نیه پێشکەشی
مرۆڤایه تی بکەن، جگه لهم تیشوه فکرو تێۆرێکیان نیه به مرۆڤایه تی
رابه گیهنن جگه لهم فکرو تێۆره. جا نه گهر ناوه رۆکی ئەم قورئانهیان
به خەلکی راکه یاندو بۆ خوشیان پابهندی بوون و به دڵسۆزی هه لگری بوون: ئەوه
هه موو جیهان ده یانناسی و باسیان ده کەن و رێزیان لی ده گرن! چونکه ئەوکاته
نەتوانن به ئەم قورئانه سوود به خەلکی بگهیهنن، ده بنه هۆی به ختمه وری بۆ
ئاده میزاد.

وه لی ئەگهر به ناوی (عروبه) وه خۆیان پێشکەش به ئاده میزاد بکەن،
شانازی به نته وه ی عمر به وه بکەن و قورئان پاش گوێ بخەن، ده بی عمر به
چی بن؟ (عروبه) چیه و قیمه تی چیه؟ نرخی عمر به به بی قورئان چیه؟

بێگومان مرۆڤایه تی چ نرخیك بۆ عمر به دانانی به بی ئەوه ی ئیمانی
هه بی و پابهندی قورئان بی، هه ر کاتی نته وه ی عمر به یاسای ژبانی قورئان
نهبوو، عه فله قی بوو، جه مالی بوو، ئیشتیراکی بوو، قه زافی بوو بۆ رقیبه یی
بوو... هتد. کەس نایانناسی، چونکه ئەوکاته عمر به بن و به س! پێ پەتین و
خێله کین، چ به هایه کیان له میژووی ئاده میزاد دا نیه، هیچ سه ره وریه کیان
له قامووسی حە ضارە ت دا نیه. ئەوان به نیسلام ناسراون، کاتیك رێزیان هه یه
هه لگری فیکره ی نیسلامی بن، هه رکاتی وانه بوون هیچ نین!!

هه ره شه کردن به عه زابی ریشه کی شکر

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
 آخَرِينَ ﴿١١﴾ فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾
 لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
 تَتَّعِلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا يَبُولْنَا إِنْأَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٤﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ
 دَعْوَانَهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَمِدِينَ ﴿١٥﴾ وَمَا خَلَقْنَا
 السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعِيبِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهَوًا
 لَا نَتَّخِذَنَّهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٧﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ
 عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا نَصِفُونَ
 ﴿١٨﴾ وَلَمْ يَكُنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدُكُمْ لَا يَسْتَكَفِرُونَ
 عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
 لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

نهم نایه تانه هه پر شهمن له کافره کان و ترسان و ترسانیه له ناکامی کوفرو
 بیدینی، دواي نهو ی پهر و هردگار نهو ی روون کرده وه: کهسته مکارو یاخی
 بوانی ریشه کیش کردن، تۆله ی به درۆ خستنهو ی پیغه مبهرا ن و کافر بوونیان
 به خودا به شیوه ی عه داله تکاری لی ستاندوون، پیغه مبهرا نی به سه ردا زال
 کردوون و یستی خۆی هینا وه ته دی

پیگومان پهر و هردگار رهحم و بهزه یی خۆی به سه ر نومه تی پیغه مبهری
 ناخیر زه مان دا پشت رهحم و، شهفه قه تی خۆی له گه ل یه کهم تا قم و پیپی نهم
 نومه ته به کار هینا: که مۆله تی دان و په لپ و بیانوه کانی بو نه هینا نه دی،
 چونکه نه گه ر بیانوه کانیان به اتایه ته دی، نهو نهوان ئیمانیان نه ده هینا، ئیتر
 نه و کاته خودا به پیی داب و نه ریتی خۆی له بو نه و هردا به ربادی ده کردن، وه کوو
 چۆن له وه پیش نهو هه موو گه ل و نه ته وانه ی پاش نواندن نهو موعجیزه و
 وه دی هاتنی نهو په لپ و بیانوانه ی داویان کردو ئیمانیان نه هینا، ریشه کیشی
 کردن. وه کوو ده رباره ی نهو عه زاب و به لایه ی ناردنی بو سه ر نهو گه ل و نه ته وه
 چاره ره شانه ده فهر موی: ﴿وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً، وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا
 قَوْمًا آخَرِينَ﴾. واته: زۆرمان له ناو بردن له دانیش توانی شارو گوند. زۆرمان
 شارو ولات و یران کردن و دانیش توانه کانیمان ریشه کیش کرد، نهو دانیش توانه
 سه مکارو مله ورو بی با وهر بوون، پروایان به تاك و ته نهایی خودا نه بوو،
 پیغه مبهرا نیان به درۆ خسته وه. داوای موعجیزه و خاریقه ی جیا جیا یان کرد، جا
 که له سه ر دهستی پیغه مبه ره کان په لپ و بیانوه کانیان هاته دی، نهوان زیاتر
 یاخی بوون و پشتیان هه لکرد، تیمه ش تیکمان شکاندن و بنه برمان کردن،
 له شوینی نهوان له سه ر خاك و نیشتمانی نهوان گه ل نه ته وه ی ترمان هینا نه
 دی و له زیلو جیگای نهوان دا نیسته جیمان کردن. وه کوو له نایه تیکی تردا
 ده فهر موی: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ﴾ (الاسراء/ ۱۷) یان

گوترا: ﴿لاترکضوا﴾ رامه کمن، بۆکوی دهرده چن؟ ﴿وارجعوا الی ما اترفتم فیہ و مساکنکم﴾ بگه پینهوه بۆ ناو نمو نازو نیعمه تهی تییدا ده تلانده وهو به لیشاو به سهرتان دا رزابوو، بگه پینهوه بۆ ناو خانوو باله خانه ی خوش و دلگیرتان، نمو چۆنه دلتان به رای دیده تا نمو ژیان و گوزهرانه خوشه ی خۆتان جی دیلن!!؟

بگه پینهوه بۆ ناو نازو نیعمه ت و خانوو به رته تان ﴿لعلکم تسألون﴾ به لکوو پرس و راتان پی بکری، راویژتان پی بکری، یان به لکوو داوای به خشش و یارمه تیتان لی بکری، ئاتاجان پیته بهر دهرگاو مالتان داوای شتتان لی بکمن. یان پرسیارتان لی بکری نمو هه موو نازو نیعمه ته ی پیته تان درابوو له چی دا سهرفتان کرد، یان لیتان پرسیار بکری ناخۆ نمو عه زابه چیه و بۆچی هاتوو و کی ناردویه تی. به ههر جۆریک مانای بکه مین مه به ست گالته پیکردن و لاقرتی بووه پیته تان بۆ زیده سزادان بووه، واته: نمو کاته ته نگانه یه دا سهریاری ترسو لهرزو زهنده ق چوونیان لاقرتی شیان پی کراوه تازیاتر سزا بخۆن و پتر ناره حه ت بن.

جا که زانیان غاردان و را کردن قوتاریان ناکا، په نایه ک نه ماوه خۆیانی تییدا هه شار به دن، مهودا نه ماوه کاریان ته ماوه، به عه زابی خودا دهره یان دراوه، نه عجار دان به تاوانکاری خۆیاندا ناو هاواریان لی هه لسا ﴿قالوا﴾ وتیان: ﴿یاویلنا، انا کنا ظالمین﴾ نای هاوار بۆ خۆمان، به راستی ئیمه سته مکار بووین، تاوانبارین، کافرو بی پروا بووین، سپله و پیته زان بووین، کهواته نمو سزایه حه قی خۆمانه شیای نهوه یین و سوچی خۆمانه:

نهوانه په شیمان بوونه وه به لام په شیمانی تازه سودی نیه، چونکه په شیمان بوونه که یان په شیمان بوونه وه ناتومیدی و ترسانه، گه پانه که یان له ویست و نیختیاره وه نه هاتوو، ههر شتیکیش وانه بی خودا نایه وی، نیتر

نهوان همر نهو قسمو تۆبه و په شیمان بوونه وهی خۆیانیان ده گوته وهو قاره بر
بوون!

وه کو ده فرموی: ﴿فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعَاؤُهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا
خَامِدِينَ﴾ واته نهوان همر درێژه یان بهو قسمو په شیمان بوونه وهیهی خۆیان داو
ده یانگوت و ده یانگوته وه ههتا سه ر له بهر دروینه مان کردن وه کوو چۆن
گژوگیا و دروینه ده کری، بته برمان کردن وه هست و خوست و جم و جولمان لی
برین. دهنگو سه دامان کپ کردن، وه کوو ئاگریک کوزاندماننه وه.
سلار بوونه وه!

نای لهو دروینهی ئاده میزادی تیدا دروینه ده کری، پیش تاویک
جم و جولیان بوو، هه ناسه یان ده هاتو ده چوو، له نکاویک کشومات و بی
هه ست و خوست بوون و لال و پال که وتن.

به راستی عیقا به که یان عه داله ت بوو، تۆبه یه کی پراپیری سته مکاری و
به درۆ خستنه وهی پیغه مبه ره کانیان بوو، سزای نه وه بوو مو عجیزه ی
پیغه مبه ریان به گالته و عه به ت له قه لده م دا!

جانه گهر موشریکه کانی مه ککه و هی تریش به گالته و عه به شه و پیشوازی
له قورئان ده که نو بی ناگان له حه قیقه تی حال و واقعی ئیش، نه گهر بی ناگان
له پرۆزی قیامه ت و حه ق و حیسابی: که لییان نزیک بۆته وه، بی ناگان لهو عه زابه ی
چاوه پروانی گالته که رو به درۆ خه ره وه کان ده کا. نه وه به هه له چون و زۆر
خه له فاون، پیویسته باش بزائن و دلنیا بن داب و نه ریتی خودا نه گۆره و حه ق و
راست و جدییه، په یوه سته به حه قه وه له وه وه سه رچاو ده گری، کار به هه ند
گرتن و جدییه ت و حه ققانی داب و نه ریتی خودایه وه هه مرو کارنکی پره
له حیکمه ت و هیچ شتیکی بی حیکمه ت نه.

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ﴾ ئاسمان و زهوی و نه وهی
تیان دایه بیهود دروستمان نه کردوه، به حه ق هینا ومانته کایه، به عه داله ت و

راستی خستومانته گه پرو، به دانایی و لیژانی خۆمان بهرجهسته مان کردون،
ئاسمان و زهویان به دی هیناون بۆ ئه وهی ئاده میزاد تییان دا بیر بکاته وه،
بیانکاته به لگه له سهرتاک و ته نهایی خودا، له سهر دانایی و زانایی و به توانایی
خودا بۆ بهر ژه وهندی ئاده میزاد له دونیا و قیامت دا بۆ ئه وهی خراپه کاران
سزای خۆیان و هر گرن و چاکه کاران پاداشتی کرده وه کانیا ن بدریته وه.

وه کوو له ئایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا بَاطِلًا، ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ﴾ (ص/۲۷).

ههر به وه به هه ند گرتن و گرنگی پێدانیه ئاسمان و زهوی پێ به دی هیناون،
نامه ئاسمانی بۆ ناردونه خواری، ته رکێ خستۆته سه ر ئاده میزاد و فره زو
واجبی بۆ دیاری کردوون. که وابوو جدییته و به هه ند گرتن کاری خودایه،
یاسایه کی به نه پته ی بوونه وه ره له سروشتی بوونه وه ردا به رچاو گیرا وه. کوردی
گوته نی خودا راسته و راستی لی خۆش دی.

﴿لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهَوًا﴾ نه گهر. له فره زی مه حال دا- ئیمه بمانویستایه
به شتی گالته و رابواردن شت فره ههم پێنین و بۆ خۆمانی ده سته به ر بکه یین،
وه کوو چۆن ئاده میزاد هه ول ده دا بۆ بۆ پهیدا کردنی خێزان و مندا ل و هۆکاری
رابواردن و گالته و گه پ، نه وه ﴿لَا تَخْذَنْهَ مِنْ لَدُنَا أَنْ كُنَّا قَاعِلِينَ﴾ نه وه
پێگومان نه و شتانه مان فره ههم ده هینا له وهی که لای خۆمانه و له شتیك: که
شایانی ئیمه بوایه، نه ک په یوه ون دی به ئاسمان و زهوی و جۆری دروست کرا وانه وه
بی، چونکه ئه مانه هه موویان تازه دروست کرا و و کاتیك به سو وه نه بوون،
هه رشتی بو زاتی خودا بی ده بی، وه کوو خۆی ته زه لی بی و ته به دی بی. یان
نه گهر ئیمه له فه رضی محال دا- بمانویستایه خێزان و مندا لمان هه بو و نایه،
نه وه له حۆری و فره شته فره ههمان ده هینان، وه کوو له ئایه تیکی تردا
ده فرموی: ﴿لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ،

سبحانه هو الواحد القهار ﴿الزمر/٤﴾ نایه ته که ده بیته رهندانه وهی نهوانه ی ده لئین: عیسا کوری خودایه یان عوزیر کوری خودایه.

به ههر حال نه مه فه رضیکی جده لئو مونا قه شهیه، چونکه وشه ی (لو) وه کوو نه حویه کان ده لئین (حرف امتناع لامتناع) واته: (لو) پیتی که نه وه ده چه سپیتی که فیعلی ولامه که یاساغه ببی، چونکه فیعلی شهرته که بوونی یاساغه. پهروه ردگار به هیچ کلۆجی نه یوستوه گالتو گپ له کاریدا روبدا، خیزان و مندالی بوخوی ئیراده نه کردوه. که وایی له بنه رهندا خیزان و مندالی نیه، به هیچ شیوه یه که گالتو گپ و بی هوده یی له لای خودا نه بووه نابی!

به لکوو یاسای چه سپاوو بهر قه رار لای خودا، داب و نه ریتی چه سپاوو نه گۆر له لای خودا نهویه: له هو له عه ب نه بی. به لکوو هه موو شتیکی جدیه وه حق و عه داله ت و حیکمه ته.

نه جار لهم باسه ده گۆزیتته وه بو باسیکی تر: که داب و نه ریتی خودا شی ده کاته وه. نهویش سه رخستنی حقه به سه ر به تال دا، ده فهرموی: ﴿بل نقذف بالحق علی الباطل﴾ تو واز له وه بیته، ئیمه شتی بی هوده و گالتو فراهه م ناهینین، نه وه کاری ئیمه نیه، داب و نه ریتی ئیمه وانه هاتوه. به لکو ئیمه حق روون ده که ی نه وه، حق بالاده ست ده که یین و زالی ده که یین به سه ر به تال داو ﴿فیدمغه﴾ ده یو چی نیتته وه و به ربادی ده کا، حق ده هیلینه وه و به تال له ناو ده به یین، چون؟ به م رهنگه حق و راستی ده هاوێژین و ده یالین به به تال داو میشکی ده پژی و له ناو ده چی ﴿فاذا هو زاهق﴾ ده ست به چی به تال ده فه وتی و ئاسه واری نامیتی و دوا برا و ده بی.

به راستی نه م رسته یه به لاغه تیکی به هیزو سه رنج راکیشی تیدایه؛ وای نشان ده دا: که حق و راستی وه کوو شتیکی قورس وایی، وه کوو به ردیکی خوش له ده ست و له بار وایی، به ده ستی قودرته تی خودا وه بی و له دوره وه بیمالی: به سه ر به تال داو میشکی به پژی و له ناوی به ری، به تالیشی له شیوه ی

قەبارەییەکی بێ ھێزی قەزە دا نیشان داو، ھەر لە گەڵ زەبرە کە ی بێ دامالێرا
میشکی دە پێتندری و دە فەوتی.

لە ئایە تە کە دا (قەذف و دە مغی) نیستیعارە کردو، بۆ فەوتانی بە تال و
لە ناو چوونی و بە شیوہیەکی حیسسی و کاریگەر راینوانسەو، لە دیمە نە کە دا بێ
ھێزی بە تال نایان دە بێ بە جۆریک: کە بە تال ھەر و جودێ نامی.

جا کە داب و نە پیتی ئیمە تاوایی و بە جۆرە بێ؟! نە دی چۆن حەق بۆ
ناکەینەو، خەلکی لە دۆزەخ ناترسین! نە گەر وانە کەین دە بێ گالتە خواز بێ،
بێ ھودە پەسەند بکەین:

بە ئی باوی خودا ناگۆڕی و نە گۆڕەو ھەروا بوو، ھەموو کاتی حەق بە سەر
بە تال دا زال دە کا، سەرکەوتن ھەر بۆ حەق و راستییە، چونکە حەق شتیکی
بە نە پەتی یەو چەسپاوەو لە شتی بوونەو ھەردا کاریگەر، بە تال نامۆ لاوازە، ھیچ
پۆلێکی نیە لە بوونەو ھەردا، خودا تەو تەو تاراندووەتی. شتیکی خودا تەو
کرد بێ و تاراند بیتی دە بێ چ نە خێکی ھەبێ و چی بێ!؟

بێ گومان بە خەمیالی ئادە میزاد دا دی: کە واقیعی ژیان پێچەوانە ی نەم
حەقیقەت و راستییە، تەنانەت زۆر جار خاوەن باوەرانی ش نەم بێرۆکیان لە لا
گە لالە دە بێ و ئەو خەتەرە یەیان دە چیتە ناو دەروونەو، چونکە لە رووداوە کانی
ژیاندا پێچەوانە ی ئەو نە پیتە دە بین: کە خودای زاناو دانا کردووەتی بە باوی
خۆی. ئەمەش لەو کات و رۆژگارێدا: کە بە تال خۆی فەش کردووەو بە پراوەت
بالادەستەو حەق نە دەنگی ھەمەو نە پەنگ. بەو جۆرە ماوەیەکی دوورو درێژ
لە پێش چاوی ئادە میزاد تێ پەر دە کا. بە لام بابزانی ئەو ی بە پێچەوانەو
دە بینری، شتیکی کاتی یەو درێژ خایەن نیە، پەروەردگار بۆ لە بۆتە دان و
تاقیکردنەو موسوڵمانان درێژی دە کاتەو. پاشان داب و نە پیتی خودا و
سوونەتە نەزەلی یە کە بەر قەرار دە بێ، حەقە بە نە پەتی و سەروشتی یە کە جێگیر

دهبى و بالاد ههست دهبى. نمو حه قه تاسمان و زهوى له سهر بنیات نراوه، بىرو باوهرو بانگه وازى به كانی له سهر دامه زراون.

ئهوانه بپروایان به خودا ههیه گومانیان له وه دا نیه: كهوادهى خودا دیته دى. بپروایان به وه ههیه: كه حهق بنه رته تى به وه حهق سه ركه و توه وه به تال پووچاوهیه.

جانه گهر خودا له رۆژگارێك دا به سه ركه و تنى به تال به سهر حهق دا خاوهن باوه رپانى به تاقى كرده وه ده زانن: كه نه وه به تاقى كرده وهیه، ده زانن كه نه وه زله لى ميه ره بانى به. چونكه كه م و كورى و كه مته ر خه ميبان تیدا بووه خودا توشى نمو تهنگانهى كردن بۆ نه وهى خۆيان ناماده بكه ن بۆ پيشوازى كردن له حهق و راستى سه ركه و توه، هه له كانی خۆيان پر بكه نه وه، هه تا زوتر بۆ لای خودا بگه رپنه وه وه پهل به كن له چاره سه ركه ردى كه مته ر خه مى و پر كرده وهى كه م و كورپه كانیان. ماوهى بالاده ستى به تال كورت تر دهبى و زوتر حهق و راستى سه رده كه ونه وه خودا له سهر ده ستى حهق راده نویتى و سه ره نجام هه ر بۆ حهق و راستى قۆرغ كراوه و برپاره له خودا وه دراوه پاشگه ز بوونه وهى تیدا نیه، پىوسته ئیمه تىبىنى نمو راستى به كین و هه میشه به رچاوى بگرن، نه ویش نه وهیه: حهق به كێكه و نابى به دوو، رێگای راست رێگایه كه و جگه له وه حهقه یان له وه رێگا راسته نهوانى تر به تال و پووچ.

حهق به كێكه و به تال زۆرو هه مه جوړ، رێبازى راست رێگایه كه و رێگا گومراپیه كان زۆرو زه به نده. بۆفونه ئایىنى حهق و راست هه ر لهیه كه م پىغه مبه ره وه تادوا پىغه مبه ر ته نها به ك ئاین بووه، هه موو پىغه مبه ران به ك له دوا به ك راستى ئایىنى پىش خۆيان دووپات كرده وته وه، هه موو پىغه مبه ران لهیه كه سه رچاوه وه نیگا سروسىيان بۆ هاتوه، هه موویان به ك تاپه رستى و راستى پىغه مبه رايه تى و هاتنى رۆژى دوا ییان دووباره كرده وته وه و جه ختیان له سهر كرده وته وه. ئیتر جگه له وه ئایینه راسته حهقه به ولاوه هه موو بىرو

باوه پرو تیورو فەلسەفەکانی تر بەتال و بی بنەمان، چەندەها بیرو باوهری جیا جیای بەتال ھاتن و روشتن، چەند تیورو فەلسەفە ھاتنە کایەو و بەسەر چوون، وەلی بەدرێژیی میژووی ئادەمیزاد تەنھا نایینی خودا بەرێک و پێکی ماوەتەو و لەناو نەچوو و رێک و پێکی خۆی لە دەست نەداوە..

بەدرێژیی میژوو لە ھەمە کات و روژگارێک دا کەم و کوڕپێک روی کردبێتە نایین و لەوانە بووبی لەبەر بچیتەو خودا لەسەر دەستی بەندە یەکی ھەلبژاردە ی خۆی تازە ی کردۆتەو. پێغەمبەرێک موصلیحێک پیاو چاکێکی راست کردۆتەو کاری نایینی خۆی وەگەر خستۆتەو، تاگە بیشتە دواتری ھەموو پێغەمبەرەکان؛ ھەزرەتی موحەممەد ﷺ لەسەر دەستی ئەو خودا نایینی خۆی تازە کردەو و بە جوانترین شێو و بە تێرو تەسەلی تازە کرایەو و بوو بەو نایینە گشتییە عەلەمییە: کە قورئان بەرنامە و پرۆگرامیەتی. نێر تەبجەرە نایینی خودا لە ترۆپکی جوانی و بەرز ی رێک و پێکی دا تازە کرایەو. بەرنامە ی خودا لە قورئان دا بۆ ئەو نایینە رەنگی دایەو، خودا بۆخۆی پارێزگار و چاودێریەتی، بەندە گۆراوی و دەست لی نە دراوی لە گۆرپانی صیراعی ھەق و بەتال دا دەست بە کار و بەرنامە ی ھەق خوازان و خودا پەرستانە، ھەتا موسوڵمانان پابەندی فەرمان و جەلەوگیرییەکانی بن و بەراستی بیکەنە بەرنامە ی خۆیان ئەو سەرکەوتوو دەبن،

میژوو شاھید و شتیکی ھاتە دی دەشتی جارێکی تر دووبارە ببیتەو، ئەو تەبجەرە کە نایینی خودا لەسەر دەستی ھەزرەتی موحەممەد ﷺ تازە بوو و، لە ھەموو روێکیەو زال بوو، لە ھەموو شتیکی دا جەلەو ژبانی بە دەستەو گرت و ھەق بالادەست بوو، ژبان ئاسود و بەیدەست بوو، خەلکی تێرو ئەمین بوون. چونکە ھەر یاسا و نێزامیک توانی ئەم دوو فاکتەرە دەستە بەر بکا بۆ دانێشتوان؛ ژبان خۆش دەبی و لەزەتی لی دەبینرێ. ھەلبەتە

ئایینی خوداو یاسای خودا کاری هه ره گرنگی دهسته بهر کردنی ژبانی بهخته وه ریه له ههردوو جیهان دا.

بهلام کاتیگ موسولمانان سستی و لاوازیان تیکهوت پشتیان له قورئان هه لکردو لی ی دور کوهته وه، هه یه پشیمان نه ما بایی به ختیان رویشته، دوژمنی ده ره کی و ناوخو لییان وه دهست هاتن و جلهوی رامیاری و پیشه نگیان لی سیندراو خراوه پهراوێزی ژبانوه.

بهلام وه نه بی به وهش قورئان ده سه پاچه بووی، به لکوو له بهاره کانی دی دا دهست به کاره و بالادهسته. نه وه تا وێپای نه م هه موو کوشتن و پرینه، سه ربیاری نه وه هه موو دوژمنایه تیه ی دژی قورئان و په پیه و کارانی نه بجام ده درێ، قورئان کاریگه ربی له دلی په پیه و کارانی دا له دهست نه داوه، بالادهسته به سه ره هه موو نایین و تیوو بیرو باوه پێکی تر دا، هیچ کامی له فه لسه فوه ریبازو به رنامه کانی تر له کۆن و نوێ دا ناتوان به رهنگاری بوهستن رو به پری بینوه. نه یان توانیوه ناتوان له بهواری ژیری و زاینه وه، له بهواری دارشتن و به لاغت و فه صاحه ته وه له ککه یه کی تیدا بدۆزنه وه، مانایه کی به زانستیانه رهت بکه نه وه. هه تا زانست و زانیاری پیش بکه وێ، راستی قورئان زیاتر رون ده بیته وه و په ره دهستی، به درێژایی میژوو ئایینی خودا به پێکی ماوه ته وه و زینده، به لام نه وه هه موو بیرو باوه پانه ی تر، نه وه هه موو تیوو بیرو بۆچوونانه ی تر بۆ ماوه یه ک خه لکی شوێنیان کهوتوه و دوایی وازیان لی هیندراوه تاک و ته رایه کیان نه بی درو شیشیان نه ماوه ته وه، نه وه تاک و ته رایه ی ماویشه ته وه هینده ی گۆرانکاری تیدا کراوه به هیه ک لۆجی وه کوو هی یه که بچار ناچی. کهوابوو راست و به جیهی: که بلێن: حق بالادهسته به تال پووچ و ژیر کهوتوه حق زیندو به تال مردوه.

له لایه کی تره وه داب و نه پیتی خودا وانه هاتوه: که به زوو توانای خوێ حق سه ربخوا ناحق ژیر بجا، به لکوو فه رمانی به موسولمانان کردو که هه ولو تیکۆشانی خوێان بجه نه گهرو له پیناوی سه رخستنی راستی و حق دا

تیبکۆشن، نیتێر ئهو کاته خودا یارمه تی خۆی ده نیتێر بۆ حه قخوازان و حه قو راستی ده چه سپینێ و به تال ده پروتینێ، له ههر کات و شویتیکیش دا به پرواله ت به تال بالاده ست بێ و حه ق که نار گیر کرابی، ئهو سه و وچ له موسو له مانه کانه وه یه، که مته رخه مییان کردوه و که م و کوری له هه ول و تیکۆشانیا نندا رووی داوه، وه کوو پتو یست لی نه برا ون به دئسو زی نه جه نگان و، نه رکێ سه رشانی خۆیان ته نجام نه داوه، خۆ نه گهر هه ول و تیکۆشانیکیشی بووبی لاواز بووه و که م کوری تیدا بووه، که واته موسو له مانی راست و پروا پته و هه رگیز دودلی روی تی نا کا و دلتیا یه: که واده و به لئینی خودا دینه جی و پاشگه ز بوونه و هیان تیدا نه و هه ر ده بی حه ق سه رکه و ی و به تال ته فر تونا بی!

نه عجار پاش را گه یاندنی نه م به لئینه گرنگه: که موژده یه بۆ خودا په رستان و هه ره شه یه له بی باوه ران، هه ره شه یه کی تر ناراسته ی نه وانه ده کا: که ده مد رتو چه قا وه سو و، چه نه بازو بی شه رم و بی نابرو و، بی ویزدان و گیل و گه و جن، شتی نا ره و پال خودا ده دن، ده فهر مو ی: ﴿وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ﴾ نه ی بی پروایان! نه ی نه وانه ی ها وه ل بۆ خودا به ره و ده زانن، کو رو کچ و خیزان بۆ خودا داده نین. شتی واپال خودا ده دن: که شایانی ئهو نه، سه زای به تین و شیوی دۆزه خ هه یه بۆ ئیوه له سه ر ئهو بیرو باوه رو هه لوتیست و کرده وانه تان.

به چ عاقل و هۆشیک ئیوه ها وه ل بۆ خودا به ره و ده زانن؟؟ ﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هه ر بۆ خودا یه هه رچی له ئاسمان و زهوی دا هه یه، چۆن ئیوه سه ره پیتی طاعه ت بۆ کردن و به ندایه تی کردنی ده کمن له کاتیک دا هه رچی له بو و نه و هه ردا هه یه هه موویان مو لک و به ندی زاتی په ره ر دگاران و دروستکرا ی نه و، ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾ لا یستحسو و ﴿هه موو ئهو فره شتانه: که لای خودا خا وه ن پله و پایه ی به رزن له ناست به ندایه تی کردن بۆ خودا لو و ته به رزی نا نوین و له خودا په رستی ته قدیس و ته سه یح مانده نابن، سه ستی نا کمن و ﴿يَسْبَحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْترُونَ﴾

شهو رۆژ هه می شه خودا به گه موره ده گرن و باسی پاک و بیگه ردی و به رزو
پیرۆزی ده کهن، به رده و امن له سه ر خودا په رستی به نیازو کره هه سهرگه رمی
طاعه ت کردن و ساته وه ختیک خودایان له یاد ناچی و فه رامۆشی ناکهن.
بیگومان نهوانه ی له ناسمانه کان و زهوی دا ههن. جگه له خودا کهس
ژماره یان نازانی. چۆنییه تیان بو ئیمه مه علوم نیه، ئیمه باوه پرمان
به هه بوونی فریشته و جندۆکه هه یه، چونکه له قورئاندا ناماژه یان پی کراوه،
نه بجا وی ده چی چهنده ها گیانه به ری تری خاوه ن عه قل و ژیریسی هه بن له سه ر
زهوی یان له هه ساره کانی تر دا ژیان به سه ر به رن و خه ریکی خودا په رستی بن،
شیوه و سروشتیان وادروست کرابن که: که له گه ل بارودۆخی نه و ژینگانه دا
بگوئین. ئیمه هینچیان لی نازانین!!

سهرزه نستکردنی موشریکه کان چه سپاندنی تاک و ته نهایی خودا

أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ

﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلُ اللَّهِ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ الْعَرْشِ

عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾ لَا يُسْتَلَّ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْتَلُونَ ﴿٢٣﴾ أَمْ

اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ إِلَهًا قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِّن مَّعَى

وَذِكْرٌ مِّن قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ

إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ

بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْفِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ
 بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ
 وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ
 ﴿٢٨﴾ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌُ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ
 جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

له سه ره تایی سوره ته که وه تاثیر نه که کان له سه وه ره ی باسی
 پیغه مبه رایه تی دا ■ سه ورانه وه، نهو شتانه یان شی کره وه: که په یوه نندیان
 به پیغه مبه رایه تی وه هه یه، نه جار لیته ده دیته چه سپاندن و شی کردنه وه ی
 یه که تاپه رستی و ره تکر دنه وه ی هه بوونی ها وه بۆ خودا! نه وه تا دوا به دوا ی
 را گه یاندنی نهو راستی یه ی: که فریشتو نه وان ی پله و پایه یان لای خودا به رزو
 ریزدارن، هه می شه سه رگه رمی ته سبیحات و خودا په رستین و ساتیک لهو
 ته سبیحاته دانابرین، دوا به دوا ی نه وه سه رزه نشت کردنی مو شری که کان دی،
 ده عوا و بیرو بۆ چونیان رهت ده کاته وه، یه که تاپه رستی ده چه سپین ی و نه وه
 راده گه یه نی: که بونه وه بۆ خوی گهواهی نه وه ده دا: که خودا تا که و نه هایه و بی
 شهریک و بی باک نانا تاجه. پیوستی به کهس نیه و هه موو کهس پیوستیان
 به نه وه هه یه. ده فرموی: ﴿ام اتخذوا آلهة من الارض هم ینشرون﴾ واته:
 به لکوو نه وان به چند خودایه کیان له ماده کانی پیکهاته ی زهوی بریار دا وه
 ده یان په رستن و پیمان وایه: نهو خودا دروژنانه مردوی ناو گوزریان بۆ زیندو
 ده که نه وه؟؟ واته نه وان هه چیان له دهس نایه و مردویان بۆ زیندو نا کرینه وه

دهى كه وابى چۆن و به چ عه قلىك ئه و نه فامانه ئه و شتانه يان بۆ خودا داناون و كر دويانن به هاوه لى خوداو به نڊايه تيان بۆ ده كه ن؟

زومه خشه رى ده فهرموى: وشه ي (أم) ليره دا (منقطعه) يه و به مانا (بل) هو بۆ (اضراب) ه. هه مزه كه ناماژه به وه ده كا: كه واز له هى پيشه وه ي بينى و چى دى له سه رى نه پۆى و ئينكارى دوا وه شى بكه ي! بيگومان بته رسته كان ده يان زانى: كه بته كانيان مردوو زيندو ناكه نه وه و هه رگير ئيديعاى نه و يان نه كرده و، به لām به خودا زانينى ئه و بتانه و بريار دانه كه يان نه وه ده گه يه نى، چونكه كه سيك خودايه و شايانى په رسته: كه تواناي به سه ر هه موو شتيك دا هه بى و صيفه تى خودايه تى تيدا بى، يه كيكيكش له تاييه تمه نديه كانى خودايه تى مردوو زيندو كرده وه يه بۆ شه وى هه موو كه س پاداش و سزاي كرده وه كانيان وه رى گرنه وه.

ئايه ته كه گالته و لاقرتى پيكر دهنه، بى نرخى و كه م بايه خى و نه فامى و گيلى نه وانه دهر ده خا: كه به ده ستى خويان له مادده و كه ره ستى زه وى شتيك داده تاشن و به نڊايه تى بۆ ده كه ن!

ئه مجار په روه ردگار تاكو تهنه ياي خۆى راده گه يه نى و خودايه تى خۆى ده سه لميئى و جگه له خۆى خودايه تى بۆ هه چ شتيك بريار نادا. به لگه ي به پيژ دنيئيه وه و ده فهرموى: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلُ اللَّهِ لَفَسَدَتَا﴾ نه گه ر له تاسمانه كان و زه وى دا جگه له خوداي گه و ره و مه زن و پيروژ خوداي تر هه بو نايه، كارو بارى بوونه وهر تيك ده چوو، ياساي ريسايان تيك ده گيران و تارو مار ده بوون!

چونكه نه گه ر له بوونه وهر دا چهند خودايه ك هه بن، نه گه ر خودا كان له ناو خوياندا كي شه يان تى بكه وى بوونه وهر ويران ده بى، خۆنه گه ر ته با بوون له هه لسه واندنى بوونه وهر دا، ئه و كاته يان به هه موويان شتيك به دى دنيئى و كاريك نه نجام ده دهن و پيويستيان به يارمه تى يه كترى هه يه، ئه و كاته ماناي

وه هایه خودا کان دهسته وهسانن و عاجزن، خۆنه گهر ههریه کهیان سهبریه خۆ
بتوانی ته صهروف بکا، نهوکاته پتویست به فره خودایی ناکا، نه مه مانای
وایه دوو خودای خاوهن دهسه لات و توانا دروستکراوێکیان هیناوه ته دی نه مهش
محاله، لهم رووه وه: که دروستکراوه که بهویستی ههر دوکیان هاتۆته دی و ویستی
یه کیان نیه به ته نهها.

به پراستی نه مه به لگهیه کی راست و روون و به هیزه له سهر تاک و ته نهایی
خودا، واقعی زیان شایه ته. نه وه تا ئیمه به چاوی خۆمان ده بینن: ههر ولاتی
ههر شاری له ژێر دهستی دوو فرمانپه وای کاریگهردا بی و ههریه کهیان بتوانی
سهبریه خۆ کار بکا، هه میسه ویران و نا نارامه، جه مسیری تیک چووه و کارو
باری وه ستاوه.

به کورتی نه گهر له بوونه وهردا چهند خودایه که هه بن ههریه کهیان زات و
صیفاتێ خۆی هه بی، جوداوازیی سه ره کی هه بی له ناویان دا، له زات و صیفات
دا، نهوکاته ده بی ههر یه کهیان ویست و ئیراده ی خۆی هه بی، نه گینا ده بی
یه که خودا بن، ههر کاتێکیش خودا کان له زات و صیفات دا جوداوازییان تیدا
بوو، به هیهچ جۆری ناگوخی له هه موو ئیش و کاریک دا یه که بگرن و کۆک بن و
کیشه یان تی نه کهوی، ههر کاتێکیش کیشه یان تیکموت به گۆدا یه کدا ده چن و
ده بی لیک به دن، که شه وهش رووی دا نهوکاته ئاسمانه کان و زهوی سیسته میان
تیک ده چی و ته فرو تونا ده بن.

ده ی نه وه تا ئیمه به چاوی خۆمان ده بینن نه م بوونه وه ره گه وه ره فراوانه
به نه وه پهری ریک و پتکی به رپۆه ده چی، کهواته ده بی نه م بوونه وه ره ته نیا یه که
خودای هه بی و بهس!

که وابهو بوونه وه ره تیکرا به خوارو ژوریه یه وه هه مووی به لگهیه له سهر
هه بوونی خودایه کی تاک و تمنیاو زاناو داناو بالا ده ست.

﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾ پاك و مونه ززه هه پهروه دگار لهو شتانه ی پالی دهر دین، نهو خاوه نی عهر شه، خودای بوونه وهره خیزان و کورو کچو هاوه لی نیه، پیویستی پییان نیه، تاكو تهنه او بی شه ریکه.
 غونه ی نه م ئایه ته ئایه تیکی تره: كه ده فهر موی: ﴿مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ، وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ آلٍ إِذَا لَذَّهَبَ كُلُّ آلٍ بِمَا خَلَقَ، وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾. (المؤمنون/۹۱).

﴿لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ، وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ به هیچ شیوه یه كه خودا پرسپاری له سهر كرده و هه كانی لی ناكری، چی بكا ره خنه ی لی ناگیر، چونكه خودایه کی شكۆمهندو زاناو داناو عادل و خاوه ن لوطف و رحمت و نیعمه ته، ده ی كه سی ئه وه بری له صیفه ته كانی بن چۆن ره خنه ی لی ده گیر؟ كی ره خنه ی لی بگری؟ به لكوو به نده كانی پرسپاریان لی ده كری، نهوان دهر باره ی هه موو كردارو گوftarو هه لویستیکیان ده خرینه بهر پرسپارو لیكۆلینه و هیان لی ده كری وه كوو له ئایه تیکی ترده ده فهر موی: ﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾. (الحجر/۹۲-۹۳)

نه جار بو زیده سهر زه نشتو دووباره كرده و هه دهر پرینی ناره زایی و به گه وهره زانینی كوفرو بی دینییه كانیان ده فهر موی: ﴿أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلُوبًا بِرَاهِنًا﴾ نایا دوا ی نهو هه موو به لگه و نیشانه هیئانه وه له سهر تاكو تهنه یی خودا ره وایه و دروسته نهو نه فامانه چهند په رستراویکی تر جگه له خودا بو خویان بریار بدن بیان په رستن؟ وه صفی خودا به وه بکهن: كه هاوه لی هیه؟ ده ی نه گهر ئیوه كافرو یاخی بوو نه فام نه بن چۆن پرسپاری نه وه ددهن: كه خودا هاوه لی هیه، ده به لگه و چه سپینه ری داواكاتان بجه نه رو! كوا به لگه یه کی نه قلی له نیگا و سروشته وه پشتگیریتان لی بكا؟ كوا به لگه یه کی عه قلی له سهر داواكه تان؟

به کورتی موشریکه کان هیج به لگه یه کیان به ده ستموه نیه بیرو
 بۆچوونه که یان بچه سپیتنی، همرشتیک ده هیئنه وه به خه یالی خۆیان ده یکه نه
 به لگه له سهر بیرو باوه ره که یان، پوچا وه بۆ هیژو پیژه. چونکه بوونه وه
 شایه ته له سهر تاک و ته نهایی خودا، سروشت تاک و ته نهایی خودا ده سه لیتنی،
 عه قل و ژیری، په میامی پیغه مبه ران هه موویان کۆکن له سهر ره تکرده وه ی
 هه بوونی هاوه ل بۆ خودا له سهر تاک و ته نهایی زاتی پاک. ﴿وما أَرْسَلْنَا مِنْ
 قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ هیج پیغه مبه ریکمان
 پیش تۆ نه ناروده نیلا: که نار دومانه نیگامان بۆ کردوه: که هیج خودا نین
 شایانی په رستن بن جگه له من، همر من خودام و همر من شیاری خودایه تیم
 ده ی کهوابی همر عیبادهت بۆ من بکهمن.

نه جار بۆ سه لماندنن تاک و ته نهایی خودا و ره تکرده وه ی بیرو که ی هه بوونی
 فره خودایی، نه فی نه وه ش ده کا: که خودا مندالی هه بی، سه رزه نشتی نه وانه
 ده کا که نه م جۆره بیرو باوه ره یان هه یه.. ده فره مو: ﴿وَقَالُوا: اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
 وَلَدًا﴾ واته: هه ندی له ختله عه ره به کان: که هۆزی خوزاعه جو هه ی نه و
 به نوسه له مه بوون، ده یانگوت: خودا مندالی همن، بر وایان وابو فریشته کچی
 خودان! هه ندی له نه صرانیه کانیش ده یانگوت مه سیح کوری خودایه، هه ندی
 له جوله که ش پییان وابو عوزه ر کوری خودایه. نیت پهروه ردگار فره مو: ﴿سُبْحَانَ
 هَمْرَگِز شتی وانه به وه نیو نابی، چونکه مندا له شتیک دا ده شو به یته
 باوکی و له چهند شتیک تر دا له و ناچی، جا نه گهر له فره زی محال دا خودا
 مندالی هه بی، ده بی له هه ندی ره وشت دا نه و مندا له خودا بچی و له هه ندی
 ره وشت دا جیابی، نه و کاته لازم دی زاتی خودا له چهند شتیک پیک هاتی،
 ده ی خۆ به به لگه و ده لیل چه سپاوه: خودا به هیج کلۆجی له هیج شتیک دا

ناشوبهیتته شتی مادی و تازه پهیدا بوو، ره گهزایه تی له نیتوان به دیهیتنه رو دروست کراواندا نیه..

﴿بل عباد مکرهون﴾ واته: فریشته کچی خودا نین، به لکو نهوان بهنده ی ریزداری خودان، خودا بوخۆی بهدی هیتوان، لای خودا ریزو نرخیان ههیه. نهوان بهنده و خه لگنده ی خودان، مندالی خودا نین. بهسهر باقی دروست کراواندا پاساویان ههیه و جگه له پیغه مبهرا ن له هه موو دروست کراوانی تر ریزدار ترن، صیفه ت و رهوشتیان بهم جوړه یه:

۱- ﴿لایسبقونه بالقول، وهم بامر یعملون﴾ به هیج قسه و گفته و گویه ک پیش خودا ناکه ون، ههتا خودا فرمانیان پی نه کا هیج نالین: هه رچی فرمانیشیان پی بکا سه ریچی فرمانه کانی ناکه ن، به لکو له گه ل فرمانی پیکردن یه کسه ر فرمانه که جی به جی ده کهن، پهروه ر دگار زانیه و زانیاریه که ی کۆنترۆلی هه موو شتیکی کردوه. هیچی لی گوم نابیی. ده فهرموی:

۲- ﴿یعلم ما بین ایدهم وما خلفهم﴾ خودا زاناو ناگادار ده زانی له وه پیش چییت کردوه، له داهاتوودا چی ده کهن، واته وه کوو چۆن گوفتاریان به پی فرمانی خودایه، کرداریشیان به گۆره ی فرمانی نه وه: هیج کاریک نه نجام ناده ن ههتا فرمانیان پی نه کری. هه رچی ده یکه ن و نایکه ن له زانیاری خودا دا دیاره و کۆنترۆل کراوه، به مردوام نهوانه موراقبه ی خودا ده کهن له هه موو حال و وه زعیکیان دا، خۆیان ده گرنه وه له هه موو سه ریچی یه کی فرمانی نه و..

۳- ﴿یشفعون ألامن أرتضی﴾ جهساره تی نه وه ناکه ن شه فاعه ت بو هیج کهس بکه ن مه گه ر بو که سیک خودا لیتی رازی بی و به شیایو دانابی بو نه وه ی شه فاعه تی بو بکری.

۴- ﴿وهم من خشية مشفقون﴾ ئەو فریشتانە ویترای خودا پەرستی و
 رۆچوون لەطاعەت دا لەترسی خودا حەجینیان نیە، هەمیشە بەناگا و
 سەرگەرمی بەندایەتی کردنن، دڵە لەرزەیانە لەبەر سامناکی پەرورەدگار و
 هەمیشە خودایان لەیادەو ساتتیکیش لەبیری ناکەن، ترسی عەزایی خودایان
 هەبە و خۆیان دەبارتزن لەسنوور بەزێنی.

نه بچار دواى وه صف كردنى فريستهو ناماژه بهريژداريان لاي خودا،
هه ره شهيه كي توندو تيژى تارپاسته ي نهوانه كرد: كه هاو هل بو خودا داده نيئن
ده فمر موى: ﴿وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ اِنِّى اِلٰهٌ مِنْ دُونِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ﴾ هه ركه سى
لهو فريشتانه له فمريزي محال دا لافى خودا يه تى لى بداو بلى: من خودام من
هاو هل خودام، وه كوو نه وهى شهيتان لافى خودا يه تى بو خوئى لى ده داو
بانگه وازى خه لكى كرد بو په پره و كردنى فمرمان و نه هيه كانى و داواى لى كردن
بيپه رستن، نه وه بابزانى له سمر نمو هه لو يسته سزاي دوزه خ ده درى و توله ي لى
ده ستيئرى، هه لبه ته هيج كه سى له فريشته لافى خودا يه تى لى نه داوه و
نه يگوتوه من خودام.

﴿كَذٰلِكَ نَجْزِي ٱلظَّٰلِمِيْنَ﴾ هەر بەوجۆره سزای ستم‌مکاران و ئەوانی کۆرپو کەچ وەپالّ خودا دەدەن، دەدەین و تۆلەیان لی دەستینینەوهو بەناگری دۆزەخ عەزایان دەدەین.

ثیبنو کہ شیر دہ فرموی: لہ تابیہ تہ کہدا: کہ دہ فرموی ﴿ومن یقل
منہم...﴾ شہرط ہدیہ، شہرطیش پیویست ناکا بیی. واتہ مہرج نیہ ہندی
لہ فریشتہ تہو کوفرہ بکہن، نمونہی تہوہش زورہ وہ کوو تہوہ: کہ دہ فرموی:
﴿قل ان کان للرحمن ولد فانا اول العابدین﴾ (الزخرف/۸۱) یان دہ فرموی:
﴿لئن اشرکت لیحبطن عملک ولتکونن من الخاسرین﴾ (الزمر/۶۵).

سهرزه نشکر دنیکی تر بو موشریکه کان

له سهر نه وهی که له نایه تی بوونه وهر وور نابه وه

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا

أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا

مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ

رَوَاسِيَ أُن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ

يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ

آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ

وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

دوای نه وهی پهروهر دگار سهرزه نشتی موشریکه کانی کرد: چ نه وانهی
له تەك خودادا شتی تریش ده پهرستن و نه وانهش: که ده لێن: خودا مندالی
بوخزی بریار داوه له فریشته، نه بچار لیږدها سهرزه نشتی کردن له سهر نه وه
له نایه تی بوونه وهر ورد نابه وه «تاتاک و ته نهایی خودایان بو ناشکرا ببی،
چونکه هه موو شتیکی بوونه وهر نیشانهی تاک و ته نهایی خودایه، به لگه یه
له سهر کار دروستی و کارامایی و دانایی و زانایی زاتی کردگار.

پهروهر دگار له م نایه تانه دا شهش به لگه ده هیئتیه وه له سهر هه بوونی
خودایه کی تاک و ته نهها و خاوهن ده سه لات و به توانا له دروستکردنی هه موو

ته فسیری ره وان

شیتیک داو گەردنکەچی هەموو شیتیک بۆ دەسەلاتی بەرفراوانی.. نایەتەکان
جەولەیه کی ناو بوونەمەرن و رادەنویندەرتین بۆ تیفکیرین و ورد بوونەمە، بۆ بەناگا
هاتنەوهی دلە بێ ناگاگان، دیمەنی وای تێدا دەبینری سەر سووپ دەمیتنی و
عەقل مەدەهۆش دەبی: نایەتەکانیش ئەمانەن:

١- دەربارەتی تەقینەمەو لێک جودا بوونەوهی ناسمانەکان و زەوی و
هەسارەکان . دەفەرموی:

﴿وَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا﴾ نایا
ئەو موشریکانەمی نینکاری خودایەتی خودا دەکەن و لەگەڵ خودا دا شتی تر
دەپەرستن! ئەیانزانیهو نازانن: کە ناسمانەکان و زەوی لەسەرەتادا یە کپارچە
بوون و هەندیکیان بەهەندیکیانەمە نووسا بوون و یەک کیتلە بوون، دواپی
لێکمان جودا کردنەموو لەنتیوان ناسمان و زەوی دا چینییکمان هەوا دانا، هەروەها
هەر کۆمەلە ئەستێرەو شارە ئەستێرەیه کمان خستە سەر جەمسەر و تەوەرە
خۆیان و رتکمان خست؟!

تیوری باوی ئەمڕۆ تیوری (السلیم): کە دەلێن: کۆمەلە ئەستێرەکان
هەموویان، بۆ نمونە کۆمەلە ی خۆری: کە پێکها توو لەخۆرو مانگ و زەوی و
ئەستێرەکانی تری ناو کۆمەلە کەمی هەموویان مادە (السلیم) بوون و دواپی
تەقینەمەویان تێدا دروست بوو و شکی کورەویان وەرگرتوو، دەگوتری: زەوی
پارچەیک بوو لەخۆرو لی جیا بۆتەوه و پاش ماو هیئە سارد بۆتەوه. بەم
جۆرە دەلێن: خۆر کورەیه کی ناگرین بوو، لەکاتی رویشتنی خێرای دا زەوی و
هەسارە گەرۆکەکانی تری لی بوونەوه: کە بەگوترە ی نزیکیان بەم جۆرە ریز بەند
دەکرین عوطارید، زوهره، زەوی، مەریخ، موشتەری، زوھەل، تۆرانۆس،
نیبتۆن، بلۆتۆ. بۆ هەریە کە لەم هەسارە گەرۆکانه بەگوترە ی هێزی کێشندەیان
خواگەیه کی تاییەتی هەیهو تێیدا دیت و دەچی، وەکوو دەلێن: تۆ فەلەک هەن
لەخوار ئەو ناسمانەمە کە شوین و جینگای فریشتەیه. فەلەک بریتییه

لەكەوانەيەك: كەھەسارەكە تىيدا دەخولیتەو، يان رىگای رۆشتەو گورجى رۆشتەنە كەيەتى.

ئەم پىشەنگە زانىارىيە: كەقورئان رايگەياندە، ئەم رايگەياندە عىلمىيە: كەقورئان پىش ھەزارو چوارسەدو بىست سال رايگەياندە، بەلگەيەكى ئاشكراو نومايانە: كەقورئان كەلامى خودايەو بەنىگا ئاردويەتى بۆسەر دلى ھەزەرەتى موحەممەد ﷺ ئەو پىغەمبەرەي: كەنەخوتىندەوا بۆو، ھالە نەخوتىندەوارىك شتى ئاواي لى دەرىكەوى ئەگەر مەزۇوعە كە نىگای خودايى نەبى.

بەلام وپراي ئەو: كەئەم تىۆرە زانستىيە تا ئەمپۆ باوى ھەيەو لەگەل ماناي روالەتى ئايەتەكەدا دەگونجى وەلى نابی ئەو لەبىر بکەين: كەئەم تىۆرە تىۆرىكى فەلەكەيەو تائەمپۆ باوى ھەيە، دوورنىە سبەينى ھەلبەشەيتەو تىۆرىكى تر جىگای بگرتەو بگونجى بۆ شىكردنەو دياردەكانى بوونەو. ئىمەي موسولمان: كەخاوەنى بىرو باوهرى ئىسلامىن ھەلگىرى ئەو عەقىدە پىرۆزەين، نابی ھەول بەدەين بۆ ئەو دەقەكانى قورئان خاضىع بکەين بۆ تىۆرىكى وەھا: كەنەبۆتە ھەقىقەتى عىلمى و راستى نەچەسپاوە.

بەكورتى دەبى ئىمە جوداوازي بخەين لەنىوان (النظريات العلميه) كەدەست نادەن بۆ گۆران ھەلەشاندەو، وەكوو زانىارى گۆرانى ئا و بەھەلەم لەپەلەي گەرمى دا، يان بوون بەسەھۆلى لەپەلەي سەدى دا، يان پىكھاتنى ھەورو بەفرو تەرزەو باران و چۆنىەتى پەيدا بوونيان!

ئەم جۆرە شتانە ھەقىقەتى عىلمىن و دەتوانىن ئايەتەنى قورئان يان پى تەفسىر بکەين و پىكيان بگرىن، بەلام بەھىچ جۆرى نابی ئايەتەكانى قورئان لەگەل ئەو تىۆرانەي پىيان دەگوتىرى تىۆرى زانستى يەك بخەين و بىيانكەينەتەفسىرو بەلگە بۆ ئايەتەكان، چونكە ئەگەر وامان كردو سبەينى تىۆرەكە ھەلەشايەو، دەبى ماناي ئايەتەكەش بەھەلە دابىتىن. ئەمەش

کارێکی نه گرڤاوو نادرسته.. ده بی موسولمان خۆی لی بیاریزی. بیگومان قورنان کتیبی تیۆری زانستی نیه، بۆیه نازل نه کراوه کتیبی زانستی بی و وه کوو سه رچاوه یه کی تاقیکردنه وه سه یری بکری! به لکوو قورنان به رنامه ی ژیا نه به گشتی، کتیبی هیدایه ت و ئامۆژگارییه، به رنامه یه بۆ راست کردنه وه ی عه قل، بۆ نه وه ی به گوێره ی خۆی په ل رابه او ی، کۆمه ل راست بکاته وه رینگا بکا عه قل کار بکاو په ل به او ی، هندی جار قورنانی پیرو ز ئاماژه ده کا بۆ بری حه قانیقی که ونی، وه کوو ئه م حه قیقه ته ی: که له م ئایه ته دا ده یچه سپین ی، ده فهرموی: ﴿ان السموات والارض کانتا رتقا ففتقناهما﴾ ئاسمانه کان و زه وی له سه ره تا دا یه ک پارچه بوون و دوا یی لی کمان جیا کردنه وه. ئیمه بر واما ن به م حه قیقه ته ه دیه له بهر نه وه ی له قورنان دا هاتوه، هه رچه نده نازانی چۆنیه تی جیا بوونه وه که چۆنه و چۆن نیه. ئیمه ئه م تیۆره فه له کییه وه رده گرین چوونکه دژایه تی ئه و حه قیقه ته نا کا: که قورنان چه سپاندویه تی، ههروه ها هه موو تیۆرێ کمان لاپه سه نده به مه رجی دژایه تی له گه ل مانای قورنان نه کا، به لām ناچین ده قه قورنانیه کان بکهینه خزمه تکاری بی تیۆره زانستییه کان و به گوێره ی ئه وان ئایه ته کان مانا بکهین. ئامانه وی به هۆی تیۆره زانستییه کانه وه: که زاده ی بیرو بۆ چونی ئاده میزادن قورنان به راست بگیڕین، چونکه قورنان حه قیقه تیکی زانستی بی چه ندو چوونه و پیویستی به تیۆری زانستی نیه راستی ئه و بچه سپینن! ئه وه ی پیویسته بگوێری: ئه وه یه: تیۆری فه له کی که نه مرۆ باون دژایه تی مانای ئایه ته که نا کهن. ئایه ته که ش به سه دان سال پێش سه ره له دانی ئه م جوړه تیۆرانه ئه و حه قیقه ته ی را گه یاندوه.

۲- دانانی ئاو به بنا خدی ژیا ن.

ده فهرموی: ﴿وجعلنا من الماء کل شیء حی﴾ هه موو گیانه له بهرێ کمان له ئاو دروست کردوه، هه رشتێک گیانی تی دا بی له ئاو دروستمان کردوه، قورنانی پیرو ز له م نیوه ئایه ته دا حه قیقه تیکی زانستی سه ر سوڕه ی نه ر نمایش

ده کا، زانا یان و لیکۆلهره وانی زانستی، دهر خستو کشفکردنی نهم حه قیقه ته به کاریکی گه و ره حسیب ده که نو پپیان وایه پپشکه موتنیکی زانستی یهو به شان و بالی داروین دا هه لده ده نو به ریزه وه ناوی دینن!! گوایه نهم واته: داروین رابه ری دۆزینه وه ی نهم تیۆره زانستی یه یهو چه سپاندویه تی و وه کوو حه قیقه تیکی عیلمی راینواندوه. وتویه تی ناو بنه مای ژیا نه و سه ره تا ژیا ن له ناوه وه پهیدا بسوه. به لām له راستیدا رابه ری نهم حه قیقه ته زانستی یه قورئانه نه که داروین: صه دان سال پپش نه وه ی داروین نه و تیۆره زانستی یه رابه گیه نی و باسی گه شه و په ره سه ندن (نشوو شو ئیرتیقا) بی نی ته کایه وه، قورئان له سه ره دهستی پیغه مبه ریکی نه خوینده وار وه کوو حه قیقه تیکی عیلمی چه سپاندویه تی و رایگه یانده.

به لکوو حق وایه داروین دادگایی بکری و له دادگای زانست دا به تاوانبار بدریته قه لām، چونکه حه قیقه تیکی عیلمی ئیعلان کراوی چه واشه کردوه، به ناوی تیۆری (گهش و نما) وه قوه تی کردۆته وه به ناوی خۆیه وه بلاوی کردۆته وه!

وینیه نهم نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموی: ﴿وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ﴾ (النور/ ۴۵) ناشکراشه هه موو گیانله به ری که له (نوطفه) پهیدا ده بی، نوطفه ش له تاو پهیدا ده بی. هیهچ روه کیکیش بی ناو نارپسکی و پی ناگا. که وابوو هه موو نه شو نمایه که له تاو پهیدا ده بی و به تاو پهیدا ده بی.

بۆ راستی نهم حه قیقه ته زانستی یه: که ده ئین: هه موو گیانله به ری که له تاو دروست بووه، حه قیقه تیکی سه رنج راکیش و سه ر سوور هینه ره، هه رچه نه ده سه ر سه ر سوور پمان له نیمه دا دروست ناکا و به و جو ره تیۆرانه به پروای نیمه ی موسولمان به قورئان زیاد نابی، چونکه نیمه به پروای موطله قمان به راستی قورئان هیه، ده زانین که له خودا وه هاتو وه قورئان به رو باوهری خۆمان وه رده گرین چونکه له خودا وه هاتو وه، نه که له بهر نه وه پرامان به قورئان هیه چونکه موافیقی تیۆرو کوشوفاتی عیلمی یه.

نیمه همر نه وهنده ده لیتن: تیوری (نشوء و ارتقا) ی: که داروین و تاقمه که ی
خۆیانی پتوه باده ده ن دژی مهفهومی نایه ته که ی قورئان نیه له م خالده ا.

نه وه چواره سده وه نه وهنده ساله یه قورئانی پیروژ سهرنجی کافرو بی
بروایان راده کیشی بۆ بیر کردنه وه له عه جایه باتی بوونه وه، بۆ تیفکرین
له دروستکراوانی خودا: که له ناو بوونه وه ردا بلاو بوونه وه!

﴿اَفَلَا یُؤْمِنُونَ؟﴾ نهری نه وه بۆچی نیمان ناهینن؟

خۆهرچی له بوونه وه ردا یه نیشانه ی هه بوونی خودایه، نیشانه ی تاک و
ته نهایی خودایه، نه گهر بیر له دروستکراوانی خودا بکه نه وه، بیگومان بیر
کردنه وه که تان سهر ده کیشی بۆ نیمان هینان.

۳- کیتوه کان کراون به میخ بۆ زهوی:

ده فهرمو: ﴿وَجَعَلْنَا فِي الْاَرْضِ رِوَاسِي ان تُمِيدَ بِهْم﴾ نیمه له زهوی دا
کیتومان به دی هیناون و کردومانن به سنگ و میخ و زهویان پی راگرتوون، بۆ
نه وه ی له ره نه کاو جم و جولی وای لی پیدای نه بی ناده میزاده کان له سهر خۆی
فری بدا، یان ژیانیان لی ناخۆش بکا، نه هیتلی به نارامی ژیا نی تیدا به سهر بهرن.

زهوی دوو جوړ سوپرا نه وه ته نجام ده دا، سوپرا نه وه یه که به ده وری خۆی داو
سوپرا نه وه یه کیش به ده وری خۆردا. زانایان گه یشتوونه نه و تیوره زانستی یه:
که زهوی له سهره تادا بلتسه ناگریک بووه دوا یی بهرگی ده ره وه ی سارد بۆته وه،
ره ق بووه، به لکه له سهر نه وه هه بوون و ده رکه وتنی نه و گرو بلتسه ناگرو
دو کمل و پریشک و دیارده سامنا که یه: که له کاتی بومه له ره زه وورکان و
ته قینه وه ی زهوی دا ده ره که ون.

نایه ته که نه وه ده چه سپینن: که نه م کیتوه میخ ناسایانه ته وازونی زهوی
را ده گرن، ناهیلن به ملاو به ولادا مه یه لان بکا و دانیش توانی سهریی بهه ژیتنی،
هه لبه ته راگرتنی ته وازونی زهوی به چهند شیوه یه که فره هم دی: واده بی
ته وازن و له نگهر راگرتنه که له نیتوان په ستانی ده ره کی (الضغط الخارجی)

پهستانی ناوهوهی زهوی دا دهسته بهر دهیی، بۆ موعاله جهو تهوازونی چالۆ
نشوی شۆینیکی دیکهیه..

بههر حال ئهم دهقه قورتانییه ئهوه «چه سپینی: که هه بوونی کێوه کان
په یوه ندییان به تهوازونی زهوی یهو» ههیهو هوکاری راوهستان و نارامی زهویسن.
بانهم باسه بۆ توژیینهوهو لیکۆلینهوهی زانستی جی بیلین ئهرکی قورنان نیه.
وه کوو ووقمان: قورنان کتیبی هیدایهت و ئیرشاده، کتیبی تیۆری زانستی نه!
۴- فراههم هینانی ریگاوبان به ناو کێوه کاند:

ده فهرموی: ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سَبَلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ﴾ له نیتوان
کێوه کاند ریپازو که له بهرمان دروست کردون بۆ ئهوهی ئاده میزاد
له شۆینیکهوه بۆ شۆینیکی تر به ئاسانی رهو بکهن، له ولاتی کهوه بۆ ولاتیکی
تر شت و مهك بگوژنهوه، بتوانن به ئاوات و مه بهسته کانیان بگهن و بژیوی
خزبان به دهست بێنن، ئاوا کار ئاسانیان بۆ کردون و دهره نهو ریپازمان له نیتو
کێوه کاند فراههم هیناوه بۆ ئهوهی ئهوان هیدایهت ئامیژن و خودا بناسن و
یه کتا په رستی بکهن، شک و گومانیان له تاكو ته نهایی خودادا نه مینی!

﴿فِجَاجًا﴾ کۆی (فج) هو بریتیه له ریگای پان و پۆر.

له نایه ته که تر دا ده فهرموی: ﴿سَبَلًا﴾ کۆی (سبیل) هو بریتیه له
ریپازیك ریپهوهی ئاده میزاد بی.

له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿لَتَسْلُكُوا مِنْهَا سَبَلًا فِجَاجًا﴾ (نوح/ ۲۰)
له نایه تی سوره تی (نوح) دا (سبلاً فِجَاجًا) له نایه تی نیره دا ﴿فِجَاجًا سَبَلًا﴾
جوداوازیسه که بیان له باره ی ماناوهیه.

که (فجاج) پیش ده خا ده بیته (صیفته) واته خودا: که ریپازی دروست
کردون بهوشیوه فراههمی هینان.

به لām که (فجاج) ده خاته دوا (سبلاً) هو» ئهو کاته (فجاج) ده بیته حال.
یاسایه کی نه حویشه صیفته پیش مه وصف ده کهوی، به لām حال پیش ذیل حال ناکهوی.

۵- کردنی ئاسمان به سه قفو هه لاشی زهوی:

ده فمرموی: ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا﴾ واته ئاسمان وادروست کردوه ده لای سی سه قفه بۆ زهوی، واته: وادیتته بهرچاوو ئاوا ده بیندری. نهو سه قفو هه لاشه مان له ناریک و پیکی، له کهوتن و روخان، له وهی شه یاتی نی بتوانن لیتی نزیک ببینه وه قسه و باس بدزن پاراز تووه، هیچ له کهو عه یی پیکی تیدا نابیندری، له هه موو پیسی و ناریک و پیکی یه ک پارێزراوه. له م روه وه: که ئاسمان ره مزى شکۆمه ندی و به رزو پیرۆزی یه ئایاتی هیدایه ت له وێه دینه خوارى. که چی وێرای نه وه ﴿وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ﴾ نه وان له نیشانه کانی خدا، له نایه ته کانی روو وهرده گێرن، پشت هه لده کهن، بێ ئاگا و بێ بیرو هۆشن، هیچ بیر ناکه نه وه له ده ست رهنگینی خدا ورد نابنه وه، به تیفکری نه وه سهیری بوونه وه ر ناکه ن!!

نه وان هه هیچ بیر ناکه نه وه له بوونه وه ر، هیچ ورد نابنه وه له وه به لگه و دیاردانه ی نیشانه ی تاک و ته نه یایی خودان، نیشانه ی گه وه یی و به توانایی و زانایی و کار دروستی پهروه ردا گارن. سه رنج نا نه مانگ و خۆرو نه ستیره گه رۆکه کانی ترو شاره نه ستیره کان و هاتنی شه وو رۆژو پهیدا بوونی وهرزه کانی سال و گۆرانی ئاوو هه واو گه رمی و ساردی و دهسته بهر بوونی هۆکاری ژیان له سه ر زهوی و جۆره ها دیارده و نیشانه ی تر: که هه ر خدا ده زانی چۆن و چین!! وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فمرموی: ﴿وَكَايْنِ مِنْ آيَةِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّنَ عَلَيْهَا، وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ﴾ (یوسف/۱۰۵).

۶- دروست کردنی شه وو رۆژو خۆرو مانگ:

ده فمرموی: ﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾ خدا خودایه کی وه هایه شه وو رۆژی دروست کردوه، خۆرو مانگی به دیه ی تان، شه وو رۆژ دوو دیارده ی بونه وه رن، خۆرو مانگ دوو

قه باره ی گه وره زه به لاحن، په یوه نډیه کی پته ویان به ژیاڼی ئاده میزاده وه هیه، به لکو به ژیاڼه وه به گشتی هیه، تیفکرین له به شوین یه کدی داهاتنی شه وو رۆژو هاتو چۆی خۆرو مانگو هه موو دیارده کانی تری بوونه وهر بهو شیوه ریک و پیکه بهم وردیی و پته وی و توکمیی یه: که به بی راوه ستان و تیکچوون، بهم شیوه و نیظامه: که چاو تروکاتیک راوه ستانیان نیه، به راستی جیگای نه وه یه دله کان هیدایهت بده و شاره زایان بکمن بو خودا پرستی و تاكو ته نهایی زاتی پروه ردگار. نهم هه موو قه باره زه به للاحانه، نهو شاره نه ستیره و کاکه شانه له بۆشایی فضا دا، له جیهانی نه تیری دا: که هه موو بۆشایی پر کردوه، دین و ده چن به بی و چان له هاتو چۆدان، وه کوو چۆن ماسی به ناو ئاودا دیت و ده چی! به لی ئیتستا زانیاری تازه هه لسوړانی خۆرو مانگو زه وی سەلمانلوه و بووه ته حقیقه تیکی عیلمی.

مردنی هه موو گیانه به ریک و هاتنی قیامهت به ناگه هانی

وَمَا جَعَلْنَا لِلشَّرِّ مِنْ قَبْلِكَ
الْخُلْدَ أَفَإِنَّ مِتَ فَهُمْ الْمُخْلَدُونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ
الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾
وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ يَتَّخِذُونَكَ إِلاَّ هُزُوًا
أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ يَذْكُرُ الرَّحْمَنَ

هُمْ كَفَرُونَ ﴿٣٦﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَجَلٍ سَأُورِيكُمْ
 آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ
 إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾ لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ
 لَا يَكْفُوتُ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا
 هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا
 يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدْ أَسْتَهْزِئُ
 بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
 يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤١﴾

ده‌رباره‌ی سه‌بەب نزول و نایه‌تی ﴿وما جعلنا لبشر...﴾ هاتوو ده‌لێن:
 کاتی کافرەکان و تیان: بێگومان موحه‌مه‌د ده‌مری و له‌کۆلمان ده‌بیته‌وه،
 ده‌یانگوت: ﴿نتبرص به ريب المنون﴾ (الطور/ ۳۰). ئەم نایه‌ته نازل بووه.
 ئیبنو لمونذیر له‌ئینبو جوهره‌یه‌وه ریاوایت ده‌کا ده‌لی: پێغه‌مبەر ﷺ هه‌والی
 مردنی خۆی پێ راگه‌یه‌ندرا، وتی: خودایه‌! نه‌ی کێ رابه‌ری ئومه‌ته‌که‌م بێ؟
 ئیتر نایه‌تی ﴿وما جعلنا لبشر من قبلك الخلد﴾ نازل بوو.

ده‌رباره‌ی نایه‌تی ﴿واذا رآك الذين كفروا...﴾ ئیبنو نه‌بی حاته‌م له
 (السدى) یه‌وه ریاوایت ده‌کا ده‌لی: پێغه‌مبەر ﷺ به‌لای نه‌بوجه‌هل و نه‌بو
 سوفیاندا تێپه‌ری سه‌رگه‌رمی قسه‌ بوون. کاتی نه‌بوجه‌هل پێغه‌مبهری بینى
 پێکه‌نى و به‌نه‌بو سوفیانی گوت: ئەمه‌ پێغه‌مبهره‌که‌ی به‌نو عه‌بدو له‌نافه‌،

نهبو سوفیان بهم قسهیه قهلس بوو وتی: جابه لاتموه سهره لئناو خیلای عهبدو
مهناف دا پیغه ممبر هه لیکهوی؟؟؟

پیغه ممبر ﷺ گوئی لی بوو، گهرایموه بۆلای نه بوجهل و لیتی تورپه بوو
هه ره شهی لی کردو فهرمووی: نهوه چیتته وات لی هاتوو ده لیتی ره وشتی
مامی خۆت (ألولید) کوپی موغهیرهت گرتوو؟ به نه بوو سوفیانیشی فهرموو
تۆیش: که نهو قسانهت کرد ده ماری تایهفه گهری پالی پتوه ناوی نیتر نایه تی
﴿وَإِذَا رَأَیَ الَّذِینَ کَفَرُوا اَنْ یَتَّخِذُوْکَ الْاَهْزَآءَ نَازِلًا یُّبْوْءُ

په یوه ندیی نهم کۆمه لئه نایه ته به هی پتشموه لهم رووه یه: له وه پتیش
شهش به لگهی هینانموه له سر هه بوون و تاكو ته نهایی خودا، نه جار لی ره دا
موناسیبه: که به فهرمووی: سه ره نجامی دونیا ویران بوونه، نهم جیهانه بۆ
تاقیکردنه وه تیدا تاقیکردنه وه دروست کراوه، پردیکه بۆ قیامهت، ژیا نی
دونیا کیلگهی قیامهت مو سه ره نجامی هه موو مه خلوقات بۆلای خودایه،
پهروه ردگار حیساب و لیکۆلینه و هیان له گه ل ده کا، هه موو کهس پاداشی سزاو
کرده وه کانی وهرده گرتیموه. نه جار نه وه راده گمینه تی: که عه زایی قیامهت دی و
گومانی تیدا نیه، با کهس به دونیا هه لئه خه لته تی، کهس به ده ست رۆیشتیوی و
سامانداریی نه نازی، کهس جهساره تی نه وه نه کا گالته به پیغه ممبری خودا
بکا، چونکه له سر گالته کردو قه شه مرکردنیان به پیغه ممبری خودا و په یامی
خودا تۆلهیان لی ده ستیتری و سزا ده درین.

بهم جۆره سیاقه که قانون و یاسای بوونه مو له دروستکردن و پتیکهاته ی دا
په یوه ست ده کا به یاسای ژیا نی ناده میزاده و له سروشت و ناکام و سه ره نجامی دا
ده فهرمووی: ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ﴾ تیمه ناده میزادیکی پتیش تۆ
بریارمان نه داوه بۆ هه تا هه تایه له ژیا نندا بی، نه ته تۆ نه ی موحه مه د
ههروه ها هه موو نه وانه ی له پتیش تۆوه رۆیشتون و نه وانه ی دوا تۆ دین هه ر
هه موویان گیای مردن و مردن یه ی پتیش گرتوون و پتیش ده گری و کهس له چنگ

مردن رزگارى نه بوه و نابى.. ئه ي موحه ممه! خوداي تو بريارى داوه: كه تويش وه كوو باقى پيغه مبه راني پيش خوت مردن يه خهت بگري و بمرى. ﴿افائن مت فهم خالدون﴾ ناي كه تو مردى ئه ي موحه ممه! ئه و موشريكانه نه مرده بن؟ نه خه ير هه موو كه س ده مرى و كه س به زيندويى ناميئته وه. هيچ كه س به ته ما نه بى بو هه تا هه تايه له دونيادا بژى و مردن يه خه ي پى نه گرى.

ئهمه ره تده نه وه ي موشريكه كانه: كه ئاواته خوازي مردنى پيغه مبه ر ﷺ بوون، وايان مه زنده ده كرد: كه پيغه مبه ر ﷺ ده مرى و به مردنه كه ي كه يف خوش ده بن، جاپه روه ردگار پيخوشبونه كه ياني پوچانده وه.

نونه ي ئهم نايه ته نايه تيكي تره: "كه ده فهرموى: ﴿كل من عليها فان، ويبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام﴾ (الرحمن/٢٦-٢٧) به يهه قى و هى تريش له عايشه وه ريوايه ت ده كهن؛ كه ده فهرموى: له و كاته دا پيغه مبه ر ﷺ گياني ده رچوو بوو، هه زه رته ئه بو به كر هاته سه ر جه سته ي پيروزي و ماچى كردو وتى: ناي بو پيغه مبه ره خوشه ويسته كه م! ناي بو دۆسته كه م! ناي بو پياوه هه لېژارده كه م! نه مجار نايه تى ﴿وما جعلنا لبشر من قبلك الخلد... الآية﴾ ي خوتنده وه. هه ندى له زانايان ئهم نايه ته يان كردوه به به لگه له سه ر ئه وه: كه هه زه رته ي خضر له ژياندا نه ماوه و ئيستا زيندو نيه. چونكه ئاده ميزاده و ئاده ميزاديش گياي مردنه، بو روونكرده وه ي ماناي نايه ته كه چهند فهرموده يه كه هيه له شويني خوياندا له باسى چيروكي هه زه رته ي موسا و ﷺ هه زه رته ي خضردا ئاماژه يان پى كراوه، لي ره دا دووباره كردنه وه يان پيوست نه بوو!

نه مجار بو دووباره كردنه وه ي مردنى هه موو ئاده ميزاد فهرموى: ﴿كل نفس ذائقة الموت﴾ واته هه موو خاوه ن گيانى كه ده بى پيال ه ژه رى مردن بچيژى، هه موو گيانى كه ده بى له جه سته جيا بيتته وه. واته پيش جيا بونه وه ي جه سته له گيان ده بى تالوى مردن بچيژى.

پێغه مبه‌ر ﷺ فهرمویه تی: ((ان للموت لسکرات)) ییگومان مردن نازاری زۆره ((اللهم اعنی علی سکرات الموت)) خودایه! یارمه تیم بده له سه‌ر نازاری مردن.

ده‌ی با که سه‌ر به‌مردنی که سه‌ر دلخۆش نه‌بی، که سه‌ر به‌مردنی که سه‌ر بیرۆشی نه‌یه. چونکه هه‌موو که سه‌ر پیاڵه‌ی مردن ده‌چیژی:

مردن سه‌ره‌نجامی هه‌موو زیندویه‌که، مردن کۆتایی هه‌موو گیانله‌به‌ریکه له‌سه‌ر زه‌وی. هه‌موو که سه‌ر بۆلای خودا ده‌گه‌ڕێنمه‌وه، جا ته‌وه‌ی له‌ماوه‌ی گه‌شتی که‌خایه‌نی ته‌مه‌نی کورتی ناده‌میزادا دێته‌ کایه‌وه له‌خێرو شه‌ر ته‌وه بۆ تاقیکردنه‌وه‌یه ﴿وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً﴾ تیمه‌ به‌به‌لاو نیعمه‌ت، به‌نه‌خۆشی و له‌شساغی، به‌هه‌ژار کردن و سامان پێدانن به‌تاقیتان ده‌که‌ینه‌وه، تا ده‌ری بجه‌ین چه‌ند خۆگه‌ر پشوو درێژن، تاج ته‌ندازه‌یه‌که به‌سه‌برو نارام، سوپاسگوزارو شوکرانه‌ بژێرن!

تاقیکردنه‌وه به‌به‌لاو موصیبه‌ت مه‌علووم و مه‌فه‌ومه، بۆ ته‌وه ته‌ندازه‌ی خۆگری به‌تاقیکراوه‌که ده‌ریکه‌وی، بۆخۆی بزانی تاج راده‌یه‌که به‌سه‌برو نارام ده‌بی له‌سه‌ر زیان و نه‌خۆشی و هه‌ژاری و چه‌ند بتمانیه‌ی به‌خودا هه‌یه!! به‌لام تاقیکردنه‌وه به‌خێرو خۆشی، به‌نازو نیعمه‌ت ته‌وه پێویستی به‌به‌ریکه له‌سه‌ر وه‌ستان هه‌یه.

بیگومان تاقیکردنه‌وه به‌خێرو خۆشی و نازو نیعمه‌ت کاریگه‌ر تره، که‌م که‌م هه‌یه خۆی تێدا رابگرێ. زۆر که‌م هه‌ن له‌به‌رامبه‌ر به‌لاو موصیبه‌ت دا خۆگه‌ر به‌سه‌برو نارام، به‌لام که‌مینه‌یه‌کی که‌م هه‌یه، له‌تاقیکردنه‌وه به‌نازو نیعمه‌ت دا سه‌رکه‌وتوو بێ، زۆر که‌م هه‌یه، له‌سه‌ر نه‌خۆشی نازار به‌سه‌برو پشوو درێژه، به‌لام که‌م که‌م هه‌یه له‌تاقیکردنه‌وه‌ی له‌شساغی و به‌توانایی دا سه‌رکه‌وتوو بێ، زۆر زه‌حمه‌ته‌ بته‌وانی لغاوی نه‌فسی بگری و نه‌هێلی سنوور به‌زینی بکا.

زۆر كەس ھەن بەسەرن لەسەر ھەژارى و نەبوونى، عىزەت و شكۆمەندىي
خۆيان لە دەست نادەن، بەلام كەم كەس ھەن بتوانن لەكاتى دەولەمەندى و
ھەبووى دا خۆيان بگرن و لەخۆيان بايى نەبن.

زۆر كەس ھەيە لەژىر نازارو نەشكەنجەدا خۆگرەو ناترسى و تەسليم نابى،
بەلام زۆر كەم ئەوانەى لەبەرامبەر مەنصەب و لەززەت و خوشى و
دەولەمەندى خۆ بگرى ھەلنەخلىسكى!

زۆر كەس ھەن لەتيكۆشان و ماندووبوون دا پشوو دريژن، خۆگرو بەسەبرو
نارامن لەسەر برىندارىي، بەلام ئەوانەى لەبەرامبەر لەززەت و خوشيدا خۆگرن
زۆر كەم و دەگمەن: زۆر كەم ئەوانەى سەرى بەرزيان بۆ تەماع و پارەو
پوول نەوى ناكەن. زۆر دەگمەن ئەوانەى تووشى دەردى خۆپەرستى و دونيا
ويستى نابن و گيانى خۆيان بەتەماع نزم ناكەنەو.

يىگومان تاقىكردنەو بەبەلاو موصىبەت، جەسارەت و شكۆمەندى و
پياوەتتەك لەئادەمىزادا فەراھەم دەھيئى، گيانى بەرگرى تيدا بەھيژ دەكا،
ئەعصابى قايم و پتەو دەكا، ھەموو ھيژو تواناكاني نامادەباش دەبن بۆ
بەرەنگار بوونەوئى ئەو بەلاو ناخوشىو بەتوندى ڕو بەرپوئەروى دەبيتەو. بەلام
خيرو خوشى ئينسان وا لى دەكا خۆى بۆ داگير نەكرى و نەتوانى خۆى بگرى.
بۆيە زۆر كەس ھەيە قۇناغى بەلاو موصىبەت بەسەر كەوتووى دەبىرى، كەچى
كە نازو نىعمەتى بەسەردا رزا، لەتاقىكردنەو كە دەرنانچن! مەگەر كەسى خودا
بيپاريزى و فرياي بكەوى، ئەو كەسى لەو تاقىكردنەو دەربچى لەوانەيە:
كە پيغەمبەر ﷺ دەريارەيان فەرمويەتى: ((عجبا لأمر المؤمن أن امره كله
خير، وليس ذاك لأحد إلا للمؤمن، إن أصابته سراء شكر فكان خيراً له،
وإن أصابته ضراء صبر فكان خيراً له)).^(۲)

(۲) رواه مسلم بسنده فى كتاب الزهد والرقائق.

(نیشی موسولمان سهیره، ههموو کاره کانی خیرو چاکهیه، نهم بههرانهش بۆ کەس نین جگه له موسولمان، نه گهر خووشی تووش بوو سوپاسگوزار بوو ده بێته خیر بۆی نه گهر ناخووشی تووشی هات و صهبری گرت، ده بێته خیرو چاکه بۆی) جا به راستی نهم جوړه موسولمانانه زۆر کهمن، وریایی ئاده میزاد له کاتی تاقیکردنوه به خیرو به شهر، همروا په یوه ندی به خوداوه له ههر دوو حاله کهدا پیویستوو گرنگه.

که ده فهرموی: ﴿وَبَلَّوْا كُمْ﴾ مه بهستی نهوهیه نێمه واتان مامه له له گهل ده کهین وه کوو مامه له ی که سیك به تاقیتان بکاتهوه، نه گینا خو به بی تاقیکردنوه ده زانی ئاکام چۆنهو کۆ له ناخووشی دا سوپاسگوزاره.

﴿وَالْيَنَّا تَرْجِعُون﴾ سهره نجام و گهرانهواتان بۆ لای نێمه یه و دینه بهردهستی نێمه بۆ موخاسه به و پاداش و سزا. به گوێره ی کردهوه کانتان پاداش وهرده گر نهوه و سزا ده درین.

﴿وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ كَفَرُوا، أَنْ يَتَخَذُوا لَكَ الْهَزْوَ﴾ همرکاتی کافره کانی وه کوو نه بو جههل و ههوا خواهانی تۆ ده بینن نه ی موحه مه د! ههموو ههول و ته قه لایه کیان نهوهیه قه شهریت پی بکمن، ته نیا ده تکه نه هۆکاری گالته پیکردن و عهیب و عارت لی ده دۆزنهوه! له کاتیک دا ده بوو نهوان بیر له ههلس و کهوت و نه خلاق و رهوشتت بکه نهوه، بیر لهو په یامه بکه نهوه که بۆت هاتوو.

له نایه ته کانی قورئان وورد بینهوه: که مایه ی کامهرانی همر دوو جیهانه، یاد خهره وه ری نیشانده ره بۆ کهسانیک عهقل و هۆشیان هه بی.

نهو کافرا نه بوون: که به لا قرتیه و ناماژه یان بۆ پیغه مبه ر ﷺ ده کردو ده یانگوت: ﴿أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ الْهَتَكُمْ﴾ ؟ ئانه مه یه: که عهیب و عار له خودا کانتان ده گری و نیه به نه فام و بی عهقل داده نی که ده یان په رستن؟؟

﴿وهم بذکر الرحمن هم کافرون﴾ وەحال ئەو کافرانە پروایان بەو خودایە نەبوو: کە ئەوانی دروست کردو، بژیوی بۆ فەراهم هێناون، نازو نێعمەتی بەسەردا رشتوون، واتە: چۆن ئەوان پێیان سەیرە: کە تۆ رەخنە لەخوداکانیان دەگری بە مەرجی خوداکانیان شیای پەرستش نین، خۆ بۆخۆیان پروایان بەخودای بالادەست و بەدیھێنەری بوونەور نیه؟! ھەلۆیست و بیرو باوەری ئەوان جینگای سەرسوڕمانە، نەك هی تۆ! وێنە ی ئەم نایەتە نایەتیکی ترە: کە دەفەرموی:

﴿واذا راوک ان يتخذونک اٰ هزوا، اٰذا الذی بعث الله رسولا، ان کاد یضلنا عن الھتنا لولا ان صبر علیھا، وسوف یعلمون حین یرون العذاب من اضل السبیل﴾ (الفرقان/٤١-٤٢).

بە کورتی ئەوان رەخنە لە پێغەمبەر ﷺ دەگەرن لەسەر ئەوە باسی بته کانیان دەکا: لە کاتیك دا ئەو بتانە سوودو زیانیان نیه، بە کەلکی هیچ نایەن و هیچیان لە دەست نایە، لە گەڵ ئەوەشدا ئەوان پروایان بەخودای بەخشنەو میھرەبان نیه، باوەریان بەخاوەنی بوونەور نیه. ئەوان جینگای ئەوێن گالتهیان پێ بکری، ئەوان شیای ئەوێن رەخنەیان لی بگیری چونکە کاری نابەجی دەکەن و ھەلۆیستی ناشرین دەنوێنن!! بەسەریاری ئەوەش تابلێتی نەفام و نەحمەقن و ھەکوو کەری دێز وان بەتۆپینی خۆیان و زەرەری خواوەنیان دڵخۆش.

﴿خلق الانسان من عجل﴾ سروشتی ئادەمیزاد لەسەر پەلە کردن داریژراو، ھەر دەلێتی پەلە کردن بەشیكە لە پیکھاتە ی ئادەمیزاد، و ھەکوو لە نایەتیکی تردا دەفەرموی: ﴿وكان الانسان عجولا﴾ (الاسراء/١١) ئەوەتا موشریکەکان بە پەلە بوون بۆ هاتنی عەزابی خودا، دەیانگوت: کوا ئەو عەزابی: کە تۆ ھەر ھەمان پێ لی دەکە ی بۆ نایە؟ کە ی دی؟ بابی.

﴿سأريكم آياتي﴾ لهوه بهولاه نایه تی خومتان نیشانه ی دهدهم، نیشانه واتان نیشان دهدهم دان به خودایه تی من دا بنین، بپروا به پهیامی پیغه مبهراکم بکهن ﴿فلا تستعجلون﴾ په لهم لی مه کهن، ههموو شتیك کاتی دیاری کراوی خوی ههیه پیشو پاش ناکا، عهزایی به په له یه خه تان دهگریو قوتارتان نابی، له گهل کاتی خوی هات دواکهوتن و نه هاتنی نیه.

ئو موشریکانه په له له هاتنی عهزاب ده کهن و پرسیار ده کهن ﴿ویقولون متى هذا الوعد؟﴾ به پیغه مبهرو نیمانداران ده لئین: ئو ههر شهیه ی لیمان ده کهن به هاتنی عهزاب له دونیاو قیامت دا که ی دی! ﴿ان کتم صادقین﴾ نه گهر راست ده کهن ده ی زوو بیهینن، ده بابی و بی منته بن.

پهروه ردگار له جیاتی ولامدانوه یان دیمه نیکی روژی دوا بیان ده خاته پیش چاوو ده فمرموی: ﴿لو يعلم الذین کفروا حین لایکفون عن وجوههم النار ولا عن ظهورهم ولا هم ینصرون﴾ نه گهر نهوان دلنیا بوونایه له وه ی: که عهزاییان بو دی و سزای سامناک ده یان گرتتسه وه په لیمان نه ده کرد، نه گهر چۆنیه تی ئو عهزابه سامناکه ی دهوریان ده داو له ههموو لایه که وه تنگیان پی هه لده چنی ناتوان له خو یانی دوور بخه نوه له بهری رابکهن، که سیان ده ست ناکه وی یارمه تیان بداو رزگاریان بکا، ولامی (لو) هه زف کراوه: واته: نه گهر عه قلیان به مه بشکایو نه شتانه یان بزانیایه، له سر کوفرو بیینی به ده وهام نه ده بوون، په لیان له هاتنی عهزاب نه ده کرد!

بزیه به تاییه تی باسی ده و چاوو پستی کرد، چونکه نازاری عهزاب له دوو شوینه دا کاریگهر تره.

نمونه ی نه نایه ته چهند نایه تیکی تره: که ده فمرموی: ﴿لهم من فوقهم ظلل من النار، ومن تحتهم ظلل﴾ (الزمر/١٦) یان ده فمرموی: ﴿لهم من جهنم مهاد، ومن فوقهم غواش﴾ (الاعراف/٤١) یان ده فمرموی: ﴿سرایلهم

من قطران، و تغشی وجوههم النار ﴿ابراهیم/ ۵۰﴾ ناگره که له هه موو لایه که وه هیرشیان بۆ دینی و له خۆیان ده گری.

ئهو نه فامانه نازانن ئهم سزا هه پر شه پێ لیکراوه یان که ی بۆ دی، نه کاتی هاتنه که ی ده زانن نه چۆنیه ته که ی ده زانن. ﴿بل تأثم بغتة﴾ به لکو له نا کاو کو تو پر ئهو عه زابه یان بۆ دی و تیکیان هه ده پیچی، ﴿فتبهتهم﴾ سه ر سامیان ده کاو سه ر گه ردان و واق و پر ماو ده بن ﴿فلا یستطعون ردها﴾ ناتوان ناگره که له خۆیان دوور بجه نه وه بیگیژنه وه نه هیلن بیان سو تینی ﴿ولا هم ی نظرون﴾ نه مۆله تیش ده درین، تازه هه لیان له کیس چوه، به هیچ جوژی عه زابه که دوا ناخری بۆ ئه وه ی ته وه ی بکه ن، عوزر بیننه وه، ئه وه تا له دونیا دا مۆله تی داو ن، پیغه مبه ری بۆ ناردون، رینگای راست و ناراستی بۆ لیک جیا کردنه وه، هه پر شه ی لی کردون، ته ماعی به ر ناو ن، ما وه ی داو ن! جاکه نه وانه به نه نه قه ست ئهم هه له یان له کیس خۆیان دا، نیتر شیای به زه یی نین و ئهو عه زابه له نا کاوه سزای په له کردنیان بۆ عه زابه که!

نه جار دلته وایی پیغه مبه ری ﴿کردو ته سه ل لای دایه وه و فرموی: ﴿ولقد استهزی برسل من قبلك﴾ واته: بینگومان گالته و لا قرتی به پیغه مبه رانی پیش تو کراوه، ﴿فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزئون﴾ نیتر ئهو سزایه ی گالته یان پێ ده هات و به قه شه رییان ده زانی، ده وره ی دان و تیکیه وه پیچان و دوا برای کردن، نه تۆش خه فته مه خۆو دلته نگ و ته نگاو مبه به به گالته کردنه که یان، نه وانیش سزای خۆیان وه رده گرن و به سه ریان هه ناچی. مۆله ت ده درین، به لام پاش گو تیان ناخه ی ن! غونه ی ئهم نایه ته نایه تیکێ تره: که ده فرموی: ﴿ولقد کذب رسل من قبلك، فصبروا علی ما کذبوا، واذوا حتی اتاهم نصرنا، ولامبدل لکلمات الله، ولقد جاءک من نبأ المرسلین﴾ (الانعام/ ۳۴).

عه زابی ناگه هان هات و عه قل و هۆشی بردن، ویست و ئیراده ی پهك
خستن، بیر کردنه وه و هه ولدان بۆ رزگار بوونی له بیر بردنه وه، مۆله تیشی نه دان
به خۆیاندا بچنه وه و تۆیه بکه نه و عوزر بهینه وه.

ئه وه عه زابی قیامه ته و عه زابی دونیاش تووشی گالته که ره کانێ پیشوو
بووه، جانه گهر برپاری خودا واهاتوه: که ئومه تی پیغه مبه ری ئیسلام ریشه
کیش نه کاو به عه زابی کۆکۆژ له ناویان نه با، ئه وه سزای کوشتن و به دیل گرتن و
ناردنی به لاو موصیبه تی جۆراو جۆر بۆ سهریان به دوور نازاندی! ده ی بانه وانه
واز له گالته کردن ییتن، بترسن له تا کام و تۆله ی گالته کردن، چونکه ناکامی
گالته که ره بپه یغه مبه ره ناشکرایه و نومیانه، داب و نه ریتی خودای له سه ره و
خاپور بوون و له ناو چونی گالته که ره بپه یغه مبه ره و لا تیانه وه له رابوو ردودا باشترین
به لگه یه له سه ره ئه و راستیه.

پاریزگاریی خودا بۆ ئاده میزاد و عه داله تکاریی له حیساب ■

قُلْ مَنْ يَكْفُرْكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ
الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ
هُمْ ءَالِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ
أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾ بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ
وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي
الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا
 مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ
 لَيَقُولُنَّ يُبَوِّلْنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَزِينَ
 الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ
 مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ

﴿٤٧﴾

دوای نهوهی پهروه ردگار نهوهی رونکرده وه: که کافره کان له دوزه دا
 ناتوانن ناگر له دهه و چاویان و پشتیان دوور بڅنه وه، توانای نهوه یان نیه:
 که خوځیان له شالوی ناگر قوتار بکهن، نهوه رون ده کاته وه: که له ژبانی دونیاش
 دا نهوان بی ده سه لات و ده سه وه سنان، ناتوانن پاریزگاری له خوځیان بکهن.
 نه گهر خدا پاریزگاریان نه کا به سه لامه تی و بیوه یی نه ده مانه وه و نامیتنه وه.
 نه مجار به شوین نه وه دا نهوه روون ده کاته وه: که نه و کافرانه بیر لهو به لگه و
 ده لیلانه ناکه نه وه: که شاره زایسیان ده کا بو ئیمان نه یان و وازه یان له بته رستی.
 ههروه کوو چۆن دیارده و ناشاری قودره تی خودا له زه وی و بوونه وه ردا نایینن،
 ههروه کوو چۆن بیر لهو ناکه نه وه: که وا ورده ورده ولاتانی کوفر رزگار ده کری،
 خه لکی پۆل پۆل دین به ره و پیری تایین و شارو شارو چکه کان له ژیر چنگی کوفر
 ده رده هیترین، ده ی نه مه ش پالپیه نه رو هاندره بو نه وه ی زوو موسولمان بن.
 نه مجار نه وه راده گیه نی: که نه رک ی پیغه مبه ر ﷺ را گه یانندن و ترسانندن و
 موژده دانه، زوره ملی و زه ختکردن نیه. هه رچی به سه ر کافرو بی پروایان دی

له روژی قیامت دا عه داله تهو سته می تیدا نیه، تهرازووی خودا تهرازووی
عه داله تهو خوارو خیتی تیدا نیهو ووردبینو وورد خوتندنهویه.

ده فمرموی: ﴿قُلْ مَنْ يَكْلُوْكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ!﴾ نهی
موحه مه دا! بهوانه بلی: کی شهو پاریزگاری نیه ده کا، کاتی که ده خمون کی
ده تانپاریزی، یان بهروژ له کاتی نیش کردن دا کی ده تانپاریزی له عه زابی
خودا. نه گهر خودا ویستی عه زابتان بۆ بنیری کی فریاتان ده کموی.

که ده فمرموی ﴿مَنْ الرَّحْمَنِ﴾ نامازه به نهوه ده کا: که دوا که وتنی عه زاب
له کافرو یاخی بووان ره حمت و بهزهیی خودایه، بۆ نهویه ناده میزاد به خوی دا
بچیتتهوهو تۆبه بکا.

﴿بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ﴾. به لکو نهو کافرانه و پرای نهو
هه موو به لکه عه قلییانیه: که له قورنان دا هه و نیشانهی فاضل و نیعمه تی
خودان و نامازه ده که ن به پاریزگاری خودا بۆ بهنده کان به شهوو بهروژ، که چی
نهوان رویان وهرگپراوهو بیر له نیعمه ته کانی خودا ناکه نهوه، ددان به فاضل و
گهرهیی به دیهیتنهرو پهروه ردگاری خویان دانانین.

نه مجار به شیوهیه کی تر پرسیاره که یان ناراسته ده کاو ده فمرموی: ﴿أَمْ لَهُمْ
آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ﴾ یان نهوان چند خودایه کیان
ههیه جگه له نیمه نهوان پاریزگاریان ده که نه؟ نه خهیر وانیه، حاشا نهو
شتانهی نهوان به خودایان ده زانن، توانای نهویان نیه یارمه تی خویان بدن، چ
جای یارمه تی کهسانی تر، ﴿وَلَا هُمْ مِنْهَا يَصْحَبُونَ﴾ له لایه ن نیمه شمهوه
کۆمه گی ناکرین، هاوپی ناکرین به یارمه تیدان، وه کوو یارمه تی هه زره تی
موساو هارونی دا فمرموی ﴿إِنَّمَا مَعَكُمْ اَللّٰهُ﴾.

نهو خودا درۆزنانهی نهوان بی هیزو بی ده سه لاتن، نه خویان دارای هیزن
نه له خوداوه یارمه تیان ده دری، که واته ده سه پاچهو په که وتون.

دوای نهم لیڤکۆلینهوهو موناقه شه کردنه له گهل بته پرسته کان که پرو
پووچی بیرو باوه ره که یانی خسته رو، ناشکرا بوو: که هیچ به لگه یه کی عه قلی و
نه قلیان به دهسته وه نیه، سیاقی قورئانه که واز له موناقه شهو ده مه ده می دینی
له که لیان و باسی نیمان نه هینانه که یان رون ده کاته وه ده فهرموی: ﴿هل متعنا
هؤلاء و آباءهم حتی طال علیهم العمر﴾ نه خهیر پیتان وانه بی نهوانه خودای
وایان هه بی به شهو به ره ژ بیان پارژی، به وه له خۆیان بایی بووین و له خودا
یاخی بووین. به لکوو نه وهی نهوانی والیکردوه یاخی بن و له خۆیان بایی بن و
هه لیان و بۆ گومر ابوون نه وهیه: تیمه نهو کۆمه لهو باوک و باپیرانیانمان خستونه
له زهت و خۆشی یه وه، ناز نیعمه تیان به سهردا ره ژاوه ماوه یه کی دوورو درێژ
به م حاله ژیانیان به سهر برده، بهو ته مهن درێژی به واده زانن مردن و ژیانیان
به ده ست خۆیان وه خۆیان ره خستنه ری نهو بارو دۆخه ن و نهو خۆشی و
کامه رانییه ی وان تی یدا به هۆی نهو بیرو باوه ره وهیه: که په پیره ی ده کهن کهوابی
نابی نهوان وازی لی بینن !!

بیگومان نازو نیعمه تی جوړاو جوړو درێژ خایه ن، ته مهنی درێژو
له هساغی، به تابه تی که به میرات له باوک و باپیرانه وه بۆیان ماوه ته وه
سروشتی تیک داو، دل و دهروونی بی ناگا کردن له یادی خودا، عه قلو
هۆشی له سه رنج دان و بهر کردنه وه له تاپاتی خودا لاداون، نوقمی خهوی
غه فلهت بوون: جاوایداریان ده کاته وه ده فهرموی: ﴿افلا یرون آلا نائی
الأرض ننقصها من أطرافها﴾ تایا نابینن: که تیمه دین خا و زیدی بی
بروایان له هه ر چوار لوه که م ده که ینه وه ره ژ به ره ژ موسولمانان په ل ده هاون و
به ره به ره خه لکی موسولمان ده بن و ولاتی کوفر ده که ویتته ژیر ده سه لاتی خودا
په رسته نه وه. نه وه تا: پاش کۆچکردنی پیغه مبه ر ﷺ بۆ مه دینه و دامه زرانندی
ده ولته تی نیسلامی، خا و ولاتی کوفر به ره به ره ته سک ده بیتمه و خاکی نیسلام
فراوان ده بی، موسولمانه کان زال ده که ین و ولاتی نهوانیان ده خه ینه ژیر ده ست.

﴿أَفَهَمُ الْغَالِبُونَ؟﴾ نایا هیشتا نهوان خویان به بالادهست و سهرکه وتوو ده زانن، نایا نیتمه بالا دهستین یان نهوان؟ نه دی چۆن خویان به سهرکه وتوو ده زانن؟ پرسیاره که بو چه سپاندن و سهرکۆنه کردنه. واته: باوانه زانن دان به واقیع دا بنین و چی دی سهرکیشی نه کهن:

هه ندی له زانایانی سهردهم پییان وایه: نایه ته که به لگمه له سهر نهوه: که نه ملا و نه ولای گۆی زهوی له باکوورو باشورییه و بهرده وام لیتی کهم ده بیته ووه و ده چیتته ویه که.

نه عجار دواي نهوهی پهروه ردگار له قورئان دا به لگمی جوړاو جوړی هینانه و له سهر تا که و ته نهایی بالادهستی خوی و جهختی کرده ووه، به شوین نه ووه دا فرموی: ﴿قُلْ: إِنَّمَا أُنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ﴾ نهی پیغه مبهرا به و موشریکانه بلی: نه ووه کوو ده تانترسیتم: نیللا: که ده تانترسیتم به قورئان ده تان ترسیتم که نامه ی خودایه و من ته نه راگیاندم له سهره، من له خوداوه ده تانترسیتم له سزاو عذاب ی قیامت، وامه زانن: من ده توانم عذابتان بو بینم، به لکوو خودا بو تان ده هیتی و فرمانی به من کردوه: که به و عذاب به هه ره شه تان لی بکه و لهو سزایه بتان ترسیتم، کاری من ته نه پیراگیانده، نه که سه پاندن و مل پی که چ کردن، جانه گهر به پیر بانگه وازییه که مه ووه نه یه نه ووه خۆتان بهر پرسیارن و تۆبالی خۆتان به تهستۆی خۆتان.

﴿وَلَا يَسْمَعُ الصَّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنْذِرُونَ﴾ نه م نیگا و سروشه سوودی نه به که سانی که چاوی دلیان کویر بووی و دلیان مۆرکراوه گویت چکه یان هاخندراوه، نه وانه وه کوو که پرو لایک وه هان: که هیچ نه بیسی و تی نه گا، چونکه مه بهست به ترساندن و هه ره شه که خودی بیستنه که نه، به لکوو کارپیکردن و پهیره کردنیه تی و پابه ند بوونه به ناوه رۆکی بیستراوه که و نه عجامدانی نه رک ی پیوست و ناسینی حق، خۆپاراستن له شتی یاساغ، جاکه نه م مه به ستانه نه هاتنه دی نیت خودی بیستنه که چ سوودی کی تیدا نه.

ئەجار پەرۆردگار ئەو روون دەکاتەو کەلەو بەولاه حال وەزعیان
 دەگۆڕی و ایان لی دئی: ئەو عەزابهی هەرەشەیان پێ لێدەکری کارێگەر دەبی
 تێیانداو دان بەو شتانهدا دەنێن کەسوودیان لی وەرناگیری!! دەفەرموی:
 ﴿وَلَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْجزِيَنَّ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مِنْ ذَلِكَ وَلَئِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْإِسْلَامَ فَلَا يُضِلُّكُمْ سَبْعَ مَسَارِعَ وَلَا يَجِدُ لَكُمْ فَتْنًا وَلَا جَلَدًا﴾
 کەمێک لەعەزابی خودای تۆ روژی قیامت بکەوێتە سەر ئەوانەی ئێستا تۆ
 بەدرۆ دەخەنەو، یەکسەر دان بەتاوانی خۆیاندا دەنێن و دەلێن: هاوار بۆ
 خۆمان و مالتۆیران خۆمان، ئێمە لەدوینادا ستهمان لەخۆمان کرد، پەنجە
 پەشیمانی دەگەزن و هاواری قورپەسەری خۆیان دەکەن بەلام چ سوود!!؟

ئەجار پەرۆردگار ئەو روون دەکاتەو: کەهەرچی لەقیامت دا
 بەسەریان دئی، هەر سزاو تۆلێهەکی لێیان دەسەندری عەدالەتکاری و
 دادپەرۆریه: دەفەرموی: ﴿وَنُضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَلَا تَظْلُمُ
 نَفْسٌ شَيْئًا﴾ روژی قیامت تەرازووی عەدالەتکاری دادەنێن، ئەو تەرازووی
 نامەی ئەعمالی پێ دەکیشری، چاکەو خراپە هەموو ئادەمیزادێک کێشانه
 دەکری، کەس ستهمی لی ناکری، هەرچەندە ئەوان بۆخۆیان لەدوینادا
 ستهمیان لەخۆیان کردو، وەلی لەروژی قیامت دا کەس هیچ ستهمیکی لی
 ناکری، هەموو کەس بەگۆڕەوی کردووەکانی سزای دەدری و پاداش
 وەردەگریتەو.

زۆری زانیان پێیان وایە ئەو نامێری نامەی ئەعمالی پێ
 کێشانه دەکری یەک نامێری، کەبەکو هیئراو لەم رووهیه: کەئەو شتانهی
 کێشانه دەکری زۆر هەمە جۆرن!

مەبەست بەدانانی مەوازی تەو تۆ کردنی حیسابه، دیاریکردنی کاری
 چاکەو کاری خراپەیه، سزادانەو پاداشدانەو بەگۆڕەوی کردووەکان بەشیو
 عەدالەتکاری و بەویژدانانە، بەبی ئەو هیچ کەسێک بەئەندازی گەردیلەیک
 ستهمی لی بکری، کەوابی مەبەست لە کێشانه کردن، عەدالەتکاریه

له حیساب و لیکۆئینه وه سزادان و پاداش و هر گرتنه وه دا. دیمه نی نه و کاره ی
له دانانی تهر ازوی کیشانه کردن دا نشان داوه.

هه ندی له زانیانی سه له ف پێیان وایه: مه به ست به (موازن) تهر ازوی
حه قیتی یه و کرده وه کانی تریشی پی ده کیشری حه سه نی به صری ده فهر موی:
نه و نامیر تهر ازویه که دوو بال و زمانیکی هه یه، هه ره سیك لای چاکه ی
قورس تر بی له لای خراپه ی نه و رزگار بووه. که سیکیش لای خراپه ی به سه ر
لای چاکه ی پاسای هه بی، به هیلاکچووه و مالتویرانه.. نه و تهر ازووه خواری
ژووری تیدا نه و گزی و دزی تیدا نا کری، وه کوو تهر ازووه کانی دونیا نه یه فیتی
تیدا بکری.

﴿وان كان مثقال ذرة من حبة خردل أتينا بها﴾ نه گهر نه و کره وه ی
ناهه میزاد نه نجامی داوه به نه ندازه ی ده که خه رده له یه که بی ناماده ی ده که یه و
ده یه نه ناو حیساب و به تهر ازوی عه داله تکاری خۆمان کیشانه ی ده که یه و
به عه داله ت و ویردان وه پاداش و سزای له سه ر ده ده یه نه وه.

﴿وكفا بنا حاسين﴾ کیه یه ته: که تیه ژمیریاری کرده وه ی به نه ده کان
بین، کهس له خودا زاناترو ناگادارتر نه یه به کرده وه ی به نه ده کانی، کهس له خودا
داد په ره وهر تر نه یه به تۆله لی ستانده وه و پاداشدان وه یان، نه مهش هه روشه یه کی
تونده تیه له کافرو یاخی بوو گالته که ره سه ری پیچیکارانی ده کا.

ده ی باهه موو ناده میزادیک پروانی چی بو ژۆزی قیامه ت به تیشوو
ناردوه، به دل گوئی بو تر سینه ر بگری و بی تاگاو پشت هه لکه مران و گالته که ره ان
په له بکه ن بو تویه کردن و نیمانه یان، پیش نه وه ی عه زابی هه ره شه پی لیکراو
بیته دی، جا له دونیا دابی یان له قیامه ت دا بی، خۆنه گهر نه وان له عه زابی
دونیا رزگار یان بی، نه وه عه زابی قیامه ت له پیشیان وه تهر ازوی عه داله تکاری
ناماده کراوه، که ردارو گو فتاری ناده میزاده کان کیشانه ده کری و به گویره ی
کرده وه کانیان سزایان لی هه سه ندی و پاداشیان ده ده ریته وه.

ئاوا قورئانی پیرۆز ئامیژی کیشانهی رۆژی قیامت که زۆر وورد
خوینهره وهیه په یه ههست ده کا به قانون و یاسا ورده کانی بوونه وهره وه، به داب و
نهریتی ده وه و بانگخوازییه وه، به سروشت و ژبانی ئاده میزاده وه، هه موویان
پیکه وه ده به سیتیه وه، پیکه وه و بیه کپیزی و گونجاوی له دهستی قودره تی
خودادا نایش ده کړین و ده بیه نیشانهی قه ضیهی تاك و ته نهایی خودا، ته جار
دیه سهر سهر گورشته و چیرۆکی پیغه مبه ران و به سهرهاتی ژماره یهك
له فروستاده کانی ده گیریتیه وه:

چیرۆکی حه زره تی موسا علییه السلام

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءَ وَذِكْرًا
لِّلْمُنْقِيبِ ﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِّنَ
السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ
مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾

دراى نه وهی په روه ردگار له نایه ته کانی پیشوودا فەرمانی به حه زره تی
موحه مه د ﷺ کرد: که به گه له که ی بلی: ﴿أَمَّا أَنْذَرُكُمْ بِالْوَحْيِ﴾ به شوین
نه وه دا نه وه روون ده کاته وه: که نه مرکی بانگخوازی و په یم گه یانندن داب و
نهریتی خودایه له ناو پیغه مبه رانی دا، بیگومان نه وانیش نیگایان بو هاتوه،
بو نه وهی ناوه رۆکی شه ریعه ته که یان بیته هوکاری هیدایه تی ئاده میزاد.

ئیتیر پاش نه وهی به لگهی تاك و ته نهایی خودا و راستی پیغه مبه رایه تی و
هاتنی رۆژی قیامه تی رانانندن، ده ست ده کا به گیرانه وهی چیرۆکی پیغه مبه ران
(درودی خودایان له سهر بی) بو دلدا نه وهی حه زره تی موحه مه د ﷺ تاخوړاگر

بئ له بهرام بهر ته زيه تداني گه له كه ي و بۆ به هيتز كردنى دل و دهروونى له سهر نه بجامداني پديامه كه ي و پشوو دريژى له سهرى. يه كه م چيرۆكيش له و چيرۆكانه چيرۆكى حه زه تي موسا و هاروونه (دروودى خويان له سهر بئ) زۆر جار قورئانى پيرۆز بهرام بهرى و پيڤ گرتن ده خاته نيوان پديامى حه زه تي موسا عليه السلام و پديامى حه زه تي موحه محمد ﷺ موقاره نه ده كا له نيوان تهورات و قورئان دا، بۆ ئه وهى ئه و راستيه دووپات بكاته وه: كه پيه وه ندى پيغه مبهرايه تي و سروش و نيگا له نيوان پيغه مبهرايه تي و بنه پيه وه نيوان ليكچونيكى ناشكرا له نيوان تهوراتى ده ست لى نه دراو و نه گۆر دراو و قورئان دا هيه له بواري شهريعت و عقيده و عيبادت دا، ده فهرموى: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ﴾ واته: سويند به زاتى (الله) ئيمه نامه يه كه ئاسمانى تيرو ته سه لو گشتيمان داوه به موسا و هارون (عليهما السلام)، ئه و نامه ئاسمانيه بريتييه له تهورات: كه نامه يه كه حه ق و به تالى ليك جيا كردۆته وه، حه لال و حه رامى ناشكرا كردوه، ههروه ها تهورات چرايه كه روناكى ده به خشى له تاريكى نه زانى و سهر لى شيواويدا بۆ ئه وهى ناده ميزاد بگه يه نيته ريبازى هيدايت و رزگار بوون. ههروه ها تهورات نامه ي پهنو نامۆزگارييه، ته قواكاران پيى پهنه نامۆز ده بن و خوداى خويان ده ناسن و به ندايه تي دلسۆزانه ي بۆ ده كه من. ئه بچار رهوشى ته قواكاران نمايش ده كاو يه كه يه كه رايانده نويني.

١- ترسان له خودا به نهيتنى و په نامه كي:

﴿الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ﴾ واته: ته قواكاران تهوانه به نهيتنى له خوداى خويان ده ترسن، به گۆرته ي فهرمان و نه هيه كانى خودا هه لئس و كهوت ده كه من، له حاله تي نهيتنى و له خه لوه تخانه ي ته نهايى دا، له وكاته دا: كه كه سى چاوى لتيان نيه و ديارده ي ريبازى له گۆر ي نيه تهوان به دلسۆزى خودا په رستى خويان ده كه من و ترسى خودايان له دلدايه.

بيگومان چەند جارێك له قورئان دا جەخت لەسەر بەنهیئى لەخوا ترسان
کراوەتەوه، ئەومانایە دووبارو سێ بارە بۆتەوه.

وێکۆو لەشۆینیکی تردا دەفرموی: ﴿من خشى الرحمن بالغيب، وجا
بقلب منيب﴾ (ق/٣٣) یان دەفرموی: ﴿ان الذين يخشون ربهم بالغيب لهم
مغفرة واجر كبير﴾ (المک/١٢).

٢- دووهم رەوشتی تەقواکاران، ترسانیانە لەروژی قیامت:
وێکۆو دەفرموی: ﴿وهم من الساعة مشفقون﴾ ئەوان لەقیامت و
تەنگ و چەلەمەکانی دەترسن، لەحیساب و راگرتن و پرسیارو لیکۆلینەوهی ئەو
رۆژه دەترسن، دڵە لەرزەیانەو هەمیشە لەیادیانە..

جانەگەر تەوڕات نامەیه کی واپەسن و بەسوود بووبی بیگومان قورئانیش
لەهەمان سەرچاوە هاتوووە هەمان تاییه قەندى تیدایە، ﴿وهذا ذكر مبارك
أنزلناه﴾ ئەم قورئانە بۆسەر تۆ نازل کراوە، پەندو نامۆزگاری لەخۆ گرتوووە،
یاد خەرەویە بۆتان، نامەیه کی بەرزو پیروژه، پر خێرو فەر بەرەکەتە، رێبازی
راست و رەوانتان نیشان دەدا، ﴿أفأنتم له منكرون﴾ نایا ئێوه چۆن ئینکاری
ئەم کتیبە بەسوودە دەکەن، بەج عەقڵێک دژایەتی دەکەن و نایەنە ژێر
رکێفیەوه، چۆن پشت لەم نامە ناشکراو رەوانە هەڵدەکەن؟ ئەم قورئانە
پیروژهی! کەموعجیزەو سەرتاسایە لەرووی رەوانبێژی و داپشتنیەوه، لەبارەى
لەخۆگرتنی بەلگەى عەقلى و رونکردنەوهى یاساو شەریعەتەوه، لەهەموو
رویه کەوه کتیبیکی ناوازه بێ وێنەیه، دەى کەوابی ئێوه چۆن ئینکاری ئەوه
دەکەن: کەئەم قورئانە لەخوداوه هاتوو؟ خۆئێوه لە هەموو کەس باشتەر
شارەزای رەوانبێژی و زمانپەرەوانی و ئوسلوبی تۆکمە و داپشتنی بەهێزو پێژن!!

چیرۆکی حه‌زه‌تی نیبراهیم ﷺ

١- درایه‌تیکردنی به‌بته‌رستی و بانگه‌وازیکردنی بۆ یه‌کتابه‌رستی

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴾ ٥١ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿ ٥٢ ﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبَادِينَ ﴿ ٥٣ ﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿ ٥٤ ﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِينَ ﴿ ٥٥ ﴾ قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿ ٥٦ ﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدِيرِينَ ﴿ ٥٧ ﴾ فَجَعَلَهُمْ جُذُذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿ ٥٨ ﴾ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُمْ لَمِنَ الظَّالِمِينَ

نهمه چیرۆکی دووه‌می نهم سوره‌ته پیروزیه، په‌روه‌دگار بۆ پیغه‌مبه‌ری ﷺ ده‌گیریتسه‌وه: به‌مه‌به‌ستی ته‌سه‌لا هاتنی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و هه‌موو بانگه‌وازیکاریکی نایینی، بۆته‌وه‌ی حه‌زه‌تی نیبراهیم ﷺ بکه‌نه مامۆستاو نمونه‌ی خۆراگری و پشوو درێژی له‌پێناو نایینی خوداداو بانگه‌وازیکردن بۆ

تایینی حق و دژایه تی موشریک و بئ بروایان. ده فەرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رِشْدَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ واتە: سویند بە (الله) بێگومان ئێمه زۆر پیش موساو هارون ئیبراھیممان شارەزا کرد بۆ رێبازی حق و خێرو خۆشی، تەویقمان دا بۆ پابەند بوون بە یەکتاپەرستی و دژایه تی کردنی بته پرستی، رێبازی راستمان بۆ رون کردەوهو، لەناو نەتەوه کەیدا لەبته پرستی رزگارمان کرد، ﴿وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ﴾ ئێمه زانا بووین بە چۆنیه تی ئەوو دەمانزانی: کەشیایوی پیغه مبه ریتییه، دەمانزانی خاوه نی بیرو باوهری تەواوو لیپراوه بۆ خودا پرستی، دەمانزانی خاوه نی رهوشتی بهرزو پیایکی بهرزو دامەزراوه.

(الفراء) ده فەرموی: مانای (من قبل) واتە: پیش بوونی بە پیغه مبه ر. نەك پیش موساو هارون. کەواتە: دەبێ ئایه ته که ئاوا مانا بکەین: بێگومان ئێمه لەپیش پیغه مبه ریتیدا ئیبراھیممان هیدایه ت دا بۆ تیتفکرین» بەلگه هینانهوه، وهکوو ئەوه: کەشەوی بەسەردا هات ئەستیره مانگ و دوا یی خۆری بین و لەتیتفکرین لەوانه وه گهیشته خودا ناسین و یەکتاپەرستی. زۆری زۆری رافه کهرانی قورئان تەفسیری یەکه میان بەلاوه په سنده.

﴿أَذْ قَالَ لَأَبِيهِ وَقَوْمِهِ هَٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ﴾ وشە ی (اذ) یان مۆتەعلیقە بە (آیاتنا) یان بە (رشدە) یان بەوشە یەکی مەزندە کرا و واتە: ژیریان پی بەخشی کاتیک ناپەزەماندیی خۆی دەرپری بەرامبەر بەندایه تی کردن بۆ بت و صەنەم، وتی: ئەم پەیکەر» بئ گیانانە چین ئیوه خۆتان بەسەردا کوشە لێ کردوون؟ لێیان کۆبوونەوه و پەرستشیان بۆ دەکەن؟

هەلبەتە هەزەرتی ئیبراھیم ویستی بەم پرسیاره بەهۆش خۆیان بپنێتەوه، بەهەست و شعورەو» تێیان بفکرن، لەهەمان کات دا بەبئ ریزی زانین و پرسیارەکی واکرد: کەخۆی نەزان کردووە لەناسین و حەقیقەتیان، ئاماژە بەوش دەکا: کەتەمان نەگەر تۆزیک لێیان ورد ببنەنەوه دەزانن: کەتەم بەردو دارە بئ گیانانە هیچیان لەدەست نایەو بەکەلکی هیچ نایەن، بەلام ئەوان سوور بوون

له سهه لاسایی کردنه وه شوینکه وتنی کوێرانه بۆ پیشینانیان ﴿قالوا: وجدنا
آباءنا لها عابدين﴾ نازهرو گه له کدی تیکرا وتیان: بێگومان ئیمه هیچ به لگه وه
ده لیلیکمان لهه باره وه نیه جگه له وهی باوک و باپیری خۆمانمان دیوه ئهم
شتانه یان په رسته وه به ندایه تیان بۆ کردون، ئیمه هه لاسایی نه وان ده کهینه وه.
به راستی نه وه ولا میکی نه فامانه یه و نیشانه ی میشک و شک و گیلییه،
خۆیان پیوه ندی زنجیری لاسایی کردنه وه ده کهن، سه رهستی تیمان و باوه رپیان
وه لا ناوه، وازیان له تیفکرین و ورد بوونه وهی ره ها هیناوه، نه هاتوون شته کان
نرخه خۆیان به نه ی و واز له لاسایی کردنه وهی کوێرانه به یتن، چونکه به روا
به خودا رزگار بوونه لهو شتانه ی به خه یال به پیروزیان داده نین و بۆ به لگه وه
نیشانه قودسیه تیان داوه نی.

حه زه ته ی ئیبراهیم بۆ په روا ناشیرینی به رو باوه رو کرده و یانی راگه یانده
سه رزه نشتی کردن ﴿قال: لقد کنتم انتم و آباؤکم فی ضلال مبین﴾ وتی:
ئیه وه باوک و باپیرانتان له گومرایی ناشکرادا بوون و له ریبازی هه ق لاتان داوه
سته متان له خۆتان کرده، مه نه ج و ریبازتان نا هه قمو ناراست و نا ره وایه،
به ندایه تیکردنی باوک و باپیرانتان بۆ نه و بتانه نه وه ناگه یه نی که نه ویتانه
شیای په رسته بن و قودسیه تیان پۆ به ری.

نه مه به لگه یه له سه ره نه وه که پای پروبوچ و به رو باوه ری هه له وه نادرسته
به کۆنی و تیپه ر بوونی رۆژگار به سه ری دا به راست ناگه ری، شت: که هه له بو
هه مووکاتی هه له یه، میژوو ناتوانی شتی غه له ت به هۆی کۆنی و تیپه ر بوونی
رۆژگاری دوورو درێژ بچاته قالبی راستی یه وه..

چاکه هه زه ته ی ئیبراهیم به م شیه راشکاوی و ناشکراییه به ره رو رویان
بووه وه، ناوا به ریاری خۆی به رامبه ر به ته کانیا و به ندایه تی بۆ کردنیان ده ربه ری،
به ته رسته کان سه ریان سووپما و په رسیاری خۆیان نا راسته ی هه زه ته ی ئیبراهیم
کردو ﴿قالوا: اجتئنا بالحق ام انت من الالعین؟﴾ وتیان: ئهم قسانه چینه

دهیانکه ی ئیبراهیم؟؟ نایا به گالته واده لئی ی: یان به راسته، ئیمه لهوه پیش
 قسه ی لهم جوړه مان نه بیستون، یه که مجاره شتی ناوامان بهرگو ی بکهو ی!
 نه مه پرسیاری که سیکه بیرو باوه پری دامه زراوی نه بی، دلنیا نه بی
 له مه نه ده چو رییازی خو ی. له کار خستنی فیکرو گیان به هو ی کاریگری
 لاسایی له سهریان نازانن چ بیرو باوه پرتک راسته و شیاهه. عیبادت ده بی له سهر
 یه قین و دلنیا ی خو ی دامه زرتی نکه له سهر وه هم و خه یال پلاو. بویه پاراو
 گومراو سهر لی شیوان. لهوه لامی نهو پرسیاره یدا هه زره تی ئیبراهیم
 به دلنیا ی و دل پر له نیمانوه پتی گوتن: ﴿قال بل ربکم رب السموات
 والأرض الذی فطرهن﴾ به لکوو خودای من و ئیوهش خودای ناسمانه کان و
 زهوییه، خودای ئیوه نهو خوداییه به دیه ئنهری ناسمانه کان و زهوییه، خودای
 هه موو بوونه وه ره، به دیه ئنهری هه موو شتیکه، له نه بووه بوونه وه ره
 به ده ئناوه. هه ره نهو خوداییه که سی تر شیای خوداییه تی نه ﴿وانا علی
 ذلکم من الشاهدین﴾ واته: من شایه تی ده ده م: که جگه له خودا هیچ خودای
 تر نین... شتیکی ناشکرایه شایه تی له سهر شتیکه ده دری که شایه ته که
 ناگاداری بی، ده ی خو هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام دروستکردنی ناسمانه کان و
 زهوی و خو ی و گه له که ی به چاو نه دیوه، وه لی شته که نه وهنده ناشکراو غایان و
 راست و دروسته، نه وهنده به لگه ی به هیزو ناشکرای له سهر هه ن، وای لی
 هاتوه، خاوه ن باوه ران به دلنیا ییه وه ده توان شایه تی له سهر بده ن، هه زره تی
 ئیبراهیمیش دلنیا ی له باره وه گه یشتبه راده یه که وه کو نهو به چاوی خو ی
 دروستکردنه که ی بینیبی وابوو. بویه به دلنیا ی خو ی برده ریزی شایه تیده رانی
 نهو واقیعه.

بیگومان بوونه وه ره به گشتی تیکرا دان ده نی به تاک و ته نهایی خودای
 به دیه ئنهر هه لسو پرتنه ردا، هه رچی له کیانی ناده میزاددا هه یه هوتاف

هه لده داو ئی عتراف به تاك و ته نهایی به دیه تنمر ده كاو به کیه تی یاساو ری سائی بوونه وهر راده گه یه نی.

به کورتی حه زه تی ئیبراهیم علیه السلام نهوی را گه یاند: که نهو جیدییه له را گه یاندنی حه ق و راستی داو به گوftar تاك و ته نهایی خودای به گوئی گه له که ی دا داو بی پهر و بانگی به کتا به رستی هه لداو به کانی به بی بایه خ دانان و به بی گیان و سوود و ههستی نر خاندن.

نه بچار ویستی به کرده و ههش بی نرخی به کانیان به رجسته بکا، بریاری دا ئا بروی به کانیان به ری و له هه ل و فرسه تیکی گونجاودا ووردو خاشیان بکا، بویه له سهر نه بجامدانی نهو کار سویندی خواردو بریارو نیازی خوی بهو سوینده جهخت کرده و، هه ندیک له نه تموه که ی نه م سویند خوارد نه ی ئیبراهیمیان گوئی لی بوو، به لام به هه ندیان نه گرت و پییان وانه بوو ئیبراهیم علیه السلام به تاقه سواره جهساره تی نهو بکا. هه لبه ته نه ده کرا حه زه تی ئیبراهیم علیه السلام له پیش چاوی نه تموه که ی نه تکی به کانیان بکا، بویه چا وهر وانی هه لی گونجاوی کرد: که بریتی بوو له هاتنی جهژنی نه ورۆز؛ بۆ نه بجامدانی نهو کاره گرنگه جهژنی نه ورۆزی هه لبژارد، چونکه لهو رۆژ هه لده نهو نه تموه باویان وابهو: هه میان به خاوو خیزانه و به کۆمهل له شار دوور ده کمو تنه و دهوونه سهیرانو رابواردن و دوور له به کانیان ماوه یه کاتیان به سهر ده برد، دواپی ده گه رانه و به لای به کانیان و سوژ ده یان بۆ ده بردن! بویه حه زه تی ئیبراهیم علیه السلام پیش هاتنی نهو رۆژه بریاری کۆتایی داو فهرمووی: ﴿وَتَاللّٰهِ لَا کِیْدَن اَصْنَامُکُمْ بَعْدَ اَنْ تَوَلّٰوْا مَدِیْنَتَکُمْ﴾ سویندم به خودا ده بی نه مبه ری هیترو توانای خۆم به کار بیتم بۆ تی کشکاندنی به کانیان.

سویندو بریارم وایی ده بی دوا ی نهوی ئیوه به کانتان به جی هیشتنو پشتان تی کردن و رۆیشتن بۆ نه بجامدانی جهژنی سالانه تان، ده بی شتی خراب به سهر به کانتان به یتم و په نیان پی بدهم!

ده ئین: هه ندیکیان گوتیان له م سویندهی ئیبراهیم بوو، دواپی خه بهریان لی دا، وه کوو له شویتیکی تر دا قورنان نامازی پی ده کاو ده فهرموئ: ﴿قَالُوا: سَمِعْنَا فَتًی يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ اِبْرَاهِيمُ﴾ (الانبیاء/٦٠).

به هه مه حال نه ورۆز هاتو هه لی زیرین بۆ هه زه تهی ئیبراهیم عليه السلام نزیک بۆوه، خه لکه که هه موو به تیکرا به پی پی دابو نه پیتی خۆیان به رهو شوینی سهیرانگا کهوتنه ری و شاریان به جی هیشته، هه زه تهی ئیبراهیم عليه السلام به بیانیوی نه خۆشی یه وه خۆی پاش داو له گه ئیان نه چه وه رهو له ناو شاردا مایه وه بۆ نه هه مانی کاری سویند له سه ره خوراوی. ویستی پیلانی دا پێژراوی به عه مه لی بیئیتته جی، به لکوو گه له که ی واز له به تبه رستی به یئن، کاتیک به چاوی خۆیان ببینن به کانیان تارو مار کراون و نه یان توانیه به رگری له خۆیان بکه ن، چونکه به لکه ی عه مه لی کاریگه رتر له دل و ده روون داو سه رنج را کیش تره بۆ تیفکری و وورد بوونه وه.

نیه ره له گه ل شار چۆل بوو هه زه تهی ئیبراهیم عليه السلام تاوی دایه ته ورێک و کهوته تیکشکاندن ته کانه و ﴿فَجَعَلَهُمْ جَذَاذًا الْاَكْبَرُ اَلَهُمْ﴾ جگه له به ته گه ره که یان نه وانی تری هه موو پاره پاره کردن و کردیه پارچه پارچه ی بی سه رو به ره به ته قه باره گه ره که یانی هیشته وه ته ره که ی خسته سه رشانی نه و ﴿لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ يَرْجِعُونَ﴾ به لکوو نه و گومرا یانه بگه رپنمه بۆلای نه و به ته گه ره و لی پی سه رن نه و روودا وه چۆن روی داو بۆچی به رگری له به ته بچه که کان نه کرد نه هه جار له م رووه به خۆیاندا بچه نه وه هه ست به نه فامی و بی عه قلی خۆیان بکه ن و بزائن: په رستنی نه م به تانه چه ند کاریکی پو چه وه نه گه ر شتیکیان پی بکرایه ده بوو به رگری له خۆیان بکه ن!

یان راناوی (ایه) ده گه رپنمه بۆ ئیبراهیم عليه السلام. واته به لکوو که هاتنه وه بگه رپنمه بۆلای ئیبراهیم و تارو مار کردن ته کانیان پال نه و به دن و نه ویش بۆ لا قرتی و گالته پی کردن بی پی به سه ره به زه ور ته که دا، به لکوو

بهم هۆیه وه به خۆیاندا بچنمه وه بۆیان ده ریکموی کهنه و بتانه به کاری هیچ نایهن و بدرگهی له خۆشیان ناکهن و سهره نجام تیمان بهینن.
یان راناوه که ده گهریتمه وه بۆ خودا. واته: به لکوو بۆ یه کتاپه رستی خودا بگهریتمه وه، کاتی لێیان مه علوم بوو خودا درۆزنه کانیان هیچیان بۆناکری، به خۆیاندا بچنمه وه تیمان بهینن.

٢- ده مه ده میٰ موحاده له له نیوان حه زره تی ئیبراهیم ﷺ

گه له که ی دا دواى روداوى شکاندنى بته کانیان

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُمْ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾
قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا فَأَتُوا بِهِ
عَلَىٰ آعَيْنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦١﴾ قَالُوا ءَأَنْتَ فَعَلْتَ
هَذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٢﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ
هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿٦٣﴾ فَرَجَعُوا إِلَىٰ
أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَىٰ
رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ﴿٦٥﴾

دواى تهواو بوونی ناههنگ، گه له که گهرانه وه بۆلای خودا کانیان،
بۆته وهی سوژده یان بۆ بهرن و قوربانى و جهژنه پیروژه یان پیشکesh بکهن!
که هاته نه وه چ ببینن؟ به تخانه شیواوه، جگه له به ته زهخۆرته که یان نهوانی دی
هه مهوویان تارو مار کراون! به لām نه هاتن پرسیار له به ته گهوره که بکهن و

هه والی رووداوه که ی لی وهریگرن، له خویشیان پرسیار نه کرد بلین: باشه نه گهر
 نه مانه خودان و ئیمه دهیانپه رستین و به تهماین له تهنگانان رزگارمان بکه نه،
 نه دی بۆچی بهرگریان له خویشان نه کرد! نه م جوژه پرسیاره یان له خویشان نه کرد،
 چونکه بیرو باوه ری پووج عه قل و هۆشی له کار خستبوون، لاسایی کردنه وه
 فکری زنجیر کردبوون، بۆیه به جوژیکی تر پرسیاریان کردو ویستیان بزائن: کێ
 نه م په نده ی به خودا درۆزنه کانیا داوه، بۆنه وه ی تۆله ی لی بکه نه وه. ﴿قَالُوا:
 من فعل هذا بأئمتنا انه لمن الظالمين﴾ به شیوه ی توو ره یی و به ههر شه وه وتیان:
 نه وه ده بی کێ نه و کاره ی به سهر خودا کاتمان هی نابیی، چۆن جه ساره تی
 ده سترژیی ناوای کردوه؟ بینگومان نه وه ی نه م کاره ی نه نجام داوه
 له سته مکارانه و ده ست درژییه کی گهره ی کردوه و شیای سزاو تۆله لی
 ستاندنه، جا یان له بهر نه وه ریگه ی به خزی داوه په رژی نی قودسییه تی
 خودا کانیا نی به زاندوه و نه و جه ساره ته ی کردوه، یان له بهر نه وه زیاده ره ی
 کردوه له شکاندن ی به ته کاندان و وردوخاشی کردن.

نیتر نه و کاته: نه وانه ی گوئیان له ههر شه که ی ئیبراهیم (علیه السلام) بوو:
 که وتبوی سویندم به خودا ده بی نه و بتانه تان تارو مار بکه م که به جیتان هیشتن!
 ﴿قَالُوا: سمعنا فقی یذکرهم یقال له ابراهیم﴾ هاتن شایه تیان داو وتیان:
 ئیمه گویمان لی بوو که غیج ههر شه ی تارو مار کردنی خودا کاتمانی ده کردو
 ده یگوت: سویندم وایی ده بی په نیکتان به سهر بینم و نه و په ری هیژو توانای
 خۆم بجه مگه ر بۆ وردو هار کردنی نه م بتانه تان، نه و که غجه ش ناوی ئیبراهیمه،
 دلنیا یین نه و نه م کاره ساته ی قهومانده!!

نه مه نه وه ده گه یه نی: که نه و کاته ی خودا شاره زایی و روشدی به ئیبراهیم
 به خشیوه گهنج و تازه پیگه یشتوو بووه، دژی به تپه رستی بووه و بۆیه به م شیوه
 وردوخاشی کردن. به لām نایا نه و کاته نیگای پیغه مبه ریتی بۆ ره وانه کراوه و
 پیغه مبه ر بووه؟ یان ئیلهامیک بووه خودا خستویه تیه دلیه وه له پیش

پیغه‌مبه‌ریتیدا نهم کاره‌ساته‌ی قوماندوه؟ واپتده‌چی نهم رووداوه پیش نه‌وه بووه بکری به‌پیغه‌مبه‌ر.

نیینو عه‌بباس ده‌فرموی: ﴿مَابَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا شَابًا وَلَا أُوتِيَ الْعِلْمَ إِلَّا وَهُوَ شَابٌ﴾ نه‌جار نهم نایه‌ته‌ی خوینده‌وه ﴿قَالُوا: سَمِعْنَا فَسَقَ﴾. که‌وابوو به‌پتی قسه‌که‌ی نیینو عه‌بباس بی، ده‌بی نه‌وکاته‌ه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم علیه‌السلام پیغه‌مبه‌ر بووبی. وه‌لی راقه‌که‌رانی قورشان پییان وایه پیش پیغه‌مبه‌ریتی بووه:

نه‌جار نه‌مروودو پیاو ماقولانی نه‌ته‌وه‌که‌ برپاریان دا ئیبراهیم راکیشی لیپرسینه‌وه‌و لی‌کۆلینه‌وه‌ی بکمن ﴿قَالُوا فَأَتُوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ﴾ وتیان: به‌مه‌رچاوی خه‌لکه‌وه، به‌ناماده‌یی جه‌ماوه‌ریکی زۆره‌وه ئیبراهیم راکیشی لی‌کۆلینه‌وه‌و پرسیار بکمن و بیه‌یتن باجه‌ماوه‌ر ناگای لی بی و ببنه‌ شایه‌ت له‌سه‌ری، به‌بی شایه‌ت له‌سه‌ر گرتن هیچ سزاو تۆله‌یه‌کی لی مه‌که‌نه‌وه، خه‌لکه‌که‌ ناماده‌ بکمن بانا‌گادار بن: که‌دان به‌تاوانی خۆیدا ده‌نی و ناگاداریش بن چ سزایه‌کی به‌سه‌ردا ده‌دری و بیته‌ په‌ندو عیبه‌ت بو که‌سانی دیکه‌.

نه‌مه‌ش خۆی له‌خۆی دا مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم علیه‌السلام بوو، ده‌یه‌ویست له‌ناو‌قیستی‌قال و کۆیو نه‌وه‌یه‌کی تاوا جه‌ماوه‌ری دا نه‌فامی و نه‌زانی نه‌وه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ بخته‌ روا بی ده‌سه‌لاتی و هیچ و پووچی بته‌کانیان رابنویتی!! هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیمیان هیتایه‌ شوینی دیاریکراو ﴿قَالُوا: أَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِالْهَمْتِ يَا إِبْرَاهِيمُ﴾ وتیان: نه‌ری تو نهم کاره‌ساته‌ت به‌سه‌ر خودا‌کانی ئیمه‌ هیتاوه‌ نه‌ی ئیبراهیم! نهم بت شکانده‌ کاری تۆیه‌؟! سه‌یره‌ بته‌کانیان وردو خاش کراون و پاره‌پاره‌ بوون که‌چی هیتشتا نه‌وان هه‌ر به‌خودا ناویان ده‌بن؟!

حه زره تی ئیبراهیم هه رچه نده به تاقی ته نهاییه و نهوان زۆرن، به لām ئیمانی پتهوی، بتمان به بیرو باوه پی خۆی وای لی کردبوو: که چ نرخیکیان بۆ دانه نی و لاقرتی و قه شمیریان پی بکا و ولāmیکیان بداته وه بگوئی له گه ل عه قلی بهستیان، ﴿قال: بل فعله کیرهم هذا﴾ وتی: نه خهیر من وام لی نه کردون، ئانه م بته گه وریان به و ده رده ی بردون. بیگومان هه زره تی ئیبراهیم کاتی بینی خه لکه که ریز له و بته گه وری ده گرن، کرده وه که ی پال نه ودا له م ره وه: که نه و هۆکاره یان هه لته ره بۆ نه وه ی وایان لی بی، له وری زمانه وه کردار وه کوو چون پال بکه ره که ی ده دری، پال هۆکاره که شی ده دری!

یان ده توانین بلیین: هه زره تی ئیبراهیم به شیوه یه کی ناراسته و خۆ دانی به کرده وه که ی خۆی دانا، بۆ نه وه ی به لگه یان له سه ر راست بکاته وه و بۆریان بدا. وه کوو وه ستای کاراماو خۆشنووسی به ناویانگ نه گه ر یه کی ک لیتی پیرسی کئی نه وشته ی دروست کردوه یان کئی نه و نووسینه جوانه ی نووسیوه ده لئی نه وه تۆ نه نجامت داوه تۆ نووسیوته، مه به ستیش به م ولāmه نه وه یه پرسیار که ره که والی بکا ددان به وه دا بنی و بزانی که نه مه کاری نه مه و ده ست ره نگینی خۆیه تی و له هه مان کاتیش دا گالته شی پی ده کا.

﴿فأَسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ﴾ ده ته گه ر راسته نه وانه خودان و شیای خودایه تین و قسه و گفت و گو یان هه یه پرسیاریان لی بکه ن: باوه لامتان بده نه وه و پیتان بلین: کئی وای لی کردون.

بیگومان به م ولāmه سه رنجی راکیشان و ناگاداری کردنه وه که په رستنی بت بی سووده هه چی لی شین نابی. ده یه ویست بۆخۆیان به ده می خۆیان دان به وه دا بنین که نه مانه به ردو دارن و ناخاوتنیان نیه و بی گیانن تاله بواری به لگه هینانه وه دا بۆر بخۆن و هه چیان به ده سه ته وه نه می نی و نه م داشی سوار بی.

واده رده که وی نه م قه شمیری پیکردنه ی هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام هه ژاندونی و تۆزیک و هه ناگای هیناونه وه ﴿فَرَجِعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا: إِنَّكُمْ

انتم الظالمون ﴿ به خۆياندا چونهوه وههستیان بههلهی خۆیان کرد، که متهرخه می و ته قصیری خۆیان را گه یاند، نهوه بوو: هه ندیکیان بهه ندیکیانیان گوت: ئیوه سته مکارن لهم رووه: که خودا کانتان به بی چاودێرو حهرهس به جی هیشتهوه، یان لهم رووه: سته مکارن: که به ندا یه تی بو پهی کهر و دارو به ردیک ده کهن: که قسمو ناخاوتنیان نیه، نهو شته بی بایا خانه تان کردوه به خودا. هه لبه ته نه مه ناوردانه وه وه لویسته یه کی باش بوو: که ههستیان کرد به گومرایی خۆیان و زانیان: که پهرستنی نه م دارو بهردانه سته مه، بۆیه که م جار له ژبانی خۆياندا له وه زعو حالی ئیستا و رابردوویان وورد بوونه وه سهرزهنشتی خۆیان کرد. به لام نه مه رووناکیه ک بوو هینه ی دهوام نه کرد به شوینیدا تاریکایی کوفر و لاسایی کرد نه وه بسالی کیشایه وه به سهریان داو دلیان تاریک بووه وه.

وه کو ده فهرموی: ﴿ثم نکسوا علی رؤوسهم﴾ پاشان چاویان له زهوی بریه وه سهریان داخست وه کو نه وه بیانموی بیر بکه نه وه. یان ماناکه ی به م جۆره یه: پاشان گه رانه وه بو ده مه ده می و موحاده له و به ره نگار بوونه وه ی حه زره تی ئیبراهیم و له هه لویسته تی ته مه نکورته پیشویان پاشگه ز بوونه وه و رویان له ئیبراهیم عليه السلام کردو پییان گوت: ﴿لقد علمت ما هؤلاء ينطقون﴾ بێگومان تۆ ده زانی ته مانه زمانیان نیه و قسه نا کهن. ته توش ده زانی و ئیتمه ش ده زانین نه م خودایانه ی ئیتمه قسه یان نیه! نه دی چۆن تۆ داوا له ئیتمه ده که ی برسیاریان ناراسته بکه ین؟؟

به کورته ئه وان له په شوکاری خۆیان به لگیان له سهر ئیبراهیم عليه السلام به شتیک ده هینایه وه که ده به به لگه بو ئیبراهیم نه ک بو ئه وان!!

۳- حه زره تی ئیبراهیم عليه السلام بوۆری دان و له ناگیرش رزگاری بوو

قَالَ

أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا
يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾ أَفِي لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْنَا يَنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾
وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

ئه مه هه لقهی سییه م و کو تایی چیرۆکی حه زره تی ئیبراهیمه له گه ل
قهومه کهیدا: ئه وه بوو: به زوبانی خۆیان دانیان به وه دا نا: که هیچ سوود و
قازانجیکیان له پهرستنی بته کانیان دهست ناکهوی، حه زره تی ئیبراهیم به به لگه و
مونا قه شه بوۆری دان و قسه دیان بر او ده مکوت بوون. ئیتر نه مجار حه زره تی
ئیبراهیم عليه السلام کهوته سه رزه نشت کردنیان و وه کوو لافاو یه ک به دوا ی یه کدا
به لگه ی گورچکبیری بو ده هیتانه وه دوا ی لی کردن که ئیتر چی دی له سه ر نه و
نه فامیه نه میتنه وه واز له پهرستنی دارو به رد بیتن و روبه نه خودا. ﴿قل: اف
تعبدون من دون الله مالا ينفعكم شيئا ولا يضركم؟﴾ واته: ئیبراهیم عليه السلام
دوا ی ئه وه ی گه له که ی دانیان به وه دا نا: که نه و بتانه بی زوبان، وتی: ده ی
که وایه ئیوه به چ عه قلیک له جیاتی خودای مه زن به ندایه تی بو نه و په یکه رانه
ده که ن: که نه گه ر به ته مه ی سوود بن لیان هیچیان له ده ست نایه، نه گه ر

دژایه تیشیان بکه ن زیانتان پی ناگه یه ن و جیگای مه ترسی نین. ﴿أَفِ لَكُمْ
وَلَمْ تَعْبُدُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ مالتویرانی و بهیلا کچون بۆ خۆتان و خودا کانتان:
که له جیاتی خودا به ندایه تییان بۆ ده کهن. داوه شین و سهر شوپی بۆ خۆتان و
په ستر و انتان. ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ؟﴾ نه مه بۆ بیر له خۆتان نا که نه مه؟ بۆچی
به خۆتاندا نا چنه مه؟ له کوفرو بی دینی خۆتان ورد نا بنه مه؟ تابۆتان ده ریکه موی
چه ند خه ساره تمه ندو گو مپا و سه رلی شیا و ن؟!

جا که هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام به سهریان دا زال بو و باطل بۆری خوارد،
هیچ که یان به ده سه ته مه نه ما جگه له مه ی په نا بۆ نه زیه تدان و له نا و بردنی
هه زره تی ئیبراهیم به رن. ﴿قَالُوا: حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ فاعِلِينَ﴾
هه ندیکیان به هه ندیکیان گوت: و اباو ه نه مه بی ژه ره نه مه رودی کوری که نه عانی
کوری سه نه عاریب کوری نه مه رود کوری کۆرش کوری حام کوری نوح بو وه.
هه ندیک پتیان وایه: نه مه بی ژه ره کا برایه کی کورد بو وه. و تیان: ئیبراهیم
بسووتینن، تۆله ی نه م کاره ی به نا گر لی بکه نه مه، یار مه تی خودا کانی خۆتان
به دن نه گه ر ئی وه راست ده کهن یار مه تی خودا کانتان ده دن و ناتانه موی
وا ز له عیباد هه تکر دنیان به یتن. دارو لی ژه واری کی زۆریان گرد کرده وه نا گریان
تی به رد! به مه نه عنیق ئیبراهیمیان هه لدا یه نا و نا گره که. به خه یالی خۆیان
ئیت ئیبراهیم عليه السلام له ما ویه کی کورت دا کولوکۆی داده مری!

﴿قُلْنَا: يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ﴾ پهروه ردگار فه رموی:
ئیمه وتمان: نه ی نا گر سارد بیه ره وه به شی وهیه که زیانه خه نه بی، نه مه نه ده
گه رم مه به بسووتینی، وه ند سارد مه به ره وه سه رما په یدا بکه ی.
ئیبو عه بیاس ده فه رموی: نه گه ر پهروه ردگار ئا وای پی نه فه رمویا یه
له سه رمان ره ق ده بۆ وه.

(ابو العالیه) ده لێ: نه گه ر خودا نه یفه رمویا یه: ﴿بَرْدًا وَسَلَامًا﴾
ساردیه که ی له گه رمی یه که ی کوشنده تر ده بو و. سار به و نه مه که ی به و شی وهیه

بووه: پهروهردگار سروشتی گهرمی و سووتاندنی لی دارنی و هه لیگه گه رسان و رونا کایی بۆ هیشتوه وه کوو پیشووی.

ماموستا سهید ده فهرموئ: پیویسته پرسیار نه کهین بۆچی ناگره که ئیبراهیمی عليه السلام نه سووتاند؟ نابی بگوتری: ناگر جهستهی زیندو ده سوتینی نه دی بۆچی ئیبراهیمی نه سووتاند؟ چونکه نهوکه سهی به ناگری فهرموو: سوتینه به، ههر نهویش پی فهرموو: ﴿کوئی بردا و سلاما علی ابراهیم﴾ وشه (کن = ببه) وشهیه که له گه له لایهن خوداوه گوترا یه کسه ر مانا کهی هاتوته جی و دوانا کهوی. چۆنی بوی و چۆنی پی بفهرموئ، بی چهندو چونو بی دوا کهوتن دیته جی، جا ئاده میزاد پیوهی راهاتین یان پیوهی رانه هاتین!

بیگومان نهوانه ی کاری خودا به کاری به شهر بهرامبه ر ده کهن و قیاسی کردهوی خودا له کردهوی ئاده میزاد ده کهن، نهوانه ن نه م جوړه پرسیاره بی جیانه ئاراسته ده کهن و ده لاین: نه مه چۆن بووه و چۆن ده بی؟

به لام نهوانه ی جوداوازی نیوان کاری خودا و کاری بهنده کانی ده زانن و هیزی خودا و هیزی ئاده میزاد لیک جیاده که نه وه، ههر گیز نه م جوړه پرسیارانه ناکه ن و ههر گیزاو ههر گیز نایانه وی بایس بهینه وه و تهعلیلی عیلمی و ناعیلمی بۆ نه م جوړه کارانه ی خودا بخولقینن، مهسته له که له م بواراندا نیه و ناکری به پیوهی ئاده میزاد ته حلیل و تهعلیلی بۆ بدۆزیته وه. ههر یاساو قانونیک، ههر مه نه ج و ریسیاه که بیهوی نه م جوړه موعجیزانه کیشانه بکا و بی قهیدو مه رج نه یان گه رپنیتیه وه بۆ ده سه لاتی ره های خودا مه نه جیکی فاسیده و له بناغه وه هه له یه، چونکه کردهوی خودا ملکه چی پیوهی ئاده میزاد و زانستی سنوورداری نه و نه.

نه وهی له سه ر تیه پیویسته نه وه یه: ده بی نیمانان هه بی که نه و رودا وه روی داوه: حه زره تی ئیبراهیم خراوه ته نا و ناگری حه قیقی یه وه نه سووتاوه، چونکه خودا ویستی وابووه نه سووتی، نه جار نه مه چۆن بووه و خودا سروشتی

ناگره که ی چ لی کرده ساردو سه لامهت بوو له سهر ئیبراهیم، یان چسی له ئیبراهیم کرده ناگر نه یسوتاندوه.... ههروا گه لیک پرسپاری لهه جوړه، نهوه قورنان لی بیدهنگ بووه، پیویسته تیمهش لی بیدهنگ بین، چونکه عدقلی شاده میزاد سنوورداره و ناتوانی نهو جوړه شتانه دهرک بکا. جگه له قورنانش سهرچاوهی ترمان به دهستهو نیه.

بوخاری له تیبنوعه بباسهوه ریوایهت دهکا: ده فرموی: حه زره تی ئیبراهیم کاتیک هه لیاندایه ناو ناگره که وتی: ﴿حسبی الله ونعم الوکیل﴾ حه زره تی موحه مدیش ﷺ کاتیک پییان گوت: ﴿ان الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم فزادهم ايمانا، وقالوا حسبنا الله ونعم الوکیل﴾ (ال عمران/ ۱۷۳) نه بو یه علا له نه بوو هورهیره وه ریوایهت دهکا: ده لی: پیغه مبهه ﷺ ده فرموی: کاتیک ئیبراهیم خرایه ناو ناگره که وتی خودایه! تو له ناسمان خودایه کی تاک و ته نه ای، نه منیش له سهر زهوی تاقه که سم به ندایه تی تو ده که م.

نویه کوری که عب له پیغه مبهه وه ریوایهت دهکا ده فرموی: ئیبراهیم ﷺ کاتیک هه لیاندایه ناو ناگر وتی: ﴿لا اله الا انت سبحانک رب العالمین، لك الحمد ولك الملك لا شریک لک﴾ ده فرموی: هیچ، وتی: ته مجار به مه غه نیق له شویتیک ی بمرزه وه هه لیاندایه ناو ناگره که، جویرانیل پیتشوازی لی کردو وتی: نه ی ئیبراهیم! چ کارت به من هیه؟ ئیبراهیم فرموی: داوا له خودا بکه حه زره تی ئیبراهیم فرموی: ﴿حسبی من سؤالی علمه بحالی﴾ ته مجار پهروه دگار فرموی: ﴿یانار کوئی بردا و سلاما علی ابراهیم﴾.

﴿وارادوا به کیدا فجعلنا هم الاخسرین﴾ گه له که ی ئیبراهیم پیلانیان بو ئیبراهیم دارشتو ویستیان سزای بدهن و له ناوی بمرن له تو له ی نه وه دا: که به کانی وردو هار کردوون به ناگر بیسوتینن، به لام تیمه ره نج به خه سارمان کردن و کاره که یانمان بیتهوده کردو ئیبراهیممان له ناگره که رزگار کرد.

ریوایت کراوه نمو مهلیکهی هاوچه رخی هه زره تی ئیبراهیم بووه ناوی
(نهمروژ) بووه پاشای ئارامیه کان بووه له عێراق.
پاشان خۆیان و پیاوما قولانی به عه زابی خودا له ناو چون. ئیبنو ئه بی
حاتهم له عانی شه وه ریوایت ده کا ده فهرموی: پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: کاتیک
ئیبراهیم هه لدرایه ناو ناگره که هه رچی پێرۆی سه ر زه وی هه ن هه موویان
که و تنه هه ول و ته قه ل لا دان بۆ کوژانده وه ی ناگره که جگه له (قومقومه) ^(۳) نمو
فوی له ناگره که کرد بۆ نه وه ی باش بلیسه بسینێ.

۴- چهند نیعمه تیکی تر بۆ هه زره تی ئیبراهیم و ﷺ رزگار

بوونی له گه ل (لوط) داو چونیان بۆ خاکی شام

وَنَجَّيْنَاهُ

وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَوَهَبْنَا

لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ﴿٧٢﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ

الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا

عَبِيدِينَ ﴿٧٣﴾

(۳) قومقومه: ده عبايه که که پیغه مبه ر ﷺ ناوی ناوه (فوسقه) و فهرمانی داوه بکوژنی، شایانی باسه ئیستا
له ده قمری بارزان کوشتنی نهم ده عبايه باوه و به خیریکی گموره ی ده زانن.

دوای نهوهی هه زه تهی ئیبراهیم علیه السلام له ناگر رزگاری بوو، په روه ردگار باسی چهند نیعمه تیک ده کا «که به ئیبراهیم و (لوط) ی برازای به خشیون. هه زه تهی لوط علیه السلام خراوه ته پال هه زه تهی ئیبراهیم علیه السلام و به یه که و» ناویان هینراوه، چونکه مام و برازای یه کتر بوون، هه ردوکیان پیغه مبه ر بوون «برئ له و نیعمه تانه ی پتیان به خشرا بوون ده رچونیان له ولاتی عیراق بو ولاتی شام بووه، هه ردوکیان رابه رو پیشمو بوون، نیگیان بو هاتوه بو نهوهی کاری چاکه نه بجام بدهن و نوێ بکه و زه کات بدهن، هه ندیکیش له و نیعمه تانه: که تابه ت به ووه به هه زه تهی ئیبراهیم و علیه السلام نهوه بوو خودا نیسحاقی پیداهه نینجا نیسحاق یه عقوبی بووه، هه زه تهی ئیبراهیم به م کوپو کوپه زایانه ی زور دلخوش بووه».

ده فهرموئ: ﴿وَنَجِّنَاهُ لَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ﴾ واته: له و نیعمه ت و به خشانده ی خودا دابوونی به ئیبراهیم علیه السلام نهوه بوو له گهل (لوط) ی برازای له عیراق رزگاری کردن و کوچی پیکردن بو خاکی پیروز بو ولاتی شام، بو نه و ولاته ی خودا خیر و به ره که تهی تیدا زور کرده، به وهی زوری پیغه مبه ر تیدا ناروون، شه ریعه ت و یاسای نه و پیغه مبه رانه به ناو جیهاندا بلا و بوته وه. خا که که ی به پیت و به ره که ته، کشتوکال و دارو دره ختی تیدایه، سه رچاوه و چۆمی زوری تیدان، به رو بووم و میوه ی زور و هه مه جوړه، خیر و به ره که تهی دین و دنیای تیدا کوێته وه!!

هه زه تهی ئیبراهیم له شاری (کوئی) که له هه ریتمی (فدان نارام) له ولاتی عیراق بووه، له گهل (لوط) ی برازای و سارا خاتونی خیرانیدا له چنگی شیرک و به تبه رستی سه ری خویان هه لگرت و رویان کرده ولاتی شام بو نه وه ی بتوان به ته وای یه که تبه رستی بکه ن سه ره تا چوونه شاری (هه رران) پاشان رویشتن بو ولاتی میصر «نه جار گه رانه و» بو شام و له (فلسطین) نیشه جی بوون،

هه زه رته تى (لوط) يش له گونده كانى (المؤتفكة): كه شه وو رۆژه پتیهك له فله سستين دور بووه نيشته جى بووه.

نه بچار چهند نيعمه تىكى تر باس ده كات: كه خودا به خشيونى به نىبراهيم جگه له رزگار بوون له تاگرو كوچ پيكردن بۆ خاكى پيرۆز، ده فهرموى: ﴿ووهبنا له اسحاق ويعقوب نافلة﴾ به خشيمان به نىبراهيم نيسحاق و يعقوب، وه چهو نمويه كى باش بوون، به فه ضل و ره حه تى خۆمان پيمان به خشين، يانيسحاقمان پى به خشى له سهر داواو پارانهوى خۆى نهوه بوو: نىبراهيم له خودا پارايه وه وتى: ﴿رب هب لي من الصالحين﴾ (الصافات/١٠٠) زياد له وهى خۆى داواى كرد بوو به عقوبيشمان به زنده پيدا.

﴿وكلا جعلنا صالحين﴾ هه موويانمان گيران به خاوهنى خيرو كارى باش. واته: لوط و نىبراهيم و نيسحاق و يعقوب يان: هه ريه كى له نىبراهيم و نيسحاق و يعقوبمان كردن به پياوى صالح و له خوا ترس، فهرمانى خودايان به جى هينا، خۆيان له حهرام و حهراخۆرى پاراست. هه موويانمان كردن به پيغه مبهرو رابهري ناده ميزاد. ﴿وجعلناهم أئمة يهدون بأمرنا﴾ كردمان به نيمام و پيشهوا، بانگهوازي ناده ميزادانيان كرد بۆ نايينى خودا، به فهرمانى ئيمه نهركه كانى خۆيان نه بجام دان. چۆمان فهرمان پيكردن ناوا هه لاس و كهوتيان كرد. ﴿وأوحينا إليهم فعل الخيرات﴾ نيگا و سروشان بۆ ناردن: كه كارى چاك نه بجام به و واز له شته حهرامه كان بيتن، ﴿واقام الصلاة واتلء الزكاة﴾ نيگامان بۆ كردن: كه نوپۆه كانيان بكه و زه كاتى مال و سامانيان دهركه ن. ﴿وكانوا لنا عابدين﴾ هه موويان ته قواكار و خودا په رست و فهرمان به ردار بوون، له ناستى خودا په رستى دا هه رگيز لوتبه رزيان نه وانده. هه زه رته تى نىبراهيم له بهر خاترى خودا گهل و نه ته وه و خاو خيژانى خۆى به جى هيشته، په روه ردار كه لىنى بۆ پر كرده وه و شته له دهست چوه كانى بۆ قهره بوو كرده وه، خاك و ولاتى باشتري پيدا، نيسحاقى پى به خشى، نيسحاقيش

يه عقوبى بو، بۆ ئىبراهيم عليه السلام بوونه چاو روشن كهروهه. گهل نه ته وه يهك له وه چهو نه وهى نمو كهوتنه وه، زۆر باشت بوون لهو نه ته وهى به جى تى هيشتن. ههه له وه چهو نه وهى چهند پيغه مبههه پيشه وای ئايين پهيدا بوون و به فرمانى خودا ههلسو كهوتيان كرد. خودا نيگای بۆ كردن: كه كارى چاكه بكهن به تاييه تى ناگادارى نوژه كانيان بنو زه كاتى مال و سامانى خويان بدن. نه وانيش زۆر به دلسۆزى و لى پرانه وه فرمانى خودايان به جى هيناو فرمانبهردارى بوون، به راستى خودا باش تهعويضى ههزه تى ئىبراهيمى دايه وه قهره بووى نيشتان و نه ته وه خزم و كهسو كارى بۆ پر كرد وه.

چيروكى ههزه تى (لوط) عليه السلام

وَلُوطًا ءَايَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرَبَةِ اَلَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْفَحْشٰى اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا سَوِيْءٍ فَسِيْقِيْنَ ﴿٧٤﴾ وَاَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمٰتِنَا اِنَّهُمْ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ

دواى نه وهى پهروهر دگار باسى نمو نيعمه تانهى كرد: كه به خشيونى به ههزه تى ئىبراهيم عليه السلام نه جار باسى نمو نيعمه تانه دهكا: كه به خشيونى به ههزه تى لوط عليه السلام، چونكه پهيوه ندى خزمایه تى و هاوشانى له پيغه مبههه تيان له ناوان دا هه به.

لوط: كوپى هارانى كوپى نازهه. ههزوو ئيمانى به ههزه تى ئىبراهيم عليه السلام هيناو شويتى كهوت و له ته كيا كوچى كرد بۆ ناخى پيرۆز... وه كوو

له شوينىكى تردا قورئان ناماژى بۆ ده كات و ده فرموى: ﴿فَأَمِّنْ لَهُ لَوْطُ،
وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي﴾ (العنكبوت/٢٦).

بىگومان له وه پيش چىزىكى حه زه تى لوط باس كراوه، لىره دا به سه ر
پى بيه كه وه ناماژى بۆ ده كاو ده فرموى: ﴿وَلَوْطًا أَتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا﴾
په روه ردگار ده فرموى: به خشيمان به لوط پىغه مبه رايه تى و لىزانى
له حه لكردنى كىشه ي ناو كۆمه ل و دانايى له به رتوه بردنى نه ركى رابه رى و
پيشه وايه تى دا. زانىيارى و هه موو شتىك كه په يوه ندى هه بى به بىرو باوه رو
خودا په رستىيه وه پى درابوو. بۆ ته وه ي بتوانى نه ركى پىغه مبه رايه تى
هه لىگرى، كه كرا به پىغه مبه ر ره وان ه كرا بۆ دانىشتوانى (سدوم) و ده وروبه رى:
كه حه وت گوند بوون بانگه وازى كردن و پشتيان لى هه لكرد، نه م گه ل و نه ته وه
گه ل نه ته وه يه كى بى ره وش بوون، وازيان له ئافره ت هىنا بوو نىربازيان ده كرد
به بى شه رمانه و به ناشكرا نىر سوارى نىر ده بوو، په روه ردگار غه زه بى لىگرتن و
شارو دانىشتوانى له ناو بردن، وه كوو ده فرموى: ﴿وَلَنَجْيِئَنَّهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الْقَرِيبَةِ﴾
كانت تعمل الخبائث واته (لوط) مان رزگار كرد له و عه زابه ي رشتمان
به سه ر دانىشتوانى ته و شاره ي كارى ناشىرينيان ده كرد و نىربازيان تىدا باو
بوو، هۆى نه م ره وشته ناشىرينيان ته وه بوو ﴿إِنَّمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ﴾
بىگومان ته وان گه ل و نه ته وه يه كى له رپى ده رچوو بوون، له طاعه ت كردن بۆ خودا
لايان دابوو، سه رگه رمى گومرايى و سنوورشكىنى بوون. قه ومه كه ريشه كىش
كران و لوط و شوينكه و توانى رزگاريان بوو، ﴿وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا﴾ وىراي
رزگار بوونى له ده ست ته و كۆمه ل ره وشته ناشىرينه، خستىشمانه ناو ره حه تى
خۆمان و دلىاو دل ئارام بوو ﴿إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ بىگومان لوط له به نده
صالحه كانى تىمه بوو، له وكه سانه بوو، كه كرد وه ي باشيان ده كرد و فره مانى
خودايان به جى ده هىناو خۆيان له نه هيه كانى ده پاراست ..

سەرگۆرشته ی چیرۆکی هه زه تی نوح عليه السلام

وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾ وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
نَفَسَتْ فِيهِ غَمَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ

پاش گیرانهوی سەرگۆرشته ی باوکی پیغه مبه ران؛ هه زه تی نیبراهیم
عليه السلام چیرۆکی هه زه تی نوح راده نویتنی؛ که به باوکی دووه می ناده میزاد
ده ژمیتردی، چونکه هه موو ناده میزاد دوا ی توفان له زپویت و نه تموه ی نه ون.
به لام بۆ سەرگۆرشته ی نه میس هه ربه خیرایی به سهریدا ده رواو به کورتی باسی
ده کاو ده فهرموی:

﴿وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ، فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِ﴾ واته: نه ی موحه مه د! سەرگۆرشته ی نوح بۆ که له که ت بگێرپه وه؛
کاتیک که له که ی به درۆیان خسته وه و نیمانیان پێ نه هیتا، له رۆژگاریکی پیش
رۆژگاری نیبراهیم و تۆش بوو، بانگی لی کردین و په نای بۆ هیتان لیمان
پاراپه وه، بێ ده سه لات ی خۆ را گه یاند، وه کوو له شویتنیک ی تر دا ده فهرموی:
﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِر﴾ (القمر/ ۱۰) یان ده فهرموی: ﴿وَقَالَ نُوحُ
رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دِيَارًا﴾ (نوح/ ۲۶) نیتر نیه میس
دوعا که یان وه رگرت و به هانایه وه چوین و فریای که وتین، نوح و
ته فسیری ده وان

شوتنکه وتوانیمان رزگار کرد، رزگارمان کردن له خنکان و نه زیه تدانیان له لایمن گه له که یانه وه و خه م و ناره حه تی به درۆ خسته وه ی پدیامه که ی!
ریوایه ت کراوه: که حه زره تی نوح له ته مه نی چل سالی دا بۆ ته پیغه مبه رو
نۆسه دو په نجا سال بانگه وازی گه له که ی کرد، که چی که میکیان نه بی تیمانیان
پی نه هیتنا.

﴿وَنَصْرَنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾ تیمهیش یارمه تیمان داو
له چنگی نه و گه لو نه ته وه رزگارمان کرد: که نایه تی تیمه یان به درۆ خسته وه،
له تۆله ی نه و سه ره قی و خراپه کاری و سته مکاریه یان دا به تۆفان
خنکاندمانن، به گموره و بچوکیانه وه له ناومان بردن که سمان لی نه هیشه وه.

سه ره گورشته ی چیرۆکی داوود و سوله یمان ﷺ

وَدَاوُدَ وَسَلِّمَنَّاهُ إِذْ يَخْتَصِمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿٧٨﴾
فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَنَّاهُ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ
مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالِ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرِ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾
وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِنُخْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ
فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾ وَسَلِّمَنَّاهُ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِ
إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ ﴿٨١﴾

وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَنْ يَغْوُصُّونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا
دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَفِظِينَ ﴿٨٢﴾

نهم چیرۆکهش وه کوو چیرۆکه کانی تر پهره وەر دگار تییایدا نیعمه ته
گه وهره کانی خۆی باس ده کا: که به خشیبوونی به حه زه تهی داودو سوله یان، هه ر
دوکیان هاو به شن تی یدا، وه کوو نیعمه تی زانیاری و تیگه یشتن، نه مه ش نه وه
ده گه یه نی که نیعمه تی عیلم گه وهره ترین نیعمه ته. بۆیه پییش نیعمه ته کانی تری
خستوه. نه جگار دوا ی نه وه نهو نیعمه تانه باس ده کا که تاییه ته به هه ر
یه کیکیانه وه. ده ریا ره ی حه زه تهی داود باسی نه وه ده کا: که کیوه کان و
بالنده کان له گه لی دا ته سیحاتیان ده کرد، هه وهره ها فیتری دروست کردنی زری
بوو بوو.

ده ریا ره ی حه زه تهی سوله یانیش ﷺ ده فهرمو ی: که با بۆی موسه خه ر
بوو هه روا شه یاتینی بۆی گه ر دن که چ بوون به فهرمانی نهو ده چوونه بنکی
ده ریا کان وه لو تلو تو مه رجانیان ده رده هیتنا، هه وهره ها کاری تریشیان بۆ نه نجام
ده دا، قه صرو باله خانمو پردو شارو شارو چکه ی پی دروست ده کردن، هه روا
گه لی میحرا ب و په یکه رو شتی ناوازه یان بۆ دروست ده کرد... ده فهرمو ی:
﴿و داود و سلیمان﴾ واته: نه ی موحه مه د! سه رگورشته ی داودو سوله یان بۆ
گه له که ت بگیڕه وه، باسی نهو حو کم و بریا ره بکه: که ده ریا ره ی خاوه ن
کشتو کا ئیک و شو انیک ده ریان کرد چیرۆکه که وه کوو زۆریه ی رافه که رانی قورنان
ده فهرموون به م شیوه یه بووه.

شو انیک له کشت و کا لی دا شه ویک ناژه له کانی شه وین ده واو، به یانی
کا برای کشتیار ده چی شکات ده کاو بۆ مه حکه مه ده چنه لای داود بریا ر ده دا
ناژه له کانی بدرین به کا برای که شتیار له جیاتی زیانی کشت و کا له که ی. نه جگار
کا برای شو ان ده چی بۆ لای حه زه تهی سوله یان ﷺ و رودا وه که ی بۆ باس
ته فسیری ره وان (۹۱)

ده کاو حوکمی حه زه تى داودیشی بۆ ده گپرتته وه. حه زه تى سوله یان ﷺ
 که نه و کاته ته مه نى یانزه سالانه ده بۆ ده لى له م حوکمه باشت نه وه یه:
 ناژه له کان بدرین به کابرای خاوه ن کشت و کال سوود له به رو بوو میان ببینی،
 کشت و کاله کەش بدری به خاوه ن ناژه له که به ختوی بکا تاوه کوو خۆی لی
 دیتته وه، نه مجار هه ریه که یان شتی خۆی وه ر بگریته وه. ﴿اذ یحکمان فی الحرث
 اذ نفثت فیه غنم القوم وکنا لحکمهم شاهدین﴾ کاتیک حوکمیان ده رکرد
 ده رباره ی زیانی: که له و کشت و کاله که که وتبوو، خوداش ناگادارو زانا بوو
 به و حوکمه ی داوودو سوله یان ده ریان کردو هیچی لی گوم نابۆ. حه زه تى داود
 و احوکمی ده رکرد کابرای شوان ناژه له کانی بدا به کابرای خاوه ن کشت و کال.

به لام په روهر دگار راستی حوکم و فتوا که ی خسته دلی حه زه تى
 سوله یانه وه: فتوا ی دا ناژه له کان بدرین به خاوه نى کشت و کاله که بۆ قه ره بوو
 کرد نه وه ی نه و زیانه ی لى که وتوو، زه و ی زاره که شی ته سلیم به کابرای شوان
 بکری خزمه تى بکا تاوه کوو خۆی لی دیتته وه. نه مجار کابرای شوان ناژه له کانی
 وه ر بگریته وه، کابرای کشتیاریش زه و ی و زاری خۆی وه ر بگریته وه.

هه له به ته حوکمه که ی حه زه تى سوله یان ﷺ په سه ند تر بوو، هه رچه نه ده
 هه ردوکیان پیغه مبه ر بوون، زانیاری و لی زانی و زانینى حل کردنى نیزاع و
 کیشه یان درابویه، به شیوه یه کى وه ها هه ردو حوکمه که سه حیح بوون، به لام
 حوکمه په سه ند که نه وه بوو: که حه زه تى سوله یان ده رى کرد. ده فه رموی:
 ﴿فقهمنها سلیمان﴾ دوا یی سوله یانمان تیگه یاند، راستی فتوا که مان به و
 شیوه ی راست بوو له هه موو رویه که وه، خسته دلی سوله یانه وه و نه ویش به و
 شیوه په سه ندیه حوکمی کرد.

عیله ت با ییسی حوکمه که یان له م رو وه بوو: حه زه تى داود ﷺ زیانی
 کشت و کاله که ی مه زنده کردو، یه کسان بو له گه له به های ناژه له کان، بۆیه
 ناژه له کانی داوه به کابرای زیان لی که وتوو. حه زه تى سوله یانیش به رو بو می

ناژله کانی مه زنده کردوه، وای بۆ ده رکه وتوه یه کسانه له گه له به رو بوومی کشت و کاله که و نهو حوکه می داوه. هه ردو کیشیان به ئیجتیهاد ته م به ریاره یان ده رکروه نه ک به نیگا و سروش، چونکه نه گه به نیگا بوایه سوله یان نهیده توانی هه لیه وشینیتتهوه.

حوکه می رودای لهو جوژه له شه ریعه تی نیسلام دا به م جوژه یه: به لای نیمامی شافعیه وه نه گه به شهو ناژه له زیانی له بیستان و کشت و کال دا پتویسته کابرای خاوه ن ناژه له قه ره بووی زیانه که بکاته وه، چونکه وابه وه خاوه ن ناژه له شه وانه ناژه له کانی چاودیری ده کاو ناھیتی به ملاو به ولادا به رۆن، به لام نه گه به رۆژ بوو خاوه ن ناژه له نابیتته به پررسی، چونکه پتویسته به رۆژ خاوه ن زه رعات و باخ و بیستان پارێزگاریی کشتوکالی خۆی بکا، پتغه مبه ر ﷺ کاتی که وشتره که می (البراء) چوبه ناو باخ و بیستانی کابرایه که وه و زیانی به باخه که گه یاندبوو به م شیوه حوکه می کردو فهرمو ی: ﴿علی اهل الأموال حفظها بالنهار، وعلی اهل الماشیة حفظها باللیل﴾^(٤) خاوه ن کشت و کال ده بی به رۆژ چاودیری مالی خۆی بکا، خاوه ن ناژه لیش ده بی به شهو ناگای له ناژه له کانی خۆی بی.

به لای نه بو حه نیفه وه، خاوه ن ناژه له قه ره بوو کردنه وه ی له سه ر نه مه گه ر شوانی له گه له دا بی. چونکه پتغه مبه ر ﷺ ((جرح العجماء جبار))^(٥) واته: نه وه ی حه یوانات زیانی پی ده گه یه نی به فیرۆ ده رواو قه ره بوو کردنه وه ی تیدا نیه.

نه جبار دیتته سه رباس کردنی نهو نیعمه ته تاییه تیانسه ی به حه زه ته داود ﷺ به خشرابوون، ده فهرمو ی: ﴿وسخرنا مع داود الجبال یسبحن والطیر﴾

(٤) نه م فهرموده یه نیمام نه حه مده و نه بو داودو نیینوماجه له حیراص کوری موحه یصوه ریوایه تیان کردوه.
(٥) ده قی فهرموده که به م جوژه یه: ((العجماء جرحها الجبار)) ته حه مده و خاوه نانی شه ش کتیه حه دیشه کان (اصحاب الکتب الستة) له تعبیر هه ره یه وه ریایه تیان کردوه.

کیوه کان و بالنده کانان و گمردن که چ کردن بۆنه وهی له تهک داود عليه السلام دا تهسبیحاتی خودا بکهن، همرکاتی هه زه تهی داود عليه السلام به دهنگ زه بووری بخویندایه بالنده کان له خودا راده وهستان و لهنگه ریان ده گرت، کیوه کانیش بۆیان رته ده کرده وه تهسبیحاتیان له گهله ده کرد، نه مه زیاتر هه زه تهی داودی عليه السلام هه لده نا بۆ بهرده وام بوون له سه ر ذیکرو خودا په رستی و له هه ست و شعوریدا کاریگه ری ده نواند، پیغه مبه ر عليه السلام دهنگ و ناوازی نه بو موسای نه شعهری بۆ قورئان خویندن شو به اندوه به دهنگی داود عليه السلام. له بهر موده یه کدا که نه هه دو نه سانی و ئیبنو ماجه له نه بو هو په ره و نه سانی له عانی شه وه ریوایه تیان کرده، پیغه مبه ر عليه السلام له باره ی دهنگ خوشی نه بو موسا وه فهرمویه تی: ((لقد اوتی مزارا من مزامیر آل داود)).

له نایه ته که دا کیوه کان پیش بالنده خراون، چونکه رام بوون و تهسبیحاتی کیوه کان سه رسو په یته تره و زیاتر ده سه لات و قودره تی خودا ده رده خه ن و، مو عجیزه که گموره تره، چونکه کیوه کان جه مادو بی گیانن، بالنده کان گیاندارن.

وه زوبان هاتنی کیوه کان و بالنده کان بهم جو ره بسو وه خودا توانای قسه کردنی تیدا ره خساندن و وه زوبانی هیئابوین، وه کوو چۆن خودا هیژی قسه کردنی له و داره دا دروست کرد: که له گهله هه زه تهی موسا دا عليه السلام ناخاوتنی نه بجام دا. بۆیه ده فهرموئ: ﴿و کنا لاعلین﴾ ئیته ده توانین و توانیومانه نه و جو ره شتانه بکهین، وه زوبانه یێنانی بی زوبان و بی گیان لای ئیته ناسانه هه رچه نده ئیوه به لاتانه و گران بی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿وان من شیء الا یسبح بحمده، ولكن لا تفقهون تسبیحهم﴾ (الاسراء/ ٤٤)

﴿و علمناه صنعة لبوس لكم لتحصنکم من بأسکم فهل انتم شاکرون﴾ واته: داود مان فیری زری دروست کردن کرد بوو، بۆنه وهی بیکه نه پۆشاکێ خۆتان، هه زه تهی داود عليه السلام پیشه ی زری دروست کردن دا هیتا، له پیش

ئەو دەدا: کە زرتیان دروست دەکره به شیوهیهکی سهره تایی دروستیان ده کردن،
 هه زه رتی داود عليه السلام شیوهی حهلقه حهلقهی تیدا هیئانه دی.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرمووی: ﴿وَالفَا لَهُ الْحَدِيدُ اِنْ اَعْمَلَ سَابِغَاتٍ
 وَقَدَرَ فِي السَّرْدِ﴾ (سبأ/ ۱۱) واته: ئاسمان بۆ نهرم کرد، پیمان گوت: زری
 دروست بکه به شیوهیهک: کهنه لقه کانی فراوان نه بن.

فیتری دروستکردنی زری و تاسکلایمان کرد: کهنه ئیوه سوودی لی
 وه ده رگرن، واته: نمو پیشه سازیه ورده ورده پهری سه نلو پیشکهو تنی
 به خۆوه بینی، له دوا ی نمو خه لک فیتری بوون تاگه ییشته سهرده می ئیوه، ئیوه
 ئیستا به کاری ده هیئن بۆئوه له رم و سزای دوژمن بتانپاریزی، که واته: نمو
 به هره ده ستره نگینی یه ی به داودمان به خشی، بوو به به هره و ئیوه ش سوودی
 لی ده بینن، نیعمه تی خودایه به سهر ئیوه شه وه ﴿فَهَلْ اَنْتُمْ شَاكِرُونَ؟﴾ نایا
 ئیوه نه ی ئاده میزادانی سهرده می پیغه مبه ر چهره کانی دوا ییش! سوپاسی
 خودا ده که ن له سهر نمو نیعمه ته ی داویه تی به ئیوه: که بۆ به رژه وه ندی ئیوه
 داوودی فیتری زری دروستکردن کرد؟!

هه لبه ته نه م ئیستفهامه بۆ موباله غمو ته قریعه، واته سوپاسی خودا
 بکه ن له سهر نه م پیشه سازیه ی فیتری داودی کردو ئیوه ش سوودی لی
 وه ده رگرن! نایه ته که به لگمیه له سهر نه وه: که هه زه رتی داود عليه السلام یه که م کس
 بووه، زری و کلاو خۆده ی دروستکردوه، دوا یی خه لک له وه وه فیر بوون و به رویان
 پی دا. پیش نه وه ی خودا داود عليه السلام فیتری نمو پیشمیه بکا ئاده میزاد
 نه یانده زانی شتی و افراهم بیتن، نه یانده زانی زری وادروست بکه ن
 له به رکردنیشی ئاسان بی و له زه بری دوژمنیش بیانپاریزی، به لکوو
 جهنگا وه ره کان له ترسان ئاسنیان ته نک ده کردو وه کوو پارچه پلێت به خۆیانده وه
 شه ته کیان ده دا، دیاره نه مه ش نه ده گونجا له گه ل هه لمه ت بردن و را کردن و گه لی
 جم و جولی تر که له جهنگا پتو یست ده بی!

ئەمە ئەو ریزو شکۆمەندییە بوو: کەبە حەزرەتی داود عليه السلام بەخشرای بوو، ئەوێ کەبە حەزرەتی سوله یان عليه السلام بەخشرای بوو زۆر لەو گەورەتر بوو:

قەتادە دەفرموی: پەرورەدگار سوله یانی عليه السلام کردە جیگری داود عليه السلام فرمانپوایی و پێغەمبەریتی بە میرات بۆ مایەوێ زیاد لەوێش خودا (بای) بۆ مەرەخەس کرد بەوێستی ئەو دەهات و دەچو، هەروا شەیاتینی بۆ ملکەج کرد، پابەندی فرمانەکانی بوون. دەفرموی: ﴿ولسليمان الريح عاصفة تجري بأمره إلى الأرض التي بركن فيها وكنا بكل شيء علين﴾ واتە: بای بەهێزو تەوژمان بۆ سوله یان عليه السلام مەرەخەس کرد، ملکەج و فرمانبەرداری بوو، بەپێی وێست و حەزی حەزرەتی سوله یان عليه السلام با دەهات و دەچوو، خۆی و دارو دەستەکە بەهۆی باوە دەگوازانەوێ بۆ خاکی پیروژ، ئێمە زاناین بەهۆمووشتیک و دەزانین کارەکان چۆن هەڵدەسوێژن. هەركاتی بیویستایە خۆی و هاوێلانی بەیانی سواری بادەبوون و بەرەو ولاتی شام دەکەوتنەپری و لەروژنیکا دەیتوانی بەهۆی ئەو بایە بۆی مەرەخەس بویو مانگەپێشە بپرن و دوایی بگەڕێنەوێ بۆ شوێنی خۆیان. واتە: هەرچەندە بایە کە خۆی لەخۆیدا نەرم و نیان بوو بەلام لەکارکردن دا توندو بەهێزو بەتەوژم بوو.

مامۆستا سەبید دەفرموی: لەبارە ی چۆنیەتی هەلس و کەوتی سوله یان و موسەخەر بوونی بابۆی ریوایات و قسەو باس زۆر کراون و نوسراون، زۆربە ی زۆریان مۆرکی ئیسرائیلیاتیان پێو دیارەو و هەم خەیاڵ دروستی کردون، بەلام ئێمە ناچینە ناو ئەم جەنگەلە بێ سەرو بنەو خۆمان ناخەینە ناو ئەم دەریا قورپاوەو، لەسنووری دەقەکانی قورئان دەرنەچین، چونکە جگە لەقورئان سەرچاوەیەکی ترمان بەدەستەوێ نیە، بەتایبەتی لەبارە ی سوله یانەوێ عليه السلام هەوالتی راستیمان بدات.

دەقە قورئانیە کە لێرەدا ئەوێ دەچەسپیتنی کە (بسا) بۆ سوله یان ژێر بار بوو و رام بوو بەتین و تەوژم بوو بۆ جێیەجێ کردنی داخواییەکانی سوله یان

ﷺ. به فرمانی ئه وه به رهو خاکی پیرۆز - که وادیاره ولاتی شام بووه به یانی
 رویشته وه ئیواره گهراوه ته وه .. قسه و باسی زۆر له سه ره پشه که ی سوله یان
 نوسراوه، کتیبه کانی ته فسیر له خۆیان گرتوه، پوخته که ی ته وه یه: «ه لێن
 هه زه ته ی سوله یان ﷺ له ته خته و دار جیگا و شوینیکی گه وه وه فراوانی
 دروست کرده. هه رکاتی بیویستایه گه شت و گوزاری بۆ ولاتیک بکا، به خۆی
 له شکر دارو دهسته یه وه» «چوونه سه ره ئه وه ته خته گه وه یه وه به سه رییه وه
 داده نیشتن، نه مجار فرمانی به (با) ده کرد که هه لیان بگری بۆ نه و شوینه ی
 مه به ستیانه، یه که سه ره باهه لی ده گرتن و ده ی بردن و ده ی گه یاندنه شوینی
 مه به ست! ئه وه بایه ته وه نه ده به یزو ته ورم بوو له تاقی به یانی دا ریگای مانگه
 رییه کی به رویشتنی کاروانی حوشر ده بری و تاقی ئیواره «ه گهرا یه وه بۆ ئه وه
 شوینه ی» که تاقی به یانی لی ئی به ری که و تبه وون، و پرای ئه م خیرایی رویشتنه ش
 ته خته که تاسه وه له نگه ری پی نه ده کردن، به لکوو زۆر به پیک و
 پیک ده گه یشتنه جیگای مه به ست. ته نانه ت ریوایه ت کراوه: که هه رکاتی
 با ته خته که ی به رز ده کرده وه بالنده کانیش سه فیان ده به ست به سه ریانه وه و
 سی به ریان لی ده کردن بۆ ته وه ی له گه رمی خۆر بیانپاریژن. له شوینیکی تردا
 قورئان ئاماره بۆ فرمان بهرداری با ده کا بۆ نه نجامدانی داخوازییه کانی
 هه زه ته ی سوله یان ﷺ ده فهرموی: ﴿فسخرنا له الريح تجری بامرہ رعاء
 حیث اصاب﴾ (سبا/ ۳۶)

ده ریاره ی خیرا رویشتنه که شی ده فهرموی: ﴿غدوها شهر ورواحها
 شهر﴾ (سبا/ ۱۲).

هه لبه ته قورئانی پیرۆز هیچی له باره ی چۆنیه تی ته خته که ی سوله یانه وه
 بۆ باس نه کردوین، هه روه ها له فهرموده سه حیحه کانی پیغه مه ره یش دا له م
 باره و «هه واتیکی راسته قینه مان به ده سه ته وه نیه، بۆیه پیویسته له راسته
 مانای ئایه ته که لانه ده ین و ته فسیرو شی کردنه وه ی بۆ سه رچاوه ی بپرا پیکراو

نه که مین. به لکوو هه رته وه نده بلتین پهروه دگار بای موسه خهر کرد: که به پیتی
 فرمان و ویستی هه زه تی سوله یمان ﷺ ده هات و ده چو به رۆژێک رینگای
 مانگه پیتیه که به کاروانی خوشتری ده پری و ده شگه پرایه وه بۆ شوینی خۆی. نه مجار
 نه مه چۆن بووه و چۆن نه بوه؟ نه وه عانیید به زانیاری خودایه و پتویست ناکا
 ئیمه بێ هه بوونی سه رچاوه ی راست و پروا پیکرا و ده می لی بکو تین، هه رشتی
 قورئان و فه رموده ی پتغه مبه ر ﷺ به ره وای بزانی و هه وائمان به ده نی
 له باره یه وه، ئیمه پروا مان پییه تی نه مجار چۆنه و چۆن ده گوئجی نه وه وابی؟
 له راستی دا نه وه کاری موسولمان نیه و نابێ ئیمه نه م چۆره پرسیارانه ناراسته
 بکه مین، چونکه ده سه لات و توانای خودا ره ها و مو طله قه، هه لسه ورا و یاسا و
 ریسادانان بۆ که ون به ده ست خودا خۆیه تی، مه رج نیه ئیمه ی ئاده میزاد
 ناگاداری یاسای بوونه وه ر بین. به لکوو نه وه ی ئیمه له باره ی یاسای بوونه وه ره وه
 ده یزانی زۆر که مه، هیچ دوریش نیه چه ند یاسایه که هه بن ئاده میزاد پییان
 نه زانی، نه و یاسایانه له گه ردا بن و له بری کات دا خودا بیه و ی ناشاری نه و
 یاسایانه ده ربکه و ی و زوره ی کاتیش نه یینی بن. ﴿و کنا بکل شیء عالمین﴾
 ئیمه به هه موو شتی که زانا و ناگادارین، حه قیقه ت و چۆنیه تی هه موو کاری که
 ده زانی و ناگامان لییه تی.

نیعه تیکی تر که خودا به سوله یمانی ﷺ به خشیبوو ژیر یاری وونی
 شه یاتینی بوو بۆی: ده فه رموی: ﴿ومن الشیاطین من یفوصون له﴾ واته:
 کۆمه لیکمان شه یاتینی بۆ سوله یمان ﷺ موسه خهر کرد بوو به فه رمانی نه و
 ده چونه بنکی ده ریاکان و ناو زکی زه و ی و گه نج و جه و اهیدات و لوتلو نو
 مه رجانیا ن بۆ ده رده هیئا. ﴿و یعملون عملاً دون ذلک﴾ هه ره ها کاری
 تریشیان بۆ نه نجام ده دان: وه کوو بنیاتنانی شارو کۆشک و ته لارو باله خانه و
 میحراب و په یکه رو، قاپ و قاچاخی ناو مال و هه وزی ناو و قازانی دامه زرا و
 له سه ر سی کچه که... هتد.

وه کوو له نایه تی کی تر دا ناماژ بهوه ده کاو ده فەرموی: ﴿وَالشَّيَاطِينُ كُلُّ بَنَاءٍ وَغَوَاصٍ، وَآخِرِينَ مَقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ (ص/۳۷) یان ده فەرموی: ﴿يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَتَمَائِيلٍ وَجَفَانٍ﴾ (سبأ/۱۳) پیشه سازی تریشیان بو داده هینا ده لێن: هه مام و ناشی ناوو شوشه و صابونیش له بهر ههم و کرده و هی نه وانه. ﴿وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ﴾ تێمه چاودێرو یاریده ریان بووین، نه مان ده هیشت نه و شعیاتیان نه سه ریچی بکه نه و فه رمانی سوله یان ﷺ جی به جی نه که نه. هه روا نه مان ده هیشت زیان به سوله یان ﷺ بگه یه نه. ده سه لات و توانایه کی ره هه مان دابوو به سوله یان ﷺ به سه ریان دا، نه گهر بیویستایه به ندی ده کرد نه و ده ست و پیتی به زنجیرو که له پچه ده به ست: وه کوو له سوره تی (ص) دا ده فەرموی: ﴿وَأَخِرِينَ مَقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ به لکوو توانیویه تی جوړه ها سزاو نه رک و ناړه هه تی تریان به سه ردا بدا.

جن یان به کوردی جندۆکه عاله میکی نادیارن له تێمه، له چه ند شو تینیکی قورنانی پرۆزدا ناماژ بهوه ده کا: که عاله میک هیه پیتیان ده وتری (جن) و له تێمه نادیارن جاری واهیه به شعیاتین ناویان دیتی. هه لبه ته شعیاتینی و جن هه ردوکیان ناو نه بو یه ک تیره، به لام شعیاتینی تایبه ته به وانه وه: که کافر نه (جن) ناوه بو نه وان به کافرو موسولمانیان وه. جاکه لیره دا به شعیاتینی ناویان دیتی ناماژ بهوه ده که نه و ژیر بار خراوانه کافر بوون که له سوره تی (سبأ) دا ده فەرموی: ﴿وَمِنَ الْجِنِّ﴾ هه ر مه به ستی نه و تاقمه کافرانیه نه.

تێبینی:

نایه ته که به لگه یه کی به هیژه: که پیشه سازی کارکی پرۆزه و وه ستایی و ده ستره نگینی به هه ر نه و کار کردن شه ره فو لای خودا په سه نه ده، په ره و ردگار هه وائی پێداوین: که داود ﷺ زری و کلاو خوده ی دروست کرد وه. پێغه مبه ریش ﷺ فه رمویه تی: داود ﷺ له به رو بوومی ده ستی خوی بژیوی فه راهه م هینا وه، کار کردن گه وه ره ترین کاسبیه، هه زره تی تاده م ﷺ جووتیار بووه، هه زره تی نوح ﷺ که شتی دروست کرد وه و دارتاش بووه، طالووت

ده باغچی بووه، یان ناودیر بووه، حه زره تی موسا علیه السلام شوان بووه.. حه زره تی ئیدریس علیه السلام و لوقمان علیه السلام خه یات بوون، نه مانه هه موو به لگه ن له سه رته وه: که کار کردن مهنه ج و بهرنامه ی پیغه مبه ران و پیاوچا کان بووه، خودا په رستان و دلسوزانی ئاین بهر نه جی شانی خو یان بژیویان بو مال و مندالیان فه راهم هینا وه.

بیگومان ئایینی ئیسلام کارکردنی به لاهه په سه نده و به نه رکێکی پتویستی دانا وه، هه رکه سی بتوانی کاریکا پتویسته له سه ری کاریک بوخوی ره چاو بکا و بژیوی خوی و مال و مندالی لی دهسته بهر بکا. دژی بیکاری و ته مبه لی و ته وه زه لیه، پهروه ردگار بیکاره و ته مبه لی خوش ناوین: بوخاری و موسلیم و نه سائی له ته بو هه ره په وه فه رموده یه کیان رپوایه ت کردوه، ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ﴿لَا يَأْخُذُ أَحَدُكُمْ حَبْلُهُ ثُمَّ يَفْسُدُوا إِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَضِبُ فَيَبِيعُ، فَيَأْكُلُ وَتَصَدَّقُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ﴾ نه گه ریه کی له نیوه تاوداته ته ورو گوریه که ی به یانی رووبکاته کیو که ژو به کۆل دارینی و بیفرۆشی و بژیوی خوی لی دهسته بهر بکا و لی ببه خشی، نه وه زۆر له وه باشتره بچی ده ست له خه لک پان بکاته وه سوال بکا!!

سه رگورشته ی جیروکی حه زره تی ئه یوب علیه السلام

﴿وَأَنْتَ إِذْ

نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ ۸۳

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ

وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ﴾ ۸۴

له وه پیش پهروه دگار چیرۆکی پینج پیغه مبهری بۆ گێڕاینه وه (نیراهیم و لوط و داود و سوله یان) ناماژه ی کرد به بری له ناخۆش و تمنگو چه له مه ی: که توشیان بووه له پیناو بانگموازیه که یان دا، بهو به لاو ناخۆشیانه خودا به تاقی کردونه وه له بوته ی داون. لیره شدا به سهرهاتی هه زه ته ی نه یومان ﷺ بۆ ده گێڕایته وه: که پهروه دگار به چهند به لاو موصیبه تیک له خودی خۆی و مال و مندالی دا به تاقیکردنه وه له بوته ی دا. هه زه ته ی نه یوب ﷺ یه کی که له پیغه مبه ره کانی نه ته وه ی نیراهیم، ناوی نه یوبه کورپی نه نوصه. ده چیته وه سهر نیراهیم کورپی یه عقوب ﷺ دایکی له نه ته وه ی هه زه ته ی لوطه. له ولاتی (عوص) له کێوه کانی سعیر یان ولاتی سه دوم بووه. هه ندیک پینان وایه زۆر پیش هه زه ته ی موسی ﷺ بووه. هه ندیک تر ده لێن: سه د سالی که پیش هه زه ته ی نیراهیم ﷺ بووه.

خودا ده سه لات و مال و مندالی زۆری پی به خشین، ماوه یه که له ناو نه و نازو نیراهیم ته دا زیانی به سهر برد، پاشان خودا نه مانه ی هه موو لی سه نده وه دو چاری نه خۆشیشی کردو ماوه یه کی زۆر بهم نه خۆشیه و «تلایه وه، هه ندیک ده لێن: هه ژده سال درێژه ی کیشا، هه ندیک ده لێن: سیانزه سال بووه، هه ندیک تر ده لێن: هه موت سال و نیو نه خۆش بووه، به لام نه خۆشیه که ی وانه بووه خه لک بیژی لی بکاته وه، چونکه ئیغه مبه ره ی لهو جوړ نه خۆشیه قیز لیکرا وانه پارێزرا و! که وابوو نه و قسه و باسانه ی: که ده لێن: گوایه تووشی نه خۆشی گولی بووه و کرم لی یدا وه بی نه صل و نه ساسه و هیچ پالپشتیکی برپا پیکرا و نه ی.

سهرباری نه خۆشیه درێخایه نه که ی، خودا منداله کانیشی لی ستانده وه، خانویان به سهر دا روخا و هه موویان مردن، مال و سامانی شی هه موو تیدا چوو، هه ژار کهوت! به مجۆره خودا به تاقی کرده وه له بوته ی دا، له تاقیکردنه وه که ده رچوو، نه خۆشی جهسته و مردنی مندال و فوتانی مال و سامان نه یان توانی

له یادو ذیکری خودا بئی ناگای بکه ن له خودا په رستیدا سستی بیئی، یان ناشو کرئ بکاو به کاری خودا ناپازی بئی.

هه لیه ته لیږده دا قورنات زوړ به کورتی ده ستینیشانی نه و ناخوښی و به لایانه ده کا: که تووښی نه یوب ﷺ بوو، نه وهی زوړ به گرنگی نیشانی ده دا، هاوارو پارانه وه که یه تی له خودا و به هانا هاتنی په روه ردگار بوئی و رزگار کردنی له و به لاو مو صیبه تانه یه.

ده فهرموئی: ﴿وایوب اذ نادى ربه انى مسنى الضر﴾ نهی پیغه مبهری خوښه ویست! بۆ په ندو ناموژگاری و غیرت و هرگرتن و ته سه للا هاتنه وهی خو ت و شو ت که و توانت سرگورشته ی نه ییوب یاد بکه ره وه و بگپړه وه: که تووښی به لای نه خوښی جهسته بوو، مندا له کانی به کو مه ل له نا و چوون، مال و دارایی هه مو و فوتا، له و کاته دا: که له خودا پارایه وه و هاواری بۆ په روه ردگاری خو ی برد وتی: خودایه! من تووښی زیان و ناخوښی بووم، وام لی هاتوه شیایو به زه یی پیدا هاتنه وه م، چا وه پتی به فریا که و تن و ره حه تی به فروانی توم. ﴿وانت ارحم الراحمین﴾ تویش له هه مو و که س به ره حم تری! نیتر که یفی خو ته و من بئی ده سه لاتم! بینگومان له پیشه وه ناماژه مان پی کرد نه خوښیه که ی درتو خایه ن بوو، وه لی وانه بوو خه لک بیتزی لی بکه نه وه چونکه پیغه مبهران له و جوړه نه خوښیانه پاریتزراون و به دوورن. به درتوایی نه خوښیه که ی خیزانه که ی دالده ی دا، خزمه تی کردو دل خوښی دایه وه، به راستی نمونه ی خیزانی به وه فاو نافرته تی خو راگرو خزمه تگوزار بوو، نافرته تی کی میثالی و شه کره ژن بوو، به ته واوی مانا ره وشته کانی (المرأة الصالحة) ی تیدا بوون، به وه فاو عه طف و حه نانی خو ی زوری نیش و تازاری له حه زره تی نه ییوب ﷺ که م کرد بوه وه.

پیغه مبه ر ﷺ له فهرمووده یه کی دا: که نیمان نه حه دو بوخاری و تیر میذی و نیب نو ماجة له سه عده وه ریوایه تیان کرده ده فهرموئی: ((اشد الناس بلاء

الأنبياء ثم الصالحون ثم الأمثل فالأمثل يبتلى الرجل على حسب دينه، فإن كان في دينه صلأا اشتد بلاؤه)).

حه زه رته تی یوب ﷺ له پارانه وه کهیدا همر نه وهنده ده لی: خودایه! من تووشی زیان و نه خووشی بووم. وه صفی پهره وردگاریش به صیفه تیک ده کسا: که تاییهت هی خویده تی و ده فمرموی توله هه موو خاوه ر ه حیک به ره حم تری. تیر داوای گۆرانی حالی خوئی نا کاو خوگره له بهرام بهر نهو به لاو ناخووشیانه تی تییان که وتوه، له بهر نه ده ب و حیشه تی له بهر ده م پهره وردگاریدا پیشنیاری لابر دنی نه خووشیه کانی نا کا. به راستی هه زه رته تی یوب ﷺ نمونه ی بهنده ی خوگر و پشوو در یژو به هیمهت بووه، نهو هه موو به لایه ی لی کۆبوو بوونه وه، دلی ته نگ نه بوو نا ره زایی دهر نه بری، ناشو کری نه کرد! بۆیه بۆته سه رمه شق و خاوه ن صه بری میثال و به در یژایی میژوو نمونه ی خوڤا گرانه! له بواری خاوه ن صه برو پشوو در یژای دا به نمونه ی ده گمه ن و ناوازه ده ست نیشان ده کری، سو بجان ه لا شه رم ده کا له وه ی داوا له خودا بکا به لاکه ی له سر ل به ری، نیشه که حه وال ه ی پهره وردگار ده کسا و دنیایه له وه ی: که پهره وردگار ناگاداری حال و وه عیه تی، تیر به پیویستی نازانی داوای لابر دنی ناخووشیه کانی لی بکا.

﴿فاستجبنا له فکشفنا ما به من ضر﴾ به هانایه و هاتین و دوعا و پارانه وه که یان و هر گرت و دهر دو به لاکانیمان له سر لابر دو جهسته و له شو لاری له نه خووشی چاک بۆوه.

﴿وآتیاه اهلہ و مثلهم معهم﴾ نهو مال و منداله ی نه مابوون پیمان به خشییه وه، به م ره نگه زیندوو کرانه وه بو ی. یان قه ره بووی مال و منداله کانیمان بۆ کرده وه، به ته ندازه ی منداله مردوه کانی مندالی ترمان پی دایه وه، نه وهنده ی تریشان بۆ زیاد کردن، له خیزانه که ی دوو هینده ی جاران مندالی بوون، یان به ته ندازه ی پیشوو مندالمان پی دانوه، ته وانیش مندالیان بوون به مندالی خوئی و نه وه کانییه وه دوو هینده ی جارانیان لی هات.

﴿رحمة من عندنا وذكري للعابدين﴾ قهره بووی مال و مندالی پيشوومان
 بو کرده وه، له پروی ره حمت و به خششی خۆمانه وه، نه وانهمان پیدایه وه،
 نه خۆشیمان له سهر لابرده، بۆنه وهی خودا په رستان بیکه نه نمونه و چاوی لی
 بکه نه، وه کوو نه و به صبرو نارام بن، بۆنه وهی وه کوو نه و پاداش وه ریگره وه،
 ههروه ها بۆنه وهی هیچ کهس له لیخۆشبوون و ره حمت و به خششی خودا
 ناتومید نه بی، ههروه ها موسولمانان پێیان وانهبی چونکه خودا په رستان نابی
 تووشی به لاو ناخۆشی بن. بێگومان دنیا خانووی به تاقیکردنه وه له بۆته دانه.
 په روه رده گار به نده کانی خۆی تیدا به تاقی ده کاته وه.

چیرۆکی هه زه تهی ئیسماعیل و ئیدریس و ذولکفیل

دروودی خودایان له سهر بی

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ
 وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ

٨٥

٨٦

دوای گێڕانه وهی سه رگورشته ی هه زه تهی ئه یوب ﷺ و رانواندنی ره وه شی
 خۆراگری تیدا، باسی سی پیغه مبه ری خاوه نه صبرو پشوو درێژی تر ده کا:
 که له به رامبه ر ته نگ و چه له مه دا خۆیان راگرت و به رده وام بوون له سه ر
 طاعه ت و عیباده ت.

ده فهرمو ی: ﴿وإسماعيل وإدريس وذا الكفل كل من الصابرين﴾ نه ی
 پیغه مبه ری خۆشه ویست! سه رگورشته ی ئیسماعیلی کوپی ئیبراهیم و

ئیدریس و ذولکیفل بۆ گه له کهت بگێڕهوه، ههر یه کێ لهم زاتانه له پێری خاوهن
صه برو ئارامه کان بوون.

یه که میان: که ئیسماعیل، صه برو خۆراگریه که ی گه یشته راده یه که بی
دوو دلی نامه ده بوو بۆ سه ربهرین، خودا به تاقی کرده وه «له تاقی کردنه وه که
ده رچوو، بۆته نمونه ی کورپی گوێ رایه لۆ ملکه چ بۆ قه زاو قه ده ری خوداو
فه رمانی باوکی.

به لām ئیدریس و ذولکیفل کات و شوین و به سه رهاتیان نادیاره، ئیمه چ
له هه والۆ سه رگورشته یان نازانین، هه رچه نده به نیسه بت هه زه ته ی ئیدریس
ﷺ قسه یه که هه یه: ده لێ: هه زه ته ی ئیدریس ﷺ «ئهو ئۆزوریسه یه
که پاش مردنی میسریه کان په رستویانه و گه لێ حیکایه ت و ئوسطوره ی جیا
یان پێو ناوه.

به مامۆستای یه که می ئاده میزادی ده ژمیڤردی، ئهو کشت و کالۆ
پیشه سازی داهێناوه و هه لێ گرتوه. به لām ئه مانه هه موو قسه و به لگه یه کی
به هێزمان به ده سته و «ئیه ده رباره یان.

مامۆستا سه یید ده فه رموی: بانیتمه بزانی: که ئیدریس ﷺ له و خاوهن
صه برانه یه: که شیایو ئه وه یه ناوی له کتیبی په ره ردگاردا تۆمار بکری.

ده رباره ی هه زه ته ی ذولکیفل هه یج زانیاره کمان نیه، ناتوانین
به دلتیایی یه وه سه رده م و شوینی دیاری بکه یین، زۆر له زانایان پێیان وایه:
پێغه مبه رێک بووه له پێغه مبه رانی نه ته وه ی ئیسرئیل. هه ندیک پێیان وایه
پیاو چاکێکی به نو ئیسرئیسلی بووه. له پێش مردنی یه کێک له پێغه مبه رانی
به نو ئیسرئیل به ره وده بووه: که پاش مردنی سێ کار ته نجام بدا، شه و نوێژ
بکا، به رۆژ به رۆژو بی، دادوه ری بکاو، توپه نه بی، ذولکیفل پابه ندی قسه ی
خۆی بوو، به رێک و پێکی ئهو ئه رکانه ی ته نجام دان، بۆیه ناوی ذولکیفلی
بۆخۆی ته رخان کرده. به لām ئه مه ش هه ر قسه و باسه به لگه یه کی به هێز

پالپشتی ناكا. وه لی ئه وهی قورئان فەرمو یه تی به سه و زیاد له وه پێویست نیه،
 نه گەر پێویست بوایه قورئان لی بیدهنگ نه ده بوو. قورئانی پیروژ له باره ی نه م
 سی پێغه مبه ره ریزدار وه فەرمو ی: ئه وانه له پیتری خاوه ن صه به ره کان بوون.
 وێرای نه و ره وشته به رزه یان ﴿وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا أَنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾
 خستمان نه ژێر ره حمه تی خۆمانه وه، له و كه سانه بوون: كه ره حمه تی ئیمه یان
 به سه ردا رژا، پله و پایه ی پێغه مبه رتییان پی بړا، له پیتری به هه شتیان،
 به ره زامه ندی و پاداشتی ئیمه به ره مه ند بوون، له كۆمه لی ته و او راستالان،
 چونكه پێغه مبه ر مه عصوم و بی گونا هه ن. له لایه ن ئیمه وه به رپاری پیاو چاکی و
 راستالیان بو درا وه.

سه رگورشته ی چیرۆکی هه زره تی (یونس) ﴿یونس﴾

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ
 فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي
 كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ
 مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُخَوِّجُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

نه مه ش چیرۆکی هه زره تی (یونس) ه، روداوی سه رسوور هینماری تیدا
 نمایش ده کری، یه کیكه له خاوه ن پێغه مبه رانی پله و پایه، خودا فه ضل و
 نیعمه تی خۆی به سه ردا رشت، وه کوو چۆن ره حمه تی خۆی به سه ر
 پێغه مبه ره کانی پێشوو دا رژاندو له ته نگ و چه له مه رزگاری کردن.

بەسەرھات و سەرگورشتە ی تەم زاتە لەسورەتی (الصافات) دا بەدورو درێژی باس کراوە.

لێرەدا زۆر بەخێرایێ بەسەر چیرۆکە کەدا تێدەپەرێ، تەمەش بەهۆی لەبەرچا و گرتنی مەبەستی سورەتە کەو بۆ تەناسوقی سیاقە کەمە. مەبەستە کەش زەق کردنەوێ لایەنی چاودێری خودا بۆ پێغەمبەرە و فریاکەوتنیەتی بۆیان، دەفەرموی: ﴿وَإِذَا النُّونُ أَذْ ذُھَبٍ مُّغَاصِباً﴾ ئە ی پێغەمبەری خوشەویست چیرۆکی پێغەمبەریکی تر بۆ قەومە کەت بگێرەو؛ چیرۆکی (یونس) ی کۆری مەتا، کاتیکی خودا کردی بە پێغەمبەر و ناردی بۆ سەردانیشتوانی نەینەوا لەو لا تی موصل، ناوی پاشاکەیان (حزقی) بوو. . . . حەزەرەتی یونس بانگەوازی کردن بۆ خودا پەرستی و یەکتاپەرستی، کەس ئیمانی پێ نەھێناو سوور بوون لەسەر کوفرو بێ باوەری خۆیان، ئەویش رقی ھەلسا و بەتورەیی جیتی ھێشتن، ھەرپەشە هاتنی عەزابی لی کردن، وتی: خودا پاش سی رۆژی تر عەزابی سامناکتان بەسەردا دەدا.

جا کە حەزەرەتی یونس جیتی ھێشتن، گەلە کە ی ترسیان لی نیشتم و بەخۆیاندا چوونەوێ بۆیان مەعلووم بوو: کە پێغەمبەر درۆ ناکەن، ھەموو دانیشتوانە کە لەشار چوونە دەری، منداڵ و پیرو ئافرەت و ئازە ئیشیان لە گەل خۆیان بردنە دەری، دایک و رۆلە ی ساوایان لیک جیا کردنەو، ھەموویان تیکرا دەستی نزایان بۆ لای خودا بەرز کردەوێ کردیانە شین و زاری و ھاوار و فوغان، و شتر بۆ بیچوێ کە ی دەیبۆراند و مانگا بۆ گۆلکە لە کە ی دەیبۆراند و بزن و مەر بۆ کاریلەو بەرخۆلە کانیا و دەیانباراند، تێتر خودا عەزابی بۆ نەناردن و ھەرپەشە کە ی حەزەرەتی یونس ﷺ نەھاتە دی، ھەموویان ئیمانیان ھێنا وازیان لە کوفرو بیئینی ھێنا، وە کوو لە شوێنیکی تردا قورئان ناماژە بەمە دەکا و دەفەرموی: ﴿فَلَوْلَا کَانَت قَرْیَۃٌ اٰمَنَت فَنَنفَعُھَا اٰیْمَانُھَا﴾ قوم یونس لما

أمنوا، كشفنا عنهم عذاب الخزي في الحياة الدنيا ومتعناهم الى حين ﴿٩٨﴾
(يونس/٩٨)

لهم لايشموه حهزرتى يونس عليه السلام سهرى خۆى هه لگرت و رۆىى
تاگهيشته سهى دهرياو له گهه كۆمه لێك ريبواردا سواری كهشتى بوون، پاش
ماوهيه كهشتى كهوته تاسه كردن و له ره لهى، سهى نشينه كانى ترسى مردنيان
لێ نيشته، دواىى پرياريان دا: كه به قورعه يه كيكيان بجه نه ناو دهرياو، بۆ
نه وهى بارى كهشتيه كه سووك ببى و هه موويان تيدا نه چن. قورعه يان
نه بجامداو له سهى يونس عليه السلام نيشته وه، سهى نشينه كان نه يان ويست فرپى ده نه
دهرياو، ويستيان بكه و يتسه سهى يه كيكي تر پشه كه يان هاويشته وه هه
كهوته وه سهى يونس عليه السلام! وه كو له شوينى كى تر دا قورئان ناماژه به وه ده كاو
ده فهرموى ﴿فساهم فكان من المدحضين﴾ (الصفات/١٤١) واته: قورعه كه
بهى نهو كهوت!! نيتى حهزرتى يونس عليه السلام به ناچارى پۆشاكه كانى له بهى خۆى
دا كه نه خۆى فرپى دايه ناو دهرياو، يان فرپيان دايه ناو دهرياو، به وهى ده كاو
نه هه نگیكى بۆ نارد و يه كسهى هه لى لووشى! كه ده فهرموى: ﴿ذالنون﴾ واته:
خاوه نى ماسى: نازناوى (ذالنون) كه بۆ حهزرتى يونس دانراوه لهم روه وه بووه.
كه ده فهرموى: ﴿مغاضباً﴾ واته: رق هه لساو له گه له كهى چونكه بهى درويان
خسته وه و پرويان پى نه كرد. هه روا پى ناخۆش بوو كه دواى سى رۆژه كه
هه ره شه كهى نه هاته دى و عه زابه كه نه هات.

﴿فظن ان لن نقدر عليه﴾ پى وابوو: ئيمه تووشى ته نگانه و ناخۆشى
ناكهين، له سكى ماسيدا تهنگى پى هه لئاچنين! سزاي به سهى ده ناديهين؟!
به كورتى دهى چونى له شار ده شو بهايه حاله تى به نه وه كۆيله ي هه لا توو. نيتى
كه نه هه نكه كه قوتى دا كهوته ناو تاريكى سكى ماسيه كه و تاريكى دهرياو
تاريكى شه ويش به سهى هات ﴿فنادى في الظلمات﴾ له ناو نهو تاريكيان
هاواری لى هه لساو هانای بۆ خودا بردو كهوته نزاو پارانه وه ﴿أن لا اله الا

انت سبحانك اى كنت من الظالمين ﴿﴾ دئيام: كه هيچ خودا نين جگه له تۆ
تهى پەروەردگار! باورم هەيەو بەزويان نيقرار دەكەم: كەتۆ خودايەكەى
پاك ويىنگەردى، لەهەموو عەيبو نەنگى يەك دوورى و دەسلەلات و توانات
رەهايەو هەميشەبىيە: هيچ شتيكت لى عاسى نابى و هەرچى بتەوى نەنجامى
بدهى ديتەدى و رەتبونەوى نيه. نەتۆ كارى بى جى ناكەى و هەموو نيشيكت
حيكەتەو من ستمەم لەخۆم كرد، كە بەبى فەرمانى خودا كۆچم كردو گەلو
وولاتم جى هيشت ﴿فاستجبنا له﴾ نيمەيش نزاو پارانەو كەيمان لى وەرگرت،
تۆبەو گەرانەوى قبول بوو ﴿ونجينا من الغم﴾ و كذالك ننجى المؤمنين ﴿لهو
ناخوشى و تەنگەبەريە دەرمان هيتا، لەغم و تاريكى ناو سكى ماسى
رزگارمان كرد، فەرمانان بەنەهەنگ كرد لەقەراخ دەريا دەرى هاويشتەو!
چۆن (يونس) مان لەو تاريكى و تەنگانەيه رزگار كرد، هەر بەو جۆره
موسولمانانى راستال لەغم و تەنگانەرزگار دەكەين نەگەر بەدلسۆزى
بگەرێنەو بۆلاى ئيمەو دوعاو پارانەو ئاراستەى بارەگاي ئيمە بكن!
مامۆستا سەبيد دەفەرموى: يىگومان نەم بەشەى سەرگورشتەى حەزرەتى
يونس عليه السلام جىگاي سەرنج دانو لى وورد بوونەويە، پيويستە كەميك
لەسەرى بوەستين.

١- حەزرەتى يونس عليه السلام نەيتوانى لەسەر ئەرکى راگەيانندن و
پيغەمبەرێتيەكەى پشوو درێژ بى و صەبر و ئارامى هەبى. هەر كە قەومەكەى
بانگەوازيەكەيان رەت كردهو رقى هەلساو توورە بوو، ئۆمەتەكەى بەجى
هيشت و وازى لەئەرکى پيغەمبەرێتى و بانگەوازيى هيتاو سەرى خۆى
هەلگرت، دلتەنگ و سینه پر غەم و پەژارە ولاتى جى هيشت، لەبەر ئەو
خودا خستیه تەنگانەيه كەو سزاو تەنگ پى هەلچينى بى باوەرەكان بۆى
لەچاوى را شايى و سەيران بوو، خۆتەگەر زوو پەشيمان نەبوايەو بۆلاى خودا
نەگەرپايەو دانى بەستەمكارى خۆى دا نەنايه، هەرگيز خودا دەروروى لى

نه ده کرده وه، تارۆژی قیامت لهو تهنگانه دا ده مایه وه، به لام قودره تی خودا پاراستی و لهو تهنگانه یه رزگاری کرد!

۲- بانگهوازانی نایینی ریگای خودا پیویسته پشوو درێژ بن، له بهرامبهر به درۆ خستنه وه ره تکرده وه ی په یامه که یان و سزادانیان له سهر بانگهوازیه که یان پیویسته بار قول بن. راسته به درۆ خستنه وه ی پیغه مبهری راستگۆ دلتیا له راستی په یامه که ی له سهر نه نفسی گرانه و تاله! به لام ده لێی چی، نه وه بپێکه له تهرکی بانگهوازیی. پیویسته نهوانی تهرکی بانگهوازیی ده خریتته سهرشانیان و پێی هه لده ست خۆگرو پشوو درێژ بن بار قول و دل فراوان و به صه برو ئارام بن، له بانگ کردن و دووباره بوونه وه ی بانگهوازیه که یان مانده نه بن، به بی گویتی و سهر په قی بانگهراوان فسه قه نه بن:

۳- ده بی بانگهوازی که رانی ریگای خودا ناو می ده نه بن له نیمانه پێنان و چاکبوونی بانگهراوانیان، چه ندیک بی گویتی یان بهرامبهر بنوێنری و به گزیاندا بێنه وه نابێ له کاریگهریی په یامه که یان ناو می ده بن، ته نانه ت نه گهر بۆ جاری سه ده م بانگهوازیه که ی نه ی پێکا باچه پروان بی بۆ جاری سه ده و سه ک، بانگهوازیه که ی کاری خۆی بکا. ته نانه ت نه گهر هه زار جار بانگهوازیی دووباره کرده وه بی سوود بوو با ناو می ده نه بی.

۴- بێگومان تهرکی بانگهوازیکاران قورسو نه سه مه، رێبازه که یان په ره له کۆسپ و ته گهره، دل نه رم کردن و به پیره وه هاتنی نه فسه کان هه روا کاریکی ئاسان نیه، گۆرینی بیرو باوه رو دابو نه ریت به سوک و ئاسانی فه راهم نایه، به خوشی دسه بهر نابێ. چونکه ته م و مژو چلک و ژهنگی گومرایی و دابو نه ریتی به تال و پوچ دل و دهروونی داگیر کردوون، پیویسته نه و چلک و ژهنگه، نه و دارو په ردوه، نه و چقل و چاله را با لدری، تاریکی گومرایی په وینیتته وه، دل و دهرونه کان ناماده بکرتن بۆ وه گرته نی په یام، هه موو هۆکاریک بخریتته گهر بۆ زیندو کرده وه ی دله کان، پیویسته هه موو شێوه یه کی گونجاو به تاقی

بکریتهوه. ههموو ریباژیکي لهبار رهچاو بکری، ههموو مدرکهزه ههستیارهکان دهستیان لی بدری و بشکیتندرتین بهلکوو دهروازییهک بدرۆزیتتهوه بۆ نهوهی پهيامی خودا بچیتته ناو دلّهکانهوه، بانگهوازییهکه مههستی خۆی بپیتکی.

بینگومان زۆر ناسانه بۆ خاوهن دهعهوه: کهفسقهل بپی لهبهر نهوهی کهخهلهکهکه بهپیر بانگهوازییهکهیهوه نایهن، بهناسانی دهتوانی لهخهلهکهکه دابری و لهمالی خۆی دانیشی، نهمه کاریکی ناسانهو ههموو کهس دهتوانی نهوههلویتسته بنوینی، پاش ماوهیهکه ورده ورده رقهکهی دهنیشیتتهوهو نهعصابی خاوههبنهوه، بهلام کوا نهوه بانگهوازییه؟ کهی نهوه بانگهوازیکاره؟ دهتوانی بهدوووره پهریزی چ نهجام بداو کی بجاته سهر ریگای راست؟!

بینگومان بانگخوازی و رینمویی کردن مههستی سهرهکییهو نهوهبنهمایه، نهکه بانگکهکهکه خۆی. کهوابی بادلتنگ بی و مهراق بخواو پیش بخواتهوهو نازار بچیتۆی بهلام نابی واز لهپهيامهکهی بیتی و پالی لی بداتمهوه، باش وایهوه پتویسته بهردهوام بی لهسهر پهرهوان بهپهيامهکهی و گوێ نهاده بهههلویتستی بی باوهپان. بانگهوازیکهکه نامیتریکه لهدهستی قودرهتی خودادایه، خودا چاودێرو پارێزگاریهتی، دهی بالهههموو بارودۆختیک دا نهکی خۆی نهجام بدا، ههر مهجالیکي دۆزیهوه ههل لهکیس نهاده.

بینگومان لهچیرۆکی ههزهتهی یونس دا عليه السلام پهئلو عیبهت ههیه بۆ بانگهوازیکهکهان، پتویسته لیتی وورد ببنهوه.

لهگهرا نهوه بهخۆدا چونهوهی ههزهتهی یونس دا، لهئيعتراف و دانسانی دا بهوهی ستهمکارهوه ستهمی لهخۆی کردوه پهئلو عیبهت ههیه بۆ خاوهن پهيامهکان، پتویسته تیتی بفکرن لهرهحمهت و بهزهیی هاتنهوهی خودا بۆ

حه‌زرتی یونس و دوعاو پارانه‌وه گه‌را کردنه‌که‌ی و رزگار کردنی له‌تاریکایی ناو سکی نه‌هه‌نگ. موژده هه‌یه بۆ خاوه‌ن باوه‌پان.

سه‌رگورشته‌ی چیرۆکی هه‌زرتی زه‌که‌ریا
و هه‌زرتی یه‌حیایه (سه‌لامی خویان لی بیت)

وَزَكَرِيَّا

إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

﴿٨٩﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا

لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

وَيَدْعُونَكَ رَغْبًا وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ﴿٩٠﴾

وَالَّتِي أَحْصَيْتَ فَرَجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا

وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾ إِنَّ هَذِهِ

أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

دوای رونکردنه‌وه‌ی نیعمه‌تی تایبه‌تی هه‌ر پێغه‌مبه‌ریک له‌وانه‌ی له‌وه
پیش باسی کردن، نه‌جار دێته سه‌رباسی نه‌و نیعمه‌ته‌ی: که‌به‌خشی سه‌
حه‌زرتی زه‌که‌ریا عليه‌السلام به‌وه: که‌له‌ته‌مه‌نی پیری و که‌نه‌فتی خۆی و ژنه‌که‌ی دا
خودا کوپتیکی پێ به‌خشین، دوای نه‌وه‌ی زۆر خه‌فته‌بار بوو: که‌وه‌جاخ کوپه‌رو
بێ نه‌ولاده. نه‌وه‌بوو له‌خودا پارایه‌وه: که‌مه‌ندالێکی پێ به‌خشی خه‌مه‌ره‌وین

بئی بۆی، پالپشت و هاریکاری بئی بۆ به جیهێنانی ئهرکی دین و دنیای. دواى
مردنیشی جی نشینی بئی!

دوعاو پارانهوه کهى دلسۆزانو له ناخوه بوو، پروای وابوو خودا ده توانی
هه موو کاریک نه نجام بدا، نه گهر مهیلی لی بئی، ههرچهنده خۆی و خیزانی
گه یشتونه ته مهنى ناتومید بوون له منداڵ بوون، ده توانی مندالیان پسی
بهه خشی.

ئیبینو عه بیاس ده فهرموی: ئهو کاته حه زره تی زه که ریا ته مهنى سه د
سال بوو خیزانه که شی نه وه دو نو سال بوو.

نه جار پهروه ردگار چیرۆکی مه ریه م به وه له دبونی عیسا عليه السلام له مه ریه م
باس ده کا.. چونکه دیارده ی له دایک بوونی حه زره تی عیسا عليه السلام حه زره تی
یه حیا عليه السلام وه کوو یه ک سه رسوور هیتنه رن و مو عجیزه ن.

ده فهرموی: ﴿وزکریا اذ نادى ربه رب لا تدرنى فرداً وأنت خير
الوارثین﴾ نه ی پیغه مبه رى خۆشه و یست! باسی ئه و کاته به که: که زه که ریا
عليه السلام له پهروه ردگاری خۆی پارایه وه: که کوپێکی بداتی بۆ نه وه ی دوا خۆی بپیته
پیغه مبه ر، به گۆشه گیرى له گه له که ی نژای له خودا کردو وتی: خودایه! چیدی
به ته نیا مه مه یله وه، باچیدی به وه جاخکوێری و بئی میراتگر نه بم، مندا لێکم پئی
بهه خشه دواى خۆم له شوێنم دانیشی بۆ بانگه وازی کردن و په یام گه یانندن و
پیغه مبه ریتی، که له پوری زانین و پیغه مبه رایه تیم لی وه رگری، بێگومان دواى
له ناوچونی دروستکرا و انت خۆت ده میتنی و بهس! که وابوو نه گهر مندا لێکیشم
پئی نه به خشی بپیته جی نشینم نه وه گوێ نه ده می، چونکه تۆ خۆت
میراتگری، نه تۆ باشت رین جی نشینی و خۆت پارێزگاری ئایینی خۆت ده که ی،
وه لی پیم خۆشه رۆله یه کم پئی بهه خشی گوێ رایه لیم بئی نه و کاره خیزانه ی:
که به منت سپارد وه دواى خۆم به نه وى بسپیژم و فیه و به ره که تی بانگه وازی و
پیغه مبه ریتی له به نه ماله که م دا به رده وام بئی.

﴿فاستجبنا له ووهبنا له یحیی وأصلحنا له زوجته﴾ پارانمه که میان وه رگرت و وه لایمی هاواره که میان دایمه وه، ئاواته که مان بۆ هینایه دی، کورپیکمان پی به خشی ناوی نا یه حیا عليه السلام نه خوشی نه زۆکی و مندال نه بووغان له سهر خۆی و خیزانه که ی لابرده، دوی نه زۆکی و وه جاخکویری و پیری و کهنه فتی مندالی بوو.

چیرۆکی له دایک بوونی یه حیا عليه السلام لهو دایک و باوکه پیرو نه زۆکه به دورو درێژی له سوره تی (ال عمران) و سوره تی (مریم) دا باسکراوه، لیڤه دا به کورتی باسی ده کات وای ده هینتی که له گه له سیاقه که دا بگوئیی، ره حهت و به زهیی خودا بگهیه نئی، ﴿انهم کانوا یسارعون فی الخیرات﴾ بیگومان نه وانه ی له پیغه مبه ران به زه که ریا و خیزانه که شیوه، لهو به نده دلسۆزو راستا لانه بوون: گورجو گۆل بوون بۆ نه نجامدانی طاعه تی ئیمه به خیزایی نه نجامیان ده داو ته مبه لیان تیدا نه ده کرد. پهروه رداگارش خیرا وه لایمی داواکه ی دانمه وه دوعاکه ی گیرا کردن.

﴿ویدعوننا رغباً ورهباً﴾ نزا و پارانمه ی خۆیان ئاراسته ده کردین، هیوایان به ره حهت و فهضلی خودای خۆیان هه بوو.

واته: هانایان بۆ خودا برد به ته مای پاداش و له ترسی عه زاب.

﴿وکانوا لنا خاشعین﴾ نه وان و ترای هه بوونی هیوایان به ره حهت ئیمه و ترسیان له عه زاب، گه ردا که چ و دل ترسان بوون، ترسی خودا له دلیاندا جیگیر بوو بوو. ساتمه و ختیک له خودا غافل نه بوون.

ته جار دیته سهر باسکردنی خاتومه ریه و هه زه ته ی عیسا عليه السلام. له سی شوینی قورئاندا چیرۆکی هه زه ته ی زه که ریا و یه حیا ی کورپ (سه لامی خودایان له سهر بی) باس ده کا. له گه له چیرۆکی خاتومه ریه و عیسا ی کورپ دا خراونه ته پال یه ک: له سوره تی (ال عمران) و سوره تی (مهریه م) و سوره تی (ال انبیاء) دا واته: ئیره.

سەرەتا چىرۆكى زەكەرىيا عليه السلام دىنىۋ ئەمجار بەشۋىتىدا چىرۆكى (مىرىم) دەھىنى، چۈنكى ھەردو چىرۆكە پەيۋەندىيان بەيەكەۋە ھەيدە، چۈنكى پەيدا بوونى مىندال لەپىرەمىردىكى كۈنەسالى كەنەفت و پىرونەزۆك كەلەگەنجىدا مىندالى نەبوۋى، ھەروا چىرۆكى مىندال بوونى مەرىم كەبەبى مىرد بى ئەۋەي پىاو چۈيىتەلەي مىندالى بوۋە، ئەم دوو چىرۆكە ۋەكوو يەك سەرسوۋرپەيىنەرن، بەلام چىرۆكى دوۋەم واتە: مىندال بوونى مەرىم سەرسوۋرپەيىنەرتەر!

دەفەرمى: ﴿والتي احصنت فرجها﴾ ئەي پىتغەمبەر ﷺ چىرۆكى مەرىم بۆگەلەكەت بگىپرەۋە، ئەم مەرىمەمى خۆي لەھەموو پىاۋىك پاراست، نەبەھەلەلى ۋە نەبەھەرامى نەيەشت پىاو لىتى نزيك بىيىتەۋە، ۋەكوو قورئان لەسەر زمانى خۆي دەفەرمى: ﴿ولم يمسسنى بشر ولم اك بغيا﴾ (مىرىم/۲۰) لەشۋىتىكى تردا لەپەسنى خاتو مەرىمەدا دەفەرمى: ﴿التي احصنت فرجها فنفضنا فيه من روحنا﴾ (التحریم/۱۲).

﴿فنفضنا فيها من روحنا﴾ لەگىانى خۆمان گىانمان بەبەر عىسادا كرد لەناۋ سكى دايكى دا. واتە لەو گىانەي: كەتەنيا بەفەرمانى ئىمە پەيدا بوۋە ۋە لەناۋ دروستكراۋە كاغاندا زياتر تايىبەتەندى ۋە پەيۋەندى بەئىمەۋە ھەيدە.

راناۋ لە (فيها) دا لىرە دەگەپتەۋە بۆ مەرىم، بەلام مەبەست گىان بەبەرا كردنى مەرىم نىيە، بەلكو گىان بەبەرا كردنى ھەزرەتى عىسايە عليه السلام لەسكى مەرىمەدا. لەسۈرەتى (التحریم) دا فەرمى: ﴿فنفضنا فيه﴾ راناۋەكە ۋە گەپتەۋە بۆ شەرمىگاي، واتە: فومان بەناۋ لەشيا كرد. قىرائەتتىكىش ھەيدە لەسۈرەتى (التحریم) یش دا ھەر بە (فيها) خويىندراۋەتەۋە ئوكاتە راناۋەكە دەگەپتەۋە بۆ مەرىم يان بۆ سىكەكەي واتە: عىسا!

كەدەفەرمى: ﴿من روحنا﴾ لەسۈرەتى (التحریم) و لىرەش دا بەمانا ئەۋەيە: عىسامان دروست كر ۋە گىاننىك: كەتايىبەتە بەخۆمانەۋە، بەفەرمانى

ئيمه بى ناوه ند دروست بووه، وه پالڤانى گيانه كه بۆلاى خودا بۆ ريز لىنان و ته شريفه.

﴿وجعلناها وابنها آية للعالمين﴾ ئيمه خاتو مهريه م و عيساي كوريمان كرد به موعجيزه و نيشانه ي به ده سه لاتي بۆ هه موو عاقل مه ندانى بوونه وهر. نيشانه ي نه وه يه: كه خودا ده سه لاتي به سهر هه موو شتيك دا هه يه: هه رچى بيه وي بى ده بى، هه چى لى عاسى نابى. ديارده و نيشانه كانى بۆ خودا چارانى خاتو مهريه م زۆرن: له وانه:-

١- نه وه بوو رزق و رۆژى له خواوه بۆ ده هات: فريشته له به هه شته وه بۆيان ده هينا..

٢- به بى نه وه ي پياو لى نزيك ببيتته وه مندالى بوو.

٣- وه كوو حه سه نى به صرى ده فهرموى: شيرى مه مكى كه سى نه خواوه.

٤- ههروه ها حه سه نى به صرى ده فهرموى: به مندالى قسه ي كردوه. ^(٦)

نيشانه و موعجيزه كانى حه زره تى عيسا عليه السلام له سوره تى (ال عمران) دا به دريژى باس كراون.

حه زره تى عيسا عليه السلام موعجيزه يه كى تاقانه ي رۆژگار ه نه له پيش داو نه له دوايى دا نمونه ي دووباره نه بۆته وه، به لام به كه لكى نه وه دى له هه موو سه رده م و رۆژگار يك دا ئاده ميزاد تى بفرى و كه لكى لى وه ريگرى و بيكا ته نيشانه ي نه وه: كه خودا هه رچى بيه وي بيكا ده يكا.

(٦) ته فسيري رازى ج ٢٢ / ٢١٨.

یه کیه تی داب و نه ریته ئاسمانیه کان نه گۆرانی

داب و نه ریته خودا له بوونه وهردا

إِنَّ هَذِهِ =

أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾
 وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾
 فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ
 لِسَعِيدٍ وَإِنَّا لَهُو كَاشِبُونَ ﴿٩٤﴾ وَجَزَاءُ عَلَى قَرِينَةٍ
 أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَقَّ إِذَا فَتِحَتْ
 يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾
 وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ
 كَفَرُوا يَقُولُونَ لِقَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا
 ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾

دوای رانواندنی چیرۆکی نمو پیغه مبهرا نه (درودی خویان له سهر بی) و
 نمونه ی به تاقیر کردنه وه له بوته دانیا و نمونه ی رهحمه تی خودا بۆیان،
 مه بهستی سهره کی له رانواندن و به سهر کردنه وه ره راده گهیمنی و ده فهرموی:
 ته فیسیری ره وان (۱۱۷)

﴿ان هذه امتکم امة واحدة وانا ربکم فاعبدون﴾ بیگو مان گهل و نه ته وهی
یه کتابه رست یه ک گهل و نه ته وهیه، یه ک شه ریه تی ان هه یه وهه موو
پیغه مبه ران له سه ر نه وه کوکن. جوداوازی له نیوان گله خودا په رسته کاندای
نیه مه گهر له هه ندی داب و نه ریت و دیارده و شیوه و شیوازا: که به گویره ی
گوپانی روژگارو شوین و باری روژنبیری نه وه گهلانه هه ندی جوداوازی
رواله تی ان تیدایه. نه گینا له بنه رته دایه یه ک نایینه وه له یه ک سه رچاوه وه هاتووه
بو یه ک مه به سته نه ویش (یه کتابه رستی) یه.

نهم نایینه وه نه وه پیغه مبه رانه بانگه وازی ان بو کردوه و پهیره و بیان
کردوه نایینی نیوهیه؛ نایینی نیسلامه، نایینی یه کتابه رستییه، نایینیکی بی
جوداوازی یه له نیوان هه موو پیغه مبه رانه کان دا، نایینیکی تاک و ته نه یه، تاقه
نایینیکیه: که پتویسته پابه ندی بن و پهیره وه بکه ن، من خودا تا نم و به س!
که سی تر شیای خودایه تی نه وه رایه ی ناکه وهی لافی خودایه تی لی بدا.
که واته: من په رستن په رستش و به ندایه تی هه ر بو من نه نجام بده ن، که س
مه کهن به هاویه شو و شه ریکم له خودایه تی دا، نه مه یه رتبیازی حق و نه وهیه
نایینی په سند! له شوینیکی تر دا ده فرموی: ﴿وان هذه امتکم امة واحدة
وانا ربکم فاتقون﴾ (المؤمنون/۵۲).

بوخاری و موسلیم و نه بوداود و نه همد، فرموده یه کیان ریوایه ت کردوه:
که پیغه مبه ر ﷺ فرمویه تی ((نحن معاشر الانبياء اولاد علات دیننا
واحد)) نیمه ی کومه لی نیغه مبه ران مندالی پیاوکی فره ژن و نایینه که مان
یه که. واته مه به ست به شه ریه تی پیغه مبه رانه کان یه کتابه رستی و خودا
په رستی یه، هه مومان به رنامه که مان یه که و له یه ک سه رچاوه هه لقولاوه،
جوداوازی له بنه ماکانی عه قیده ره وشت و به ها پیروژه کان و به ندایه تی کردغان
بو خودا دایه، نه که ر جوداوازی هه بی له هه ندی فروعیات و جوزئیات دایه:
که به گویره ی گوپانی روژگارو باری کومه لایه تی گهل که کان پتویست بووه.

﴿وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ﴾ دوا‌یی گهل ٬ نه‌ته‌وه‌کان کاروباری نایینی
خۆیان به‌شبه‌ش کردو بوون به‌تاقم و گروی جیا جیا.

گهل و نه‌ته‌وه‌کان پاش ماوه‌یه‌ک ویرای یه‌کیه‌تی نایین و تاک و ته‌نیایی
خودای هه‌موانیان و یه‌کیه‌تی یاسای بوونه‌وه‌رو یه‌کیه‌تی په‌یامی
پیتغه‌مبه‌رانیان له‌بنه‌ما سه‌ره‌کییه‌کانی نایین دا، زۆر له‌شوێنکه‌وتوانی
پیتغه‌مبه‌ره‌کان له‌راسته‌ رێبازی پیتغه‌مبه‌ره‌کیان لایان داو، دابو و نه‌ریتی
جیا‌جیا‌یان دا‌هێنان، هه‌رتاقمه‌و له‌باریکه‌وه ٬ بۆ نایین چوون، نایینی
راسته‌قینه‌ی خۆیان وه‌لاناو پارچه‌پارچه‌یان کردو هه‌ر کۆمه‌له‌و سوچیکی
نایینی گرت و بۆخۆی هه‌ندیک‌کی وه‌سه‌رنا، نایینی خوداو بیروبو‌چونی خۆیان
تیکه‌لاو کرد به‌ناوی نایینه‌وه‌ بلاویان کرده‌وه، نه‌جار هه‌ر تاقمه‌ بانگه‌وازی بۆ
رێبازه‌که‌ی خۆی کردو نا‌زا‌وه‌و به‌ربه‌ره‌کانیان له‌نیوان دا به‌رپا بوو، هه‌ر
تاقمه‌و دژی نه‌ویتر تیک‌ک‌شاو بانگه‌وازی بۆ رێبازه‌که‌ی خۆی کردو نا‌زا‌وه‌و
به‌ربه‌ره‌کانی له‌نیوان دا به‌رپا بوو، هه‌ر تاقمه‌و دژی نه‌وی تر تیک‌ک‌شاو
بانگه‌شه‌ی بۆ بیروبا‌وه‌ری ناپاستی خۆی کرد. ته‌نانه‌ت شوێن که‌وتوی
پیتغه‌مبه‌ریک له‌ناو خۆیاندا پر پر بوون و بوون به‌چهند تاقم و گرۆو کۆمه‌ل‌و
دوژمنایه‌تی و نا‌زا‌وه‌یان تیکه‌وت و سه‌ره‌نجام شیرو تیریان لێک ده‌ست دا‌یه‌و
جه‌نگ و کوشتاریان له‌ناودا به‌رپا بوو ... وه‌کوو رانه‌مه‌ری بی‌شوانیان لی‌هات.

نه‌وه‌تا له‌پیتغه‌مبه‌ره‌وه‌ ریه‌وا‌یه‌ت کراوه‌ فرمویه‌تی: ((تفرقت بنو
اسرائیل علی احدى وسبعین فرقة فهلکت سبعون وخلص فرقة، وان
امتی ستفترق علی اثنتین وسبعین فرقة فهلکت احدى وسبعون فرقة
وتخلص فرقة واحدة، قالوا یارسول الله من تلك الفرقة الناجية؟ قال:
الجماعة، الجماعة، الجماعة)).

نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل دابه‌ش بوون به‌سه‌ر هه‌فتا‌ویه‌ک تاقم و گرۆداو هه‌فتا
حیزب و گرۆیان گومار‌بوون و به‌هیلاک چوون، تاقم‌یکیان له‌رزگار‌یوانن. نومه‌تی

من ده بنه هفتاو دوو تاقم هفتاو یهك تاقمیان له هیلاکچه کانن، تنهها کۆمه لێکیان له رزگار بوانن. هاوه لآن وتیان: ئه ی پیغه مبه ری خودا! نهو کۆمه له رزگار بووه کین؟ فهرمووی نهوانه کۆمه لێ پابه ند به رپبازی قورئانو سونه تن،

فهرموده كه كه خاوه نی سونه نه كان (ئه بوداود، نه سائی، ئیبنو ماجه، تیرمیزی) له نه بو هورپه به سه وه ریوایه تیان كرده وه، ده قی ریوایه ته كه ی ئه بوهورپه به م جوړیه: ((تفرقت الیهود علی احدی وسبعین فرقة، وتفرقت النصارى علی اثنتین وسبعین فرقة، وتفرقت امتی علی ثلاث وسبعین فرقة)). هه لبه ته به ش به شكردنی ئایینو دووبه ره کی تیدا خستنه وه کارێکی ناپه سه ندو ناشرینه، بۆیه خودا هه رپه شه ی له وانه كرد: كه به وکاره هه لده ستو ده بنه هۆکاری، فهرمو ی: ﴿كل الینا راجعون﴾ هه موو تاقم و گۆیه ك له وانه بۆلای ئیمه ده گه رپنه وه و رۆژی قیامت دینه وه ژیر ده ستی ئیمه، هه ركه سه به گوێره ی كرده وه كانی پاداش و سزاوهرده گریته وه كه سی سته می لی ناكری: قانونی كرده وه پاداشتی خودا به م جوړیه: كه ده فهرمو ی: ﴿فمن یعمل من الصالحات وهو مؤمن فلا كفران لسعیه وانا له كاتبون﴾ هه ركه سی له كرده وه ی چاكه به گوێره ی توانا نه ركی سه رشانی خۆی به جی بی نی و كاره كانی موافیقی شه ریعه تی خودا بن، به دل بروای به خودا و پیغه مبه ر ﴿هه بی و به زووبان دان ی پیدا بنی، یان كه سیك بری كاری چاكه بكاو یه كتا په رستیش بی، نه وه باد لئیا بی: كه كۆشش و هه و له كانی به زایه ناچنو پاداشی كرده وه كانی سوچ نابنه وه و ره نج به خه سار نابی، به لكوو پاداشتی ده درپته وه و به نه ندازه ی گه ردیله یه ك مافی نافه وتی. ئیمه هه موو كرده وه كانی بو ده نووسینو بۆی هه لده گرین و له نامه ی عه مه لی دا بۆی ده پارێزن. هیچی لی زایه نابی. وه كوو له ئایه تی كی تر دا ده فهرمو ی: ﴿ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات انا لانضیع اجر من احسن عملا﴾ (الكهف/ ۳۰) یان ده فهرمو ی

﴿ومن اراد الاخرة وسعى لها سعيها، وهو مؤمن فاولئك كان سعيهم مشكورا﴾ (الاسراء/۱۹).

نایه ته که به لگهیه له سه ره نهوه: که ته ساس و بنه مای کرده وهی په سنندو خودا ویست، نه وهیه: ئاده میزاد به دل بر وای هه بی و کرده وهی چاک بی و به زو بانیش ئیقرار به ئیمانی ناو دلی بکا. به دل بر وای به تا که و ته نیایی خودا و پیغه مبهرو زیندو بوونه وهی رۆژی قیامت هه بی و به زو بیا دان به وه دا بنی، له روانگهی نهو ئیمان وه کرده وهی چاک بکا. به کرده وهی باشی راستی بر واکهی بچه سپیتی.. عه مه لی صالح بریتیه له ته نجامدانی نه که په ئیویسته کانی سه ره شانی ئاده میزاد و خۆپاراستن له وهی نایین نه هی لی کرده وه.

﴿وحرام علی قرية اهلکناها انهم لا يرجعون﴾ یاساغه له سه ره دانیه ستوانی هه ره شارو گوندو نه ته وهیه که: بریاری له ناو بردن و ریشه کیش کردنیانمان دابی و له ناومان بردین، نابی و ناگونجی رۆژی قیامت زیندو نه کرینه وه نهیه نه وه ژیر دهستان بۆ تۆله لی ستاندنه وهی ته و. واته: ده بی هه موو ئاده میزاد زیندو بکرینه وه بیاخهینه ژیر حیساب و لی کۆلینه وه نه به جار تۆله لی ستاندنی پر او پری تاوان و سه ره پیچی کردنی ژبانی دونیا یان. ته مه نه که ره (لا) له (لا یرجعون) دا زیاد نه بی. به لām نه که ره (لا) زیاد بی و ته نکید بگهیه نی نه و کاته مانای نایه ته که به م جوړه ده بی.

یاساغه بۆ دانیه ستوانی هه ره شارو گوندیک ئیمه بریاری پریشه کیش کردنیانمان دابی و له ناومان بردین یاساغه ناگونجی پیش هاتنی رۆژی قیامت ته و نه زیندو بکرینه وه بگه پیندرینه وه بۆ ژبانی دونیا، یان بۆ ته وهیه کردن. واته: هه ره گهل و نه ته وهیه که له ناو بهرین نیتر تارۆژی قیامت زیندو بیا ناکهینه وه جارێکی دی به ته ما ژبانی دونیا نه بن و هه ول و فرسه تی تویه کردنیشان نامیتی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿فلا یستطیعون توصیة ولا الی اهلهم یرجعون﴾ (یس/۵۰).

هه گهله نه ته وه يه كه له ناو بهرين زيندو ناكړينهوه ﴿حقى اذا فتحت
يا جوج وما جوج، وهم من كل حذب ينسلون﴾ هه تا روژى قيامت و
دهر كه وتنى نيشانه كانى، كه نيشانه يه كه له نيشانه كانى هاتنى قيامت
كړنه وهى بهر به ستنى يه نه جوج و مه نه جوج: كه له هه موو ته پو لكه و بهر زابى
يه كه وه داده په رنه خوارو به گورجى هيرش ديتن، مه به ستنى نايه ته كه
ره ددانه وهى نهو موشريكانه يه كه پروايان به زيندو بوونه وهى هاتنى روژى
قيامت نه بو!

له وه پيش له سورته تى (الكهف) دا له باسى يا جوج و ما جوج دا وتمان:
ده گوښى نه بهر هه لدا بوونه ي يا جوج و ما جوج و روخانى بهر به سته كه يان برى تى
بى له هاتنى ته تارو مه غول و هيرش كړدنيان بو سهر خوړه لالت و خوړتاواى
جيهانى نيسلامى و روخاندنى و يلايه ته نيسلاميه كان و له ناو بردنى
فهرمان په واكان، چونكه قورئانى پيروز له سهرده مى پيغه مبه روه ﴿
فهرمويه تى﴾ ﴿اقتربت الساعة وانشق القمر﴾ (القمر / ١) دهى
جاكه له سهرده مى پيغه مبه ردا ﴿قيامت نزيك بووى، دياره له سهرده مى
هاتنى ته تهر و مه غوله كان نزيك تر بوته وه. چونكه شه شه دو نه وه نده سال
دواى پيغه مبه ر ﴿بووه. وه لى پيويسته هه موو كاتى نيغه نه وه له بهر چاو
بگريڼ كه مه زنده كړدى زه مان لاي خدا جودايه له مه زنده كړدى لاي
ناده ميزاد، وى ده چى زه مانى كي زور دورو دريژى لاي نيغه ناده ميزاد، لاي
خدا چر كه يه كه بى ﴿وان يوما عند ربك كالف سنة مما تعدون﴾.

﴿واقتربت الوعد الحق، فاذا هي شاخصة ابصار الذين كفروا﴾ روژى
قيامت نزيك بووه. واته: كه تهو به لاو كار هساتانه رويان دا نه وه نيشانه ي
نزيك بوونه وهى روژى قيامت ته، هه ركاتيكيش قيامت رابى، ناده ميزاده
كافره كان چاويان به ملوق دهو ستنى و پيلوى چاويان و يك نايه ته وه، له ترسان و
له عه ييه تان چاويان بو ناقوچيند رتن. ده كه ونه هاوارو فيغان و ده لين: ﴿ياويلنا!

قد کنا فی غفلة من هذا بل کنا ظالمین ﴿ تە ی هاوار بو خۆمان، مالتوێران و تێدا چوو خۆمان، بێگومان نێمه لهدونیا دا تەم رۆژه مان لسهیر نهبوو، نه مانتزانی: که تەم رۆژه ههقهو زیندو بوونهوه ههیهو دهخێنه ژێر حیساب و لیکۆلینهوه! به لکوو نێمه لهواقیع دا ستهمکار بووین و ستهمان لهخودی خۆمان کردو به دهستی خۆمان خۆمان خسته ناو تەم عهزابه سامناکه.

دهرباره ی ﴿وهم من کل حذب ینسلون﴾ قیرانه تیک ههیه شاده دهفرموی: ﴿وهم من جدث ینسلون﴾ نایه تیکی تر ههیه پالپشتی تەم قیرانه ته دهکا دهفرموی: ﴿فاذا هم من الاجداث الی ربهم ینسلون﴾ (یس/ ۵۱) مه ههوه ی تەم قیرانه ته ی له نیینو مه سعودو ئهعلبهی له موجهیلو نه بوو سه هباوه. ریاویدتیان کردوه. ^(۷)

حال ۱ وه زعی کافرو موسوئمانه کان له قیامهت داو
گۆرانی ناسمان لهو رۆژه دا

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَرَدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَتْ
هَؤُلَاءِ إِلَٰهَةً مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾
لَهُمْ فِيهَا زَوْجٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ
سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

لَا يَسْمَعُونَ حَاسِسَهَا وَهُمْ فِي مَا أَشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ
 خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّيْنَهُمْ
 أَلْمَلَكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ
 ﴿١٠٣﴾ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا
 بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ
 ﴿١٠٤﴾ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ
 يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا
 لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾

دوای بیدیانکردن و حال و چۆنییه تی دۆزه خێ و بههشتی و راگیانندن شهوه:
 كه قیامت نزیك بۆتوه، پهروه ردگار حال و وه زعی موشریك و خودا
 درۆزنه كانیان بهیان ده كا، بهوه كه ده بنه: سوتهمه نی دۆزه خ و ده فهرموی:
 ﴿انکم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم انتم لها واردون﴾ بیگومان
 نیوه نهی موشریکه کان! خۆتان و خودا درۆزنه کانتان نهوانه ی جگه له خودا
 «یانپه رستن، ده بنه سوتهمه نی دۆزه خ! نیوه هه مووتان ده چنه ناو نهو ناگره
 بی نامانهوه، وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿فاتقوا النار التي وقودها
 الناس والحجارة﴾ (البقرة/۲۴).

كه ده فهرموی: ﴿وما تعبدون﴾ وشه ی ﴿ما﴾ بته كان و شهیتان و دارو
 دهسته كه ی ده گریتتهوه، چونكه گو مپراكان لهم روهوه: كه به گوئی شهیتان و دارو

دهسته که ی ده که نو شوینیان که وتوون، وه کوو نه وه وایه بیانی پرستو و به بهنده ی شهیتان ده ژمی درین. نایه ته که حه زره تی عیسا علیه السلام حه زره تی عوزه یرو فریشته کان ناگریته وه، چونکه: که ده فهرموی: ﴿انکم﴾ خطابه که له گهل موشریکه کانی قورپه شیه، نهوانیش ته نیا بت پرست بوون! ههروه ها قورن ان فهرموی: ﴿وما تعبدون﴾ نه یفهرموو: (ومن تعبدون) به گویره ی لۆغه ت (ما) بۆ بێ عاقل به کار ده هینری.

به لگه له سهر نه وهی: که شه یاتینی له پیتری پرستراوه کانن نهو ریوایه ته یه: که موحه مه دی کوری نیسحاق له سیره که ی دا ده گپرتته وه: ده لی: پیغه مبه ر ﴿﴾ چوه ناو (کابه) وه، له وکاته دا پیاوما قولانی قورپه شیه له (الحطیم) بوون: له ده ورویه ری حیجری شیماله وه. له ده ورویه ری مائی خودا سی سهدو شه صت بتی لی بوو، پیغه مبه ر ﴿﴾ لایان دانیشته. (النضر) ی کوری (الحارث) پیشنیاریکی دایه، پیغه مبه ر ﴿﴾ به به لگه بۆری دان، نه جار نه م نایه ته ی خوینده وه ﴿انکم وما تعبدون من دون الله﴾ تاکۆتایی نایه ته که. عه بدوللا ی کوری (بصری) هات بۆ نه شوینه و بینینی خهریکی سرتو و تووژی نه یینی بوون و ده میان ده برده بن گوچکه ی یه کتری. وتی: نه وه سهرگرمری چ وتووژیکن؟ وه لیدی کوری موغه یه ره، قسه کانی پیغه مبه ری ﴿﴾ بۆ گپرایه وه. عه بدوللا وتی: به خودا: که لیره بووما یه بۆرم ده دا، بانگی پیغه مبه ریان ﴿﴾ کرده وه، عه بدوللا پیی گوت: نه وه تو نهو قسانه ت کردون؟ پیغه مبه ر ﴿﴾ فهرموی به لی من وام گووتوه ..

عه بدوللا وتی: به خودای (کابه) نه وه نیسته له گه لت ده که موه مونا قه شه و رتگات لی ده برمه وه. نایا جوله که عوزه یریان نه پرستوه ؟ نه صرانیه کان عیسا یان علیه السلام نه پرستوه ؟ به نو موله یح فریشته یان نه پرستوون، جانه گهر به قسه ی تو بی ده بی عوزه یرو عیسا و فریشته کان ده خرینه دۆزه خه وه، پیغه مبه ر ﴿﴾ له وه لامدا فهرموی: به لکوو نه وانه

بەندايەتتىيان بۆ نەمۇ شەياتىنىيەنە كىردە كەفەرمانىيان پىي كىردون عوزەير، يان عىسا، يان فرىشتە بېرستىن. ئىتر خوداى مەزن ئايەتى ﴿ان الذين سبقت لهم منا الحسنى﴾ تاكۆتايى ئايەتەكەى نازل كىرد، ديارە مەبەستى بەوانە ھەزرەتى عوزەيرو عىساو فرىشتەكانىن.

ھۆى نەمەى: كەخودا ئەمۇ خودا درۆزنانەى ئەوان دەخاتە ناو دۆزەخمەمۇ، بۆ زىتە نەزىەتدان و سزادانى كافىرەكانە زومەخشەرى دەفەرەمۆى: بۆيە پەرستراۋەكانىيان لەگەل دا دەخىرنە دۆزەخمەمۇ تازىياتر پەرستشكارەكان خەفەت بخۆن و نارەھەت بن، بۆنەمەى ئەمۇ شتانەى لەژيانى دونىايان دا دەيانپەرستىن و پىتيان وابو شەفاعەتتىان بۆ دەكەن زىياتر بېنە دوژمىيان رقىيان لى بېنەمە. ھەمىشە ئەمۇ خودا درۆزنانەى كەبۇنە ھۆى بەدبەختىيان لەپىش چاويان بن. راستە: كەدەلئىن: بېنىن و تەماشاكردنى دوژمن جۆرىكە لەعەزاب و دلتەنگ بوون.

نەجار پەرورەدگار بەلگەيەكى تر دەھىنئىتەمە: كەئەمۇ بەخودا زانراوانە خودا نىن دەفەرەمۆى: ﴿لو كان هؤلاء الهة ماوردوها﴾ تەگەر ئەمۇ بت و ھاو وئىنانەيان بەراستى خودا بونايەمۇ سوودو زىانيان ھەبوايە ۋەكوو سەرپەرشتكارەكانىيان بەتەما بوون - نەدەخراۋە ناو ئاگرى دۆزەخمەمۇ، نەگەر دەسەلاتىيان ھەبوايە زىانيان لەخودى خۆيان دوور دەخستەمە، ئاوا سوكاىەتتىان پىي نەدەكرا! كەواتە: ئەوانە خودا نىن، شىاۋى خودايەتى نىن ﴿وكل فيهما خالدون﴾ ھەمۇمۇ بت و بىپەرستەكان لەدۆزەخ دا بۆ ھەتا ھەتايەدەمىننەمۇ و رزگار بوونىيان نابىي،

﴿لهم فيها زفير وهم فيها لا يسمعون﴾ بۆ ئەوان ھەيە لەناو ئاگرە لەبەر سەختى عەزاب - نرگەمۇ ئالەمۇ دادو فوغان و تەنگەنەفەسى و لرخەمۇ لرفە، ۋەكوو لەشۋىنئىكى تردا دەفەرەمۆى: ﴿لهم فيها زفير وشهيق﴾ ئەوان لەناو دۆزەخ دا شتىك نابىسن دلىان خۆش بكا، سوديان پىي بگەيەنەى، بەلكو

دهنگی نهوانه ده بیسن که لپرسراوی سزادانیان واته: دهنگی ترسناکی زه بانیه کانی دۆزه خ ده بیسن.

نه مجار درای به دیانکردنی حال و وه زعی دۆزه خیه کان، دیتته سه ریاسکردنی به ختمه وه ره موسولمانه کان و ده فهرموی: ﴿ان الذین سبقت لهم منی الحسنی اولئک عنها مبعدون﴾ بیگومان نهوانه ی له تیمه وه پیش وهخت چاکه یان بۆ بریار دراوه، نهوانه ی له زانیاری خودادا له وه پیش تموفیق و هیدایه تیان بۆ فراههم هینراوه، له ژیانی دونیایان دا ملکه چی فهرمانی خودا بوون و هه میشه ترسی خودایان له دلدا به، به دلسوژی به ندایه تی خۆیان بۆ خودا نه نجام داوه، نهوانه ناچنه ناو دۆزه خه وه له ناگر ترسناکه کوشنده یه دوورن، تیش و تازاری دۆزه خ ناچیتۆن! نهوانه به ختمه وه ره به مرز گه یشتوو موژده پیدراون، حال و چۆنیه تی به ختمه وه ره که یان بهم جوړه یه:-

۱- ﴿لا یسمعون حسیسها﴾ نهوانه گوئیان له گرمه گرمی ناگری دۆزه خ نیه لرفه لرفی ناگرو قرچه قرچی سووتانی شت نابیستن، پریشک و تینی ناگریان ناگاتی.

۲- ﴿وهم فیما اشتته انفسهم خالدون﴾ نهوانه ده خرتنه ناو به هه شته وه بۆ هه تا هه تایه له نیعمه ت و له زه ته کانی به هه شت دا ده میننمه وه، ساته وه ختیک نهو نیعمه تانمیان لی قه ده غه ناگری!

۳- ﴿لا یحزهم الفزع الاکبر﴾ ترسو و بیمی روداوی ههره گه وه ی قیامه ت نهوان ناترسینی و دایان ناچله کیتنی، ﴿الفزع الاکبر﴾ فوکردنه به شاخی صوردا بۆ جاری دووه م بۆ زیندو بوونه وه. وه کور له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿ویوم ینفخ فی الصور ففرع من فی السموات ومن فی الارض الا من شاء الله﴾ (النمل/۸۷).

هه ندی پێیان وایه نه م ترسانه گه وه ره داچله کانه له کاتی فوکردنی جاری به که مه به شاخی صوردا.

هه ندی ده لئین: ئەمە کاتی داخستنی دۆزه خە لەسەر دۆزه خیه کان. یان کاتی سەرپرینی مردنە لەپیش چاوی خەلکە کە. یان کاتی بەرێ کردنی دۆزه خیه کانه بۆ دۆزه خ.

۴- ﴿وَتَلْقَاهُمْ الْمَلَائِكَةُ، هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ فریشتەکان بەرویه کی خوشەوه پیتشوازیان لی ده کەن و موژدەیان پی ده دەن، لەروژی زیندوو بونەوه و رابون لەگۆر پیتان ده لئین: ئەمڕۆ ئەو روژه یه: کە لەژیانی دنیادا وادەتان پی دراوه، ئەمڕۆ بۆ ئیوه روژی کامەران و بەختەوه ری و ریز لیتان و پاداشدانەوه یه، روژی بەمراز گەیشتن و خوشی یه! لەهەموو شتیکی ناخۆش رزگاریان دەبی و هەرچی حەزبان لییه تی پیتی ده گەن و بەلکوو پی گەیشتون. ئەجار ئەو باسە کۆتایی پی ده هیئی و دیه نیکی سامناکتر رادەنویتی، روداوی پیتچانەوه ی ئاسمان ده خاته پروو ده فەرموی: ﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ﴾ واتە: ئەو بەختەوه و بەمراز گەیشتوانه ترسو سام دایان ناگری و داناچلە کیتن لەو روژەدا: کە ئیمە ئاسمان ده پیتچینه وه وه کوو پیتچانەوه وه هەلگیرانەوه ی پەره ی کتیب. لەپرێکا به قودره تی خودا ئاسمان وه کوو کاغەزی تۆمار لوول کراوه و پیتچراوه ته وه، ئەو بوونەوه ری کەناده میزاد خوی پتیه گرتوه، لەئارادا ئەما، کار هەموو سەریان گرت و ئیش جی به جی بوو، بوونەوه ریکی دی هیترایه کایه وه. بەراستی دیه نیکی پر سام و ترسو سەر سوورمانه، وه کوو لە شوینیکی تردا ده فەرموی: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ، وَالْأَرْضُ جَمِيعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ، سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (الزمر/ ۶۷) بە کورتی ئەو خودا پیتاوانه ترسو سام دایان ناچلە کیتن لەوکاته دا: کە دیارده کانی ئاسمان مهحف ده کرینه وه و تهستیرو مانگ و خۆرو دیه نه کانی تری لەناو ده برین و زهوی ئاسمان و مانگ و خۆرو تهستیرو تر به دی ده هیندرین. ﴿کما بدأنا اول خلق

نعیده ﴿ نهوی لهیه که مجاردا نه بووه دروستمان کرد، دهیکهینه وه بنه بوو نایهیلینه وه.

پیچانه وهی ئاسمان و گۆرینی بوونه وه شتی که همر دی و نه هاتنی نیه، له رۆژی قیامت دا جاریکی تر ئیمه ئیوه دروست ده کهینه وه بۆ حشر و حساب، ئاده میزاد گیانیان به بهردا ده کړیته وه، سهر له نوی دروست ده کړینه وه و زهوی و ئاسمان و خۆرو مانگو نه سستیره کان به شیویه کی تر ده گۆرین.

﴿وعداً علینا انا کنا فاعلین﴾ نهو دروست کردنه وه گۆرانکارییه بریاریکه داومانو همر ده بی بیته دی و ئیمه زۆر به ناسانی ده توانین نه غجایی بدهین.

وینهی نه نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموی: ﴿ولقد جنتمونا فرادی کما خلقناکم اول مرة﴾ (الانعام/۹۴) یان نایه تی ﴿وعرضوا علی ربک صفاً لقد جنتمونا کما خلقناکم اول مرة﴾ (الکھف/۴۸).

ئجنا لهم مه شهده سهرنج راکیشه وه: که وینهی کۆتایی هاتنی نه بوونه وه ده کیشی و حال و وه زعی بوونه وه و زینو کراوه کان راده نوینی، سییاقه که ده گهریته وه بۆ سهر بهیان کردنی داب و نه پیتی خودا له بوونه وه ردا، ده باره ی به میراتگرتنی زهوی بۆ بهنده صالحه کانی له ژیا نی دنیادا! له نیوان دیمه نی پیشوو نه دیمه نه دا پمیه ندییه کی خست و خۆل همیه.

ده فهرموی: ﴿ولقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر ان الأرض یرثها عباد الصالحون﴾ بیگومان ئیمه بریارمان داوه له زه بوردا دوا ی تهورات یان دوا ی قورئان. نوسیومانه: که زهوی به میرات ده درێ به بهنده صالحه کانیان و تییدا جیگیر دهن.

مه بهست به (الذکر) له نایه ته که دا ته وراته. ئیبنو عه بیاس ده فهرموی: مه بهست قورئانه، هه ندیکی تر ده فهرموون: له و حول مه محفوظه، که سه رچاوه ی هه موو کتیبه تاسمانییه کانه.

مه بهست به (الأرض) به گوێره ی مانای ئهم نایه ته: که ده فهرموی: ﴿واورثنا الأرض نتبوا امن الجنة حيث نشاء، فنعم اجر العاملين﴾ (الزمر/۷۴) نه رزی به هه شته.

یان مه بهست زهوی دونیایه مه بهست به (عبادی الصالحون) نه وان هه که له توانایان دا هه یه زهوی ئاوه دانی بکه نه وه. به گوێره ی مانای ئهم نایه ته: که ده فهرموی: ﴿وعد الله الذين امنوا منكم وعملوا الصالحات ليستخلفنهم فی الأرض﴾ (النور/۵۵) هه ره ها ئهم نایه ته: که ده فهرموی: ﴿قال موسى لقومه: استعينوا بالله واصبروا، ان الارض لله، يورثها من يشاء من عباده، والعاقبة للمتقين﴾ (الاعراف/۱۲۸).

یان مه بهست خاکی پرۆز: (الأرض المقدسة) یه که ولاتی شام و فه له ستینه. به گوێره ی مانای ئهم نایه ته: که ده فهرموی: ﴿واورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون مشارق الارض ومغاربها التي باركنا فيها﴾ (الاعراف/۱۳۷). مامۆستا سه یید پێی وایه: مه بهست به ﴿الأرض﴾ له ﴿ان الارض یرثها عبادی الصالحون﴾ زهوی دونیایه، ئهم زهوییه: که ناده میزاد ژبانی تیدا به سه رده با.

ده فهرموی: په ره رده گار هه زه رتهی ناده می عليه السلام کردوه به جێنشینی خۆی له سه ر زهوی بۆ ئه وه ی ئاوه دانی بکاته وه، بۆ به رژه و هندی خۆی به کاری بێنی، که شه ی پێی بکاو گوێرانکاریی تیدا بکا، که نه یه نه و شاراه ی ناوی ده ره یه پێی و سوودی لی وه ریه گری. به ره بوومی شێردراوه و ناشکرای بۆ خۆی کۆنترۆل بکاو ناده میزاد بگاته ئه و ئاسته ی: که خودا له زانستی خۆی دا مه زنده ی کردوه.

يىگۈمان پەرۋەردگار ياسايەكى چۈپرى بۇ ئادەمىزاد داناۋە، پەيپەرۋو
پىرۋگراممىكى كار كىردنى بۇ داناۋ. بۇ ئەرۋى بەگۈرەي ئەرۋ مەنھەجە ھەلسر
كەوت بكا لەگەل زەرۋى دا، مەنھەجىكى بۇ داناۋە دوولايەنەيە يان بلىتىن:
لەسەر دوپايە: ئيمان و كىردەرۋى چاك، لەدوا بەرنامەي پەرۋەردگارىدا بۇ
ئادەمىزاد: كەقورئانى پىرۋزە، ئەرۋ مەنھەجە شىكرارۋەتەرۋە، ياساۋ نىظامى
تەرۋاۋى بۇ داناۋە، لەمەنھەجى نىسلامى دا ھەر تەنھا ئاۋە دانكردنەرۋى
زەرۋى ئىستىغلال كىردنى بەرۋ بوۋمەكانى مەبەست نىيە، بەلكوۋ وىپراي ئەرۋ
گىرنگى دەدا بەۋىژدانى مەرۋو پالقتە كىردنى دلۋ دەرۋونى و گەشە كىردن و بەھىز
كىردنى ئيمانى. بۇ ئەرۋى ئادەمىزاد بگاتە پەلەي بەرۋو شىكۋمەندىي مەزندە بۇ
كرارۋى بۇ ئەرۋى نەبىتتە ئازەللىكى دوو قاج لەناۋ ژىارى ماددى دا، مەرۋقايەتى
خۆي نزم نەكاتەرۋ. بۇ پەلەي پەستى لەكاتىكدا ئەرۋ خەرىكە بگاتە ترۋپكى
پىشكەوتن و بەرۋ بوۋنەرۋە لەبۋارى دەستەبەر كىردنى سامان و دارايى ئاشكرارۋ نەيتى.

لەھەۋلدان و بەرۋى چۈۋن بۇ دەستەبەر كىردنى ئەرۋ ھاۋكىشەيى و پىتكەرۋ
گرى دانەي ئيمان و كىردەرۋە جارى وادەبىي ئەرۋ تەم تاي تەرازوۋ يان ئەرۋ تاي تىرى
خوارو ژوورىان تىدا پەيدا دەبىي.

جارى وادەبىي ستەمكارو ملەرۋو چەۋسەنەرۋە بالا دەست دەبىن و زەرۋى
بۇ خۇيان كۆنترۆل دەكەن، وادەبىي نەقام و تالانچى و ھەرچى و پەرچى و جاش و
خوپىرى بالا دەست دەبىن. وادەبىي فاسىق و لىزان كۆنترۆلى زەرۋى دەكەن و
بەباشى بەرۋ بوۋ سامانى فەرۋەم دىتىن و لەبارە مادىيە كەرۋە سەرۋوتوۋ
دەبىن! بەلام نەمانە ھەرۋو تاقىكردەنەرۋە و ئاكام نىن، بەمىراتگىرتنى كۆتايى بۇ
بەندە صالحە كانە نەۋانەي پىراۋى راست و كىردەرۋى باش ئاۋىتتەي يەكتر دەكەن و
ھەرگىز ئيمان و كىردەرۋى باش لىك دانابىر.

ھەركاتى ئيمانى ناۋ دلۋ چاكى كىردەرۋە لەگەل نەتەرۋەدا كۆبوۋنەرۋە، ئەرۋ
گەلە دەبىتتە مىراتگرى زەرۋى. بەلام ھەركاتى ئيمان و كىردەرۋى باش لىك

دابیرین، ئەو تەرازووە کە خواری ژوور دەکا: وادەبێ بالادەستی بۆ ئەوانە دەبێ: کەهۆکاری مادی پەیرەو دەکەن، ئەوان کۆنترۆڵی زەوی دەکەن، ئەوانە ی بەپراوەت موسوڵمانن هۆکارە مادییەکان پاشگۆی دەخەن و ژێر دەکەون. هەركاتی ئیمانی راستەقینەو هاندەر بۆ کردەوی باش سست بێی لەکاربکەوی دیارە ئەوانە ی هۆکارە مادییەکان دەگرێ بەرچاو ئەوان بالادەست دەبن.

کەوابێ ئەرکی سەرشارنی موسوڵمانانە: کەبەگۆیرە ی ئیمانە کەیان هەلس و کەوت بکەن، چونکە ئیمانی راستەقینە هاندەرە بۆ کردەوی چاک و ئەنجامدانی ئەرکی سەرشاریان.

﴿ان فی هذا لبلاغاً لقوم عابدين﴾ بێگومان ئەو هەموو نەصیحەت و نامۆژگارییە ی لەم سورەتەدا ئاراستە ی ئێوەمان کرد، ئەو هەموو هەوال و وادەو هەرەشانە ی لەم سورەتەدا بۆ ئێوەمان گێڕایەو و ئاراستەمان کردن کیفایەتە بۆ گەلی خواپەرست.

ئەوێندەمان ئاراستە کردن: کەبەس بێ بۆ گەل و نەتەوێیە کە گۆیڕایەل و فەرمانبەر دارو طاعەتکاری پەرۆردگار بن.

حه زره تی موحه مهه ۞ پیغه مبه ری ره حمه ته بو هه موو جیهان

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

﴿۱۰۷﴾ قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌُ وَاحِدٌ

فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿۱۰۸﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنُكُمْ

عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدُ مَا تُوعَدُونَ ﴿۱۰۹﴾

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

﴿۱۱۰﴾ وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَنْعٌ إِلَيَّ حِينَ ﴿۱۱۱﴾ قُلْ

رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿۱۱۲﴾

دوای گپړانه وی چیرۆکی پیغه مبه رانی پيشوو، ههروا دوای راگه یان دنی
نهوه: که قورن ان گهیه نه رتیکی به سوودو کیفایه ته بو خودا په رستان، نه جار
په روهر دگار هه والی نهوه مان پی ده دا: که: نار دنی هه زره تی مه حه مهه ۞
فهرو ره حه مه ته و پیروزییه بو هه موو ناده میزاد له باره ی دین و دنیاوه، له باره ی
نایینه وه: ره حه مه ته چونکه له گومرایی و نه قامی رزگاری کردون.. له باره ی
دنیاوه ره حه مه ته بویان چونکه له زه لیلی و ژیر ده سته یی رزگاری کردون، به هوی
پیروزی نایینی نیسلا مه وه موسولمانان به سهر دوژمنه کانیا ندا زال بوون و
پیروزیان به ده ست هینا. هه رکاتی موسولمانان ژیر بکه ون و دوژمن به سهریان

دا زال ببی، ئەو خەلەلە که لەخۆیاندا یەو نیشانە ی ئەو یە: وە کوو پێویست پابەندی نایین و فرمانی خوداو پێغه مبر ■ نەبوون..

دەفرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ نێمە: تۆمان کردو بە پێغه مبرو رهوانه مان کردوی کمره حەت و فەرو بەرە کەت بێ بۆ ئادە میزادو جندۆکە، شەریعەت و بەرنامەو رێنمونیت مایە ی رەحەت و فەرە بۆ هەموو عەلەم، هەرکەسێ شوێن پەیا مە کەت بکەوێ و ئیمانێ پێ بێنێ و ئەو رەحەتە ی قبول کردبێ و سۆپاسی ئەو نێمە تە پێرۆزە ی کردبێ، لەدو نیاو قیامەت دا کامەرانی، خۆشنوودو بەختەوەرە، هەرکەسێ کیش رەدی کردبێتەو ئینکاری ئەم قورئانە پێرۆزە بکا خەسارە ئەندێ دویا و قیامەتە، خەتا لەخۆ یەو یەتی کە بەو رەحەتە بەختەوەر نەبوون. وە کوو لەنایەتێکی تردا لەم بارەو دەفرموی: ﴿الَّذِينَ يَدْعُونَ أَنزِلْ عَلَيْنَا مَائِدًا﴾ (ابراھیم/ ۲۸-۲۹) دەر بارە ی صیفە تی قورئانیش دەفرموی: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي أَمَّنَّا وَهُدًى وَنُورٌ﴾ (الذین لایؤمنون فی آذانهم وقر وهو علیهم عمی، اولئک ینادون من مکان بعید) (فصلت/ ۴۴) نێامی موسیلم لەم بارەو فرمودە یەکی لەئەبو هورەیرەو رێوایت کردو: کە پێغه مبر ■ فرمویە تی: ((انی لم ابعث لعاناً، وانما بعثت رحمة)).

(الحاکم) ئەم فرمودە ی بەم شێوە رێوایت کردو: ((انما انا رحمة مهداة)).

بێگومان پەرەردگار پێغه مبری ئیسلامی ناردو بۆ ئەو ی رەحەت و بەرە کەت بێ بۆ هەموو عەلەم. بۆ ئەو ی ئادە میزاد هیدایەت بداو بەرەو سەرفرازی و ژیا نی کامەرانی بەرپێان بجا. ئەو مەنە ج و یاسایە ی حەزەرە تی موحەمەد ■ هێناو یە تی مەنە جێکە بۆ کامەرانی ئادە میزاد هاتوو و

ديهوي ئاده ميزاد بگهيه نيته ترۆپكي به ختمه وري ژيانو ئهو قوناغهي له زانستي خودادا بۆي مه زنده كراوه.

ئهم مه نهه ج و پهيامهي بۆ سهرجه مي ئاده ميزاد نار! له سهرده ميكا دا! كه چاوهرواني لي ده كرانهم پهيامه قبول بكرى! ئاده ميزاد گهيشته به پلهو قوناغيك گونجاو بوو ئهو جوهره پهيامه غوونهيي يهي بۆ بنيردرى.

ئهم پهيامهي بۆ هات و وهكوو كتيبيكي كراوه بۆ ههمو عهقل و هوشه كان له ههمو چين و توژييك و له ههمو چهرخ و رۆزگارتيك دا، ههمو بنه مايه كي ژياني له خو گرتوه.

مه نهه جيكي گشتي گونجاو بۆ ههمو بارودۆختي، مه نهه جيكي نه گۆراوى ئاماده باش بۆ ولامدانهوي ههمو روداوتيك. به لي ئهم ناميه بنه ماي هه ميشه يي بۆ ژياني ئاده ميزاد داناوه، ريگهي داوه ئاده ميزاد بۆ خۆي بريارو حوكمه جوزتیه كاني لهو بنه ماگشتيانهوه وهربرگري و به گۆيره ي رۆزگارو ژياري ميلله تان ئهو مه نهه جه له ژياني خۆيان دا په يرهو بكهن و به جوانترين شيوه ته نه فزيان بكهن و نه هيلن له گهل بنه ما سهره كيه كان دا روهرو بنه وه! له ههمان كات دا ريگاي داوه عهقلي ئاده ميزاد به ويستي خۆي پهل بهاوي و بير بكا ته وه كۆمه لگا نه تواني ريگهي لي بگري، ئازادي داوه به ئاده ميزاد: كه له چوار چيوهي ئهو بنه ما مه نهه جيبانه ي دانراون بۆ ژياني ئهو كاريكاو چاره سهرى گونجاو بۆ كيشه كاني بدۆزيتته وه. ييگومان تاقيكردنه وي ئاده ميزاد له رابوردواو تائيستاش ئه وي چه سپاندوه: كه په يرهو و پرۆگرامي ئيسلام به شيويه كي گشتي پيش ههنگاوه كاني ئاده ميزاد كهوتوه و بۆ ساتمه و ختيكيش رابهرايه تي خۆي له دست نه داوه، تاعه قلو زانست و بيهو بۆچوني ئاده ميزاد زياتر گهشه بكاو پيش بكهوي بهرنامه ي ئيسلام به چه ند قوناغيك له پيشه وهيهو وهكوو چرايه كي پرشنگدار ريگاي ژيان رون ده كاته وهو باستر ده دره وشيته وهو روناكي زياتر په خش ده كا. ههتا ژيان پيش بكهوي،

نیسلام باشت ده گونجی بیته بهرنامه ی ژیان و خه لکی یاسای خۆیانی لی
هه لئینجن.

هه ر نایینی نیسلام و مه نه جی نیسلامه: که وه لامی داخواییه کانی
ئاده میزاد ده داته وه له گه ل پێشکه وتن و گه شه کردنی ژیان دا ده گونجی، هیزو
توانا کانی که بت ناکا، له ززه ت و خۆشی ژیان و به رو بوومی هه ولدانی قه ده غه
نه کا!

به رزو پیرۆزی ئهم مه نه ج و نایینه له وه دا خۆده نوینی و ره نگ ده داته وه:
که گیان و جهسته پێکه وه په روه رده ده کا، هاوسه نگی و هاوتاییان تیدا ره چاو
ده کا.

جهسته نه زیه ت نادا بۆ ئه وه ی گیان به رز بکاته وه؛ وه کوو دیر نشین و
چله گره وه کان ده یکه ن. لایه نی گیان پاشگوێ ناخا بۆ ئه وه ی جهسته له ززه ت
وه رگری و وه کوو هه وه سبازه کان په یه وه ی ده که ن. هیزو توانا کانی کو ت و زنجیر
ناکا و داخواییه سروشتیه کانی کپ ناکاته وه له بهر خاتری به رژه وه ندی
کۆمه ل، له هه مان کات لغاوی تاکیش به رنادا نه بادا به دابین کردنی ئاره زۆ
هه وه سبازی لا سارانه ی خۆی زیان به کۆمه ل بگه یه نی، یان کۆمه ل بۆ خۆی
ملکه چ بکا!

هه ر ئه رکێک بخاته سه رشانی ئاده میزاد به رژه وه ندی خۆی و کۆمه لی تیدا
به رچاو گیرا وه به جوړیکه بتوانی نه نجامی بدا و له وزه و توانای دا هه بی پیتی
هه لسی، له هه مان کات دا ناماده باشی و هیزو توانای ئه وه ی پێدرا وه ئه و
ئه رکه به جی بی نی، ئه رکه که شی والا خۆشه ویست ده کا که گوێ نه دا به و
ناره حه تی و ناخۆشیانه ی له پێناوی دا دینه سه ر ریتی! چونکه داخواییه ک
له داخواییه کانی دابین ده کا، یان بری له طاقه و وه ی سه رف ده کا و جهسته ی
ئارام ده گری.

بێگومان پەیامی حەزەرەتی موحەممەد ﷺ رەحمەتە بۆ گەل و نەتەوێ کە ی و
بۆ هەموو ئادەمیزاد بە گشتی! هەرچەندە ئێمە مەبەدەتو داخواریانە ی نەو
بانگەوازی بۆ دە کردن و لە خۆی گرتبوون لە سەرەتاوە! لەبەر بۆچونی مەروفاوەتی
ئێمە سەر دەمە نامۆ بۆن لەبەر دووری مەسافە ی نیتوان واقیعی ژیا نی
جەستەیی و گیانی ئادەمیزادی ئێمە سەر دەمە. بە لām و ردە و ردە ئادەمیزاد لەم
مەبەدە تانە نزیک، نامۆیی ئێمە مەبەدە تانە لە هەست و شعوریا ندا نە ماو لی ی
نزیک بوونە وەو پێ ی راهاتن و هەولیا ن دا پەیرەوی بکەن بالە ژێر ناو و نیشانی
تریش دابی.

بۆ نمونە ئایینی نیسلام هات بانگەوازی یەکیەتی ئادەمیزادی کردو
ویستی دیار دە ی جودایی رەگەزایەتی و جوگرافی ب تۆنیتتەو، ئادەمیزاد
هەموویان لە ژێر دروشم و یاسای نیسلام دا کۆ بکاتەو. ئێمە بانگەوازی
یەکیبوونە لەبەر بۆچونی ئادەمیزادی ئێمە سەر دەمە دا زۆر نامۆ بوو، لەواقیعی
حالی کۆمەلگای نە کاتە دا تار بوو، دەر بە گ و قەیسەر کیسراو سەرە ک
خێلە کان خۆیا ن بەرە گەزێکی جیا لەرە گەزی ژێر دەستە کانی خۆیا ن دەزانی و
پێیا ن وابوو پێکھاتە ی جەستە و گیانی ئێمە جوداوازو زۆر بەرز ترە لە هە ی
خەلکی تر!!

دە ی ئێمە تا ئادەمیزاد دوا ی چوار دەسە دەو لەو پێشیش دە یەو ی و
ویستو یەتی پەیرەوی ئێمە سیستە مە بکا بە لām لە ژێر ناوونیشانی
(سۆشیا لیستی و شیوعی و دیموقرا طی و.... هتد) لەرێگا لە قور چە قیو و
توانای بەرە و پێش چوونی نیە، چونکە بە پەیرەوی کردنی نیسلام هە لسو
کەوت ناکەن و بەو پەیا مە رەفتار ناکەن. هەرچەندە بە قسەو دیعایە پێیا ن وایە
هەندێ مە بە ستیا ن بە دە ست هێنا وە. بە لām کوا؟؟

بێگومان نیسلام هات بۆ ئێمە ی یە کسا نی بختە نیتوان هە موو
ئادەمیزادە وەو لە بەرە مە برە حوکم و یاسا دا هە مویا ن چو ن یە کەن، تە مە لە کاتی ک

دا ئادەمىزاد بووبونە چەند چىن و توڭزىك، ھەر چىنەو ياسايەكى تايەتە ھەبوو، بەلكو لەسەردەمى كۆيلايەتە و دەرەبەگايەتە دا ويستى تاغا قانۇن بوو، ئىتر لەدېدو بۆچونى ئادەمىزادى ئەو سەردەمەدا بانگى يەكسانى لەبەردەم قانۇن و ياسادا لەنىوان ئەم و ئەودا شتېكى نامۆ بوو... بەلام وائادەمىزادى پېشكەوتووى ئەمپۆ ھەول دەدا بابەنەظىرى و دوور لەواقىعەى ھالىش بى - بەشېك لەو ياسا و نىظامەى پېش ھەزارو چوارسەدو ئەوئەندە سالە، ئىسلام تەطېبىقىي كرد، دەيەوئ دەستەبەرى بكاو خۆى پى ھەلئىتەو.

كەوابو نابی گومان ھەبى: كەپەيامى پېتەمبەر ﷺ رەھمەت بوو بۆ ھەموو ئادەمىزاد بەگشتى: بۆ ئەوانەى پروايان پى كردو ھوبۆ ئەوانەىش ئىمانيان پى نەھىتاو. چونكە پەيامى ئىسلام لەھەموو كۆمەلگاكانى سەر زەوى دا - بالەزىر ناو و نىشانى ترىشدا بى - رەنگى داوئەتو ھو كاريگەر بوو تىيان دا. ھەموو عالەم لەو ھو ھو فېرى ژيارو زانست و پېشكەوتن و ياسا و نىظام بوو. ھەرلایەنىكى باش بى لەياسا دەستكردەكانى زەوى لەئىسلام دا بنەماى ھەيەو لەو ھو ھو فېرى بوون. ھەر دياردەيەكى خراپىش ھەبى لەناو كۆمەلگاي موسولمانان دا ئەو لەداب و نەرتى ھەلگىرانى ئەو ياسا دەستكردانە وەرگىراو. بەراستى ئال و گۆرپىكى سەيرو سەمەزەيە. باشيان لى وەرگرتووين و خراپيان پى داوين، مامەلەيەكى خەسارەتەند نامىزمان كردو. بۆيە ئەو ھال و گوزەرانمانە، ئەو ولات و ژيارمانە!! بېگومان مەزۇايەتە ئىستا لەھەموو كاتىك زياتر پىويستى بەو ھەيە خۇبختە ژىر ئەو رەھمەتو لەو سەرچاوە زولالە خۆى تىر ناو بكا.

نەجار پەرورەدگار فەرمان بەپېتەمبەر دەكا: كەبەموشرىكەكان بلى: ئەو پوختەى پەيامى مەنو ئەو سەرچاوە زولالەيە: كەمەھمەتە لىو ھەبارتە و دەفەرموى: ﴿قُلْ اِنَّمَا اِهْكُمُ يُوْحٰى اِلٰى اَنَّمَا اِلٰهٌ وَّاحِدٌ فَهَلْ اَنْتُمْ مُسْلِمُوْنَ؟﴾ ئەى موھەمەد! بەموشرىكەكانى مەككەو ھەموو ئادەمىزادىك رابگەيەنەو

پێیان بلی: ئەوێ بەنیگا بۆ من هاتوو ئەوێ: کە خودای ئێوە خۆدایەکی تاک و تەنهایە، کەس هاوێتی نیە، هیچ کەس رایەیی ناکەوێ بپێتە هاوشانی، ئێوەش بە تاک و تەنهای بزانی و هاوێتی بۆ دامەنێن، بە تەواوی گەردنکەچی بن و شۆین من بکەون و نیتاعەم بکەن، یەکتاپەرست بن، چونکە یەکتاپەرستی بە دڵسۆزانە ئادەمیزاد لە خەیاڵی پوچ و نەزانی رزگار دەکا، باری گرانێ بپەرستی و خەرافی لە سەر ئادەمیزاد لادەبا، یەکتاپەرستی ژیان لە سەر بنەمایەکی پتەو دادەمەزرێنی و بە گوێزەیی قانون و یاسای چەسپاوی خودا پەییوەستی دەکا بە بوونە وەرە وەرە و سەر بەرزایی بۆ هەموو ئادەمیزادێک دەستەبەر دەکا و ناهێڵی جگە لە خودا سەر بۆ هیچ شتێکی تر نەوی بکا. پێیان بلی: ئەو رێبازی رەحمەت و رێگای سەرفرازییە! ئایا ئێوە خۆتان بە خودا سپارد؟ موسوڵمان بوون؟ گەردنکەچ بوون و هاتنە سەر رێبازی حەق؟؟

جا ﴿فَانْ تُولُوا فَقُلْ أَدْخَلَکُمْ عَلٰی سَوَاءٍ﴾ نە گەر پشتیان هەڵکردو وازیان لە بانگەوازی کەت هێنا، گوێیان بۆ نە گرتی، بە درۆیان خستیمو، ئەو پێیان بلی: ئەوێ لام بوو پێم راگەیاندن، ئەرکی سەرشارنی خۆم بە جێ هێنا، دەستم لی شتێ و وام لی کردون بزانی ئاکامتان چۆنەو چیتان لی دی و لە سەرەنجامی خۆتان ترساندن، لەو بەلاوە ئێتر عوزرتان نەماوە. من لە ئێوە نیم و ئێوە لە من نین، وەکوو لە نایەتێکی تردا دەفرموی: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوا فَقُلْ لِيْ عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُکُمْ، أَنْتُمْ بَرِئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بِرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ﴾ (یونس/ ٤١) یان کە دەفرموی: ﴿وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلٰی سَوَاءٍ﴾ (الأنفال/ ٥٨) بە کورتی من بەرانیەتی خۆم لە ئێوە پێراگەیانندن، هەرەها بەرانیەتی ئێوەش لە خۆم!

﴿وَإِنْ أَدْرَى اقْرَبُكُمْ مِنْ عِیدِ مَا تَعْدُونَ﴾ واتە: من نازانم ئەو سزایەیی هەرەشەم پێ لی کردون دێتە سەرتان و یەخەتان دەگری، هاتنی عەذاب بۆ

سهرتان و بالا دهستی خودا په رستان به سهرتاندا شتی که هر دی و نه هاتنی نیه، به لام نازانم نایا نزیکه یان دووره..

﴿انه يعلم الجهر من القول، ويعلم ما تكتُمون﴾ بیگومان خودای مه زن هه موو نهی نی و په نامه کیه که ده زانی و هیچی لی گوم نابی. ده زانی به نده کانی چی ناشکرا ده که نو چی له ناو دلی خو یان ده شیرنه وه. ناگای له و تانه و تمه رانه هه ده: که بی پروا کان ناراسته ی نایینی نیسلامی ده که نو، هه روا ناگای له و فرت و فیل و رقو کینه ده هه ده که له دژی نیسلام له ناو دلی خو یان دا هه شاریان دا وه نایدرکی تن، له وه به ولاره به گویره ی کرده وه کانتان پاداش و سزا ده درینه وه.

﴿وان ادری لعله فتنة لكم ومتاع الى حين﴾ نه من نازانم و ناگادار نیم، له وانه ده دوا که و تنی هاتنی عه زاب بو سهرتان، به تاقیکردنه وه ی نیه بی، تاده ریکه وی بو خه لکی هه لسو که و ت و کردارتان چونه، ریگه تان پی ده دا تاما ویه که رابویرن و له زه ته ی ژیان و هه ریکرن و له نازو نیعمه ت دا بتلینه وه، تاکاتی دیاریکرا و بریاره دراو.

بیگومان دیاری نی نه کردنی کاتی سزا کاریگریه کی زور به تینی هه ده بو بیدار کردنه وه ی دله نوو ستوه کان، هه دلیک کویر نه بویتته وه و دانه خرا بی، ترسو بیمی سزای ناگه هان کاری لی ده کاو به ناگادیتته وه. دلی ناده میزاد بی ناگایه و ژیان و رابواردنی پر نازو نیعمه تیش ناده میزاد ده خه لته تین، که واته پیو یسته و ه ناگا به پیریتته وه و دا بچله کی ندری، بزیه قورشان نه م هه ره شه و ترساندانه ناراسته ده کاو هه رجاره به شیوه و شیوازی که ده یدرکی نی. نه مجار پیغه مبر ﷺ روی کرده باره گای په روه ردگارو نه م نزایه ی کرد: که قورشان بو مان ده گیریتته وه. ﴿قال رب احکم بالحق﴾ پیغه مبر ﷺ فرموی: خودایه! به عه داله تکاری خوت؛ نه و هه قی که هه موو کاریکت له سهر دامه زراندوه له نیوان من و نه م خه لکه سهر ره قانه دا بریار بده و خوت حوکم بده!

بیگو مان قسه و بریارو واده و به لێن و کارت هه موویان هه قن، تو هه ر هه قه
خۆش ده وێ، جگه له هه ق هه یچی تهرت ناوی. دادو هه ق له وه دایه سزای به تین
بنیری بۆ موشریکه کان و موسولمانان و نایه که یان زال بکه ی به سهر کوفرو بی
بروایان دا.

قه تاده ده لێ: پێغه مبه ران هه موویان نهم نزایه یان کردو و وتویه **﴿ربنا
افتح بیننا و بین قومنا بالحق، وانت خیر الفاتحین﴾** (الاعراف/ ۸۹) فهرمان
به پێغه مبه ری نێمه ش کراوه وابلێ.

نیمامی مالیک له زهیدی کورپی نه سه له موه ریوایه ت ده که ها ده لێ:
پێغه مبه ری نیسه لام هه رکاته ی ده چوو بۆ غه زاو دوژمنی ده دی ده یفه رموو
﴿(ربی احکم بالحق)﴾ هه لبه ته زۆری پی نه چوو نهم نزایه ی پێغه مبه ر **﴿﴾**
وه رگیا و کافرو مله وره کانی قورپه ش له ناو چوون، له غه زای به دردا زۆریه ی
زۆری سه رانی قورپه ش کوژران و سوپای کوفر تیک شکا، له دوای سزای دونیا
که و تنه ناو عه زابی نه براوه ی سزای پاش مردن و خودا نایینی پیروزی نیسه لامی
بالاده ست کرد.

پێغه مبه ری خۆشه ویست **﴿﴾** نهم نزایه ی کردو نه عجار نهم رسته یه ی
ناراسته کردن **﴿(وربنا الرحمن المستعان علی ماتصفون)﴾** هه ر پهروه دگاری
نێمه خاوه نی ره حم و به زه یی یه، هه ر نمو داوای یارمه تی لی ده کری، نێمه
هه ر داوا له نمو ده که ین: که یارمه تیمان بدا له سهر نمو هه لوتیست و گوشتارو
کراره تان که له دژی نایینی خودا ده ینوینن و ده یلێن و ده یکه ن. په نا به خودا
ده گرین له سهر نمو ه ی که هاوه ل و مندال و خێزان بۆ خودا داده نین، له سهر نمو ه ی
که من به جادویاز ده زانن، به شاعیرم له قه لهم ده دن و ده لێن: قورنان شیعره.
په نا به خودا ده گرین له سهر نمو ه ی که به ته مان بالاده ستی و سه رکه وتن
به سهر موسولمانان دا بۆ نێوه بی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الحج)

ئهم سوره ته ناو نراوه سوره تی (الحج) چونکه فهرز بوونی چه جی تیدا راگه یه ندراره به سهر ئاده میزادا، دواي نهو یه هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام که مبه ی بنیات نا، پهروه دگار فهرمانی به هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام کردو پی ئی فهرموو: ﴿وَإِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اسْكُنُوا فِي الْمَدِينَةِ إِنِّي جَاعِلُهَا لِلْعَالَمِينَ حَرَامًا﴾ تهویش بانگی راهیشت و دهنگی به هه موو سهر زهوی دا بلاویوه زپویتی ئاده میزاد له پستی باوکیان دا له ناو ره همی دایکیان دا ئهم بانگه وازییه ی گوئ لی بوو ولامیان دایه وه به ((لبيك اللهم لبيك)).

سونا سه به ی سوره تی حج به سوره تی پیشه وه ی له چه ند ره وه که وه یه :

۱- له کو تایی سوره تی (الانبياء) دا پهروه دگار باسی نزیکه بوونه وه ی قیامه تی کردوه، هه ندئ تهنگانه و ناخو شیه کانی به یان کردون، فهرموو: ﴿وَاقْتَرِبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ، فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارِ الَّذِينَ كَفَرُوا... (الاية)﴾ (الانبياء/ ۹۷). سهره تای ئهم سوره ته شی به هه مان باس دهس پی کردوه، ده فهرموو: ﴿إِنَّ زُلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ، يَوْمَ تُرْوَاهَا تَذَلُّلٌ...﴾

۲- له سوره تی پیشوودا چیرۆکه وه به سهره تای زیاد له (ده) پیغه مبه ری به یان کردوه: که ناوهرۆکی چیرۆکه کان له چوار چیوه ی یه کتا په رستی و واز هینان له به تپه رستی و نیمان هینان به هاتنی رۆژی قیامه ت دا هه سوورپته وه. له م سوره ته ش دا پهروه دگار چۆنیه تی دروست بوونی ئاده میزاد و گۆپانی قۆناغه کانی سهره تای پهیدا بوونی و به دیهینانی تاسمان و زهوی بهوشپوه سهرنج راکیشه ده کاته به لگه و نیشانه له سهر قودره ت و به توانایی خو ی و هاتنی رۆژی قیامه ت و تا که ته نهایی زاتی پاکی.

پوختەسى نەو مانايانەسى سورەتەكە لەخۆسى گوتوون:

ھەرچەندە ئەم سورەتە مەدەنىيەت باسى فەرز بوونى ھەج و مەناسىكەكانى دەكا، رەوايى شەرو ھۆكارەكانى سەركەوتن شى دەكاتەو، كەچى لەھەمان كات دا باسى چەند شتەك دەكا: كەدەشوبەينە نەوباس و خواسانەى سورەتە مەكيبەكان لەخۆيان گرتوون، وەكوو باسى بپروا بەخوداو يەكتاپەرستى و زىندوبوونەو بەلگەھينانەو لەسەرى، پاداشدانەو و سزادانەو لەسەر كر ھەو.

سورەتەكە بەباسى قىامت و تەنگ و چەلەمەكانى دەست پى دەكا بەجۆرىك ھەست و شعور دەھەژىنى و ترس و بيم دەخاتە دل ڤەروونەو.

ئەجار دەگۆرەيتەو بۆ بەيانکردنى بەلگەو نیشانەكانى زىندوبوونەو ھاتنى رۆژى قىامت و بەيانکردنى بپى دىمەنى ئەو رۆژو چوونە ناو بەھەشت بۆ چاكان و راپىچکردنى تاوانباران بۆ ناو دۆزەخ و راگەياندى خەسارەتمەندى موناڤىقەكان و سەر لى تىكچوونيان! ئەجا پىرۆزى و رىزدارى مەسجىدول ھەرام رادەنوئىنى و فەرضبوونى ھەج و سوودە ماددى و مەعنەوىيەكانى رادەگەيەنى (حرمت) و بەستەكانى، شەعائىرو مەناسىك و شوئىنەكانى رون دەكاتەو.

ئەجار بەشوئىن ئەو دە ھۆكارەكانى پىرست بوونى جەنگ و جىھاد و ھۆكارى سەركەوتن بەسەر دوزمەن داو دلدانەو پىغەمبەر ﷺ لەسەر ئەو ئەزىت و ناپەھەتەي لەموشرىكەكانەو تووشى دى باس دەكا.

ھەروا باس و سەرگورشتەى دانىشتوانى ئەو گوندانە دەكا كەلەسەر ستەمكارى و سەر رەقى خۆيان خودا لەناوى بردون، ئەركى سەرەكى سەرشانى پىغەمبەر ﷺ: كەبرىتەيە لەترساندن و موزدەدان، ترساندن بەدر ڤەخەرەوكانى پەيامى قورئان و مزگىنى دان بىوانەى پروايان پى ھىناو بەبەھەشت و رىژەى فەضل و رەھمەتى خودا بەسەر كۆچكاران و پاداشدانەويان رادەنوئىنى و باسيان لىوہ دەكا.

نه مجار دیتته سه ریاسی قورده ت و به توانایی خودا ده باره ی دروست کردنی شهوو رۆژو ناسمان و زهوی و ژیان پیدان و مراندن و زانیاری تهواوو یه کانگیر بۆ هه مو بونه و هرو تاك و ته نهایی خودا له بریارو حوكم و یه كالا كردنه و له نیتوان ناده میزاددا.

هه روا رونكردنه و ه ی نه وه: كه خودا درۆژنه كانی نهوان هه چیان له بارا نیه و ناتوانن می شه و له یه ك دروست بكه و می شه ك له خۆیان دوور بجه نه وه.

نه مجار دیتته و سه ر به یان کردنی نه حكامی شه ریعه ت و یاسای نیسلام و نه كه جه و هه ری هه كانی: كه بریتین له نه نجامدانی نوێژو زه كاتدان و جهاد كردن له پیتناو تایینی خودادا. پاشان به شوێن نه وه دا لی بورد ه یی نیسلام و ناسانكاری میانپه وی تایین رون ده كاته وه، نه مجار فرمان ده كا به موسو لمانان كه پابه ندی تایینی نیسلام بن و شوێن قورئان بكه ون. نه وه ش رون ده كاته وه: كه پیغه مبه ر و نومه ته كه ی شایه تن به سه ر كه له كانی پیشوودا. گه واه ی ده دن كه پیغه مبه ره كانیان په یامی خودایان پێرا گه یاندون، ته مه ش رێزو شه ر پیكه دراوه به نومه تی پیغه مبه ری نیسلام.

ده باره یی گه وره یی نه م سوره ته عه زیزی ده فهرمو ی: نه م سوره ته هه مه بابه ته، له شه ویشدا نازل بووه و له رۆژیش دا، سه فهریشه و حه ضه ریشه، مه كه ییشه و مه ده نیشه، باسی شه رپیشی تێدا یه و باسی ناشتیش، هه ندی ئایه تی مو ته شابیه ن و هه ندی كی مو حكه م.

فهرمان به ته قوا کردنی پهروه ردگار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا النَّاسُ أَتَقُورَ رَبِّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَقٌّ
عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا
أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ
سُكَرَى وَمَا هُمْ بِسُكَرَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ
﴿٢﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ
شَيْطَانٍ مَّרِيدٍ ﴿٣﴾ كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مِنْ تَوَلَاةٍ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُمْ
وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾

دهرباره ی نایه تی ژماره (۱-۲) ریوایه تکراره: کهنهم دوو نایه ته له شهودا
له غه زای (بنی المصطلق) دا نازل بوون، پیغه مبسر ﷺ به سمر خه لکه که دا
خویندنیوه، زور گریا، ته ناندت هیچ کاتیکي تر نه بینراوه نه وهنده بگری،
خه لکه کهش تا روژ بووه یان خمریکی گریان بوون یان دانیشتبوون و بیریان
له خوځیان ده کرده وه..

ههر له سهره تای سوره ته که وه پهروه ردگار فهرمان به بهنده کانی ده کا:
که لئی بترسن، خوځیان له سزاو عه زابی به تیشی پیار یزن و هه وائیان ده داتئ
له داهاتوودا چیان به سهر دئ و تنگو و چه له مهی قیامت چند سامناکن و چون
ته فیسیری ره وان (۱۴۵)

خه لکی هه موویان ده کهونه نهو ترسو بیمه وه. ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ﴾ نهی خه لکینه ئیوه هه مووتان، ناده میزاد به تیکراییی! بترسن له عه زایی خودای خۆتان، خۆتان بیاریزن له عه زابو سزای خودا، به طاعت و به ندایه تی بۆ کردنی، به گوێرایه لئی و فهرمان بهرداری بۆ فهرمان و نه هیه کانی، چونکه بیگومان بوومه له رزه و راشله قاندنی زهوی لهو رۆژه دا یان پێش نه وهی خه لک له گۆره کانیان رابن، روداوێکی ترسناکه، تاخه یال بکهی به سام و هه یبه ته، کهس خۆی بۆ ناگری و کهس نیه له ترسان واقعی و پر نه مینئ! قورنانی پرۆز له چهند نایه تیک دا و ئینهی نهو روداو هه سامناکهی کێشاوه، وه کوو ده فهرموئ: ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا، وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ (الزلزله/ ۱-۲) یان ده فهرموئ: ﴿وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً، فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾ (الحاقة/ ۱۴-۱۵) یان ده فهرموئ: ﴿إِذَا رَجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا، وَبَسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا، فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا﴾ (الواقعة/ ۴-۶).

به راستی روداوێکی سامناک و ترسناکه به بیستنی پێستی ناده میزاد گرژ ده بی و موچوپ کهی پێدا دین، روداوێکه به بینینی دیمه کانی و دهنگ و گرمه به بیستنی هیچ کهس هیچی له بیر نامینئ! کهس کهس نانا سیتته وه. روداوێکه پیناسه ناگری، پیناسه ش بگری ناده میزاد بۆی هه زم ناگری، بیرو بۆچونی هه سه له ی نه وهی نیه بتوانئ له خۆی بگری! ته نیا نه وه نده ده گوترئ: بوومه له رزه یه و بوومه له رزه ش شتیکه زۆر گه وره یه و ترسناکه، له بهر گرنگی و گه وره یی ته عریف ناگری!

ته جمار ده ست ده کا به شیکردنه وهی نهو رۆژه سامناکه و ده فهرموئ: ﴿يَوْمَ تَرَوْهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ﴾ لهو رۆژه دا: که نهو بوومه له رزه ده بینن، روداو هه کانی دیمه نه کانی هینده به سام و هه یبه تن، هینده سه رسوپ هینه رو کاریگهرن، کار ده گاته نه وه هه موو نافر ته تیککی شیر ده رو

خاۋەن مىندالى ساۋا ھۆشى بەسەر زارۋكەكەي خۆيموۋە نامىتىۋ لىتى بى ئاگا دەبى، خۆشەويست تىرىن شت لاي دايك مىندالى شىرەخۆرىيە، ترسو لەرزەكە ھىندە زۆرە ئەو دايكە رۆلە خۆشەويستە لەمىندالە ساۋاكەي بى ئاگا دەبى، ئەي دەبى بۆ شتى تر چۆن بى؟

﴿وتضع كل ذات حمل حملها﴾ ھەموو سىك پىرىك سىكەكەي لەبار دەچىۋ كۆرىلەي ناۋ مىندالانى فرى دەدا لەترسا زىندەقى دەچىۋ سىكى بۆ راناۋەستى! ھەسەن دەفەرمۇي: ئافرەتى شىر دەر لەمىندالى شىرەخۆرى غافل دەبى، لە مىندالىك غافل دەبى: كە ھىشتا كاتى لىپرىنەۋەي نەھاتوۋە!

﴿وترى الناس سكارى وما هم بسكارى ولكن عذاب الله شديد﴾ تۆ ئەۋكاتە ئەي بىنەر! ئەگەر تواناي بىنىنت ھەبى، ئەو ئادەمىزادانە دەبىنى ھەموۋيان دەلىي سىرخۆش، لەترسان كەس ئاگاي لەھىچ نىيە، لەراستىشدا سىرخۆشى مەي و شىراب نىن، بەلكى سامناكى عەزابو ھەبىيەتى روداۋەكان عەقل و ھۆشى بىردون، ئاي لەم دىمەنە سامناكە!! شىردەر لەشىر خۆرە بى ئاگا بوۋە، سىكىپ سىكەكەي لەبەرچوۋە ھىچ مەنئەيەكى نەماۋە! خەلكى ۋەكۈو سىرخۆش چاۋيان لىلۋ پىل، رۆيشتو ھاتوچۇيان شىپىو لارە لار، بى ھىزو بى تەۋازون كەس سىركەسى ناپىرژى، دىمەنىكە پرە لەم ھەموۋ تىكەلى ۋ پىكەلى يەك، جىھاننىكە شەپۇل دەداۋ ئەو ھەشاماتەي تىدا كۆكراۋەتەۋە. تىكەۋ دەھاونو دىنو دەچن!

ۋىپراي ھاتنى ئەو رۆژو ئەم ھەپشە توندە بەروداۋەكانى ئەم رۆژە، كەچى ﴿ومن الناس من يجادل في الله بغير علم﴾ پىرىك لەئادەمىزادەكان كىشەۋ دەمە دەمى دەكەن دەربارەي تواناۋ دەسەللى لەسەر زىندو كىرنەۋە شتى تىرىش، ئەم مۇجاددە لەو دەمەدەمىيەيان لەروى زانستى ۋ عەقل ۋ فامەۋە نىيە، بەلكى ۋەبىي عىلمو زانىنى راستو دروستە ﴿ويتبع كل شيطان مريد﴾ لەم كىشەۋ دەمەدەمىيەيان دا شوپن ھەنگاۋى شەيتانى ياخى بوو كەتتوون،

له روی حق و راستی یهوه مونا قه شه ناکه ن، به لکوو جیدال و کیش شه کانیا ن
به ناحه قییه و له سهر به تاله.

ریوایه ت کراوه: که نهم نایه ته ده باره ی (النضر) ی کور ی (الحارث) نازل
بووه، نهم سهر که شه موجه له چیه کی زور دریز دادر بوو، ده یگوت: فریشته
کچی خودان، قورئان چیرۆ که کۆنی پیشینه کانه، خودا ناتوانی ئیسقانه پزیو
زیندو بکاته وه.

زومه خشهری ده فهرموی: نایه ته که هه موو نه وانه ده گریته وه: که کیش شه
جیدال به ریاده که ن له شتیک دا که بۆ خودا نابی و ناگرنجی، ههر که سیك به ناحه ق
شت وه پال خودا بدا، کردارو صیفه تیک وه پال خودا بدا: که بۆ خودا نه بی و
نه گونجی، بیهوی به زوره ملی و ده مدریژی بیچه سپینی، هیچ به لگهی حق و
راستی به دهسته وه نه بن و جودا وازی حق و به تال نه کا نایه ته که ده یگریته وه.

له هه مان کات دا نایه ته که به لگهی له سهرته وه: که موجه له کردن
له روی حق و راستی یهوه بۆ چه سپاندنی شتی حق و راست کاریکی پیروزه
خودا فهرمانی پی کرده و ده فهرموی ﴿وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾
(النحل/۱۲۵).

﴿کُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ﴾
پهروه دگار بریاری داوه: ههر که سیك شوین نهو شهیتانه یاخی بووه بکهوی،
بیکاته سهر پهرشتیاری خۆی و پایه ندی فهرمان و ویسته کانی بی، نهوه خودا
له دونیا گومرای ده کاو سهری لی ده شیوتنی و ریگای حق و سهر فرازی
نادوزیتته وه، به لکوو شار هزای ده کا بۆ ریبازیك: که به رهو دۆزه خ کیشی ده کا.

به لئی مونا قه شهو ده مه ده می له زاتی خودادا، له هه بوونی دا
له صیفه ته کانی دا، له تاک و ته نهایی دا، له توانا و ده سه لاتی دا... مونا قه شه
کردن لهم بوارانده له ژیر تارمایی نهو بوومه له رزه ی: که چاوه پروان ده کری و
گومان له هاتنی دا نیهو به ته قوای خودا نه بی لی قوتار بوونی لی ناکری، ناتو

مونا‌قه‌شه کردنه کاری خاوه‌ن عه‌قل نی‌هه هه‌رکه‌سی‌ک فامی ببی‌ خۆی لی‌
نادا!!

خۆزگه مونا‌قه‌شه‌و جه‌ده‌له‌که‌یان له‌روی زانستی و زانیاری‌هه‌هه‌ بوایه‌،
له‌زانین و د‌ن‌یایی‌یه‌هه‌ سه‌ری هه‌لدایه‌! نه‌خه‌یر نه‌وان مونا‌قه‌شه‌که‌یان
نه‌زانی‌یه‌هه‌، کی‌شه‌ی بی‌ هه‌ده‌و بی‌ ده‌لیل و بی‌ بنه‌ما ته‌نجام ده‌ده‌ن، کی‌شه‌ی
گو‌م‌را‌بو‌ون و سه‌ر‌لی‌شی‌وان به‌ر‌پا‌ده‌که‌ن، کی‌شه‌نا‌نه‌هه‌که‌یان له‌روی شو‌ین‌که‌وت‌نی
شه‌یتانی یا‌خی بو‌هه‌ سه‌ری هه‌لداهه‌، به‌هه‌وا و ئاره‌زۆ با‌زی به‌ری‌ای ده‌که‌ن،
که‌وابی‌ گو‌مانی تی‌دا نی‌هه‌: که‌نا‌کا‌مه‌که‌ی گو‌م‌را‌بو‌ون و سه‌ر‌لی‌شی‌وانه‌ له‌ژی‌انی
دو‌نی‌ادا، لا‌دانه‌ له‌ری‌با‌زی چونه‌ به‌هه‌شت و به‌م‌راز گه‌یی‌شتن، گر‌تنه‌ به‌ری
ری‌با‌زی دۆ‌زه‌خ و به‌ده‌ختی هه‌تا هه‌تایی یه‌!!

دروستکردنی ئاده‌میزاد و گ‌زو گ‌یا به‌ل‌گه‌یه‌ له‌سه‌ر هاتنی
روژی قیامه‌ت و زیندوو‌بو‌ونه‌هه‌

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِي
رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَاِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ
مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ
وَنُقَرِّرُ فِي الْاَرْحَامِ مَا نَشَاءُ اِلَىٰ اَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ
طِفْلًا ثُمَّ لَتَبَلِّغُوْا اَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّوَفِّ
وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرَدُّ اِلَىٰ اَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ

بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا
 الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٥﴾
 ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّ الْمَوْتَى وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 ﴿٦﴾ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي
 الْقُبُورِ ﴿٧﴾

دوای شهوی په روهر د گار باسی موشریکه کانی کرد: که به نه زانی و بی
 به لگه ټینکاری زیندو بوونه وهو حساب و لیکولینه وه ده کهن، سهرزه نشتی
 کردن له سهر نهو جوړه بیرو باوه پانه یان، نه مجار دروستکردنی ناده میزادو
 گژوگیا ده کاته به لگه له سهر راستی زیندو بوونه وه، دروستبوونی ناده میزاد
 سهره تا له گل و نه مجار له دلویه ناو ټیک و ټیپه ربوونی به چنده قوناغیک دا ده کاته
 به لگه و نیشانه له سهر شهوی نهو خودایه ی توانیویه تی له سهره تادا ناوا
 دروستی بکا، ده شتوانی جار ټیکی تر زیندوی بکاته وه. لیږه دا ده فرموی:
 ﴿فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ﴾ له شوی تی تریشدا ده فرموی: ﴿قُلْ يَحْيِيهَا الَّذِي
 أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ (یس/۷۹) یان ده فرموی: ﴿فَسَيَقُولُونَ: مَنْ يَعْديْنَا،
 قُلْ: الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ (الاسراء/۵۱).

چا که له وه پېش ټینکاری کردن و هه لویست و بیرو بچوونی کافره کانی
 دهر باره ی زیندو بوونه وه باس کرد، ټیتر لیږه دا به لگه له سهر قوردره تی ره های
 خوی دهر باره ی زیندو بوونه وه دینیتته وه، به شتیک که ناده میزاده کان خویان
 روژانه و بمرده و ام ده یینن، ده فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنْ
 الْبَعْثِ﴾ نهی خه لکینه! نهی نه وانه ی ټینکاری زیندو بوونه وه ده کهن، نه گهر

گومانتان ههيه دهربارهى زينلو بوونموه و هاتنى رۆژى قيامت، نموه بير له دروست بوونى خۆتان بکه نموه، سهيرى پهيدا بوونى خۆتان بکه، ﴿فانا خلقناکم من تراب﴾ ينگومان ئيمه ئيوه مان سهرتا له گۆل دروست کردوه، جاکه سيک بتوانى سهرتا شتيک دروست بکسا، نموه جارتيكى تر دروست کردنموه ئه شتهى زۆر له لا ئاسانتره: زينلو بوونموه قيامت دوباره کردنموه بۆ گيان و جهسته يه که له موه پيش بووه، نه مهش له ديدو تيپوانيني ناده ميزاده وه زۆر ئاسانتره له دروست کردنى سهرتا، ههرچنده به نيسبته قورده تى خودا وه هيچ شتيک گران نيه، لای خودا شتيک نيه ئاسان بى و شتيک گران بى. هه موو کارتيک بۆ خودا چون يه که، دروست کردنى سهرتايى و سهرلنوى دروست کردنموه ههردو گيان ناشارى ئيراده، ههر شتيک ئيرادهى خودا داخوازی بوو ويستى بى يه کسهر ده بى، چونکه خودا بۆخۆى دهربارهى ئهم ياسايه ده فهرموى: ﴿انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له: كن فيكون﴾ (يس/۸۲).

وهلى قورنان ناده ميزاده كان والى ده كا به پيوهرى خۆيان پروان و به بيوو بۆچوونى خۆيان بير بکه نموه، سهره نجيان راده کيتشى بۆ تيفگيرين و وورد بوونموه له خودى خۆيان و دروستبوونى خۆيان: که هه موو نان و ساتيک ده بينن و به سهرياندا تيپهر ده بى، هه لبه ته خولقاندنى خۆيان و له داى کبوونيان شتيكى گنگ و سهر سوور هينهره، نه گهر به چاوى دل تى پروان، به ههست و شعوره وه لى و وورد بينه وه. به لām ئه وان به بى ئاگايى به سهريان دا تيپهر ده بى و به لايدا تيپهر ده کهن!

بيرناکه نموه: ئهم ناده ميزادانه چين و کين؟ له کوپوه هاتوون؟ چۆن هاتوون؟ به چ قوناغين دا تيپهر پيان کردوه؟؟ بۆيه پهروهر دگار ئهم حهقيقه تهيان به گوى دا ده داو ده فهرموى: ئه نى ناده ميزادين! نه گهر ئيوه پرواتان به زينلو بوونموه نيه و ده لين: کى ده توانى دواى مردن و رزين و پۆلکانى جهسته جارتيكى تر ئه وه جهسته رزيوه دروست بکاته وه!! نموه باش بزائن: ﴿فانا خلقناکم من تراب﴾

نیمه نێوه مان سه ره تا له گڵ دروست کردوه!! ئاده میزاد کورپی ته م خاکه یه و له گلی ته م زهوییه پیدایا بووه. به گلی ته م خاکه پهروه ده بووه و ژیاوه، عونصوره مادیه کانی جهسته ی له م خاکه یه، جگه له و شوعله نهیینه یی: که خودا خستویه تیه ناو جهسته یه و له و گیانه جاویدانیه فوی پیدایا کردوه و ته و ماده یی کردۆته ته م ئاده میزاده بیرکمه وه خاوه ن ههسته سه رسوپه ی نه ره. به ئی ئاده میزاد له په گمزی خاکه، په یکه رو قه لافه تی له خاکه، بۆتوی له خاکه. به لām گڵ له کوی و ئاده میزاد له کوی!!

بێگومان به هۆی ته و گیانه ی خراوته ناو جهسته یه و هینده بهرز بۆته وه، نێوانیان ئاسمان و رێسمانه!

به هۆی ته و گیانه یه بۆته کاریگه رو کار لیکراو، بۆته خاوه ن عه قل و فام و بیرو هۆش، قاچی له سه ر زهوییه و روو له ئاسمانه، بیر له بوونه وه ر ده کاته وه، له شته نامادیه کان ورد ده بیته وه، په یه وهسته به عاله می بالاوه.

﴿ثم من نطفة﴾ پاشان یه که یه که ی نێوه مان به شیوه ی په یدا بوون له (مه نی) تۆما و دروست کردوه. ئاشکرا شه تۆما و له خۆراک په یدا ده بی و ته ویش له خاک.

﴿ثم من علقه﴾ پاشان ته و دلتۆیه تۆما وه به فه رمانی خودا دوا ی چل روژ ده بیته خوینپاره، خوینیکی خهستی مه ییو له شیوه ی زهروو دایه.

﴿ثم من مضغة مخلقة و غیر مخلقة﴾ پاشان ته و خوینپاره یه ده بیته گۆشتپاره، نه عجار شکل و شیوه ی ئاده میزادی لی ده خو لقی نه درێ و ده بیته کۆرپه له یه کی جهسته دارپۆرا و کاملو ته و او، یان به نا کاملی دایکه که ی فرپی ده دا و له باری ده چی، یان هه ر به که م نه نامی له دایک ده بی و که م کورپی هه یه.

به کورتی ده توانی ﴿مخلقة﴾ به کۆرپه له یه ک به گوتری: که بی عه یب و که م کورپی بی، ﴿غیر مخلقة﴾ یش به کۆرپه له یه ک ده گوتری: که که م کورپی له جهسته یدا هه بی.

ئەي ئادەمىزادىنە! ئىمە ئىۋەمان بەم شىۋەيە خولقاندوۋ بەم قۇناغاندا
تېپەرپىون و تى دەپەرن ﴿لېن لىك﴾ بۇئەۋەي تواناۋ دەسەلاتى خۇمانتان بۇ
دەرغەين، بۇئەۋەي بزەن: ئەم خودايەي بتوانى لەسەرەتاۋە ئىۋە بەم شىۋەيە
دروست بىكا، بەناسانى دەتوانى جارىكى تر سەرلەنۇى دروستان بىكاتەۋە!

بىگومان مەوداى نىۋان عونصورە خاكىيە سەرەتايەكانو ئەم تۆماۋەي
پىك ھاتوۋە لەخانە مەنەۋىيەكان مەودايەكە زۆر دوورو درىژە، فرقى نىۋانىان
ئاسمانو رىسمانە! چونكە لەم خاكە بى گيانە ئەم تۆماۋە پەيدا دەبى:
كەنەيتىيەكى گەۋرەي لەخۇ گرتوۋە، نەيتى گيان كەتا ئىستا ئادەمىزاد
شتىكى ئەۋتۇى لى نازانى، دواى ملوتنەھا سالۋ دواى ئەۋەي: كەھەمو
ئان و ساتىك ملوتنەھا عونصورە خاكىيەكان دەبنە خانەئى مەنەۋى!
ئادەمىزاد لەبەرامبەر ئەم گۇپرانكارىيانەدا «ستەۋەسانەۋ ھىچى لى ھالى
نابىۋ ناگاتە ھىچ!

ئەم تۆماۋە چىە؟ ئەۋە ناۋى پىاۋە، ھەر دۇنيەك لەم ئاۋە ھەزاران
گياندارى مەنەۋەي تىايە، لەناۋ ئەم ھەزاران كپۇمۇسۇمانە گياندارە تەنيا
يەكىكىان پەيۋەست دەبى بە ھىلكۇكەي ئافرەتەۋە پىكەۋە تەلقىح دەبن بە
دىۋارى مندالدانەۋە دەنوسى، ئىتر بە قودرەتى خوداى بالا دەست و بەتوانا لەم
نوخە پىكۇلە زۆر پىكۇلەي كە بەدىۋارى مندالدانەۋە نوساۋە، ئەم
ئادەمىزادە سەر سۇپرەيتنەرە دروست دەبىۋ ئەم ھەموو شىۋەۋە شىكل و
رەۋشتانەي تىدا پەيدا دەبن. ئەم ھەموو صىفاتە جىاجىاۋ جۇراۋ جۇرانەي تىدا
ھەشاردراۋن! كى تەصۋور دەكا كى بىرا دەكا: كە ئەم ھەموو صىفاتە
جەستەي و نەفسىيانە لەم خالە پىكۇلە تۆماۋە نوساۋەدا: كە بەدىۋارى
مندالدانەۋە نوساۋە خۇيان ھەشارداۋە!! كى تەصۋور دەكا: كە ئەم
ئادەمىزادە سەر سۇپرەيتنەرە و تىراي ئەم ھەموو رەۋشت و دىاردانەي تى يدان و

سه‌رباری ته‌وی! که‌هیچ کاتی‌ک دوو تاده‌میزاد لی‌ک نه‌چن! له‌هه‌موو شتی‌کدا
جوداو‌ازیان هه‌یه له‌و تو‌ژه تو‌ماوه تی‌که‌لاوه به‌ گه‌رای ئافره‌ته‌وه په‌یدا‌یی!!!
به‌لی ته‌و تو‌ژه تو‌ماوه‌ی پیاو به‌گه‌رای ئافره‌ته‌وه ده‌لکی‌و ده‌بی‌ته
خو‌ینپاره‌و گو‌شتپاره‌و کو‌رپه‌له‌و گه‌شه‌ده‌کاو ورده‌و ورده‌ کامل‌ ده‌بی. ﴿وَنَقُصِّرُ
فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ ته‌و کو‌رپه‌لانه‌ی له‌بار نا‌چن‌و
ده‌یان‌ه‌یلینه‌وه له‌ مندا‌لانه‌کان‌ دا تاما‌وه‌یه‌کی دیار‌یکرا‌و مه‌زن‌ده‌ کرا‌و لای
خودا، ﴿ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا﴾ پاشان به‌قودره‌تی خو‌مان له‌سکی دایکتان ده‌رتان
دین‌و ده‌تاغ‌ه‌ینه‌ سهر زه‌وی، سا‌واو بی‌ هی‌زو بی‌ عه‌قل‌ و فام‌ و هه‌ستی ته‌وا‌و!
نه‌جار ورده‌ و ورده‌ ته‌و زا‌پۆ‌که‌ گه‌شه‌ ده‌کاو پی‌ ده‌کاو فام‌ ده‌کاته‌وه‌و فی‌ری شت
ده‌بی!

﴿ثُمَّ لَبِغُوا أَشَدَّ كُفْمًا﴾ پاشان هی‌زو توان‌ای عه‌قل‌ی و جه‌سته‌یی‌تان گه‌شه
ده‌کاو پی‌ ده‌گا تاده‌گه‌نه‌ نه‌ندازه‌ی که‌مال‌و پی‌ گه‌یشتن له‌هه‌ره‌تی لایه‌تی
دا.

﴿وَمِنْكُمْ مَنْ يَتُوفَىٰ، وَمِنْكُمْ مَنْ يَرُدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعَمَرِ﴾ هی‌ واتان هه‌یه
پیش پله‌ی لاه‌تی یان له‌هه‌ره‌تی کامل‌ی و پی‌گه‌یشتی‌ی دا ده‌مری! هی
واشتان هه‌یه ته‌مه‌نی در‌یژ ده‌بی‌ته‌وه تاده‌گاته‌ ته‌مه‌نی پی‌ری‌و پۆ‌لکان، هی‌زو
پی‌زی‌ تیدا نام‌ینی، عه‌قل‌ و هۆ‌شی کم‌ ده‌بی، لا‌واز ده‌بی، و ه‌کو‌و مندا‌لی
سا‌وا‌ی لی‌ دیت‌ه‌وه له‌بی‌ هی‌زی دا، له‌دل‌ ناسکی‌و هه‌ل‌چون‌و تو‌په‌ بو‌ون دا،
له‌تی‌گه‌یشتن‌و فی‌ر بو‌ون دا له‌نه‌خشه‌و پی‌لان‌و بی‌رو بو‌چون‌ دا، به‌که‌م‌ترین شت
را‌زی‌ ده‌بی، به‌که‌م‌ترین شت تو‌په‌ ده‌بی‌و ناشت ده‌بی‌ته‌وه، و ه‌کو‌و مندا‌لی
سا‌وا‌ی لی‌ دیت‌ه‌و! له‌وه‌دا که‌هه‌ستی و ه‌رگرتن‌و حافی‌ظم‌ی شت گل‌ ناداته‌وه،
شتی و ه‌بی‌ر ناکه‌وی‌ته‌وه، و ه‌کو‌و مندا‌لی سا‌وا‌ی لی‌ دیت‌ه‌و له‌وه‌دا تی‌پروانی‌نی بو‌
رودا‌وه‌کان به‌ساده‌یی‌و تاکه‌ تاکه‌یه، پی‌کیان نا‌گری‌و لی‌کیان نادا‌و نا‌کام‌و
نه‌تی‌جه‌یان لی‌ هه‌ل‌نا‌هی‌نجی، رودا‌و به‌سه‌ره‌اته‌کان له‌هه‌ست و هۆ‌شیدا جی‌گی‌ر

نابن، پیش نهوهی بگاته کۆتایی تاوو توێ کزدنی روداوێک سهره تاکه ی له بیر ده چیتتهوه، ناوا بهو جۆره ده گاته ته مهنی پیری و که نه فتی ﴿حقی لا یعلم من بعد علم شیئاً﴾ ههتا وای لی دی دوا ی زانین و شیا ی هیچی له بیر نامینی و هیچ نازانی، نهو زانیاری و زانسته ی خۆی پیوه باده داو موجه لهو موناقه شه ی پی ده کرد، هه مووی له کیس چوه، هیچی پی نه ماوه دۆست و کهس و کاری خۆی نانا سیتهوه، ته نانه ت رێگای مالی خۆی لی تیک ده چی، روده کاته مالی خه لکی تر! ری ناباته وه بۆ خانه و لانه ی خۆی، سه ری له رزۆک و موی سپی و پیستی چرچ و عه قلی خه ره فاو!! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فره مو ی: ﴿ومن نعمه ننکسه فی الخلق﴾ (یس/ ۶۸) یان ده فره مو ی: ﴿الله الذی خلقکم من ضعف، ثم جعل من بعد ضعف قوه، ثم جعل من بعد قوه ضعفاً وشیبه، یخلق ما یشاء وهو العلیم القدیر﴾ (الروم/ ۵۴) نه مجار پهروه ردگار به لگه یه کی تر دینیتتهوه له سه ر رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه ی ناده میزاد سه ر له نو ی. شین بوونه وه ی گۆگیا ده کاته به لگه له سه ر راستی هاتنی قیامه ت، چونکه لی کچوونی به هیت هه یه له نیوان شین بوونه وه ی سه ر ده ره ی نانی گۆگیا له پاش باران بارین به زیندو بوونه وه ی ناده میزاد دوا ی مردن و هاتنی رۆژی قیامه ت! ده فره مو ی: ﴿وتری الأرض هامده﴾ نه تو ده بی نی نه ی بینر! نه ی ناده میزاد زه و ی ده بی نی وشک و برینگه، گۆگیا ی تیدا نیه، ﴿فاذا انزلنا علیها الماء اهتزت وربت، وأنبتت من کل زوج هیح﴾ جاکه بارانمان به سه ردا باراندو تیر ناو بوو، زه و ی به که فشۆل ده بی و له خۆده که و ی، ره گو و ریشالی گۆگیا که ی به باران و ناو گه شه ده کاو راده سی و ده شت و ده ر ده رازینیتتهوه، جۆره ها گۆگیا و گول و گولزار نارایشی دیمه نه کانی ده ده ن! جۆره ها بۆن و به رام و تام و چیتیان لی پهیدا ده بی، جاکه سی ک بتوانی زه و ی وشک و برینگ و مردو ناو زیندو بکاته وه ی نارایشتی بدا، زۆر به ناسانی ده توانی مردو نه کان سه ر له نو ی زیندو بکاته وه، به لگه یه کی به هیتزه

ليکچواندنيتكى ناشکراو نومايانه، سالانه وهرزانه به بهرچاوى خۆمانه وه زهوى وشک و برینگ به هۆى ئاوه وه وه خۆ ده کهوتته وه گژوگياى په پړپړى پارى تيدا شين ده بيهته وه!

﴿ذلک﴾ ته وهى باس کرا: له دروستبوونى ئاده ميزاد له گل و تاوو توو کردنى کۆرپه له له مندا ل دان داو گۆرانى قۆناغه کانى دروستبوونى و گه شه کردنى ژيانى سه رزهوى بهو شيوهى باسکرا ئه مانه هه موو ﴿بأن الله هو الحق﴾ به هۆى ته وه وهيه: که خودا حه قه وه هيه وه هيچ شک و گومانى تيدا نيه، هه ميه شه هه هيه وه هه ر بووه وه هه ر ده بى و نه مانى به سه ردا نايه.

به ديه يته نه وه چى بوو ده يکاو چۆنى بوو ئاوا به دى ده يته، جگه له خودا هه موو مه خلوقات زه بوون و لاوازن هيچ کامى له کارانه يان بو ناکرئ که باس کرا!

﴿وانه يحيى الموتى﴾ به هۆى ته وه وهيه خودا مردو زيندو ده کاته وه، تواناى زيندو کردنه وهى مردوانى هيه، چونکه نه گهر خودا ده سه لاتى زيندو کردنه وهى مردوانى نه بوايه هه رگيز نه يده توانى له خاکی مردو ئاده مى زيندو دروست بکا، نه يده توانى له خۆلى مردو وشک و برینگ نه وه هه موو گژوگيايه وه روه و دارو دره خته فه راهم بيته، که ستيك توانيبيته ته له گل ئاده مى دروست بکا، گژو گيا فه راهم بيته، چۆن تواناى زيندو کردنه وهى مردوانى نيه؟! وه کوو له شوينيتكى تر دا ده فه رموى: ﴿ان الذى احيها لمضى الموتى، انه على كل شىء قدير﴾ (فصلت/٣٩) به ته ته وه خودايهى سه رته تا گيانى دروست کرده، هه ر نه وه ده توانى جاريكى تر گيان به بهرجهسته کان دا بکاته وه سه رله نوو ئاده ميزاده کان له گۆره کان يان راست بکاته وه، پا داش و سزاي کرده وه کانى جيهان يان بداته وه.

﴿وانه على كل شىء قدير﴾ په روه ردا گار نه م کارانهى ده يانکا به هۆى ته وه وهيه: که خودا به سه ر هه موو شتيك دا خاوه ن ده سه لاتو تواناى زيندو

کردنه وهی جهسته رزیوه کانی ههیه وهه موو زانیاریه کی ده رباره یان ههیه وهیچی لی گوم نابی، هه رکاتی ویستی زیندویان بکاته وه به ناسانی و چۆنی بوی ناوا زیندویان ده کاته وه، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿قُلْ يَحْيٰىهَا الَّذِیْ اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ، وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِیْمٌ﴾ (یس/۷۹). ههروه ها به وهی نه وه وهیه: که ﴿وَ اِنَّ السَّاعَةَ آتِیَةٌ لَا رَیْبَ فِیْهَا﴾ نیه بزنان: که سیك بتوانی مردوان زیندو بکاته وه، دهشتوانی قیامت هه لسیتی: که وابوو قیامت راده بی و شک و گومان له هاتنیدا نیه، چونکه خودا بریاری رابوونی قیامه تی داوه، شتیکیش خودا بریاری دابی هه رده بی بیتته جی و نه هاتنه دی مه حاله.

ده بی ناده میزاد بزنان و دلنیا بن: که قیامت دی و ﴿وَ اِنَّ اللّٰهَ یَبْعَثُ مِنْ فِی الْقُبُوْرِ﴾ دلنیا بن: که خودا هه موو ناده میزاد دوی مردنیا سهر له نوی زیندویان ده کاته وه، جهسته کانیان ریک ده خاته وه وه گیانیان به به ردا ده کاته وه و راپیچی گۆره پانی هه شریان ده کاو حساب و لیکۆلینه وه یان له گهل نه نجام ده داو پاداش و سزای خۆیان و هه رده گرنه وه!

به کورتی قۆناغه کانی دروست بوونی ناده میزاد و گیانله به رانی ترو گژوگیا به لگه یه کی به هیزه له سهر نه وهی: که خودا توانای به سهر هه موو شتیکی مومکیندا ههیه وهه موو زانیاریه ک ده زانی، رابوونی قیامت مومکینه و خودا ده سه لاتی به سهر دا ههیه.

قیلینی:

وه کوو چند جار یک ناماژه مان پی کرده، مه بهستی سهره کی قورنانی پیروژ سی شتی سهره کیه له بواری عه قیده و باوهر دا.

۱- تاك و ته نهایی پهروه رداگار وه صفدار کردنی به هه موو صیفه تیکی که مال و به دوور گرتنی له هه موو عهیب و خهوشیک.

۲- چه سپاندنی هاتنی قیامت و هه بوونی ژیا نی جاویدانی شه دونیا و زیندو بوونه وهی قیامت.

۳- چه سپاندنى نىگا و سروشى خودا بۆ پيغه مبهردان و رهوانه كردنيان بۆ سهر كۆمه لآنى ناده ميزاد به گويره ي پئويست و پشتگيري كردنيان به موعجيزه و روداوى سهرناسا و موعجيزه، بۆيه زۆر جار له قورنان دا پى له سهر ئهم بنه مايانه داده گري و جه ختيان له سهر ده كاتمه.

له لايه كى تره وه چه ند جارئك ئاماره مان پى كرده و له كتيبه ئوصليه كاندا چه سپاوه: كه فەرموده كاني پيغه مبهرد ﷺ رونكه ره وه و ته فسرو رافه كهرى نايه ته كاني قورنانن. جا با بزاني پيغه مبهرد ﷺ چۆن قوناغه كاني دروستبووني ناده ميزادى رون كردۆته وه؟ له صه حيحى بوخارى و موسليم دا فەرموده يه ك هيه، عه بدولآي كورى مه سعو ده فەرموى: پيغه مبهرد ﷺ بۆي باس كردين: فەرموى: ((ان احدكم يجمع خلقه فى بطن امه اربعين يوما، ثم يكون علقه مثل ذلك، ثم يرسل الله الملك فينفخ فيه الروح ويؤمر بأربع كلمات بكتب رزقه واجله وعمله شقى او سعيد)).^(۸)

واته: ههر يه كيك له ئيوه له سكى داىكى دا چل رۆژ به نوتفه ي ده ميئيته وه، پاشان چل رۆژ به خوئيپاره ي ده ميئيته وه، پاشان چل رۆژ به گوشتپاره ي ده ميئيته وه، نه مجار پهروهر دگار فريشته ده نيترى گيانى به بهردا ده كا و فەرماني پى ده كرى به نوسيني چوار شت: رزق و رۆژى، ته مه نى، كار و كرده وى، باشه يان خراپه.

ئيبنوعه بباس ده فەرموى: داى تيپه ربووني چوار مانگ له (ده) رۆژى يه كه مى پاش چوار مانگه كه گيانى به بهردا ده كرى، ههر ئهم نه ندازه شه ده بيته عيده ي ئافره تى ميژد مردوو، واته: چوار مانگ و ده رۆژ.

بيگومان فو پيدا كردنه كه هۆكار يكه خودا ده يره خستى بۆ گيان به بهردا كردنى كۆرپه له، به ديهيئا و نو شيوه كيئشانه كه ي به قودره تى خودا نه نجام

(۸) بوخارى له سه رته ي كتيبي (القدر) (۶۵۹۴) دا ههروه ما موسليم له سه رته ي كيتابى (القدر) (۲۶۴۳) ريوايه تيان كرده.

دەدى: ۋەكۈ دەفەرمۇي: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ﴾ (الاعراف/۱۱)
 يان دەفەرمۇي: ﴿وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ﴾ (غافر/۶۴) يان دەفەرمۇي:
 ﴿فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ...﴾ (الحج/۵) ئەمۇ گىيانەى كەلە مەدە
 مەنەوئە كەدایە پېش تېپەر بوونى چوار مانگە كە گىيانىكى روھكى يەو گىيانى
 ھەقىقىي نىە. زانايانى ئىسلام گومانىيان لەوۋدا نىە: كەبەبەردا كەردنى گىيانى
 ھەقىقىي و جمو جول پەيدا كەم لەكۆرپەلە دواى تېپەر بوونى چوار مانگە كە
 پەيدا دەبى!

قورطوبى دەفەرمۇي: ئەگەر ئافرەتتە مەنى پىاۋەكەى دەرھاۋىشتەو،
 ھوكمى ۋەزەى ھەملى بۆ بېرىار نادارى ۋە ھىچ ھىسابىتىكى بۆ ناكىرى، بەلام
 ئەگەر بەخوئىن پارەى فرى دایەو، يان بەگۆشتپارەى ئەو ھىسابى ھەملى
 بۆ دەكرى ۋە ھەمى پى دېپاك دەبىتەوۋە عىدەى پى دەروا، ئەمە مەزھەبى
 نىمام مالىكە!

شافىعى دەفەرمۇي: فرى دانى گۆشتپارە ھىچ نىعتىبارىكى بۆ نىە،
 كاتتە نىعتىبارى بۆ دەكرى ئەگەر شەكل ۋە شىۋەى كىشراپى. ئەگەر ھەر
 گۆشتپارە بوو شەكلى نەكىشراپوۋ ئەو دوو راھەىە: راي دەق لەسەر ھاتوۋ
 ئەوئە: كەعیدەى پى دەروا، بەلام نایىتە ئافرەتى منال بوو، بەدايك دانانرى،
 چونكە عىدە بەخوئىنى رەوانو جارى تېپەر دەبى، كەوابوۋ بەگۆشتپارە باشتەر
 رۆيىشتىنى عىدەى پى دەروا. (۹)

نىمام مالىك دەفەرمۇي: ئەگەر ئافرەتتە زەبىرىكى بىر سىكى كەوت،
 كۆرپەلەكەى بەخوئىنپارەى يان بەگۆشتپارەى پى دا، ئەو خوئىنى كۆرپەلە
 ۋەردەگرى: كەبىرىتىيە لەنىۋەى دەپەكى خوئىن..

شافىعى دەفەرمۇي: ئەگەر كۆرپەلەكە شەكل ۋە شىۋەى نەكىشراپوۋ ھىچ
 خوئىنىكى لەسەر نىە.

نیام مالیك ده فهرموی: نه گهر تافره تيك سکی له بار چوو کۆریه له یه کی
فری دا، دهنگی لیوه نه هات نهوه نیوهی دهیه کی خوینی له سه ره. نه گهر
دهنگی لیوه هات: نهوه له گهل شافیعی دا رایان وایه خوینی ته و او وهرده گری.

حال و ده زعی ئاده میزادان؛ کی شه و نیزاع و ده مه ده می

بروا شیواوه کان و پاداشتی خاوه ن باوه ران

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
وَلَا كِتَابٍ مِّنْهُ ۖ ﴿٨﴾ ثَانِي عَظِيمٍ ۚ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهٗ فِي
الدُّنْيَا خِزْيٌ ۖ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٩﴾ ذَلِكَ
بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٠﴾ وَمِنَ النَّاسِ
مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ ۖ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ ۖ وَإِنْ أَصَابَهُ
فِتْنَةٌ اِنْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ ۚ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ ذَلِكَ هُوَ
الْحُسْرَانُ الْمُمِينُ ﴿١١﴾ يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ
وَمَا لَا يَنْفَعُهُ ۚ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٢﴾ يَدْعُوا لَمَن
ضُرُّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ ۚ لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ﴿١٣﴾
إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ

تَجَرَّى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾

زۆریه‌ی راقه‌کمرانی قورئان له‌سه‌ر نه‌وه‌ن: که‌نایه‌تی ﴿ومن الناس من يجادل...﴾ ده‌رباره‌ی نه‌بوجه‌ل، نازل بووه، خودا هه‌ره‌شه‌ی لی کرد به‌پرسوا کردن له‌دونیا‌دا، هه‌ره‌شه‌که هاته جی و له‌غه‌زای به‌دردا کوژرا. یان ده‌لێن: ده‌رباره‌ی (النضر) ی‌کوری (حارث) نازل بووه: که‌نه‌ویش له‌غه‌زای به‌دردا کوژرا.

ده‌رباره‌ی نایه‌تی ﴿ومن الناس من يعبد الله...﴾ تیمامی بوخاری له‌تیب‌نوعه‌بباسه‌وه ریا‌یه‌ت ده‌کا: ده‌فه‌رموی: پیاوی واهه‌بوو کۆچی ده‌کرد بۆ مه‌دینه‌و موسوڵمان ده‌بوو: جاته‌گه‌ر ژیا‌نی خو‌ش بوایه: ژنی کوری ببوایه، نا‌ژه‌له‌کانی باش زاو و زیا‌ن بک‌ردایه ده‌ی‌گوت: به‌خودا تاینی‌کی باشه، نه‌گه‌ر وانه‌بوایه ده‌یان‌گوت: به‌خودا تاینی‌کی شومه‌ تیت‌ر خودا نایه‌تی ﴿ومن الناس من يعبد الله على حرف....﴾ ی نازل کرد.

تیب‌نومه‌رده‌وه‌یه‌ی له‌ری‌گای (عطیه) وه له‌تیب‌نو مه‌سه‌عوده‌وه ریا‌یه‌ت ده‌کا ده‌فه‌رموی: پیاوی‌کی جوله‌که موسوڵمان بوو، دوا‌یی کوی‌تر بوو، مال و مندالی فه‌وتان، ره‌ش‌بینی به‌تیس‌لام کرد و تی: له‌م ناینه تازیه‌م خیرم نه‌دی، هه‌ر که‌موسوڵمان بووم کوی‌تر بووم مال‌م فه‌وتا، منداله‌کام مردن. تیت‌ر نایه‌تی ﴿ومن الناس من يعبد الله على حرف...﴾ نازل بوو.

ئه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌تی تیت‌ر با‌سی حال و وه‌زعی سی پیت‌ر له‌ ئاده‌میزاد ده‌کا، ئه‌مه‌ش دوا‌ی به‌یان‌کردنی حال و وه‌زعی کۆمه‌لێک له‌گوم‌پا‌و نه‌زانه چا‌و لی‌که‌ره‌کان: که‌له‌وه پیت‌ش به‌نایه‌تی ﴿ومن الناس من يجادل في الله بغير علم، ويتبع كل شيطان مريد﴾ با‌سی کردن.

۱- کۆمه‌لی یه‌که‌م ته‌وانه‌ن بان‌گه‌وا‌زی خه‌ل‌کی ده‌که‌ن بۆ گوم‌پا‌یی و بۆ‌خۆشیا‌ن سه‌رانی کوف‌رو سه‌ر‌پیت‌چیکارا‌نن. ده‌فه‌رموی ﴿ومن الناس من يجادل

فی الله بغیر علم ولا هدی ولا کتاب منیر ﴿برئ ناده میزاد ههن، کیشهو دهمه ده می ده کهن ده باره ی تاکو تنهایی خوداو زات و صیقاتی، لهم جیدالو کیشه یه دا چ به لگه یه کی عه قلی و نه قلی راست و دروستیان به ده سته وه نیه، به لکو ههر به هاوانته و ناره زوبازی یه و بهس!﴾

نه به لگه ی عه قلی به هیزیان لایه، نه له خوداوه نیگا و سروشیان بۆ هاتوه بۆنه وه ی نه وانه پشستی پی به ستن.

﴿ثانی عطفه لیضل عن سبیل الله﴾ کیشهو جیدال ده کا خۆیه زل ده زانی و پشت له هه ق هه ل ده کا، هه ق و راستی به گویندا ناچی و چه ندیک بانگ بکری بۆ هه ق نهو مل نادا. به فیزه وه لا ده کاته وه و خۆی له خه لکی به رزتر ده زانی. مه به سستی خۆیه زل زانی و فیز کردنه که ی نه وه یه: له تاکام دا برواداران له نایینی خودا دوور بکه ونه وه واز له خودا په رستی یینن. ههر به وه نده رازی نابیی خۆی گومرپایه، ده یه وی خه لکی تریش گومرپا بکا.

لامی (لیضل) یان (لام) ی ته علیل و بایسه، یان (لام) عاقیبه ته. زومه خه هری ده فهرموئ: (لام) ی ته علیل واته ک کیشهو جه ده ل به رپا ده کا بۆنه وه ی خه لکی گومرپا بکا.

نهم زلخۆرته گومرپا و گومرپا که ره، هه روا به سه ری هه و ناچی پیویسته ریشه کیش بکری و له ناو بری ﴿له فی الدنیا خزی﴾ له دونیادا ریسوایی و سه رشۆری به شیه تی!! وه کوو له وه پیش ناماژه مان بۆ کرد، راقه که ران ده لئین: مه به سستی نه بو جه هلو هاوه لانیه تی نه وه بوو: له غه زای به دردا هه موو نه وانه کوژران و ریسوا بوون ﴿ونذیقه یوم القیامة عذاب الحریق﴾ له رۆژی قیامه تیش دا عه زابی ناگری دۆزه خی پی ده چیژین، توپی ده دهینه ناو دۆزه خه وه به ناگر ده یسوئینن.

﴿ذلك بما قدمت یداک﴾ جانمو کاته پیی ده گوتری: نهم به ناگر سووتانو عه زابه به نیشته سزای نهو کرده وانه یه که له دونیادا نه نجامت داوه، به هۆی

تاوانی خۆته وهیه و سزایه که پراو پیری تاوانه کانتته. ﴿وان الله لیس بظلام
للعبد﴾ ته مهش لهم رووه یه: که خودا ستم له بنده کانی ناکاو کهس بهی
تاوان سزا نادا.

یان نهمی لهروی سدرزه‌نشتو لومه کردن و لاقرتی پیکردنوه پی
ده‌گوتری: وه‌کوو نه‌وه: که‌له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی
﴿خذوه فاعتلوه الی سواء الجحیم، ثم صبوا فوق راسه من عذاب الحمیم،
ذق انک انت العزیز الکریم ان هذا ماکنتم به تمترون﴾ (الدخان/۴۷-۵۰).

۲- کۆمەللى دووم: گومپاوشەقاھو دل کرمىۋ دوروو بەرژەھەند
پەرستو ماددىن. دەفەرموى: ﴿ومن الناس من يعبد الله على حرف﴾ بىرى
لەئادەمىزاد خودا پەرستى دەكەن لەكەنارەھو بەرپواللەت، خودا
پەرستىيەكەيان بەدل نىھو لەناخموھو بەدلئسۆزى عىبادەتەكەيان تەنجام نادەن،
وھكوو كەسىك وان لەكەنارى سوپاھو دەھەستى، ھەركاتى ھەستى بەخەتەر
کرد دەقوچىنىۋ ھەللى، تەگەر سوپاكەش سەركەوتنى بەدەست ھىنا، ئەھ
سنگ دەردەپەرتىنىۋ خۆ دەباتە پىشموھ. ئەمۇ جۆرە كەسانە پىروا شىئاوو پاران،
دل دامەزراو نىن، دلىان لەسەر ئايىن دانەمەزراو، عىبادەتەكەيان بەدلئسۆزى
ناكەن و كۆمەللىكى دوو روون.

جا نهو جوړه که سانه، ﴿فان اصابه خيراً اطمأن به﴾ نه گمر له دواى
نیمانه پټنه که ی و له ژر سایه ی ناین دا قازا خچیکى مادی دهست کهوت، مال و
سامانى زور بوو، مندالی بوون، له شساع و تهنروس ت بوو، نهو دلی به ناین
خوش ده بی و ده لی: به خودا باش بوو موسولمان بووم و نه م ناینه ناینیکى
چاکه.

﴿وان اصابته فتنة انقلب على وجهه﴾ خۆ ته گهر له ژیر سایه ی تاین دا
توشی نه خوشی بوو، مندالی مرد، مال و سامانی کم بووه، خیزانی مندالی

نەبىۋ، ئاژەلەكانى پەرەيان نەساندو زۆر نەبىۋون، خىرا لەتايىن ھەلدەگەر ئىتەۋەو
كافر دەيتتەۋە!!

﴿خسر الدنيا والآخرة، ذلك هو الخسران المبين﴾ خەسارەتمەندى دۇنياۋ
قىيامەت بۈۋە، لەدۇنيادا ھېچى دەست ناكەۋى، ھېچ پىاۋەتىۋ شۇكۈمەندى بۆ
دەستەبەر نابى، پاداشتى قىيامەتتىشى دەفەۋتى، چۈنكە باۋەرى بەخۇدا نىيە،
لەۋپەرى بەدبەختىۋ سوكايەتتىدا دەژئىۋ ھېچ خەسارەتمەندىيەكى ناگاتى!
خەسارەتمەندى دۇنياۋ بۈۋە بەھۋى ئەۋ بەلەيى بەسەرى ھاتۋە،
خەسارەتمەندى قىيامەتتىش بۈۋە بەھۋى ھەلگەرپانەۋەى لەبىرو باۋەرى خۆىۋ
پشت ھەلگەردنى لەھىدايەتۋ رۆشنىيى تايىن.

يىگۈمان لەبەرچاۋ گرتتى قازانچۋ زىيان شتىكە لەگەل بازىرگانىدا
دەگۈنجىۋ پىۋەرى ئەۋەيە، ۋەلى بۆ پىۋەرى عەقىدەۋ بىرو باۋەر ناگۈنجى،
عەقىدەۋ باۋەر ۋەردەگىرىۋ پەسەند دەكرى، ھەقۋ راستىيەكە لەبەر خۇدى
خۆى ۋەردەگىرىۋ ئىنقىعالۋ ئامادەباشىيەكە لەدلۋ دەرۋون دا دەبى بۆ قىبول
كردنى نۇرى ھىدايەتۋ ھالەتتىكە بەۋ نۇۋرە نەبى ئەۋ ئىنقىعالە پەيدا نابى، بىرو باۋەر
دەبى دامەزراۋ نەگۈر بى، ھېچ شتىك نەتۋانى لەجىگىگى خۆى بىجۈلئىنى!

موسولمانى راست نابى خۇدا بەتاقى بىكاتەۋە، چۈنكە خاۋەن باۋەرى
راست ھەر لەسەرەتاۋە رازىيە بەھەموو شتىك كەخۇدا بۆى دانائە، لەسەر
نىعمەتۋ خۇشى سۇپاسگوزارە، لەسەر بەلاۋ ناخۇشى بەسەبرۋ ئارامە، بىرو
باۋەر كالاىيەكى بازار نىيە لەنئىۋان فرۇشيارۋ كىيار دا، بەلكو خۆتەسلىم كردنى
موسولمانە بەخۇداى خۆى كەخاۋەنى ھەموو شتىكىيەتى. بەدىھىتەرو خاۋەنۋ
رزقۋ رۆژىدەرىيەتى.

ئەۋ كەسەى لەكاتى ناخۇشىدا روۋ لەتايىن ۋەردەگىرىۋ ۋادەزانى ھۆى
تۈۈش بۈۋنى بەۋ بەلەيە موسولمان بۈۋنىيەتى، خەسارەتمەندەۋ ھېچ گۈمان
لەخەسارەتمەندىيەكەى دا نىيە، چۈنكە ۋىپراى خەسارەتمەندى مالۋسامانۋ

له ده ستدانی مندالۆ و تهن دروستی، دانییایی و بتمانمو سه برو ئارامیش
له ده ست ده دا ||

ئمو که سه ی روو له خودا وهرده گیرۆ رو له کوۆ ده کا؟ کی ده په رستی؟
بیگومان ئمو به ده بخته مال ویرانه ﴿یدعوا من دون الله مالا یضره
ولا ینفعه﴾ جگه له خودا عیباده ت ده کا بۆ بت و سه نه میك: که به هیچ جوۆ
ئمو عیباده ت بۆ کراوه ناتوانۆ زیانی لی بذا، یان سوودی پی بگه یه نی،
هاواری لی ده کاو لیتی ده پارێتته وه، واده زانی سوودی پی ده گه یه نی و زیانی لی
دوو ده خاته وه، به لām عیباده ت بۆ کراوه که ی دارای هیچ شتیکی نیه، نه گهر
به ندایه تی بۆ نه کا زیانی پی ناگه یه نی، نه گهر عیباده تیشی بۆ بکا سوودی پی
نادا. ﴿ذلك هو الضلال البعید﴾ به راستی ئمو هه لگه رانه وه و به تپه رستییه
گومراییه کی زۆر دووره له حق و لادانه له پریازی حق و دوور گه وتنه وه یه
له شه قامه ری.

﴿یدعوا لمن ضره اقرب من نفعه، لبئس المولى ولبئس العشير﴾ ئمو
گومپا و به ده بخته عیباده ت ده کا بۆ شتیك که له دونیادا زیانی له سوودی
نزیکتره، به لām هیچی پی نا کرۆ. له قیامه تیشدا زیانگیان دهنه که ی ناشکرایه و
به هوۆ ئمو عیباده ت بۆ کردنه ی توپ ده درێته ناو دۆزه خه وه بۆ هه تا هه تایه
سزای سه خت ده چیژۆ: به راستی یارمه تی ده ریکی زۆر خراپ و یاوه ریکی زۆر
ناپه سه نده. یان ئه مه ناخاوتنی به تپه رسته که یه، له و کاته دا: که بۆی مه علوم
ده بی: که به هوۆ ئمو په رستش و عیباده ت بۆ کردنه و «هه ریته دۆزه خه و» ئمو
قه سه یه ده کا!

۳- کۆمه لێ سییه م: کۆمه لێ به خته وهرانن: ئه وانن: که به دل ئیمانیا
هیئا وه به کرده و هه ش راستی ئیمانه که یان چه سپانده و. ده فه رموی: ﴿ان الله
یدخل الذین امنوا و عملوا الصالحات جنات تجری من تحتها الأنهار﴾
بیگومان په ره وردگار پاداشتی ئه وانه ده داته وه: که ئیمانی راست له دل و

ده‌رونیان دا جیگیر بووه و کرداری باشیش ته‌نجام ده‌دهن به‌وه: که‌ده‌یاغاته ناو
باخه‌کانی به‌هه‌شته‌وه: باغو شوینیک به‌ژیر دره‌خته‌کانی دا جوگا و جو‌بار
ده‌کشین و هینده‌ی تر باغه‌کان جوان و هه‌وا ساز ده‌بن!

﴿ان الله يفعل ما يريد﴾ بیگو‌مان خودا چی بو‌ی بی‌کا ده‌یکا، ریز
له‌خاوه‌ن باوه‌ران ده‌گری و پاداشی باشیان ده‌داته‌وه، نه‌هلی کوفرو تاوانباران
ریسوا ده‌کا و له‌فه‌ضل و ره‌حه‌تی خۆی بی‌ به‌شیان ده‌کا. که‌س نیه‌ بتوانی
بریارو قه‌ضای رت بکاته‌وه و حوکه‌کانی هه‌لبوه‌شینیتته‌وه.

حالی نه‌وانه‌ی که‌له‌کو‌مه‌کی کردنی خودا
بو‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ نا‌هومی‌دن

مَنْ كَانَتْ

يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى
السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ﴿١٥﴾
وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ يَتْلُوْنَ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِيَ مَنِ يَّرِيدُ

دوای به‌یان‌کردنی حال و وه‌زعی موشریکه جیدال خاوزه‌کان و دوو روه‌کان و
موسولمانه خاوه‌ن باوه‌ره‌کان، په‌روه‌ردگار دوو شتی سه‌ره‌کی و گ‌رنگ
را‌ده‌گه‌یه‌نی، یه‌که‌میان یارمه‌تیدانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌دونیا و له‌قیامت دا
بو‌ئمه‌وی کافره‌کان له‌سه‌رکه‌وتنی خۆیان نا‌ئومید بن. دوو‌ه‌میان نازل کردنی
نایه‌تی قورنانه: که‌شاره‌زایی که‌ره بو‌ ریبازی حق و راست! ده‌فرموی: ﴿مَنْ
كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ﴾
ته‌فسیری ره‌وان (١٦٦)

واتە: ھەر كەسىڭ گومانى وايە: خدا يارمەتى پېغەمبەرى خۇي: (محمد ﷺ)
 نادا لەدۇنيادى قىيامەت و زالى ناكى بەسىمەر دۇرمانى دا، بابە ھەبلىك خۇي
 لەقەنارە بدا بەھەلاشى خانوى خۇيەو: خۇي ھەلاۋەسى بەگورىسىك بەبن
 مىچى خانو ھەمى خۇي دا ﴿ثُمَّ لَيَقْطَعَنَّ﴾ پاشان ھەبلىكە بېرى و بىكەۋىتە
 خوارەو، يان پېش بىخواتەو ھەناسە لەخۇي بېرى تادەخنىكى، ﴿فَلْيَنْظُرْ﴾
 نەجار باھەر لەتېستەو بىر لەو رووداۋە بىكاتەو لەدلى خۇي دا لىكى
 بداتەو بېروانى ﴿هَلْ يَذْهَبْنَ كَيْدَهُ مَا يَغِظُ؟﴾ ئايا ئەم كەردەۋىيە داخى دلى
 لادەبا؟ نەخەير ھەرچى بىكا بى سوودە، بايزانى: كەھىچ رىگا چارەيدە نىە بۇ
 خۇگرتن لەزىر بارى گرانى بەلاۋ ناخۇشى دا جگە لەپشت بەستى بەخوداۋ
 چاۋەروانى يارمەتى ئەم. ھىچ رىگايەك نىە بۇ رىزگار بوون لەبەلاۋ موصىبەت
 جگە لەروكردنە خوداۋ پارانەۋە لى. بەبى روكردنە خوداۋ پشت بەستى بەھىزو
 دەسلەتتى پەروەردگار ھەمو ھەول و تەقەللەيكە بى سوودە، ھىچ
 بەرھەمىكى نابى، بەلكو پتر تەنگە تاۋ دەبى، كەواتە: باكا براى لىقەوماۋ
 ئەم دەروازە لەخۇي دانەخاۋ ئەم رووناكىيە لەخۇي نەكوزىتېتەو، خۇي لەم
 ھەوا سازگار بى بەش نەكاۋ ھەناسە لەخۇي نەبى. نىمام ئەبوجەغفەرى
 (النحاس) دەفەرمۇي باشتىن تەفسىر بۇ ئەم ئايەتە ئەۋەيە: بگوتىرى:
 (كەسىك پىي وايە: خدا پېغەمبەرى خۇي ھەزەرەتى موحەممەد ﷺ سەرنەخاۋ
 زالى ناكى، پىي وايە دەتوانى ئەم كۆمەكىيە يەزدانىيە بۇ پېغەمبەر دى ئەم
 دەتوانى بېرى، بافلىك بۇزىتەو ەتوانى بەھۇيەۋە بگاتە ناسمان، نەجار
 ئەم كۆمەكىيە بېرى نەگەر بۇي دەكرى، پاشان بېروا تېبفكرى: ناخۇ فرت و
 فېلەكانى توانىويانە ئەم كۆمەكىيە كەپتى ناخۇشە بۇ پېغەمبەر ﷺ بى،
 بېرەن و نەھىلى خودا يارمەتى پېغەمبەر ﷺ بدا؟؟ بەكورتى نەگەر نەتوانى
 ئەم كۆمەكىيە قەطە بىكا بەتەكىدەش ناتوانى، بادلتىيا بى خودا يارمەتى
 پېغەمبەرى خۇي دەدا).

به كورتى: خودا يارمه تيدهرى نايىنى خۆيه تى، پيغه مبهرى خۆى زال ده كاو پاريزگارى نايىنى خۆى ده كا. دهى باداخ له دلاڻ شق بهرن!

﴿وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ اَيٰتٍ بَيِّنٰتٍ﴾ ههر وه كوو نهم رونكردنه وهيه مان بۆ هيدايت و گومر ابون، ههروه كوو نهم نايه تانه مان بۆ ناردووى بۆ ترساندى ناده ميزاد له سزاي قيامت و پۆلئين كردنيان بهو پيرو تاquamنهو راگهياندى نمو راستيه: كه كهس سهركه موئ نه گهر خاوهنى ئيماني ساغ نه بئ. ههر بهوشيوه له موبهر نايه تمان ناردونه خوارئ، ههروايش دهينيرينه خوارئ، هه موو نايه تكان نيشانهى نه وهن كه له خوداوه نيتر دراون، مانا كه يان ناشكراو نومايانه و بۆ پيغه مبهر ﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا﴾ نيتر دراون و نهو كه سهى قورئانى بۆ نيتر دراوه پيغه مبهره ﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا﴾ نه مهش بۆ نه وهى ناده ميزاد په ندناميز ببنو سوودى لى وهرى گرن.

﴿وَ اِنَّ اللّٰهَ يَهْدِيْ مَنْ يَّرِىْدُ﴾ چونكه ينگومان خودا خواستى له سهرك هيدايتدانى ههركه سيك بئ هيدايت تى ده دا توفيقى نه وانه ده دا: كه ده زانى ئيمان ده هينن و ناماده باشى نه وه يان تيدايت بهروا به پهميامى خودا بكن.

پهروه ردگار هه موو گهل و نه ته وه كانى ليك هه لده هاوئيرئ،
هه رچى له بوونه وه ردايه گه ردنكه چى فه رمانى خواديه

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِيْنَ هَادُوْا وَالصّٰبِئِيْنَ وَالنّٰصِرِيْنَ
وَالْمَجُوسَ وَالَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا اِنَّ اللّٰهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ
يَسْجُدُ لِمَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ
وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ

إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿١٨﴾

لهوه پیتش پهروه ردگار حال و وه زعی موشریک و دوروو موسولمانه کانی
بهیان کرد، لیره شدا نهوه روون ده کاته وه: که روژی قیامت پهروه ردگار
داداگایی هه موو تهوانه ده کاو لیکیان هه لده هاویری و حق و به تال لیك جیا
ده کاته وه. ﴿ان الذین امنوا والذین هادوا والصابین والنصری
والجوس والذین اشرکوا، ان الله یفصل بینهم یوم القیامة﴾ بیگومان
تهوانه ی نیمانیان به خوداو به پیغه مبهری خودا هیناوه، ههروه ها تهوانه ی
جوله که نه و پهیره وی نایینی یه هوودی ده که نه، تهوانه میش: که (صایینه نه)
(کۆمه لیکن له نیوان جوله کهو مه سیحی یان تاقمیکن فریشته په رستو زه بوور
ه خویننه وه).

ههروه ها نهصرانییه کانو تهوانه ی به ناوی نایینه وه پیتیان ده گوتری
(مه جوس) خۆرو مانگو ناگر ده په رستو و بریاری دوو خودا ده دن: ده لئین:
خودای خیر و خودای شهر هیه.

ههروه ها تهوانه ی هاو له بۆ خودا داده نین و له تهك خودا ددا شتی تر
ده په رستن، خودا روژی قیامت داداگایی هه لگرانی نه م نایینه نه ده کاو
به عه دالت لیکیان هه لده هاویری: تهوانه ی نیمانیان ساغو په سنده ده یاغاته
ناو به هه شته وه، تهوانی تر ده خاته ناو دۆزه خه وه، هه رکه سه به گویره ی
نیمان و کرده ی پاداش و سزای خۆی وهرده گریته وه.

﴿ان الله علی کل شیء شهید﴾ بیگومان خودا شایه دو ناگادار به سه ر
کرده وه کانیاں داو کردار و گوفتاریان لای خودا تو مارکراوه و هیچی لی گوم

نابی، هه موو نهی تی و ناشکرایه کیان ده زانی ﴿الم تر ان الله يسجد له من في السموات ومن في الارض والشمس والقمر والنجوم والجبال والشجر والدواب﴾ نهی نهو که سهی شایانی نهو ی خیطابت له گه ل دا بکری! نایا تو نازانی هه رچی له تاسمانه کان و زهوی دایه گه ردنکه چی فەرمانی خودایه، هه موو شتیک خوشییان بی و ترشییان بی، ده بی ملکه چی ویست و نیراده ی خودا بن، فریشته له تاسمانه کان و ئاده میزاد و جندۆ که له زهوی هه روا مانگ و خوړو نه ستیره کان و شاخ و کپوه کان درهخت و گیانه بهران به هه موو جوړو برپکیانه وه، هه ر شته به گویره ی خو ی و به شیوه ی تاییه تی خو ی و سوژده بو خودا ده باو هه موویان به ندایه تی خو یان بو نهو راده گه یه نن. ﴿و كثير من الناس﴾ زور له ئاده میزاد پاداشی خو ی هه یه بو دیاری کراوه، یان زور له ئاده میزاده کان سوژده بو خودا ده بهن و به ویستی خو یان عیباده تی خودا ده که سن فەرمان بهرداری زاتی کرد گارن. نه مه شتیک چی چه سپاوه و حقه ﴿و كثير حق عليه العذاب﴾ زوریشیان سزای خودایان له سه ر بریار دراوه و سوژده بو خودا نابهن و سه رپیچی فەرمانی خودا ده کهن، بیگومان نهو نه فامانه خودا سووکی کردوون ﴿ومن يهن الله فما له من مكرم﴾ که سیکیش خودا سووکی بکا نیتر که سیک نیه بتوانی ریزی بداتی و سه ری بهرز بکاته وه.

که سیک سووکی بکا و نه گبه تی تووش بکا، یان که سیک خودا به ده خت و کافری بکا به هو ی نهو: که ناماده باشی تیدا نیه بو ئیمان نهیتان، نیتر که س ناتوانی سووکی به تی له سه ر لابه ری، که س ناتوانی بیخاته سه ر کامه رانی و خو شبه ختی. چونکه هه موو کاریک به ده ست خودا خو یه تی ﴿ان الله يفعل ما يشاء﴾ بیگومان په روه ردگار هه رچی بیهوی له ریزلینان و ریز شکاندن نه نجامی ده داو که س نیه بتوانی بریاری خودا هه لپوه شییتته وه و ره خنه له هو کمی نهو بگری.

غووندى ئەم ئايەتە ئايەتێكى ترە كەدە فرموى: ﴿أولم يروا إلى ما خلق الله من شيء يتفيؤا ظلاله عن اليمين والشمائل سجداً لله وهم داحرون﴾ (النحل/٤٨) يان كەدە فرموى: ﴿وان من شيء إلا يسبح بحمده، ولكن لا تفقهون تسبيحهم﴾ (الاسراء/٤٤) ئايەتە كە ئاماژە بۆ دەكاكە حەشامەتێكى زۆر لەقەبارە بەرزایی یەكان (العوالم العلويه) لەمانگ و خۆرو مەجەرە و ئەستێرەكان بەزانراو و نەزانراو، هەروا حەشامەتێكى زۆر لەكێو دۆل و چۆم و ساراو درەخت و پێر و خشوك بەگیا نەبەر و بێ گیانە، هەموو ئەم حەشامەتە تێكرا لەمەوكی بێكى سەر سوپهێنەردا بەملكەچى سوژدە بۆ خودا دەبەن و تەسبیحات و ذیكرى خودا دەكەن، یەكتاپەرستى نەنجام دەدەن، جگە لەبەشێك لەئادەمیزاد كەلەو حەشامەتە داپراون و بەئەنقەست لەخودا یاخی بوون و عەزایی ریسواكەریان بۆ پرپار دراو...!

پاداشى كافرو خودا ناسان لەروژى قیامەت دا

﴿هَٰذَا خِطْمَانٌ أَخْصَصُوا

فِي رَبِّهِمْ ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ

مِنْ فَوْقٍ رُّءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ۝١٩ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ

وَالْجُلُودُ ۝٢٠ وَلَهُمْ مَقْمِعٌ مِّنْ حَدِيدٍ ۝٢١ كُلَّمَا أَرَادُوا

أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

۝٢٢ إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُكَلِّفُ فِيهَا مِنْ
 أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾
 وَهُدُوءًا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوءًا إِلَى صِرَاطٍ الْحَمِيدِ

ده‌بارە‌ی سه‌به‌ب نزولی نایه‌تی ﴿ه‌ذان خصمان....﴾ موسلیم و
 بوخاری و هی تریش له‌ته‌بو ذه‌پوه ریوایه‌تیان کردوه: ده‌فهرموی ده‌بارە‌ی
 حه‌مزه و عوبه‌یده‌و عه‌لی کوری ته‌بو طالیب ﴿﴾ له‌موسولمانان و عوتبه‌و
 شه‌بیه‌و وه‌لیدی کوری عوتبه له‌موشریکه‌کان نازل بوو: که‌له‌روژی غه‌زای
 به‌دردا موباره‌زه‌یان ته‌نجام دا.

نیمامی عه‌لی ﴿﴾ ده‌فهرموی: ﴿ه‌ذان خصمان اختصموا....﴾
 تاده‌گاته وشه‌ی (الحریق) ده‌بارە‌ی روبه‌رو بوونه‌وی ئیمه له‌گه‌ل موشریکه‌کان
 نازل بووه.

حاکم له‌ریگایه‌کی تره‌وه له‌نیمامی عه‌لی یه‌وه ﴿﴾ ریوایه‌ت ده‌کا
 ده‌فهرموی: (ده‌بارە‌ی ته‌وانه نازل بووه که‌پروژی به‌در روبه‌پروی موشریکه‌کان
 وه‌ستان: حه‌مزه و عه‌لی ته‌بو عوبه‌یده‌ی کوری ره‌بیعه‌و ﴿﴾ له‌ موسولمانه‌کان و
 وه‌لیدی کوری عوتبه‌و هاوه‌لانی له‌موشریکه‌کان).

ئیب‌نوجهریر له‌عه‌بباسه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فهرموی: ده‌بارە‌ی ته‌ه‌لی
 کیتاب نازل بووه: که‌به موسولمانه‌کانیان گوت. ئیمه لای خودا له‌ئیه‌وه
 له‌پیشترین، نامه تاسمانیه‌که‌مان له‌هی ئیه‌وه کۆنتره، ئیغه‌مبه‌رمان له‌پیش
 پیغه‌مبه‌ری ئیه‌وه بووه، موسولمانه‌کانیش ولامیان دانه‌وه و تیان: ئیمه
 له‌ئیه‌وه باشت‌ترین: ئیمه بروامان به‌پیغه‌مبه‌ری خۆمان و پیغه‌مبه‌ری ئیه‌وه‌ش

ههیه، ههروا بروامان به نامه ئاسمانیه کان ههیه به تیکرا. ته بچار دواى بهیانکردنی حال و وه زعی نهو شهش تاقم و پێپانهی باسی کردون و بریارو حوکمی خودای دهریارهیان روون کردهوه، لێره دا پۆلێنیاں دهکا بۆ دوو کۆمهله؛ کۆمهلهی خاوهن برۆا، کۆمهلهی کوفرو بێدینی، پاشان کێشه و نیزاعی نیتوانیان راده نوتینی، له ناکام دا سهرهنجامی ههردولا راده گهینهی، یان بۆ بهههشت یان بۆ دۆزهخ. ده فهرموی: ﴿هَٰذَا خِطْمَانُ اخْتَصَمُوا فِي رَٰحِمٍ﴾ واته: خاوهن ئایینه جیاجیاکان که له وه پێش دهست نیشان کراون و شهش تاقم بوون، دوو کۆمهلهی لهیه کتر جودان؛ کۆمهلهی موسولمانان و کۆمهلهی کافران؛ که بریتین له پێنج پێره کهی پێشوو... ئهم دوو کۆمهله کێشه یان تیکه وتوو هه کەوتوو نه ده مه ده میتوه دهریاره ی خودای خۆیان؛ هه تاقمه له وانه پیتی وایه: خۆی له سه ر حه قه و بهرامبه ره که ی له سه ر به تاله. دژایه تیا ن که وتۆته نیتوانه وه: موسولمانان بروایان وایه: خودای تا که ته نیا خاوه نی صیفا تی که ماله (واجب الوجود) نه زه له یی یه و نه به دییه، بێ وینه و بێ نیاز ه، هه رچی صیفا تی به رزو پیرۆز هه یه و شیاوی خودایه تی به هه تی. ئایینی په سه ند لای نه و نه و ئایینه یه که پێی ده گو ترێ: ئیسلام و به فریشته ی تایبه ت دا نێر درا وه بۆ هه زره تی مو حه ممه د ﷺ نه ویش به و په رپێ د ئسۆزی به وه گه یان دویه تی!

پێنج تاقمه که ی تر دژی ئهم بیرویا وه په رن و هه ری هه که یان بۆ خۆی له بواریک ده دا و بیرویا وه پێکی هه یه هه یچی به سه ر هه یچه وه نه.

١- موشریک: نه وانه ی بروایان به هه بوونی خودا هه یه، به لām ها وه ل و شه ریکی بۆ دا ده نین: وه کوو نه وانه ی به تپه رستن یان نه ستێره په رستن، رۆژ په رستن گا په رستن... هتد.

٢- موشریک هه ندیکیان پێیان وایه: خودا و به دیه ی نه ر دووانن: ده لێن: خودای خێرو خودای شه ر هه یه، خودای تاریکی و خودای رووناکی هه یه، خودای خێریان نا و نا وه یه زدان یان خالیقی نوور، خودای شه ر نا و ده نین

نه ههم یان خودای تاریکی. نه مجار ناگریان داناوه به نیشانه ی نورو رووناکی. نه مانه پییان ده گوتری (مه جوس) و روژیکی کاریگریان هه بووه له گومراکردنی خه لکی دا بۆیه قورنان به تایبه تی ناوی هینان، نه گینا له حه قیقه ت دا نه مانه ش موشریک و بته رستن و گومراو سهرگردان ترن.

۳- نه گهر گهل و نه ته وه یه ک بروائیان به خودای تاک و ته نها هه بوو بروائیان به نایینی ناسمانی هه بوو، نه وانه به خاوه ن نایین ده ناسرین و نه هلی کیتابیان پی ده گوتری، جا نه مانه له پاش روژگاری حه زره تی (نوح) ﷺ شوین صوحوفی حه زره تی نیه راهیم ﷺ که وتوون، له پاش نه شوین: ته ورات که وتوون و به یه هود (جووله که) ده ناسرین و به هاتنی نیسلام نایینه که یان نه سخ کراوه ته وه.

۴- نه صارا یان نه صرانی، نه وانه ن په یه روی حه زره تی عیسا ﷺ ده که ن شوین په یامی نینجیل که وتوون. به هاتنی نیسلام نایینه که یان هه لوه شاهه ته وه.

۵- صابینه: کۆمه لیک ناده میزادن له روژگاری حه زره تی نوح و نیه راهیم وه نه ستیره په رست بوون، له کتیه تاییه تیه کانی عه قانیدو میله ل دا پییان ده گوتری: (صابینه) و (صوبی)، نایین و باوه ریان هینده کۆنه بوخشیان لیان تیک چوه ده میتک نیدیعیای نه وه ده که ن: که شونکه وتووی نایینی حه زره تی مه سیحن، ده میکیش خۆیان له نه صرانییه کان جیاده که نه وه، جانه گهر نه صرانییه کان نیعترافیان پی بکه ن ده بنه به شیک له مه سیحیه کان! هه لته زۆر نایین و شتی جیاجیای تر هه ن، هه موویان له م پینج بیرو باوه ره سه ره کییه و سه رچاوه یان گرتوه کتیه کانی (الملل والنحل) و (الادیان والمذاهب) توواریان کردوون و هه موویان جگه له نیسلام نیستا پوچ و به تالان و په یه وکارانیان گومراو سه ر لی شیوان، له دوای هاتنی نایینی نیسلام و بلا بوونه وهی به هه موو جیهان دا هه موو بیرو باوه ریک جگه له نایینی نیسلام

به تالو پهیره و کارانی کافرن، له روژی قیامت دا پهروه دگار سزای توندیان ده داو رزگار بوونیان نیه، بویه قورنن تاکامو سه ره بجامی پهیره و کارانی نایینی نیسلامو کافره کان دیاری ده کاو ده فرموی: ﴿فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ﴾ نهوانه ی کافرن به خوداو جهز ته می موحه مه د ﴿به پیغه مبه ره نازانن، ناگری دوزه له خوین ده گری و وه کوو نهوه بهرگو و پوشاکیان له ناگر بو پردری وایه، ﴿يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ﴾ له ناو ناگری دوزه دا ناوی کولاتیان به سهردا ده پرتندری، ﴿يَصْهَرُ بِهِ مَاءٌ بِطَوْنٍ وَاجِلْدُودٍ﴾ بهو ناوه گهرمو کولاتو ریخولو جهرگو دل و هه ناویان ده وتیه وه، پیستیان هه لده قری و دادهلوخی، به هه موو شیوه یه ک سزا ده درین و تولی کوفرو بی دینیان لی ده سندر و بو هه تا هه تایه له سزایه دا ده میتنه وه. نیبنو جهریرو تیرمیزی و نیبنو ته بی حاتم و عه بدی کوری هه مید له نه بوهوره یه وه له پیغه مبه ره وه ﴿ریوایت ده کا ده لی: پیغه مبه ره ﴿فرموی: ((ان الحمیم لیصب علی رؤوسهم، فینقذ الجمجمة، حتی یخلص علی جوفه فیسلب ما فی جوفه، حتی یبلغ قدمیه وهو الصهر، ثم یعاد کما کان)).

﴿ولهم مقامع من حديد﴾ بو نهوان هه یه چند چه کوچی له ناسن دروست کراو، بهو چه کوچانه لیان ده دری، ده مالتری به ده مو چاوو شوینی تری جهسته یان.

نیام نه حمه له نه بو سه عیدی خودریه وه ریوایت ده کا: ده فرموی: پیغه مبه ره ﴿فرموی: ((لو ان مقمعا من حديد وضع فی الارض فاجتمع له الثقلان ما اقاموه من الأرض)) هه دو باره له نه بو سه عیده وه ریوایت کراو: پیغه مبه ره ﴿فرموی: ((لو ضرب الجبل بمقمع من حديد لتفتت، ثم عاد کما کان، ولو ان دلوا من غساق یهراق فی الدنيا لانتن اهل الدنيا)).

﴿كلما ارادوا ان يخرجوا منها من غم اعيدوا فيها﴾ ههركاتی ههول
 بدهن و بیانهوی خویان لهو ناخوشیه رزگار بکهن له دۆزهخ بیته دهری و نهو
 غه م و ناره حه تیانه یان له کۆل بکهون، ده یانگێ پنه وه شوینی خویان و ده خرینه وه
 هه مان عه زاب و ناره حه تی و پییان ده گوتری: ﴿وذوقوا عذاب الحریق﴾ بهیژن
 سزای ناگری سوتینه را!

فه ضیلی کوپی عه بیاض ده لی: سویندم به خودا نهوان ته معای چونه ده ر
 ناکه ن قاچیان پیوه ند کراوه ده ستیان که له پچه ی تیدایه، نیت چۆن هه ولی
 ده رچوون بده ن؟ وه لی بلیسه ی ناگر به رزبان ده کاته وه چه کوچی عه زاب
 ده یاغاته وه خوار!

دوای رونه کردنه وی حال و وه زعی کافره کان له قیامه ت دا. به یان کردنی
 نهو سزاو عه زابه ی له دۆزهخ دا توشیان دی، دیته سه ر باس کردنی
 به خته وه ریی به هه شتییه کان و ده فرموی: ﴿ان الله يدخل الذين امنوا و عملوا
 الصالحات جنات تجري من تحتها الانهار﴾ بینگومان په روه دگار پاداشی
 گه وه و باشی بو خودا په رستان داناوه؛ نهوانه ی نیمانیان هیناوه و کرده وه ی
 باش و به سوودیان ته نجام داوه، خویان له تاوان و خراپه کاری پراستوه خودا
 ده یاغاته ناو چه ند باغو باغاتی به هه شته وه، باغو باغاتی به رزو رازاوه و
 جوان قه شه نگ، به ژیر دره خته کانیا ن دا جوگا و جو بار ده کشین و هینده ی تر
 رازاوه یی و دیمه نی جوان به باغه کان ده به خشن و هه و سازگارو دیمه نه کان جوان
 ده که ن! قه سرو باله خانه کان ده رازینه وه! به رباری نهو خوشی و رازاوه یی به
 ﴿يحلون فيها من اساور من ذهب ولؤلؤا﴾ جه ستیان ده رازینه وه نه وه؛
 که به زنده ی ئالتون له ده ست و مه چه کیان ده که نه و باز نه کانیا ن به درو مرواری
 ده نه خشیندرین، هه روه ها به مرواری تر ناوچه وان و سه ریان ده رازینه وه و
 به دینه ی تاجی شاهانه پیانه وه دیاره!

دپرو مرواری نایابترین ماددهیه: که لهبنکی ده ریاکان دا له ناو صده ف
دا دهرده هیندری.

﴿ولباسهم فیها حریر﴾ پۆشاکیان له به هه شدا ناو ریشه: له نایه تیکی
تردا نه مه ته نکید ده کاتمو ده فهرمو: ﴿ولباسهم فیها حریر﴾
(فاطر/۳۳) به تی: له کاتیک دا: که دۆزه خیه کان پۆشاک ناگرینیان له بهر
ده کری، به هه شتی یه خودا پێداوه کان پۆشاک حهریریان له بهر ده کری،
سه رباری نهوش خشی زپرو دپرو مرواریان پی ده به خشی.

﴿وهدهوا إلى الطیب من القول﴾ شارروزا ده کرتین بۆ وتنی قسه ی باشو
دلتیا که ره ده دلخۆش که، بۆ ته قیسو داننان به فضل و گهرهی خودا دا.
﴿وهدهوا إلى صراط الحمید﴾ شارها ده کرتین بۆ رتیا زیک و ده خرینه
شوینیکه: که سوپاسی خودای له سر ده کمن. یان شارها ده کرتین بۆ
رتیا زیک: که به هۆمه رهوشت و ههلس و کهوتیان واده بی خودا لیان رازی بی.
قسه ی راست و په سند نهویه: که رتیا زی خودا و رتیا زی سوپاس له سر
کراو: بریتیه له به هه شت. واته: رتیا زیک: که ناگامه که موسولمانان
ده گمیه نیت به هه شت.

هیدایه تدان بۆ رتیا زی خودا: بۆ رتیا زی سوپاس له سر کراو نیعمه تیکه
له نیعمه ته کانی خودا و فضل و به خشی خودایه بۆ بهنده کانی شیاری نهویه
خودا له کاتی راناندنی نیعمه ته کانی ده ست نیشانی بکا.

نه مه ی باس کرا ناگامی کیشمو ده مه ده می دوو پێره بو له
ناده میزاده کان: پیری موسولمانان و پیری کافران نهوانی به هه شتین و نهوانی
دۆزه خین!

بۆیه پێویسته نا ده میزاد بیر له ناگامانه بکاتمو به خۆی دا بجیتمو
ههول بدا له پێرو تا قمی خودا په رستان بی...

یاساگردنی که عبه له ناده میزاد

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَكْفِ فِيهِ وَالْبَادِ
وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحُكْمِ يُظْلَمِ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

نیبنوعه بیاس ده فرموی: ئەم نایه ته ده باره ی ئەبو سه فیانی کوری
حەرب و هاو لەانی نازل بووه، که سالی حوده بییه نه یان هیشت پیغه مبهەر ﷺ و
هاو لەانی ﷺ عه مره و حەجی مالی خودا بکهن، پیغه مبهەر ﷺ نه یه ویست
شهریان له گەل بکا، پاشان رێک کهوتن: سالی دوا یی بینه وه بۆ حەج و عومره.
ده باره ی رسته ی ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحُكْمِ.....﴾ نیبنو عه بیاس
ده فرموی: پیغه مبهەر ﷺ عه بدولای کوری ئونه یسی له گەل پیاویکی
موهاجیرو پیاویکی نه نصاردا نارد بۆ کارێک، له رێگا له ناو خۆیان لییان بوو
به ده مه ده می و هه ریه که یان به خۆیدا هه لگوت و شانازی به خۆی ده کرد، نیت
عه بدوللا رقی هه لساو کا برای نه نصاری کوشت و له نا یین هه لگه راپیه وه و
گه راپیه وه بۆ مه که! نیت نایه تی ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحُكْمِ.....﴾ ده باره ی ئەبو
نازل بوو!

په یوه ندی و مونا سه به ی ئەم نایه ته به پیشه وه له م پوه وه یه: له وه پیش
سه ره نجامی نه وانیه ی ده باره ی خودا و نایینی خودا کیشه یان تیکه موت روون
کرده وه، دیمه نی حالی کافرانی ناو دۆزه خو موسولمانانی خودا پێداوی رانواند.
دیمه نی دۆزه خی سووتینه رو به هه شتی هه وا سازو خوش و رازا وه ی خسته
رو. ئەجار به م بۆ نه وه ده باره ی ئەو کافرا نه ده دوی: که نا هیلن خودا په رستان
دیده نی مالی خودا بکهن ده فرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بێگومان نه وانیه ی
ته فسیری ره وان (۱۷۸)

کافرن به خوداو به پیغه مبهیری خودا ﴿وَيَصْدُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ و پیرای کافر بوونه که بیان ناهیتلن موسولمانان بچنه ناو که عبه وه شه عانیری حه ج و عومره نه نجام بدن، بهر هنگاری بانگه وازی نیسلا می ده بنه وه ده بنه کو سپ و ته گهر له بهردهم بلا بوونه وهی دا، مهسجید و الحرامیان له موسولمانان یاساغ کردوه، له کاتیک دا نهو موسولمانانه له هه موو کهس شیواترن بهو ماله پیروژه، ﴿الَّذِي جَعَلَنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفِ فِيهِ وَالْبَادِ﴾ موسولمانان ده گپرنه وه له دیده نی نهو ماله ی: که خودا بو ناده میزادانی داناوه، دانیش توانی ناو مه ککو حهره و ده وری و شوینه کانی تریش تییدا چون یه کن، خانه ی خودایه بو هه موو کهس و کهس مافی نه وهی نیه نهو شوینه پیروژه بو خوی قورغ بکاو نه هیتلی خودا بهرستان دیده نی بکن.

بیگومان نه مه داب و نه پیتی موشریکه کانی مه ککه بوو خه لکیان له ناین ده گپراپه وه، بهر بهر ده کانی بانگه وازی پیغه مبهیریان ده کرد، ته نگیان به وانه هه لده چنی: که خودا بهرستییان ده کرد، سالی حوده ییه نه یانه یشت پیغه مبهیر ﷺ له گه ل موسولمانه کان حه ج و عومره نه نجام بدن، نهو ناوچه دیه ی خودا دانیش توانی هه موو شوینیکی (مه ککو ده وهی مه ککه) ی تییدا چون یه ک لی کردوه، بو هه موو کهس وه کوو یه ک وایه مالی هه موو کهسه، نهو موشریکه قورپه ییشیه مله وپانه سته م ده کهن و موسولمانان له دیده نی نهو ماله پیروژه مه نه ده کهن !

﴿وَمَنْ يَرِدْ فِيهِ بِالْخَادِ بَظْلَمٍ نَذَقَهُ مِنْ عَذَابِ الْيَمِّ﴾ هه رکه سیك نیازی وایی لهو ماله پیروژه دا روبکاته جه ورو سته م له خودا یاخی بی و سه ریچی فرمانی خودا بکا نه وه نیعه له توله ی نهو تاوانانه ی دا عه زابی به نیشو نازاری پی ده چیژین و روژی قیامت توپی ده دینه ناو دۆزه خه وه.

بیگومان نه م مه نه جه ی خودا له بهر ی ناوچه ی ئارام و ولاتی ناشتیه وه دایناوه، پیش نهو هه موو هه ول و تی کو شانانه که وتوه: که ناده میزادان داویانه

بۆ دانانى ناوچه يه كى تارامو دووره شهرو دارندراو له چهك، ناوچه يه ك چه كى تيدا فرى درى و دوژمن له گهل دوژمن شهرو نه كا، خوینى تيدا نه رژى.

ئيبنو نهبى حاتم ده فرموى: نه مه تاييه تى ناو حه ره مه: ههركه سيك نيازى شتى خراپ بكا بابه فيعليش نه كا، سزا بدرى.

هه ئيبنو نهبى حاتم له يه علاى كورى ئومه يه وه ريوايهت ده كا ده لى: پيغه مبه ر ﷺ فرمويه تى: ((احتكار الطعام بمكة الحاد)) نه مهش به شيكه له سته مو ئومونه يه كى تاوانه، ئيلحادو سته م هه موو تاوانى كى گه و ره و پچوك ده گرنه وه، چونكه شوينه كه پيرۆزه لای خودا ريزداره، په ره وردگار ته نانه ت هه ره شهى له وانه كرده: كه نيازى خراپه يان هه يه تى يدا با نه نجاميشى نه ده ن. كه سيك نيازى خراپه يه كى كرده نه نجامى نه دا له مه كه كه دا نه بى سزاو عيقابى له سمر نيه.

نایه ته كه نه م دو كمانه ن لى وه ره ده گيوى:

۱- نازادى عيبادهت له حه ره مى مه كى دا بۆ هه موو كه سه: دانىشتوى مه كه بى يان ده ره وهى مه كه بى، نه مهش نه وهى لى وه ره ده گيوى: ههركه سيك بيه تته كو سپ و ته گه ره نه هيلى موسولمانان حه ج بكه ن كا فر ده بى و له پيرى كافران ده ژميردرى.

۲- ههركه سيك له مه كه كه دا تاوانى ك بكا، سه رپيچيه ك نه نجام بدا، يان نيازى تاوان كرده نى بى با وه نجاميشى نه دا رۆژى قيامهت سزای به نيشى ده درى. واته: ناده ميزاد سزای ده درى. له سمر نياز كرده نى تاوان ته گه ره له مه كه كه دا بوو. بابه فيعلى نه شى كا!

ئيمام نه حمده ده فرموى: عه بدوللاى كورى عومهر هاته لای عه بدوللاى كورى زوبه يرو پى فهرموو: ((يا ابن الزبير اياك والاحاد فى حرم الله، فانى سمعت رسول الله ﷺ يقول: انه سيحلد فيه رجل من قريش لو توزن ذنوبه بذنوب الثقيلين لرجحت)).

هه نه فییه کان لهه نایه ته نه وه یان وه رگرتوه: که خانوو باله خانمی مه که نه ده فروشرین نه به کری ده درین. ده لاین: مه به ست به مه سجیدو لهه رام مه که که یه، نه وه فرموده ده که نه پالپشتی رایه که ی خویان: که نیبنو ماجه و طبعه رانی له عهلقه مه ی کوری نه ضله ریوایه تی ده که نه ده لای: پیغه مبهه ۞ له دونیا ده رچوو ههروه ها هه زه ته ته به به کوه عومهر ۞ وه فاتیان کرد خانوو به ره ی مه که به به ده لای داد هه ران ... واته ملکی گشتی بوون، که سیک پیویستی بوایه تییان دا نیشته جی ده بوو، که سیک پیویستی نه بوایه هیتری تییدا نیشته جی ده کرد.

عه بدوللای کوری عومهر به گویره ی نه وه ریوایه ته ی (عبدالرزاق) لی ده گیر پته وه: ده فرموی: (لا یصل بیع دور مکه ولا کرؤها) نه بجا ده فرموی: (من اکل من اجر بیوت مکه شیتا فاما یاکل النار) هه (عبدالرزاق) له نیبنو جوره یه وه ریوایه ده که ده لای: عطا: خانوو به کری دانی ناو مه که که ی یاساغ کرد بوو.

نییامی شافیه ی ده فرموی: خانوو به ره ی مه که ته ملیک ده کری به میرات وه ده گیرین و به کری ده درین، به لگه ش نه وه فرموده یه یه: که نه وسامه ی کوری زهید ۞ ریوایه تی کردوه له صدحیه هین دا چه سپاوه، ده فرموی: وتم: نه ی پیغه مبهه ی خودا! به یانی له مه که ده چیسه ناو خانوه که ی خوت؟ پیغه مبهه ۞ فرموی: ((وهل ترک لنا عقیل من رباع؟)) له لایه کی تره وه نه وه چه سپاوه: که عومهر ی کوری خه تتاب ۞ خانویه کی له مه که له صدقوانی کوری نومه یه کپی بۆ به ندیخانه به چوار هه زار دره هم.

نییام نه حمد رتیبازیکی مام ناوه ندیی گرتوه ده فرموی: خانوو به ره ی مه که ته ملیک ده کری و ده شبنه میراتی، به لام به کری نادرین.

بناغه ی خیلافه که له مه وه هه لساوه: که نایا رزگار کردنی مه که به زور بووه و شاره که بووه ته غه نیمه ت، به لام پیغه مبهه ۞ دابه شی نه کردو دایناوه

عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا
 أَمْرَ الْفَقِيرِ ﴿٢٨﴾ ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا
 نَدْوَهُمْ وَلِيَطَوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

دوای نه‌وی پدرو دگار هه‌لویستی موشریکه‌کانی دهریاره‌ی مهنع کردنی
 که‌عبه له‌خه‌لک رهن کرده‌وه، نه‌جار شوینی مسجیدو له‌هرام دیاری ده‌کاوه
 سه‌ره‌نه‌شتی موشریکه‌کان ده‌کا له‌سه‌ر کرده‌وه ناشرینه‌که‌یان، چونکه باب‌ه
 گه‌وره‌یان: که‌ه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیمه علیه‌السلام نه‌و ماله‌ی بنیات ناوه، به‌فرمانی
 خودا له‌و شوینه‌دا دروستی کرد، فرمانی پی‌کرا: که‌نه‌و ماله پاک بکاته‌وه
 بۆ ته‌وافکه‌ران و نوێژکه‌ران، بانگی خه‌لک بکا بۆ هه‌ج و دیدنه‌ی کردنی نه‌و
 ماله پی‌وژه، بۆ نه‌وه‌ی سوودی دین و دنیایان بۆ ده‌سته‌به‌ر بی.

ده‌فرموی: ﴿وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ﴾ نه‌ی موحه‌مه‌دا! بۆ خه‌لک
 باسی نه‌و بکه: نه‌و کاته‌ی شوینی که‌عبه‌مان بۆ ئیبراهیم دیاری کرد،
 که‌عبه‌مان کرد به‌شوینی نه‌وه‌ی خه‌لک تی‌یدا کۆبه‌نه‌وه بۆ خودا په‌رستی،
 شوینه‌که‌مان بۆ ئیبراهیم علیه‌السلام دیاری کردو ئیزغان دا: که‌که‌عبه دروست بکا.
 مه‌به‌ست به‌باس کردنی نه‌و رووداوه گرنگیه: که‌له‌موێ دا روی داوه، بۆ نه‌وه‌ی
 موشریکه‌کان به‌خۆیان دا به‌چنه‌وه‌و واز له‌هاوه‌ل دانان بۆ خودا بی‌تن، رویکه‌نه
 خودا په‌رستی!

نه‌مه‌ش سه‌ره‌نه‌شت و لۆمه کردنی تی‌دایه بۆ نه‌وانه‌ی بت‌په‌رستی ده‌که‌من
 له‌شوینیک که‌له‌یه‌که‌م رۆژه‌وه بۆ یه‌کتا په‌رستی بنیات نه‌راوه.

نایه‌ته‌که به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه: که‌ه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم علیه‌السلام، یه‌که‌م
 که‌سه بنیاتی که‌عبه‌ی ناوه هه‌لبه‌ته زۆر له‌وه پێش له‌سه‌ر ده‌ستی هه‌زه‌ته‌ی
 ئاده‌م علیه‌السلام که‌عبه دروست کراوه، به‌لام به‌هۆی طوفانی سه‌رده‌می (نوح) وه

ٱللَّهُ شۆینه واری نه مابوو، جا که سهرده می چه زه تى نیراهیم ٱللَّهُ هات
پهروه دگار فرمانی پی کرد به بنیاتنانی که عبمو هاته نهو شۆینهی که تىستا
که عبمی لی دروست کراوه، ویستی شۆینه واره کهی بدۆزیتوه، تىتر خودا
بایه کی نارد شۆینه واره کهی ده رخته وه. له سهر نهو کانگو و بناغه یه ی
چه زه تى ناده م ٱللَّهُ دروستی کرده وه.

له سه حیه بن دا فرمانده که هیه، نه بۆزه ده یگێرتیه وه ده لى: وتم:
نه ی پیغه مبه ری خودا! چ مزگوتیک یه که م جار بنیات نراوه؟ پیغه مبه ر ﷺ
فرموی: ((المسجد الحرام)) ده لى: وتم: پاش نهو؟ فرمانوی: (بیت المقدس)
ده لى: ماوه ی نیوانیان چه نده؟ فرمانوی: چل سال. له شۆینیکی تریش دا
قورشان ده فرمانوی: ﴿ان اول بیت وضع للناس للذى ببكة مبارکاً...﴾
(الایتین من سورة ال عمران/٩٦-٩٧).

شۆینی که عبه مان بۆ نیراهیم ٱللَّهُ دیاری کردو پیمان گوت: ﴿ان
لا تشرك بى شیئاً﴾ به ناوی من که عبه دروست بکهو هیچ کهس له مه خلوقات
نه که یه هاوه لۆ هاوشام، رینگه نه ده ی کهس هاوه لۆ بۆ دابنێ، له عیبادت دا
کهس مه که نه هاوه لۆ. ﴿وطهر بقی للطائفین﴾ نهو ماله ی دروستی ده که ی
مالی منه، بۆ یه که تاپه رستی و خودا په رستی دروست بکه، به پاکی رابگره
له هه مو پیسی یه که، له بته رستی و له وه ی پیسی و پۆخلی نزیک بکه ویتیه وه،
تایبه ته بۆ نه وانه ی خودا په رستی تیدا ده که نو یه که تاپه رستن، به پاک و خاوینی
رابگره بۆ نه وانه ی دلسۆزانو خالیصانه ته وافی ده که نو به ده وری دا
ده سوپینه وه، نهو که سه ی طوافی که عبه ده کا عیباده تیکی تایبه تی نه غام
ده داو له بهر خاتری فرمانی خودا سه م سوپانه وه یه ده کا، طواف ته نها له و
سته خا که دروستو به عیبادت ده ژمی دردی، له هیچ جیگایه کی تر دروست
نیه ﴿والقائمين والركع السجود﴾ هه روا بۆ نه وانه ی به پیوه ده وه ستن بۆ
نوێژو پارانه وه نه وانه ی ده چه روکووع و سوژده له نوێژه کانیان دا.

شایانی ناماژه پیکردنه لیڤه‌دا قورشان طه‌واف و نوڤیڤی خستوونه په‌نا
یه‌که‌وه، چونکه هه‌ردوکیان تاییه‌تن به‌که‌عبه‌وه، طه‌واف له‌ده‌وری که‌عبه‌دا
ده‌کری و له‌نوڤیڤیشدا بۆلای که‌عبه‌ روتیده‌کری.

که‌وابو مه‌به‌ست به ﴿القائمین﴾ لیڤه‌دا نوڤیڤی که‌ره‌کانن، په‌روه‌ردگار
روکنه گرنگه‌کانی نوڤیڤی: که‌راوه‌ستان و روکوع و سوژده‌ بردنه‌ به‌یانی کردوه.
﴿وَإِذْ قَالَ الْحَجُّ لِلنَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَلْعٍ يَمَانٍ﴾ گوت:
ئه‌ی نیبراهیم! بانگی ئاده‌میزاد بکه‌ بۆ حج کردن: بانگیان بکه‌ بۆ
زیاره‌تکردنی ئه‌و خانوه‌ی فهرمانی پی کردی بنیاتی بنی ی. دین به‌پیاده‌یی
به‌سواری و شتری کزو له‌پ، ئاده‌میزادان له‌ریڤی گای دووره‌و خۆی بۆ ده‌گوشن و
ده‌کشین، پۆل پۆل و کۆمه‌ل کۆمه‌ل سالانه‌ دین بۆ ته‌نجامدانی شاعانیرو
مه‌ناسیکی حج، به‌کورتی بانگ راهیله‌ بلی: خه‌لکینه! خودا حجی ئه‌م
ماله‌ پیروژه‌ی له‌سه‌ر پیویست کردون و وهرن ته‌نجامی بده‌ن.

ریوایدت کراوه: که‌په‌روه‌ردگار فهرمانی به‌نیبراهیم ﷺ کرد به‌بانگ
راهیشتنو هاتن بۆ حج، عمرزی باره‌گای یه‌زدانی کرد: وتی: خودایه! چی
ده‌نگی من ده‌گه‌یه‌نیته‌ ئه‌و هه‌موو ئاده‌میزادانه‌؟ په‌روه‌ردگار پیی فهرموو:
ئه‌تۆ بانگ راهیله‌و گه‌یاندنی له‌سه‌ر من، ئیتر هه‌زه‌رتی نیبراهیم ﷺ چووه
سه‌ر کینوی نه‌قوبه‌یس و بانگی راهیشت و فهرمووی: ئه‌ی ئاده‌میزادی ینه،
بیگومان خودا فهرمانی پی کردون به‌دیدنه‌ی کردنی ئه‌م خانوه‌ پیروژه‌، وهرن
حجی ئه‌م ماله‌ بکه‌ن، بۆ ئه‌وه‌ی خودا له‌پاداشیدا به‌هه‌شتان پیی ببه‌خشی و
له‌سزای دۆزه‌خ بتان پارێزی، ده‌ی وهرن حجی مالی خودا بکه‌ن! ئیتر ذپویتی
ئاده‌میزاد: ئه‌وه‌ی له‌پشتی پی‌اوان دا بوون و ئه‌وه‌ی له‌په‌رجه‌ی ئافره‌تان دا بوون
وه‌لامی بانگه‌کیان دایه‌وه‌ وتیان: ﴿لِيَكُ اللَّهُ لِيَكُ﴾ (۱۰) نه‌مه‌

موعجیزه یه کی فره مهزن بوو بۆ حه زه تی ئیبراهیم علیه السلام. بئگومان
پهروهردگار توانای تهوهی هه یه وهه بوه: که دهنگی بانگی حه زه تی ئیبراهیم
علیه السلام بگه یه نیته هه موو کون و قوربنیکی زهوی و ئاسمانه کان!

له ورژه وه به بهرده وامی واده ی پهروهردگار دیته جی و سالانه کۆمه لئکی
زۆر له موسولمانان وه لامی نهو بانگهوازی یه ده ده نه وه، بهرده وام دلی
کۆمه لئکی زۆر له موسولمانان شهوق و خوشهویستی نهو شوینه پیروژه رایان
ده کیشی و دلیان بۆ بینین و دیدنه ی کردنی که عبه لی ده داو ده کوئی! خه لکی
به توانا و خاوهن ده سه لات نهوانه یی دارای دابین کردنی نامیزی سوارییان هه یه
به هه موو جۆره کانیه وه، ههروه ها نهوانه ی جگه له دوو قاچی خۆیان هیچی
تریان ده ست ناکه وی ناگری عیشق و سۆزی نهو بسته خاکه هه لیان ده نی بۆ
تهوهی روبکه نه نهو ولاتهو زیاره تی مائی خودا نه غجام بدهن، له هه موو کون و
قوربنیکی زهوی یه وه له شوینی دوورو نزیکه وه، به پیر بانگهوازیه که ی
حه زه تی ئیبراهیم وه ده چن، پارانه وه که ی حه زه تی ئیبراهیم علیه السلام تییان دا
به رجه سه بووه. که پارایه وه فه رموی: ﴿فاجعل افئدة من الناس تهوى
إليهم﴾ (ئیبراهیم/ ۳۷) هیچ موسولمانیک نه شهوقی بینین و زیاره تی
که عبه ی له دل دا نه بی. ﴿يأتين من كل فج عميق﴾ له هه موو لایه که وه
له دوورو نزیکه وه خودا په رستان به رهو نهو شوینه ده کشین و دین بۆ زیاره تی!
﴿ليشهدوا منافع لهم﴾ بانگیان بکه بۆ تهوهی ئاماده ی ده سه ته بهر بوونی
که لی سوود و قازانجی دونیایی بین بۆ خۆیان، سوودی ئابین وه کوو نه غجامدانی
شه عانیرو مه ناسیکی هه ج وه کوو به ستنی ئیحمرا و راهه ستان له ناخی عه ره فهو
هه لپژانه خوار بۆ موزده لیه وه سه رتاشین و سووپانه وه به ده وری که عبه داو هاتوو
چۆی نێوان سه فار مهروه بهو جۆره ی که له کتیبه شه رعیه کاندایان رۆن کراوه ته وه
— قازانجی دونیاییش وه کوو بازرگانی کردن و ناسینی خه لکی ولاتان.... هتد.

﴿وَلْيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ﴾
 بۆ ئەوێ ناوی خواد بیهنو شوکروسو پاسی پەرودگار بکهن لهچهند رۆژیکێ
 دیاری کراودا، وه کوو رۆژی جهژنی قوریان و سێ رۆژی دواي جهژن. که لهو
 رۆژانه دا قوریانی سهرپرین و سوپاسی خودا بکهن له سهر نهوێ دهسه لاتی
 سهرپرینی گیانه بهری چوار پی؛ له بز و مهر و پشه و لاخ و خوشتری پی داو،
 جاکاتی نهو ناژه لانه تان سهر برین به شیوهی قوریانی یان به شیوهی (هدی) و
 دیاری ﴿فَكُلُوا مِنْهَا﴾ بۆ خۆتان لیان بخۆن ﴿وَاطْعَمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ﴾ ههروا
 ده خواردی نهوانه شی بدهن: که گیرۆدهی تهنگ و چهله مهی برستی و ههزاری
 بوون، شایانی باسه قوریانی واجب وه کوو (فیدی) نابێ خاوه نه که ی لی بخوا.
 به لای مالیک و هاوه لانی نهو هه نهیفه؛ (حمد نهو یوسف) وه (ایام
 معلومات) بریتییه له سێ رۆژه یان چوار رۆژی جهژنی قوریان.

نهو هه نهیفه و شایعی پێیان وایه ده رۆژی مانگی ذیلحجه یه.

جانه گهر مه بهست به ﴿يَذْكُرُ اسْمَ اللَّهِ﴾ هه ملو سوپاس بی، وشه ی
 ﴿عَلَىٰ﴾ له ﴿عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ﴾ دا بۆ تهعلیل و بایسه. زومه خشهری
 ده فهرموی: مه بهست به ﴿يَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ﴾ قوریانی سهرپرینه، چونکه
 موسولمانان هه میسه ذیکری خودایان له سهر زویانهو ذیکر کردنه که یان
 تایبته نیه بهم رۆژه وه. کهوایی وشه ی (علی) بۆ مانای (استعلاء) به کار
 هینراوه. ته مهش ناماژه ی نهوێ تێدایه: که مه بهستی سهره کی و ته صلی
 به قوریانی و سهر برین نهو یه: ناوی خودا بهرێ و ناوی خودایان له سهر
 بهیندری، ناماژه یه بۆ نهو که ناو هینانی خودا بهرێ نهو ی هاوه لای بۆ
 دابهری و بهیه کناسینی مه بهستی سهره کییه، باسکردنی رزق و رۆژی له ته کیا
 بۆ هه لانی موسولمانانه بۆ سوپاسگوزاری و خۆ نزیك کردنه وه له خودا.

بۆیه‌ش فەرمانی کرد به لی‌خواردن له‌قوربانی و کوشتیه‌کان، چونکه له‌سهرده‌می نه‌فامی دا عه‌ره‌به‌کان: که‌حه‌جیان ده‌کردو قوربانیان سهرده‌بری، له‌کوشتی یه‌کانیان نه‌ده‌خوارد!

زومه‌خسه‌ری ده‌فهرمو: ده‌توانین بلی‌ین لی‌ خوداردنه‌که‌یان سو‌ننه‌ت بی، له‌م روه‌وه که‌هاوکاری هه‌ژارانی تیدایه‌و دلدانه‌وه‌ی نه‌وانی لی‌ وهرده‌گیری و نیشانه‌ی ته‌واضوع و خۆیه‌که‌م زانینی ده‌وله‌مه‌نده‌کانه! بۆیه‌ شرع زانان به‌شیان داناوه: که‌خواهن قوربانی سی‌ یه‌کی گوشتی قوربانی یه‌که‌ی بخوا.

نه‌وه‌ش چه‌سپاوه: که‌پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ که‌ (ه‌دی) کوشتیه‌که‌ی خۆی سهرپری، فەرمانی کرد له‌هه‌موو حوش‌ت‌ره‌ سهرپراوه‌کان پارچه‌ گوشتی‌کی بۆ بکو‌لێ‌نن لی‌ی خوداردو شو‌رباوه‌که‌ی خواردوه‌وه.

له‌مه‌ذه‌بی شافعی دا لی‌خواردن له‌قوربانی سو‌ننه‌ت‌وه‌ ده‌رخواردانی هه‌ژان واجبه. نه‌گه‌ر هه‌م‌ویشی ده‌ر خواردی هه‌ژاران داو بۆ‌خۆی لی‌ی نه‌خوارد دروسته!

نه‌ج‌ار فەرمان ده‌کا به‌پاک و خا‌وێ‌نی و نه‌نج‌امدانی نه‌و نه‌زرو نه‌رکانه‌ی له‌سهریانن ده‌فهرمو: ﴿ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ، وَلِيُوفُوا نَذْرَهُمْ وَلِيُطُوفُوا بِبَلَدِ الْعَتِيقِ﴾ پاشان چ‌ل‌ک و پۆ‌خ‌لی سهر جه‌سته‌یان لابه‌رن، نینوکی ده‌ست و قا‌چ‌یان بکه‌ن، مووی خۆیان بتاشن و کورتیان بکه‌نه‌وه، نه‌و نه‌ذرانه‌ی شهر شانیان جی‌ به‌جی‌ بکه‌ن، به‌م کارو کرده‌وانه‌یان خۆیان له‌خودا نزیک بکه‌نه‌وه، (طواف الرکن) یان (طواف الأفا‌صه) یان (طواف الوداع) ط‌و‌اف‌ی خودا حافی‌زی نه‌نج‌ام بده‌ن.

تییینی:

نایه‌ته‌کان نه‌م هو‌که‌مه‌یان لی‌ وهرده‌گیرین:

۱- بنیات‌نانی که‌عبه‌ له‌سهر ده‌ستی جه‌زره‌تی تی‌براهیم ﷺ: دوو مه‌به‌ستی سهره‌کی تیدان:

یه‌که‌م: راگه‌یاندننی تاكو و تنه‌هایی خوداو به‌دوور گرتنی له‌هه‌موو عه‌یب و نه‌نگیه‌ك.

دووه‌م: پا‌ك‌ك‌ردنه‌وی كه‌عبه له‌هه‌موو بت و صه‌نه‌مێك و هه‌روه‌ها له پیسی و پۆخلی و بیدعت و ناشیرینی یه‌ك.

هه‌لبه‌ته نهم خیطابه بۆ ئیبراهیمو ئاراسته‌ی نه‌و كراوه.

۲- كه‌ده‌فهرموی: ﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ﴾ راگه‌یاندننی فهرزبوونی حه‌جه. نه‌مه‌ش نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی: كه‌حج له‌زه‌مانی ئیبراهیم دا واجب بووه. جانه‌گه‌ر واجب بوونی له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌رانی دوا‌یی دا نه‌سخ نه‌كرا‌یتته‌وه، نه‌وه واجب بوونی حه‌ج له‌سه‌ر توممه‌تی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د ﷺ به‌نایه‌تی ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ سَبِيلًا﴾ (ال عمران/ ۹۷) ه كه‌له‌سالی نۆیه‌می كۆچی دا نازل‌بووه.

نایه‌تی ﴿وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾ كه‌سالی شه‌شهم نازل‌بووه. ناییتته به‌لگه‌ی واجب بوونی عومره، ده‌ق نیه له واجب بوون دا چونكه وێ ده‌چی مه‌به‌ست به‌واجب بوونی ته‌واو كرده‌كه‌یان بێ دوا‌ی چوونه ناو نه‌عماله‌كانیان، ده‌ست پێ كردن‌یان واجب نه‌بێ.

پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیش كۆچ كردنی دووجار حه‌جی سوننه‌تی نه‌نجام داوه له‌سه‌ر نایینی ئیبراهیم. پاش كۆچ كردن سالی ده‌یه‌می كۆچی حه‌جی خودا‌حافیزی نه‌نجام دا. نه‌مه‌یان حه‌جی فهرز بوو.

ده‌ی بۆچی پیغه‌مبه‌ر ﷺ سالی نۆیه‌می كۆچی هه‌ولێ نه‌دا حه‌ج بكا؟ هۆیه‌كه‌ی ده‌گه‌ریتته‌وه بۆ نه‌وه: كه‌نه‌و سا‌له كاتی حه‌ج كه‌وته كاتی (النسيء) دوا‌خستنی كاتی مانگه‌كانی حه‌ج بوو، كاتی حه‌قیقی حه‌ج هیشتا جیگه‌ر نه‌بوو‌بوو. رۆژی ده‌یه‌می ذیلحجة نه‌هات‌بوو شوینی خۆی.

پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌یزانی: كه‌سالی دا‌هاتوو، واته: سالی ده‌یه‌می كۆچی رۆژی ده‌یه‌می ذیلحجة دیتته‌وه چه‌قی حه‌قیقی خۆی. بۆیه نه‌نجامدانی حه‌جی

خۆی دواخست تاله سالتی دهیهم داو له کاتی خۆی داو لهو کاته دا: که حه ج له سهر موسولمانان فهرضه نه نجامی بدا.

حه زه تهی نه بویه کر^۱ نهواندی له گه لێ دا سالتی نۆیهم هه جیان نه نجام دا چ خراپیه کیان له سهر نیه چونکه ماوه که تیکه ل و پیکه ل بوو.

۳- بانگ راهیشتنی هه زه تهی نیهراهم عليه السلام به حه ج له سهر کیوی نه بوقوبه یس و گه یشتنی دهنگه که ی بۆ هه موو شویتیک موعجیزه بووه. بیهگومان خودا ده توانی دهنگی نیهراهم عليه السلام بگه یه نیتته هه موو شویتیک!

نیبنوته بی شه ییه و نیبنوجه ریه و نیبنولموندیه و حاکیم ته صحیحی کردوه هه روا (به یه قی) یس له سوننه کهیدا له نیبنوعه بیاسه وه ریه یه ت ده کا: ده لێ: که حه زه تهی نیهراهم عليه السلام له بنیاتنانی که عبه بووه وه، فهرموی: خودایه! وامن له بنیاتنانی که عبه بوومه وه، پهروه رگه ر فرهمانی پی کرد بانگ راهیله بۆ حه ج کردن. وتی: خودایه! چی دهنگی من ده گه یه نیتته نه هه موو هه شاماته؟ پهروه رگه ر فرهموی: نه تۆ بانگ راهیله و گه یاندنی له سهر من، وتی: خودایه چۆن بانگ راهیلم و بلیم چی؟ پهروه رگه ر فرهموی: بلی: نهی خه لکینه! حه جی مالتی خوداتان له سهر نووسراوه، وهرن دیدهنی مالتی خودا بکهن، نیت هه موو نه هلی ناسمانه کان و زهوی گوئیان لێ بوو! نهی نه وه نیه هه موو سالتی له هه موو لایه که وه تاده میزادان و لامی ته م بانگه وازییهی نیهراهم عليه السلام ده ده نه وه و دینه زیاره تی مالتی خودا.

۴- که ده فرهموی: ﴿يَا تَوَكُّرْجَالاً وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ﴾ زانایان نه وه یان لێ وه رگرتوه: که دروسته به پیاده یی و به سواری خه لک حه ج بکا، ته مه هیه راجیایی یه کی تیدا نیه، به لام ناخۆ حه ج کردن به پیاده یی خیرتره یان به سواری؟!

مالیکیه کان ده لێن: به پیاده یی بچی بۆ حه ج باشتره چونکه ناره حه تی زۆرتره، ههروه ها فرهموده یه کیش هیه نیبنوماجه له نه بو سه عیدی

خودریسه وه ریوایه نئی کردوه ده ئی: پیغه ممبر ﷺ و هاوه لانی ﷻ به پیاده بی له مه دینه وه چون بۆ مه ککه!!

ئیب نوعه بیاسیش ده فمر موی: خه فه نئی هیچ شتیک ناخۆم له کیسم چووبی، جگه له وهی: که چه زم ده کرد به پیاده بی چه ج بکه م و بۆم نه کرا، چونکه خودا ده فمر موی: ﴿يَا تُوكُ رَجَالًا﴾. (۱۱)

جه ماوه ری زانایان به تیمام مالی کیشه وه ده فمر موی: چه ج کردن به سواری خیرتره، چونکه پیغه ممبر ﷺ به سواری چه جی کرد، ههروه ها چونکه نه نجامدانی شه عائی ری چه ج به ده سته بهر کردنی پیداوستی به کانی شکۆمه ندیه که به چه ج کردنه که ده به خشی!

باوا گومان نه بری: که پیش خستنی وشه ی (رجالا) به لگه به له سه ر نه وه که چه ج کردن به پیاده بی خیرتره، چونکه عه طف به (واو) ته رتیب ناگه یه نئی و بۆ کۆکردنه وه یه وه س! ده گوئجی پیش خستنی (پیاده) له سه ر (سوار) نامازه بی بۆ نه وه: که خه لکی خیرا به پیر بانگه وازی به که وه دین، ته نانه ت له وانیه به (پیاده) پیش سوار بکه موی.

۵- که ده فمر موی: ﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ هَم﴾ به لگه به له سه ر نه وه: که بازرگانی کردن له چه ج دا دروسته.

موجاهید ده فمر موی (منافع) واته: بازرگانی و هه ر شتیک تر له کاروباری دین و دنیا که ره زامه ندی خودای تیدا بی، فوچه های ئیسلام پێیان وایه: که بازرگانی کردنی حاجیه کان دروسته وه هیچ خراییه کی تیدا نیسه به مه رجی مه به سستی سه ره کی سه فره که نه بی!.

چونکه خودا ده فمر موی: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رِبْكَ﴾ (البقره/۱۹۸) تاشکرا شه وشه ی (فضل) لیره دا به مانا بازرگانی به.

۶- که ده فدرموی: ﴿منافع﴾ به شیوهی نه کیره ئاماژه به بۆنه وه: که له حج دا زۆر قازانجی گهروهو به نرخى دینی و دنیایی هه، به جیهیتانی کارو شه عاثیره کانی حج گهروهترین دیاردهی ترسان له خوداو ئیخلاص بۆ خودای تێدایه، به ذیکرو پارانه وه عیباده ته وه.

حه جکردن نیشانهی خۆ دوورخستنه وه به له هه موو جوانی و کالایه کی دنیایی! نیشانهی دا پرانه له زه رق و به ره قی ژیا نی جیهان و خۆ په یه وه ست کردنه به ژیا نی قیامه ته وه، له هه مان کات دا ئاده میزاده کان هه لده نی بۆ به ره حم و به زه بی و چاکه کاری و عه داله تکاری، به کسان و هاو کاری نیوان خۆیان. کۆبوونه وه به کی گهروهو به رفراوانی موسو لمانانه، جوان و ناشیرین و سپی و ره ش، ده وه مه ندو هه ژارو مسکین و ناغا و فه رمان په وا له کاتی دیاریکرا ودا له یه ک جۆره پۆشاک دا هاوار ده که نه باره گای خودای پهروه ردگارو نیشانهی به کیه تی موسو لمانانه و دیارده به کی ده شتی مه حشه ره!

۷- مالیکییه کان پێیان وایه سه ربڕینی کوشتی (قوربانی) نابێ به شه و بی، چونکه ئایه ته که ده فدرموی: ﴿و یذکر اسم الله فی ایام معلومات﴾ کاتی سه ربڕینه که ی به رۆژ ده ست نیشان کردوه نه ک شه و.

وه لی قسه ی حه ق و راست نه وه به: (یوم) جاری وایش هه به بۆ تیکرایی شه و و رۆژ به کار ده هیندری.

جگه له مالیکییه کان به لایانه وه مه کروه به شه و کوشتی سه ربڕی.

چونکه وێده چی له بهر تاریکی هه له له سه ربڕینه که دا بکری.

۸- ﴿ایام معلومات﴾ به لای تیمام مالیک و ئه بویوسف و موحه مده، رۆژانی کوشتی سه ربڕینه که: رۆژی جه ژن و دوو رۆژی دوا ی جه ژن.

به لای ئه بو حنیفه و شافعی یه وه (ده) رۆژی به که می مانگی ذیلحه جن.

رۆژانی کوشتی سه ربڕین به لای حه نه فییه کان و مالیکییه کانه وه سی رۆژن:

رۆژی ده به م و یانزه و دوانزه ی ذیلحه جن. ئه م رایه له کۆمه لێکی زۆری

هاوه لانی پیغه مبهروه ریوایه ت کراوه به لای شافیعی یهوه چوار رۆژن: رۆژی دهیم و سێ رۆژی دوایین، به لگهی شافیعی نهو فرمو: هیه: که به یهه قی له جوبهیری کوری موطعیمهوه ریوایه تی کردوه دهلی: پیغه مبهر ﷺ فرمویه تی: ((وکل ایام التشریق ذبح)) ناشکراشه (ایام التشریق) سێ رۆژی دواي جهژنی قوریانن، وهلی تیمام نهحمه نهه هه دیشی بهزه عیف داناوه.

کاتی سهبرپین به لای تیمام مالیکهوه دواي نوێژ کردن و قوریانی سهبرپینی تیمامه، به لای نهبوچه نیفهوه دواي تهواو بوونی نوێژی جهژنه نهه دواي قوریانی کردنی تیمام.

به لای شافیعی یهوه دواي هاتنی کاتی نوێژی جهژن و خوتبه کانیه تی. تیبنو عهبدولبهر دهفرموی: زانایانی نیسلام کۆپایان هیه: که سیک پیش نوێژی جهژن حهیان سهبرپێ و دانیشتهوی شاری حهیان سهبرپینه که ی قوریانی نهه، چونکه فرمووده یهه هیه بوخاری و موسلیم له (البراء) ی کوری عازیبهوه ریوایه تیان کردوه: که پیغه مبهر ﷺ فرمویه تی: ((من ذبح قبل الصلاة فتلک شاة لحم)).

به لام دانیشتهوانی لادی و شار نشینه کان و نهوانی پیشهوانان له ناودا نهه، قسهی مهشهوری مهذهبی تیمامی مالیک نهویه: که ههول بدا بزانی: که ی تیمامی موسولمانان، یان تیمامی نزیکترین ولات له ناوچه کیانهوه قوریانی سهبر دهبرێ تهجار نهوان قوریانی سهبرپین!

۹- سوننه ته موسولمان له دیاری و قوریانی خۆی بخوا، زۆریه ی زوریشی بکا به خێرو سهدهقه. دهشتوانی هه مووی بیه خشی، یان هه مووی دهرخواردی خۆی مال و مندالتی بدا به لای مالیکییه کانهوه، نه مهش به پیچهوانه ی دابونه ریتی سهردهمی نه قامی: که له قوریانی و کوشتی خۆیان نه ده خوارد.

به لّام پیتویسته ناماژه به وه بکهین: کهله ههموو قوربانیه که ناخوری، چونکه به کۆرای زانایان خوینی فیدیو جهزا نابیّ خاوهن کوشتیه که لیّ بخوا، کوشتی ته طمّوع لیّ خواردنی دروسته.

حدیوان سهرپرین بۆ حه جێک که به شیوهی (تمتع) یان (قران) نه نجام بدریّ شافیعی به کان ده لّین: نهو خوینه فیدیو پرکردنه وهی نه قصه نابیّ خاوهن کوشتی به که لیّ بخوا.

حده فیه کان ده لّین: نهو خوینی شوکرو سوپاسه خاوهنه که ی ده توانیّ لیّ بخوا، نه مهش په پیرهوی کردنی ظاهیری نایه ته که یه، چونکه قورشان دوی حدیوان سهرپرین و ته واف، لابردنی چلک و پیسی و ته پ و تۆزی دهست نیشان کردوه، دهی نهو کوشتیهی نه م کارانهی به دوا دا دیّ خوینی ته مه توع و قیرانه. چونکه باقی خوینه کانی تر پیش نه م کارانهو دوی کاره کانش دروسته نه نجام بدرین.

نه وهش چه سپاوه: که پیغه مبه ر ﷺ له گوشتی نهو وشتره ی خوارد کهله حه جی مالّ ناوایی دا سهری بری، قسه ی راستیش نهو یه: که پیغه مبه ر ﷺ حه جی به شیوهی قیران کردوه!

۱۰- دروست نیه له قوربانی و کوشتی دیاری بفروشری، چونکه نایه ته که به نهص (اکل) و (طعام) ی دهست نیشان کردوه.

ههروه ها نهو فهرموده یه ی بوخاری و موسلیم له عه لی کوپی نه بو طالیه یان ریوایهت کردوه ده فهرموی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمانی پیّ کردم که سه روکاری حوشتره قوربانیه که ی بکه م، فهرمووی: پیست و گۆپانه که شی دابهش بکهو هیچی لیّ مه ده به قه صابه که: دهی که وایی لیّ فروشتنی دروست نیه !!

به گه وره دانان و ریژگرتن له پیاوانه کانی خوداو شه عاگیره کانی

ذَٰلِكَ وَمَنْ

يُعْظِمَ حُرْمَتَ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأَجَلْتَ
لَكُمْ الْأَنْعَمُ إِلَّا مَا يَنْتَلِي عَلَيْكُمْ فَأَجْتَنِبُوا

الرَّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣٠﴾
خُفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنْ

السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعْظِمَ شَعْبِيرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣١﴾

لَكُمْ فِيهَا مَنْفَعٌ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحْلُهَا إِلَى الْبَيْتِ

الْعَتِيقِ ﴿٣٢﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ

اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةٍ الْأَنْعَمِ فَالْيَهُمْ إِلَهٌُ وَاحِدٌ

فَلَهُمْ أَسْلَمُوا وَيَشِرُّ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٣﴾ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَتْ

قُلُوبُهُمْ وَالصَّادِقِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمُ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا

رَزَقَهُمْ يَنْفِقُونَ ﴿٣٤﴾

دوای نهوهی پهروهردگار فەرمانی به ئیبراهیم علیه السلام کرد: که بانگ راهیلتی
 بۆ هه ج، پاداشی ریتزگرانی نه حکامی خداو شه ریعتهی خدا دیاری ده کا:
 که مه ناسیکی هه ج و هه لاکردنی سه رپرینی کوشتی و لیخواردنیه تهی جگه
 له هه ندی حالات که چهرت کراون، نه جار به شوین نه وه دا جله وگیری
 له به تپه رستی و ریتزگرتنی بت و سه نه م ده کا، سه رزه نشتی نه وانه ده کا: که به ده م
 خوداو هه شت هه لده به ستن، له شایه تهی داندای درۆ ده کهن، نه جار نه وه رون
 ده کاته وه، که ریتزگرتن له شاعانیی خودا نیشانهی ته قواو خودا په رستی یه،
 ریتزگرتن له شه عانیی خودا نه وه یه که عبه بنیات بنی و له بت و به تپه رستی
 پاکی بکاته وه. ((ذلک)): فەرمانی ئیمه، نه وه بوو که پیتان راگه یه ندرا بیستان
 ﴿وَمَنْ يَعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾ که سیك ریتز له حوکم و
 برپاره کانی خودا بگری، زانیاری هه بی به واجبی و پتیست بوونیان و کاریان پی
 بکاو په پیره وییان بکا، خۆ له تاوان و سه تمکاری پیاریژی، پابه ندی فەرمانی
 خودا بی، نه وه بۆی باشمو پاداشی باشی له سه ر ده ست ده که وهی، هه رکه سی
 ریتز له فەرمانه کانی خودا بگری و ده ستریتی نه کاته سه ر گیاندارو به ته ده به وه
 له ناخی هه ره م دا مینیتته وه، ده ست دریتی نه کاته سه ر گیاندارو گیاو دره خت،
 نه وه بۆ شه و ژۆر به سووده و ده بیتته مایه ی پایه بلندی و سه رفرازیی له لای
 خودا.

جاوامه زانن: هه موو شتیک و هه موو گیانله به ری له سه ر ئیوه هه رام و
 یاساغه، به لکوو ﴿وَأَحَلَّتْ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا يَتْلَىٰ عَلَيْكُمْ﴾ هه لال کراوه بۆ
 ئیوه نهی ئاده میزادینه! سه رپرینی ئازه له کان و خوداردنی گوشته که یان و سوود
 بینین له پیست و کولک و خوری و موو سه ره زو به رگنیان، جگه له منداره وه بوو
 خوینی ره وان و گوشتی به رازو هه ر کوشتی ۱ خواردنیک: که ناوی غهیری خودای
 له سه ر هیترا بی. بزائن نه وهی عه ره به کان له سه ر ده می نه فامیدا له سه ر خۆیان
 هه رام کردبوو، هه رام نیه و بۆتان هه لاله، نه وان به بی به لگه و ده لیل نه و چوار

جۆره حوشره یان له سهر خۆیان حهرام کردبوو: که پێیان ده گوترا: ((به حیره، ساتیبه، وصیله، حام)).

نه مجار به سۆنگهی هه لالکردنی نهو چوار جۆره نازه لانهوه که حوشترو وره شه و لاخ و مهرو بزنی، فهرمان ده کا که ناده مهزاد لهو بئانه دوور بکه و نهوه: که به دهستی خۆیان ده یان تاشن و رێکیان ده خه و ده یان په رستی و کوشتی و قوربانیان بۆ سهر ده برن، به هیوای نهوه که له خودایان نزیک بکه نهوه، ده فهرموی: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ﴾ خۆتان بپارێزن له پیسی و قیزه و نیک که به ته کانتان، خۆتان له و کاره ناشرینه دوور بخه نهوه، توخن بته پرستی مه که و چونکه بته پرستی و هاوهل بۆ خودا بپارێزان سهر دهستی هه موو تاوانیکه و هه رگیز خودا لهو کاره خۆش نابێ، ماتول ریزگرتن له پاوان و شه عاتیره کانی خودا قازانج و سوودی ئیوهی تێدا یه و ره زامه ندیی خودای پی دهسته بهر ده بی، ده ئیتر واز له بته پرستی بێن و ریزیان لی مه گرن و کوشتی و قوربانیان بۆ سهر مه برن!

﴿وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ هه ره ها خۆتان له درۆ شایه تی درۆ بپارێزن، شتی که حق نه بی مه یلین: ﴿حَنْفَاءَ لِلَّهِ﴾ له به ر خاتری خودا له هه موو رییازی که لابدهن جگه له رییازی خودا په سندن، ته نها رێگای خودا بگرنه بهرو بهس ﴿غیر مشرکین به﴾ هاوهل بۆ خودا دامه نین، کهس مه کهن به هاوشانی!

به کورتی نهو فهرمانانه ی ئاراسته تان کران پێیان هه پابه ند بن و سه پرێچییان مه کهن، به دلسۆزی و لێپراوانه وه خودا په رستی بکهن، واز له هه موو ناین و رییازی که به تال بێنن. هاوهل بۆ خودا دامه نین و خۆتان له قسه ی درۆ شایه تی درۆ بپارێزن.

نایه ته که درۆ بوختانی خستۆته ریزی هاوهل دانان بۆ خودا و به تاوانیکه زۆر گه ره ی داناهه.

نیمام نه حمه ده له فاتیکه (الاسدی) یهوه ریوایه ده کا ده فهرموئ: پیغه مبه ﷺ نویژی به یانی کردو که لی بووه وه هه ستایه سه ری و فهرموئ: ﴿عدلت شهادة الزور الا شرک بالله عزوجل﴾ شایه تیدانی به درۆ هاوه لدانان بۆ خودا هاوته رازون و به ته ندازه ی یه کتر تاوانن. پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه ..

نه بچار پهروه دگار نمونه یه کی تیدا چون و به فتاره چوونی موشریکه کان و دوور که وتنه وه یان له ریبازی هیدایه ده خاتمه پو، ده فهرموئ: ﴿ومن یشک بالله فکأنما خر من السماء فتخطفه الطیر﴾ که سیک هاوه ل بۆ خودا دابنی و به ندایه تی بۆ غه یری خودا بکا، نه وه به ته واوه تی خه ساره ته ند بووه، به فتاره چووه، نه و کابرایه له هاوه ل دانان و په رستش کردنی بۆ غه یری خودا ده شو به یته که سیک که له به رزایی ناسمانه وه بکه ویتته خواری و بالنده گوشت خۆره کان خیرا په لاماری بدهن و نه هیلن بکه ویتته سه ر زهوی پارچه پارچه ی بکهن و هه ره له حمه وادا پچه پچه ی بکهن! هه ره کوتیکه به دندوکی بالنده یه که و بی!

﴿او قوی به الريح في مكان سحيق﴾ یان نه و که سه ده شو به یته که سیک ره شه باو زریان راپه ینتی و بیخاته شیو دۆل و شاخ و داخیکه ی و که رزگار بوونی نه بی و بکه ویتته ناو شیوی قول و درکه شاخی شنه پر شنه پرو تر سناکه وه.

ته شیهه که به قوه ته و لیکچوانه که نمونه یه کی راستگۆ یانه ی حاله و ناوینده کی بالانه مایه، چونکه نه و که سه ی هاوه ل بۆ خودا به ره و ده زانی و به رپاری نه وه ده دا، له تاسۆ بیروباوه ری به خته وه تاسیژه وه ده که ویتته خواری بۆ ناو چاللی له ناو چون و تیدا چوون، بنه ما چه سپاو نایینه که ی له کیس ده چی و هه واه هه وه س و بیروباوه ری پروپوچ به ملای به ولای دا ده دهن و وه کوو قانگه لاشک ره شه با ده یه ینتی و ده ییا.

مه بهستی لهم دوو لیكچواندنه ته مثیلیانه ناشیرینکردنی حال و وه زعی
شیرك و قیز لیكردنه وه یه تی!

نه بخار پهروه ردگار هۆکاری پیزگرتن له شهعائیری خودا روون ده کاته وه
ده فهرموی: ﴿ذٰلِكَ وَمِنْ عَظَمِ شَعَائِرِ اللّٰهِ فَاَنفَا مِنْ تَقْوٰی الْقُلُوبِ﴾ کار
نه وه یه: کوگوتراو به بیان کرا، همرکه سی پیز له شهعائیری خودا بگری و
گرنگیان پی بدا، ناژه لی ساغی قه له وی به نرخ هه لێ پیز و بۆ که عبه و دیاری
بکا، یان که سیک فهرمانی خودا و مه ناسیکی حه ج به گه وه پیزدار بزانی:
که به شیک له و مه ناسیک و شهعائیرانه دیاری و قوریانی مالی خودایه نه وه
بینگومان ریز لیگرتن و گرنگی پیدانه که یان به شیک له کار و کرد وه ی له خودا
ترسان، نیشانه ی ته قوای دل و دهروونه کانیانه.

ریوایه ت کراوه: پیغه مبه ر ﴿سَدَّ وَشَتْرٰی﴾ کرده قوریانی، وشتریکیان
له ناودا بوو هی نه بو جهل بو بوو. ئالفیه کی زپری به لوتیه وه بوو!
نیام نه جه دو نه بو و داود له عه بئوللای کوری عومهیره وه ریوایه ت ده که ن
ده فهرموی: نیامی عومه ر ﴿وَشَتْرٰی﴾ ره سنی کرده دیاری، سیصه د
دیناریان دا بو یه نه یفرۆشت، هاته لای پیغه مبه ر ﴿وَتٰی﴾ نه ی پیغه مبه ر ﴿وَتٰی﴾
خودا! من وشتریکی ره ستم کرده به دیاری سیصه د دیناریان داومی بیفرۆشم!
نایا ده بی بیده م به سیصه د دینار و وشتریکی گه وه تری پی بکرم؟ پیغه مبه ر ﴿وَتٰی﴾
فهرموی: نه خهیر! نه و سه ر بیره. ^(۱۲) نیبو عومه ریش وشتری گه وه ی ده کرده
دیاری و جلی به نرخ له پشستی ده کرد و سه ری ده بری و گوشت و پیست و
جله که شی ده به خشیه وه.

﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعٌ﴾ بۆ ئیوه هیه له و حیوانه ی ده یکنه دیاری چه ند
سوود و قازانجیک؛ ده توانن سوود له شیرو کولک و موو مه ره زو خوریه که ی

وه رېگرن، كه لكی لی وه رېگرن بۆ سواری وه لگرتنی كالا كاتنان، تانه و كاته ی
كاتی سه رېرینی دئ و سه ری ده برن و گوشته كه ی ده به شنه وه لی قی ده خۆن،
سوار بوون و بارلی بار كردنی دروسته، تهنانه ت دوا ی نه وه یش كه ناوی دیاری
لی ده نری و ده ست نیشان ده كری، چونكه له سه حیجی بوخاری و موسلیم دا
فرموده یه كه هیه نه نه س ریوایه تی كرده، ده لی: پیایك حوشتیكی په ت
كردبو بۆ قوریانی، پیغه مبر ﷺ پی ی فرمووی ((اركبها ويحك)) سواری
بیه، مالتویران، مالتویران سواری بیه...

﴿ثم محلها الى البيت العتيق﴾ پاشان شوینی سه رېرین و سه ره فجامی نه و
حه یوانه له بهستی كه عبه دایه و له وی سه ره ده بردی.

﴿البيت العتيق﴾ كه عبه یه، بهستی مه كه كه یه چونكه هه ره م هه مووی
به كه عبه حیسابه، بۆیه ش پتی ده گوتری: (عه تیق) نازاد كراو، چونكه خودای
مه زن له ملسه ورو سسته مكاران پاراستویه تی ده یاریزی، بوخاری
له تاریغه كه یداو تیرمیزی و حاكم و ئیبنو ماجه ئیبنو جهریرو هی تریش
له عه بدوللای كوری زه یده وه ریوایه ت ده كهن: ده لی پیغه مبر
فرموویه تی: ((انما سمى الله البيت العتيق؛ لأنه اعتقه من الجبابرة فلم
يظهر عليه جبار قط)).

نه عجار په ووه ردگار خه بهری نه وه مان ده داتسی: كه ناژه ل سه رېرین و خوین
رشتنی ناژه ل له هه موو ئایینه كان دا ره وابه وه به مه رجی بۆ خودا بری و ناوی
خودای له سه ره هینرابی. ده فرمووی: ﴿ولكل أمة جعلنا منسكاً﴾ بۆ هه موو
گهل نه ته وه یه كه، بۆ هه موو خاوه ن ئایینه كان ئیمه كوشتی و قوریانیان
داناوه، بۆ خو تریك كردنه و له خودا ناژه لیان سه رېرپوه، ناژه ل سه رېرین و
قوریانی كردن تاییه ت نه بووه به ئوممه تی موحه مده وه ﷺ، به لكوو له ناو
هه موو گهل و نه ته وه یه كدا باو بووه.

﴿لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ﴾ تيمه ياساو دابو نه پیتی ئاژه ل سهرپریمان داناوه بۆ نهوهی له کاتی سهرپرینی قوربانی و دیارییه کانتان دا ذیکری خودا بکهمن شوکری خودا بکهمن له سهر نهوهی خودا نهو ههموو نیعمه تانهی پی داوون و نهو ئاژه لانهی بۆ موسه خهر کردون که لکیان لی وهرده گرن!

له سه حیجی بوخاری دا فهرموده یه که له نه نه سه وه ریوایهت کراوه ده فهرموی: دو بهرانی شاخ داری چاو ریزراویان بۆ پیغه مبه ر هیتان، نهویش ناوی خودای هیتاو (الله اکبر) ی کرد، قاجی له سهر لاملیان داناو به دهستی خۆی سهری برین.

ئیمام نه حه دو ئین ماجة له زهیدی کوری نه رقه موه ریوایهت ده که نه ده لئی: وتم: نهی پیغه مبه ری خودا! نه م قوربانیا نه چین؟ پیغه مبه ر ﴿لَهُ﴾ فهرموی نهوه سونهتی هه زه رتهی ئیبراهیمی ﴿عَلَيْهِ﴾ بابه گه وه تانه. هاوه لانی وتیان: تيمه لهو قوربانیا نه چیمان پی ده گا؟ پیغه مبه ر ■ فهرموی: به هه موه تاله موو یه که چا که یه که هه یه.

نایینی ئیسلام هه موه هه ست و شعوره کان یه که ده خاو رویان پی ده کاته په روه ردگارو وایان لی ده کا یه که خودا په رستو و روبکه نه یه که رۆگه و یه که مه نه هج په ریه و بکه نه و هه لئس و کهوت و هه ست و شعورو کارو گوشتارو دابو نه ریت و جم و جولیان یه که تا په رستی تیدا رهنگ بداته وه. له سهر نه م بنه مایه هه ر قوربانی و کوشتی یه که ناوی غهیری خودای له سهر به ری و بۆ غهیری نهو سهر به ری یاساغی کرده وه وه به حهرامی داناوه. به پیویستی داناوه که له سهر هه موه کوشتی و بۆ هه موه به ریارو کارێک ناوی خودا به ری. به جوړێک ناماژه به وه بکا: که ناو هیتانی خودا مه به ستی سهره کیمو قوربانیه که بۆ نهو مه به سته نه نجام ده دری. ده فهرموی: ﴿فَأَلْهَمَكُمْ الْوَاحِدَ فَلْهُ اسْلَمُوا وَبَشَّرَ الْمُخْبِتِينَ﴾ هه رچه نه ده شریعه تی پیغه مبه ران جو داوازی له لقو پۆیه کاتیاندا

هه یدو هه ندی شدریعت هه ندیکی تریانی نه سخ کردۆتوه به لام له بنه مادا
یهك سدرچاوه نو هه موو له لایهن خودای تاكو ته نیاوه هاتوون.^(۱۳)

﴿والصابرين على ما أصابهم﴾ نهوانی له سر تازارو تهنگو چه له مه
به صهبرو نارامن، ره خنه له قهزاو قه دهری خودا ناگرن، هه روا خۆراگرو پشوو
دریژن له سر تهركو ماندوو بوونی تاعهت و خودا په رستی.

﴿والمقيمي الصلاة﴾ نهوانی نوێژه کانیان به خشووعوه له کاتی خۆیان
داو به تمواوی و دلسۆزی ته نجام دهدهن.

﴿وما رزقناهم ينفقون﴾ لهو رزق و رۆژییهی پیمان داو هه ندیکی لی
ده به خشن به سر خزم و کسو کاری هه ژاریان، چاکه له گهله خاوهن ئاتا جان
ده که نو پابه ندی پاوان و سنووره کانی خودان و سنور به زینی نا کهن!

به جوژه تیسلام بهرو باوهرو شهعائیر پیکم وه گری ده دا، شهعائیر
له عه قیدهو باوه ره وه پهیدا بوون و له سر عه قیدهو باوه ره داده مه زین. شهعائیر
ره نگدانه وهی عه قیدهو ره مزى عه قیدهن.

(۱۳) رستهی ﴿فألهكم الله واحد﴾ وه کوو عیلهت و بایس وایه بۆ رستهی پێشوه: که فرمان ده کا به وه ته نیا
ناوی خودا له سر کوشتی به کانیان بهینن، ناوی غهیری خودا نه هینن، چونکه تاكو ته نهایی له نوله هییهت
دا داخوازی نهومیه جگه له ناوی نه ناوی هیچ شتیکی تر له سر کوشتی به که بیان نه بری.
که ده فرموی ﴿الله واحد﴾ و نه فرموی (الهکم واحد) بۆ نهومیه ناماژه به وه بکا: که بهرو مردگار تاكو ته نهاییه
له زات و خودایه تی دا.

ناوهینانی خودا له کاتی سه برینی قوربانی داو
لی خواردن ولی به خشیانی

وَالْبَدَنَ جَعَلْنَاهَا لَكُم مِّنْ شَعِيرٍ
اللَّهُ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ
جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا
لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا
وَلَكِنْ يَنَالُهُ النِّقَوى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا
اللَّهُ عَلَى مَا هَدَيْنَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾

دواى نهوى په روهر د گار موسولمانانى بو خو نزيك كړنده وه له خودا
به سه برينى نازه له قوربانى كړدن، نه عجار به تاييه تى ناوى خوشترى هينا بو
سه برين و كړدن به قوربانى، چونكه جهستى گموره يه و سودو و قانزاجى هه مه
جوړى تيدا هه ن؛ ده فرموى: ﴿والبدين جعلناها لكم من شعائر الله لكم فيها
خير﴾ نيمه خوشترمان كړده به نيشانه ي نايينى خوداو به لگى به نديا به تى
كړدن بو په روهر د گار، سه برينى نه و نازه له به نرڅه له حهره دا خيرو
پاداشيكي زورى قيامه تى تيدايه بو تان، هه ژارو ناتاجانيش له دونيادا
سوديكى زور له گوشته كى وهرده گرن، پيش سه برينش ي سودى هه مه جوړى
هه ده دي كنه ولاغى سوارى، شيرى ده دوشن سود له كوكو و بيچوه كاني
وه ده گرن!

وشه ی (بذن) به لای نه بو حه نیفه و بریک له هاوه لانی پیغه مبهرو ﷺ
 کومه لیک له تابعینه کان به حوشترو ره شه ولاغ ده گوتری و ناوه بو ههردو کیان.
 نیمامی موسلیم له جابیره وه ریوایهت ده کا ده لی: نیمه بو حهوت کهس
 (البدنة) ناژه له زه به لای حکمان سه رپری. وتیان: ره شه ولاغیش به که لکی
 قوریانی حهوت کهس دی؟ جابیر ده فهرمو ی بو ره شه ولاغ جهسته گهور نیه؟
 نیبنو عومر ده فهرمو ی: به لای نیمه وه (بذن) بریتییه له حوشترو ره شه
 ولاغ.

به لای شافیعیه وه (البدن) ته نه ها به حوشت ده گوتری به مه جاز نه بی بو
 ره شه ولاغ ناگوتری. ته نه نهت نه گهر کا برایهک (بدنة) هیهک له سه ر خوی نه زر
 بکا بیکاته قوریانی، نه گهر ره شه ولاغیش بکاته قوریانی به که لک نایه و
 نه زه که ی له سه ر لاناچی. چوونکه قورئان دوو دیارده ی به دیان کردون
 ده فهرمو ی: (صواف) ده فهرمو ی ﴿وَجِبَتْ جَنُوبُهَا﴾ نه م دوو دیارده تابه تن
 به حوشترو وه ته نه ها حوشت به حهوا وه سه رده برردری، ههروه ها نه بو داودو هی
 تریش له جابیره وه فهرمو هیهک ریوایهت ده کهن ده لی: پیغه مبهر ■
 فهرمو یه تی: ((البدنة عن سبعة والبقرة عن سبعة)) عهطف بهواو
 نیشانه ی جوداوازی نیوان (بدنة) و (بقرة) یه.

قهسه کانی جابیره نیبنو عومریش ته تویل ده کرین به وه: که حوکه که دیان
 یه که وه ههردو کیان به که لک دین له جیاتی حهوت کهس سه ر برپین.
 ﴿فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ﴾ له کاتی سه رپینی نه و ناژه له
 زه به لاحه داو له و کاته دا که سی قاچه کانی راست ده وه ستیندرین و قاچیکی
 هه لده به ستری و ده تانهوی سه ری برپن ناوی خودای له سه ر به یین بلین: ((بسم
 الله والله اكبر)) به ناوی خوداو هه ر خودا گهوره و به ریزه، خودایه له تو وه یه و بو
 تو یه.

﴿فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا، فَكُلُوا مِنْهَا، وَأَطَعُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْتَر﴾ جا كه كهوته سهرزهوی و گیانی دهرچوو سارد بۆوه لی تی بخۆن. واته: حه لاله بۆتان لی تی بخۆن. ههروه ها گۆشته کهی دهرخواردی هه ژارو سوال کهر بدهن: بهشی تهوانه ی لی بدهن: که هه ژارو رویان نایه سوال بکهن، ههروا تهوانه ش که داوا ده کهن و دهست پان ده که نهوه.

که ده فهرموی: ﴿فَكُلُوا مِنْهَا﴾ فهرمانه که بۆ وجوب نیه به لکو بۆ نیباحتیه. نیمامی مالیک ده فهرموی: سوننه ته لی تی بخۆن. ههندی له زانایان ده فهرموون فهرمانه که بۆ وجوبه پیتیسته لی تی بخۆن.

وه لی پیشینه صالحه کان کۆریان هدی به له سهر نهوه: که لی خواردن له قوریانی و کوشتی واجب نیه، به لکو لی خواردنه کهی تهوینه تهو داب و نه ریتیه سهرده می نه فامی لابه ری: که له کوشتی به کانیان نه ده خوارد. که ده فهرموی: ﴿وَأَطَعُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْتَر﴾ ظاهری نایه ته که نهوه لی وهرده گیری: که پیتیسته له گۆشتی قوریانی بهشی هه ژاران بلری، تهو ناژه له دیاری که راه به دیاری برده راهی سهرده ری گۆشته کهی لی تی بلری به تاتاجان ته مه رای شافیه یه.

تهبو حه نیفه ده فهرموی: دهرخواردانی گۆشتی کوشتی به هه ژاران سوننه تهو واجب نیه، چونکه خوین رژاندنه که خوینی نوسو کهو نزیکبونهوه له خودا مه به ستهو تهو هیش به سهر پرینه که دیته جی. تیر دهرخواردانی گۆشته که به هه ژاران له سهر حوکه گشتی به کهی ماوه تهو مه ندویه.

﴿كَذَلِكَ سَخِرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ تابهو جوړه تهو ناژه به هه یزو توانیه مان بۆ ئیوه ژیریار کرده، به تاره زوی خۆتان ده یاندۆشن، باریان لی بارده کهن ده یانکه نه ولاغی سواری، ده یانکه نه دیاری و قوریانی سهریان ده برن لییان ده خوون بهشی هه ژارانی لی ده دهن. بۆ تهوه ی ئیوه سوپاسی خودای له سهر بکهن، شوکرانه ژمیتری نیعمه ته کانی بن، به طاعت و به ندایه تی

خۆی لی نزیك بکه نه وه، دلسۆز بن له خودا په رستیه که تان دا. وه کسو له نایه تی کی تر دا ده فەرموی: ﴿اولم یروا انا خلقنا لهم مما عملت ایدنا انعاماً فهم لها مالکون، وذللناها لهم، فمنها رکوبهم ومنها یا کلون، ولهم فیها منافع ومشارب﴾ (یس/ ۷۱-۷۳) هەرگیز نه گوشتی نهو سەرپراوانه نه خوێنه که یان به خودا ناگا، وامه زانی نهو کاره تان سود به خودا ده گهیه نی نه جار پهروه ردگار مه بهست له ناژه له سەرپرینه که رون ده کاته وه ده فەرموی: ﴿لن ینال الله لھوما لا دماؤھا﴾ ده فەرموی: ﴿ولکن ینالھ التقوی منکم﴾ به لکوو ته قواو دلسۆزی و فەرمانبەرداری ئیوه به خودا ده گا، کرده وه باشه کاتان بسۆلای خودا بهرز ده بیته وه...! ئیبنوئەبی حاتم له ئیبنو جوره یجوه ریوایت ده کا ده لی: غەربەکان لەسەردەمی پیش ئیسلام دا: که قوریانیان سەردەبری گوشتە که یان به دیواری که عەبەدا ده داو خوێنه که یان تی هەلده سوو هەروەها هەندی له گوشتە که یان ده خسته سەر بته کانیان و به خوێنه که ی رەنگیان ده کردن، هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ وتیان: ئیمه شیاوترین به وه ی گوشت و خوینی قوریانییه کاغان له دیواری که عەبه هەلسوین. نیت پهروه ردگار ئەم نایه ته ی نازل کرد.

نه جا پهروه ردگار جاری کی دی نیعمه تی ژێربار کردنی نهو ناژه لانه بو ناده میزاد دووباره ده کاته وه چونکه له دووباره کردنه وه که دا یادخستنه وه ی نیعمه ته کانی خودا هیه به سەر بهنده کانی داو هەلئانی تێدایه بو زیده سوپاس کردن و شوکرانه بژیتری بهنده کانی و ده فەرموی: ﴿کذالك سخرها لکم لتکبروا الله علی ما هداکم﴾ هەر بهو جوړه نهو ناژه لانه ی بو ئیوه ژێربار کرده، ده توانن به چەند جورێک سوودیان لی وەر بگرن، بۆنه وه ی ته عظیم و ته قدیسی خودا بکه و شوکرو سوپاسی بکه ن، له سەرته وه ی خودا هیدایه تی داو ن بو ناین و شمریعه تی پیروزی، جلهوگیری لی کردون لهو شتانه ی پیی ناخۆشه و زیانی ئیوه ی تێدایه!

﴿وبشر الحسین﴾ نهی موحه مهه! مژده بده بهوانه ی کاری چاک ده که نه و له سنو ورو پاوانی خودا ده رناچن و شوین یاسا و شریعه تی خودا ده که نه و پابهندی جله وگیری و فرمانه کانی خودان و پروایان به په یامی پیغه مبهه ﷺ کردوه.

ناوا بهو جوړه موسولمان هه موو کات ی ده بی به خودا وه په یوه ست بی، ههنگاو یتک ناهاوی له ژیا نیا، له شه وو روژدا هه لئس و کهوتیک نا نوین ی، جم و جو لیک نه بام نادا نیلا ده بی مه بهستی خودا بی، ره زامه ندی خودای تیدا ره چا و بکا و دلی به ته قوای خودا وه خه ریک بی! نیتر نه و کاته ژیا نی هه مووی خودا په رستی ده بی و ژیا نه که ی گونجا و ده بی بۆ نه و ی زه و ی نا وه دان بکاته وه. له سر زه و ی ده ژو دلی په یوه سته به ناسمان وه.

ده رباره ی قوریانی، شه رزانان راجیا نیان هه یه:

۱- نه بو حه نیفه و (الثوری) و تیمام مالیک پیتیان وایه: هه رکه سیك سامانی نه وه نده هه بو زه کاتی لی بکه و ی قوریانی له سر واجب، به لام نه بو حه نیفه ده فرموی: به مه رجیک جی نشین بی و سه فری نه بی، به لگه شیان نه و فرمو هه یه یه: که نه حمه دو نی بنوما جه له نه بو هور هیره وه ریوایه تیان کرده به مه رفو وعی ده لی: پیغه مبهه ﷺ فرموی: ((من وجد سعة فلم یضح، فلا یقربن مصلانا)).

تیر میزدی له نی بنو عوم سه ره وه ریوایه ت ده کا ده فرموی: پیغه مبهه ﷺ ده سال له مه دینه بو، هه موو سالی قوریانی ده کرد.

۲- جه ما وه ری زانایان رای مه شه وری مالیکه کانیش بۆ غه یری حاجی له مینا - ده فرمون: قوریانی واجب نیه سوننه ته. به لگه یان نه و حه دیشی پیغه مبهه ﷺ که ده فرموی: ((لیس فی المال حق سوی الزکات)).

ههروه ها چونکه پیغه مبهەر ﷺ له جیاتی ئومه ته که ی قوریانی کردوه و
(واجب) یه ته که ی له سهر لابر دون. فهرموشیه تی: قوریانی سونده تی بابیه
گه وه تان هه زه تی نیبراهیمه ﷻ.

نه بو سوره یچه ده فهرموی: من هاوستی هه زه تی نه بو یه کرو عومهر بووم
ﷻ قوریانیان نه ده کرد نه وه کوو خه لکی چاویان لی بکه ن.

تیمام نه حمه دو (الحاکم) و داره قوونی له نیبنو عه بیاسه وه ریوایه ت
ده که ن ده فهرموی: له پیغه مبهرم ﷺ ژنه وت ده یه فهرموو: ((ثلاث علی فرائض
وهن لکم تطوع الوتر والنحر والصلاة الضحی)) تیرمیزی فهرموده یه کی
تری ریوایه ت کردوه: ده فهرموی: پیغه مبهەر ﷺ فهرمویه تی فرمانم پی کراوه
قوریانی بکه م، قوریانی کردن بو ئیوه سونه ته.

پاریزگاری کردنی خودا له موسولمانان و
هۆکاره کانی رهوا بوونی شهر

﴿إِنَّ اللَّهَ

يَذْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾
أَذِنَ لِلَّذِينَ يَقْتُلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ
لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ
يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ
صَوَامِعُ وَبَيْعٌ وَصُلُوتٌ وَمَسْجِدٌ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ

كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَكَ اللَّهُ مَنِ يَنْصُرُهُ^{۴۰} إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ
وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

بۆ سه‌به‌ب نزولی نایه‌تی ژماره (۳۸) ریبایدت کراوه که موسولمانه‌کان
له‌مه‌که‌دا زۆر بوون و کافره‌کان ده‌ستیان کرد به‌نهم‌یه‌تدانیان و هه‌ندیکیان
کۆچیان کرد بۆ ولاتی حه‌به‌شه، تیر هه‌ندی له‌موسولمانه‌کانی مه‌که‌که
ویستیان به‌دزیوه‌ ده‌ست به‌ه‌شیتن و هه‌ندی له‌کافره‌کان تیرۆر بکه‌ن، تیر نه‌م
نایه‌ته نازل بوو..!

ده‌رباره‌ی نایه‌تی ژماره (۳۹) ته‌حه‌دو تیرمینی و به‌جوانیشی داناوه،
هه‌روا نه‌سائی و حاکم (به‌صه‌یحیشی داناوه) و تیبنو سه‌عد
له‌تیبنوعه‌بباسوه ریبایدتیان کردوه فهرموی: پێغه‌مبهر ﷺ له‌مه‌که‌که
ده‌رچوو، نه‌بویه‌که‌ فهرموی: ته‌مانه پێغه‌مبهره‌که‌ی خۆیان ده‌رکردوه ﴿إِنَّا لِلَّهِ
وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ سویندم وایی ده‌فوتین. تیر پهره‌ردگار نه‌م نایه‌ته‌ی
نازل کرد: که‌ده‌فهرموی: ﴿إِذْ لِلَّذِينَ يَقَاتِلُونَ بِأَنفُسِهِمْ ظُلْمًا، وَإِنَّا لِلَّهِ
نَاصِرُونَ﴾.

په‌یوه‌ندیی نیوان نه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته به‌ه‌ش پێشه‌وه له‌م باره‌وه‌یه:
که‌پهره‌ردگار له‌وه پێش نه‌وه‌ی رۆن کردوه: که‌کافره‌کان موسولمانانیان
له‌تایینی خودا مه‌نع کرد، نه‌یانه‌یشت له‌ناو مه‌که‌که‌دا دانیشن، هه‌روه‌ها باسی
مه‌ناسیکی حه‌جی کردو سوودو قانزاخی تایینی و دونیایی رۆن کردوه، ته‌جار

باسی نمو شتانه ده کا: که کۆسپ و ته گهره کان راده مائی و ریگای خودا په رستی ناچوغ ده کا.

بهائی: نمو شه عانیرو عیباده تانه پتویستیان به پارێزگاری لی کردن ههیه، ده بی هیژیک هه بی نمو له مپهرو کۆسپ و ته گهرانه له بهردهم خودا په رستان دا لابه ری، نه هیلێ ده ستدریژی بکریته سهر نازادی بیرو باوهرو عیباده تیان؛ نه هیلێ: پیروزی مزگهوت و په رستگا و شه عانیرو موسولمانان پیشیل بکری. پتویسته بارودوخ والی بکری موسولمانان بتوانن به رنامه ی ژیا نی خویان که له سهر بنه مای بیرو باوهردامه زراوه ده سته بهر بکه و نایینی خودا له سهر زهوی جیگیر بکه ن.

بۆ ئەم مه به ستانه ئیزنی موسولمانان درا - دوا ی کۆچکردنیان بۆ مه دینه - که درژی موشریکه کان بجه نگین، بۆ نه وه ی به رگری له خویان و له عه قیده و به رژه و نه دی دین و دویای خویان بکه و نه ده ستی ده ستدریژکاران به رنه وه. بۆ خویان و بۆغه یی خویان نازادی نایینی و بیرو باوهردامه بهر بکه ن.

ده فهرمو ی: ﴿ان الله يدافع عن الذين امنوا﴾ بیگومان پهروهردگار شه ری شه ر خوازان له و بهنده خاوه ن باوه رانه ی خوی دوور ده خاته وه: که پشتیان به خودا به ستوه و بۆلای نمو گهرا و نه وه، پارێزگاریان ده کا و یارمه تیان ده دا، به سهر دوژمنانی خویو نه وان دا سهریان ده خا. وه کوو له شوینیتی تردا ده فهرمو ی: ﴿انا لننصر رسلنا والذين امنوا في الحياة الدنيا، ويوم يقوم الاشهاد﴾ (غافر/ ۵۱).

یان ده فهرمو ی: ﴿ان الله لا يحب كل خوان كفور﴾ بیگومان پهروهردگار هه یج کاتی خاتین و کافرو سپله و پی نه زانی خوش ناوین. مه به ست نه وه یه: موسولمانان خوشه ویستی خودان. وه خودا دوژمنانیان سزا ده دا. یان ده فهرمو ی: ﴿ومن يتوكل على الله فهو حسبه، ان الله بالغ امره، قد جعل الله لكل شيء قدراً﴾ (الطلاق/ ۳) بیگومان هیزی شهرو گو مپا هه می شه له کردو

كۆدان و خەرىكى ئانەوى ئاشووب و بەرپا كەردنى شەپ و فیتنەىن، جەنگى نىوان خىرو شەپ بەردەوامەو درىژەى هەيه. شەپ سەركەش و ملهوپو چە كدارو پەلامار دەرە، خاوەن هیزو توانای هەمە جوړە!! بۆيه پتوێستە بۆنيمان و خىرو حەق و راستى، هیزىك هەبى بيانپارتىزى و پشتيوانيان لى بكاو فیتنەى و شەپو شوليان لى دورو بخاتەوه. ئىرادەو مەشیتەتى خودا وانەبوو و وانەها تەوه: كەواز لەنيمان و خىرو حەق بەتێنى بەتەنيا بەرەنگارى هیزى شەپو طوغيان ببیتەوه، چونكە تەو هیزو توانا مادىيەى بەتال هەيه تى لەوانەيه تەنگ بەو بىرو باوەرە چەسپاوەى ناو دلان هەلچنى و لەسەر سروشتى خۆيان لايان بەدا، هیزو توانای ئادەمیزاد تەندازەيه كى هەيه بە كۆتا دى، خوداش بۆخۆى لەهەموو كەس ئاگادارتر بەناوەرۆكى ناو دلان و تەندازەى وزەو توانايان. بۆيه نەبووێستەو نایەوى موسولمانان بخاتە سەنگەرى رۆبەر و بونەوى كوفرو بىدينى و فیتنە ئىللا پاش نامادەبوونيان بۆ بەرەنگارى بوونەوه. كەهیزو توانای بەرەنگار بوونەويان تىدا پەيدا بوو، چەكى پتوێست و جەنگاوەرى تەواو زەمىنەى سەركەوتن رەخسا، تەو كاتە رىگا دەدا موسولمانان شەپ بکەن و دەستى دەستى ژۆكەر بقرتێن.

ئەم ئايەتەيان هەرەشەى لەخۆ گرتوو و سەرەنجامى رىگرانى مەسجىد و لەحرام روون دەكاتەوه، ئەوانەى پێش ئايەتەكانى حەج باس كردن. كەوابى ئەم ئايەتە پەيوەستە بەئايەتى ژمارە (٢٥) وە كەدە فەرموى: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ...﴾ بىان وادەو بەلێنە بەو موسولمانانەى تىنووى بىنىنى حەرەمى پەرز بوون، كە كافەرەكان مەكەهەيان لى قەدەغە كردبوون. ئىتر ئەوكاتە ئايەتەكە پەيوەست دەبى بەپێش خۆيهوه. بىگومان كافەرەكان پێغەمبەريان ﷺ لەمەكە دەركردبوو لەزىلو نىشتمانى خۆى و دەهريان نابوو، تەنانەت پێغەمبەر ﷺ لەو كاتەدا: كە مەكەهەى جى هىشت و لى چو دەرك ناوهرى لى دايهوه فەرموى: ((والله انك

لأحب أرض الله إلى، وإنك لأحب أرض الله إلى الله، ولولا أن أهلك
أخرجوني منك ما خرجت)) سوتیند به خودا نهی مه ککه! نه تو
خۆشهویسترین خاکی لای من، له لای خوداش ریتزار ترین ولاتی، نه گهر
دانیشتوانه کانت دهریان نه پهراندمایه به جیم نه ده هیشتی.

وادیاره ئایه ته که وادهو به لێنو موژدهیه بۆ موسولمانه کان بهوه که خودا
به سهر دوژمنانیاندا سهریان ده خا، له هه مان کات دا هه پهره شی له کافره کان
له خۆ گرتوو و ریخۆشکه رهو پیشه تایه بۆ ریگه پیدان بۆ جیهاد!

﴿أذن للذين يقاتلون بأنهم ظلموا﴾ ریگه دراوه بهو موسولمانانهی
ده ستریتیان کراوه ته سهرو سته مکاران سته میان لی کردن، له زیدو
نیشتمانی خۆیان وه دهریان ناو، مال و سامانیان داگیر کردن، نه زیه تیان
داو، به لیدان و قسه پینگوتن و هه پهره شه لی کردن، ژانیان لی تال کردن، جا
لهو کاته دا که موسولمانه کان له م بارو دۆخه ناخۆشه دا ده ژیان، ده هاتنه
خزمهت پیغه مبهرو شکایه تی وه زعی خۆیان لای پیغه مبهرو ﷺ ده کرد نهویش
فرمانی پی ده کردن: که خۆراگر بنو به تارام بنو پی ده فرموون: من
ریگای شهر له گه ل کردنیام نیه. جا که پیغه مبهرو هاوه لآن کۆچیان کرد بۆ
مه دینه سالی دووه می کۆچی ته ئایه ته نازل بوو.

به پای زوریه ی زانیانی سه له فی وه کوو تیبنوعه بباس و عبایشه و
موجاهیدو ضه حاک و عوروه ی کوری زویه یرو زهیدی کوری نه سه له م و موقاتیل و
قه تاده و زوهری ته ئایه ته یه که م ئایه ته ده رباره ی شهرو جیهاد نازل بسوه،
پیش ته ئایه ته له حه فتاو نه وه نده ئایه ته دا نه هی له شهر کردوه.

نیبنو جهیر له نه بولعالیه وه ریوایهت ده کا، ده لی: یه که م ئایه تی شهر
ئایه تی ﴿وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم﴾ (البقرة / ۱۹۰).

له (الاکیل) ی حاکم دا هاتوو ده فەرموی: یه کم نایه تیک که ده ریاره ی شهر نازل بووه، نایه تی ﴿ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم﴾ (التوبة/ ۱۱۱) بووه.

به کورتی مه بهست به نایه تی ﴿اذن للذين یقاتلون.....﴾ رونکردنه وه ی نمو هوکارانه یه: که بوونه هوکاری ریگه پیدانی موسولمانان بو شهر کردنو به گۆدا چوونه وه ی سته مکاران و بهرگری له خو کردن. چونکه بیگومان موشریکه کانی مه که زوریان نه زیه تی پیغه مبه ر ﷺ دا، به هه موجۆرو شیوه یه که تهنگیان پی هه لچنی، نازاری نه ده بی جهسته بیان پی گه یاند، وتیان: شاعیره، ساحیره خۆل و زیلیان به سهر سهریدا کرد.

له کاتیک دا سوژده ی بو خودا بردو ریخۆله ی ناژه ل و پیسایان خسته سهرشان و ملی پیروزی، هوژی ثقیف هانی نه فام و گهغه کانی خۆیان دا بهرده بارانی بکه ن، جهسته یان له خوین دا شال کرد، ههروا نه زیه تی هاوه لانی پیغه مبهریان ﷺ دا، به لیدان و کوشتن و برین، به سوو کایه تی پیکردن و هه ره شه لی کردن و ترساندن و دهنگ لی دا برین؛ هه ندیکیان له لمبه لانی مه که ده به گهرمای هاوین خسته بهر نازارو نهشکهغه، له ناو نمو لمبه گهرمه دا رایان ده کیشان و بهردی گه وه ریان ده خسته سهر سنگ بوئه وه ی له تاین پاشگهز ببنه وه. به لام نازارو نهشکهغه دادی نه دان و خودا په رستان تیمانیان به هیزتر بوو، هه رده یانگوت: (احد، احد، احد) !!

نه مجار پهروه ردگار واده بهو موسولمانه سته م لیکراوانه ده داو ده فەرموی: ﴿وان الله علی نصرهم لقدیر﴾ بیگومان پهروه ردگار هه ر نه وه ده توانی یارمه تی بهنده کانی بدا، ده توانی به بی شهریش بهنده کانی به سهر دوژمنانیان دا سهر بخا.

لیته دا پرسیاریک له لایه ن هه ندی که سی دل کرمی و تینه گه یشته وه وه دیته ناراهو ده گوتی: پهروه ردگار له وه پیش فەرموی: ﴿ان الله یدافع عمن

الذين آمنوا.... ﴿ دهى كه سيك خودا دىفاعى لى بكا كى ده توانى سته مى لى بكا؟ كه سيك خودا يارمه تيده رو پاريزه رى بى سهر كه وتنى به سهر دوژمنانى دا مسوگهره، كه وابى له پاي چى شه پر كه نو بريندار بنو بكوژرين؟ بوچى برسى و تينوو بنو زه جههت و ناره جههتى بچيژن... بۆ بۆ؟

خۆ سهره عجم ئاشكر ايهو خودا ده توانى ئاكامى باش و سهره رى بۆ بهنده كانى ده سته بهر بكا به بى نه وهى هيچ مانو بوونيكيان توش ببى. وهلامى نهم پرسياره سافيلكانهيه، نه وهيه: ده لئين هيكمهتى خودا بالاده ستهو خودا بۆ خۆ زاناو بينايه، ده زانى چى له بهر ژوه ندى نهوان دايه، نه وهى: كه ئيمى ئاده ميزا پى پى ده بهين و ديتسه ناو كه مه ندى ههست و شعور مانه وه نه وهيه: پهروه ردگار خواستى و انه بووه و نابى كه هه لگرانى پديامه كهى كۆمه لىك كه سانى ته بهل و ته وه زهل بنو پالى لى بده نه وهو سهر كه وتن به سهر يان دا ببارى و به ئاسانى بالاده ست بن، ههر له بهر نه وهنده نويز ده كه نو و قورنان ده خوينن و روده كه نه خوداو كه توشى ناره جههتى و نه شكه غه دان هاتن لى بپارينه وه...؟

به لى نويز كردن واجبه و قورنان خويندن پيوسته، روكرده خوداو پارانه وه لى له كاتى خۆشى و ناخۆشى دا نهركى سهرشانى موسه لمانه، وه لى نهم عيباده تانه به ته نيا نايانگه يه نيته پلهو پايه ي نه وهى شياوى نه وه بن بن به هه لگرى بانگه وازى ئايىنى خوداو پاراستنى!

نويزو روكرده خوداو پارانه وه لى تيشووى گيانن بۆ شه رى بهرام به رى و روبه روبوونه وه. زه خير و تيشووه بۆ جهنگه كه، چهكى به كارى موسولمانانه بۆ ههر شهرو ئازاوه يهك: كه له دژى بهر پاي ده كه!

ده بى چهكى بهرام به ريان هه بى و به چهك و ناميرى بهرام بهر بهر نه نگارى دوژمن به نه وه، له هه مان كات ده بى چهكى خودا په رستى و سيلاحى ته قواو نيمان به خودايان هه بى بۆ بوژدانى دوژمن.

بینگومان ویستی خودا واهاتوو وای داناوه: که دیفاع کردنی
 موسولمانان ده بی لهریگه ی خویانهوه نه بجام بدری، بۆتهوه ی له ناوجهرگی
 روبه رو بوونهوه و لیکدان و کێ بهرکی کهدا کامل بین و قال بین. چونکه بوونییه
 ناده میزادی هه موو هیژو وزیه کی خۆی ناخاته کارو به خه بهر نایه، مه گهر
 کاتیك: که توشی خه تهر ده بی و روبه روی دوژمن ده بیتهوه، نهوکاته هه موو
 خانه یه کی له شی، هه موو ده مارو هه ستو هیژو وزیه کی رۆلی خویان ده بینن،
 هه موو هیژو توانایه کی خۆی ده خاته گهر بۆ بهر بهر چدانهوه ی هیژو دوژمن.
 نه و تاقم و کۆمه ل و گه لانه ی بانگه وازی نیسه لایمی نه بجام ده دهن
 پتویسته یان به وه گهر خه ستنی هه موو خانه و هیژو وزیه که، ده بی هیژو توانایان
 کۆ بکه نه وه و هه موو ناماده باشی خویان بۆ روبه رو بوونهوه که به کار به یتن.
 ده ی سه رکه وتنی خیراو بی مانلو بوون، سه رکه وتنیك که به ناسانی نازل
 بی بۆ سه ر گه ل و نه ته وه یه کی پال که وتوو خۆلیسه وه، هیژو تواناکان ماته ل
 ده کا ده یان پوکینیتته وه و خویان نانوتین و گه شه ناکهن.

سه رباری نه وه ش سه رکه وتنی سه ربیع و ناسان و بی مانلو بوون و بی
 قوریانی دان، به ناسانی له ده ست ده چی! یه که م چوونکه سه رکه وتنه که
 به ناسانی ده ست که وتوو و قوریانی تیدا نه دراوه. دوهم چونکه نه وانیه ته و
 جوړه سه رکه وتنه یان ده ست که وتوو هیژو تواناکانیان رام نه کردون بۆ
 پارێزگاری لی کردنی. کوردی گوته نی (که ریک به پاره ی بهر بکپردی ناو
 ده ییا!).

شیتیکی تری گرنه گ هه یه، شه ویش ته ربیسه ی ویردانی و رام کردنی
 عه مه لی یه، که له سه رکه وتن و تیکشکانه وه سه ر هه لده دا، نه و نه زمون و
 تاقیکردنه وانیه ته وشی موسولمانان ده بن له ناکامی هیژو بردن و کشانه وه،
 پیشپه وی کردن و گیر خواردن و تیکشکان و نه و هه ست و شعوره ی له م شتانه وه
 سه ر هه لده دن.. هه روا نه و هیوا و ناوات و نیش و نازارانه ی دینه سه ر پشیان،

خۇشى و ناخۇشى و ئارامى و دلەپراۋكى ھەست كردن بەھىزو بى ھىزى لى
 ووردبوۋنەمە لىيان و كەشف كردنى خالى زەعیفو بەھىز، پركردنەمەى خالە
 لاوازهكان و رىكخستنى كارەكان لەھەموو حالەتەكان دا ھەمويان، دەبنە
 ھۆكارى قال كردنى موسولمانان و لەبۆتە دانيان!

لەبەر ئەم ھۆيانە و چەند ھۆيەكى تر كەخودا بۆخۆى دەيانزانى، خودا وای
 داناو كەدیفاعكردنى خۆى لەبەندەكانى لەپرىگەى خۆيانەمە ئەنجام بەردى،
 دەبى لەناكامى تىكۆشان و قوربانیدانى خۆيانەمە دەستەبەر ببى.

ئەو ھەشمان لەیاد نەچى: كە نىسلام ھەرگىز شەپ بەتامانچ و مەبەست
 نازانى، رىگەى شەپ نادا مەگەر بۆ مەبەستىكى گەرەترو پىرۆزتر لەھودنەو
 ئارامى بى.

چونكە گومان لەو ھەدا نىە ناشتى و تەبابى و ئارامى راستەقىنە ھەدەفى
 نىسلامەو بۆى تىدەكۆشى و ەكوو چەندجار لەئايەتەكانى قورئانى پىرۆزدا
 ناماژەى پى كراو، وەلى ناشتى و ئارامىيەك سستەم و دەستدرىژى كردنى تىدا
 نەبى، كەس مافى كەس پىشپىل نەكا، بەلام ھەركاتى دەستدرىژى كرايە سەر
 موقەددەسات و (مقومات) ى ئادەمىزاد: نازادى بىرو باوەر و نازادى خودا
 پەرستى و عەدالەتكارى لەپىيارو تۆلە ساندنەمە دابەشكردنى ماف و ئەرك دا،
 ئەو نىسلام رىگەى داو، بەلگو بەپىيوستى داناو: كەشەپ بەرپا بكرى بۆ
 گېرانەمەى نازادى و ھەموو مافە زەوت كراوكانى ئادەمىزاد. بەكورتى و
 پوختى دونىا شوپىنى تاقىكردنەمەو لەبۆتەدانە، موسولمانان دەبى جىھاد
 بكەن و تىبكۆشن و لىھاتووېى خۆيان بچەسپىنن، چونكە پاداش پەيوەستە بە
 كردهو ە، چى دەچىنى ئەو دەدروپەو. نابى چاوەرۋانى ئەوە بن بۆ خۆيان
 پالى لى بدەنەمەو خودا سەرگەوتن و شكۆمەندىيان بەسەردا ببارىنى! زوربەى
 زۆرى موفەسىرىن پىيان وايە: ئەم ئايەتە وادە پىدانى موسولمانانە
 بەسەرگەوتن و جەخت كردنەمەى ماناى ئايەتى پىشوو كەوادەى دىفاع كردن و

پاریزگاری کردنی له موسولمانان دا، ئه وه روون ده کاته وه: که ئه وه واده یه ی له نایه تی پیشوودا داویه تی به موسولمانه کان همر ئه وه نده نیه له چنگی دوزمه کانیا ن رزگاریان بکاو بهس، به لکوو به سهر ناحه زانیشیان دا سهریان ده خا. جاری واده بی ئه م سهرخستن و یارمه تیدانه ی خودا بۆ به نده موسولمانه کانی دوا ده که وی له بهر حیکمه تیک که خودا خۆی ده یزانی.

یارمه تیدان و سهرخستن دوا ده خا چونکه هیشتا موسولمانه کان قال ئه بوون و له بۆ ته دانیان ته و او نه بوه. یارمه تی دانی خۆی دوا ده خا بۆ ئه وه ی موسولمانان چی هیتو توانیا ن هیه به کاری بین و دوا وزه ی خۆیا ن بجه نه گهر... هیچ شتیک نه میتنی له ریگه ی خودا ئیلا صهرفی بکه ن!

خودا نه صری خۆی دوا ده خا تا موسولمانان دوا هیتزی خۆیا ن خهرج بکه ن دلتیا بن: که به هیتو توانای خۆیا ن، به بی پالېشتی خودا سهرکه و تن به ده ست ناهیتن: سهرخستن و یارمه تیدان دوا ده که وی بۆ ئه وه ی موسولمانان زیاتر په یوه ندییا ن به خودا وه به هیتز بی، چونکه نازارو نه شکعه بجه ده چیژن و جگه له خودا پشتیوانیکیان ده ست ناکه وی. بۆ ئه وه ی بگه نه ناستیک ته نها روله خودا بکه ن و پشت به نه و به ستن!

له بهر ئه م هۆیا نه و چهنده ها هۆی تریش: که ئیمه په ییا ن پی نابهین، خودا یارمه تی دانی خۆی دوا ده خا ئیتر قوریانی ۱۱ خۆ به خت کردیا ن دوو چهنده نه ده بیته وه، نازارو نه شکعه بجه کانیا ن زۆرترو به تین تر ده بن، هتا له ناکام دا خودا سهریا ن ده خا و له کاتی گونجا ودا سهروه ری به ده ست ده هیتن، گیا ن و جهسته و ویردانیان ئاماده باشی له خۆگرتنی ئه و سهرکه و تنه یان تیدا ده بی و له ززه ت و خۆشی له و سهرکه و تنه ده بینن هه لبه ته سهرکه و تن و پیروزی، ته کالیف و مانده بوونی خۆی ده وی، ده بی زه مینه ی بۆ خۆش بکری و دل و دهروونه کان رام کرابن بۆ له خۆگرتنی ئه و سهروه ری و پیروزییه ی که به ده ستیا ن هیتا وه.

بیگومان خودا یارمه تی نهو که سانه ددها که شیایوی یارمه تی دانن، خودا به هیئو توانایو بالاد هسته به یارمه تی دانی بهنده گانی ماندو نابی. به لام پیوسته بزاتری نهوانه کین: که خودا یارمه تی بیان ددهاو سهریان ده خا؟

بو دیاری کردنی حالی نهو موسولمانانه ی که خودا کۆمه کیان پی ده کا ده فرموی: ﴿الَّذِينَ اخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ اِلَّا اَنْ يَقُولُوا: رَبَّنَا اللّٰهُ﴾ واته: نهو موسولمانانه ی سته میان لی کراوه، نهوانه ی موشریکه کان له مه که ده ریان په راندن بو مه دینه به بی حق و عه دالته. نهوانه حه زره تی موحه مه دالله و هاوه لانی بوون، هیچ خراپه به کیان نه بوو جگه له وه ی خودا په رستیان ده کردو به کتاپه رست بوون، ده یانگوت خودای نیمه (الله) به. وه کوو له نایه تی کی ترده ده فرموی: ﴿يُخْرِجُونَ الرِّسُولَ وَاِيَاكُمْ اَنْ تُوْمِنُوْا بِاللّٰهِ رِيْكُمْ﴾ (الممتحنة/۱) یان ده رباره ی (اصحاب الاخدود) ده فرموی: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوْا بِاللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَمِيْدِ﴾ (البروج/۸) ده رکردن له زیندو نیشتمان به ناحق، به کی که لهو هۆکار سهره کیانه ی له پیئناویدا موسولمانان شهر ده که نو گیانی خۆیان لهو ریبازه دا به خت ده که ن!

ته بجا په روه ردگار هۆکاری کی دی لهو هۆکارانه ی شهریان له پیئناودا ده کری دیاری ده کا، نهویش نازادی عیبادت و خودا ناسی و پاراستنی شوینه پیروزه کانه: ده فرموی: ﴿وَلَوْلَا دَفَعَ اللّٰهُ النَّاسَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ صَوَاعِقُ وِبِيعٍ وَصَلَوَاتٍ وَمَسَاجِدٍ يَذْكُرُ فِيْهَا اسْمَ اللّٰهِ كَثِيْرًا﴾ نه مه یاسای کی به رکی و دانو سانه، به مه بهستی له نگه راگرتنی نیوان ناده میزادو راگه میاندنی نهو یاسایه به: که شهر و خۆ به خت کردن له پیئناو چه سپاندنو هسته به رکردنی نازادی عیبادت کردن به رهوا داده نی، ده فرموی: نه گه ره بهر نهو نه بوا به: که خودا به رگری له هه ندی ناده میزاد ده کا به هه ندی کی تریان بهم رهنگه خاوهن باوه رانی زال ده کا به سه ر بی باوه ره کان دا، شهر و شۆری هه ندی کیان له هه ندی کیان دوور ده خاتمه، هه روه ها نه گه ر خودا شهر کردنی له پیئناو پاریزگاری له نه فس و شوینه پیروزه کان دا به رهوا دانه نایاو

له سهر موسولمانانی پتویست نه کردایه، ههموو پهرستگا و شوینه پیروژه کان ویران ده کران، پهرستگا تاییه تیه کانی ره به نه کان و پهرستگا گشتیه کانی نه صاراو پهرستگا کانی جوله که و مزگه و ته کانی موسولمانان ویران ده کران و چۆل ده بوون.

(صوامع) کۆی (صومعة) یه خه لوه تخانه ی راهیبه کانه. (بیع) کۆی (بیعة) یه پهرستگای گشتی نه صارایه (صلوات) کلێسه ی جوله که کانه به زمانی عیبری پتی ده لێن: (صلوتا) نیت و شه که ته عریب کراوه.

(مساجد) کۆی (مسجد) ه واته مزگه و ته ی موسولمانان. نه گهر پارێزگاری خودا نه بی ته م شوینه پیروژانه ههموویان له وانه یه بروخیترین و ویران بن، بی بروایان کۆ له وه ناکه نه وه ته م شوینه پهرستگای خودای مه زنه و ناوی خودایان تیدا ده هیندری، نه گهر به مرگری کردنی پارێزهرانی عه قیده نه بوایه به تالخوازان پیروژی ته م شوینه پیروژانه یان پشیل ده کردن و ده ست درێژیان ده کرده سهر نه وانه ی نه هلی نه و شوینه نه و هامو شو یان ده کهن، به تالخوازان سه رکه شن واز له ده ست درێژی کردن ناهینن مه گهر هێژیکه هاوشانی خویان ره دیان بداته وه، حه ق ده بی هێژ پارێزگاری لی بکا و بیپارێژی. نه گینا هه ره وه نه ده ی که و حه قه له ده ست به تال رزگاری نابێ، هه تا ئاده مه یزاد ئاده مه یزاده و دونیا دونه یه ته م قاعیده ناگۆژی.

﴿ولینصرون الله من ینصره﴾ ینگومان خودا پشتگیری له وانه ده کا: که له پیناو به رزکردنه وه ی وشه ی ته وحید دا جیهاد ده کهن و هه ول ده دن وشه ی (لا اله الا الله) بالا ده ست بی و ئالای (لا اله الا الله) به مرز بشه کی ته وه وه کو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿یاایها الذین امنوا ان تنصروا الله ینصرکم، ویثبت اقدامکم، والذین کفروا فتنصراً لهم واضل اعمالهم﴾ (حمد/۷-۸).

ته مه هه و ئالده له خودا وه، خه به ری دا وه له نه هینی دا هاتو هه لئو که و ته و حال و وه زعی موسولمانانی موهاجیرو نه نصار نه گهر سه ره که ون و دونیا یان بی ته ژیر ده ست، ناما ژیه به چۆنیه تی ناینداری و خودا پهرستیان،

﴿أَنَّ اللَّهَ لَقَوَىٰ عَزِيزٌ﴾ بێگومان هەر خودا ده توانی یارمه تی موجهیدانی ریبازی خوی بدا، هەر نمو ده توانی پشتگیری خوی بدا به جهنگاوهرانی رینگای پیروزی خوی و زالیان بکا به سهر ناحهزان دا. وه کوو له نایه تیکی تراد ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ، إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ، وَإِنْ جُنَدُنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ (الصافات/ ۱۷۱-۱۷۳) بیان ده فهرموی: ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَاغْلِبَنَّ ۖ وَرَسُولِي، إِنْ اللَّهَ قَوَىٰ عَزِيزٌ﴾ (المجادلة/ ۲۱) نه مجار پهروه ردگار وه صفی نمو کو چکار موسولمانانه ده کا: که شیای یارمه تیدان و سهر خستن ده فهرموی: ﴿الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾ واته: نمو موسولمانانه ی له زیدو نیشتمانی خویان ده رکراوهن، نهوانه نه گهر له ولات دا جیگیریان بکهین و به سهر موشریکه کان دا زالیان بکهین پابهندی فهرمان و نه هیه کانی خودا ده بن، نویژه کانیان به ریک و پیک نه نجام ده دن ﴿وَأَتُوا الزَّكَاةَ﴾ زه کاتی مال و سامانیان ده دن، هه ژاران له مال و سامانی خویان بی بهش ناکه! ﴿وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ﴾ فهرمان ده کهن به چاکه ﴿وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ جلهوگیری له خراپه ده کهن، به دلسۆزی خودا په رستی نه نجام ده دن دووره په ریز ده بن و دژایه تی هه مو نهوانه ده کهن: که پابهندی شریعه تی خودا نابن. وه کوو له نایه تیکی تراد ده فهرموی: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ (النور/ ۵۵).

نه مجار جهخت له سهر یارمه تی دان و کۆمه کی کردنی خودا په رستان ده کاتموه ده فهرموی: ﴿وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾ سهره نجامی هه موو کاره کان بۆلای خودایه، هەر نمو مه زنده ی پاداش و سزای کردهوی بهنده کان ده کا، له دونیاو قیامهت هه رکسه شیای چی به نهوهی پی ده داو نهوهی بۆ دهره خستنی! به کورتی و پوختی نیمه شهرکردغان بۆ بهر وادانان چونکه سته میان لی کرا، ههروه ها نهوانه نه گهر له سهر زهوی بالادهست بن پابهندی فهرمان و جلهوگیریه کانی خودا ده بن.

پہند وەر گرتن لہروداوی لہناوچونی گہلہ پیشینہکان

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ

قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَى فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ
أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
وَيَبْنِي مَعْطَلَةٍ وَقَصْرِ مَشِيدٍ ﴿٤٥﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَتَكُونْ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا
لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾
وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا
عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ
قَرْيَةٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ

لهوه پێش ئهوهی رۆن کردهوه: که موشریکه کان به ناحق و ستمکاری موسولمانه کانیان له زیندو نیشتمانی خۆیان وه درناون، بۆیه خودا پێگهی داوه که له پێناو وجودی خۆیان و دهسته بهر کردنی ئازادی عیبادهت شهڕ بکهن. نه جار به شوێن ئهوه دا جووره دلدانه ویه که بۆ پێغه مبهڕ ﷺ ئاراسته ده کاو ده فرموی: ﴿وان یکذبوک فقد کذبت قبلهم قوم نوح وعاد وثمود﴾ نهی موحه مده! نه گهر ئهوانه تۆ به درۆ ده خه نهوه و په یامه که ت ره تده که نهوه، ئهوه بزانه تۆ تاقه پێغه مبهڕ نیت که به درۆ خرابیت هوه، به لکو ئهوه دابو نه ریتی گه له پێشینه کانه، پێغه مبهرائی پێش تۆش له لایهن گه له کانیانه وه به درۆ خراونه وه، ئهوه تا پێش ئهوهی موشریکه کانی مه که که په یامی تۆ رت بکه نه وه، گه لی نوح ﷺ پێغه مبهری خۆیان به درۆ خسته وه، قهومی عاد پێغه مبهری خۆیان که (هود) بوو ﷺ به درۆیان خسته وه، ههروه ها گه لی ئهمود پێغه مبهری خۆیان: که صالح بوو ﷺ به درۆ خسته وه ﴿وقوم ابراهیم﴾ ههروه ها گه لی ئیبراهیم ﷺ، ئیبراهیمیان به درۆ خسته وه ﴿وقوم لوط﴾ گه لی (لوط) یش لوطیان به درۆ خسته وه ﴿واصحاب مدین﴾ دانیشتوانی مه دیهن شوعه یییان ﷺ به درۆزن داناو په یامه که یان رت کرده وه ﴿وکذب موسی﴾ موساش له لایهن قیبطی یه کانه وه به درۆ خرایه وه فیرعه ون و دارو دهسته که ی ئیمانیان پێنه هیتا.

هه رچنده هه موو پێغه مبه ره کان مو عجیزه و نیشانه ی به هیزو راستییان پێ بوو، له سه ر راستی په یامه که یان، جا هه ریه که له و پێغه مبه رانه په یامی خۆیان که یاندو ﴿فأملیت للکفرین﴾ نێمه یش ماوه یه که مؤ له تی کافره کاغمان داو چاوه روانی هه ئس و که وتیان بووین، تاده ری بخه ین: که نه وان ه چی ده که ن و چ هه لۆیستیک ده نوێنن ﴿ثم أخذهم﴾ پاشان به سزای سه خت و ریشه کێشکه ر گرتن و له ناوم بردن ﴿فکیف کان نکیر﴾ بپروانه ئا ره زامه ندی من لێیان چۆن بوو بۆیان و چۆن له ناوم بردن؟؟

تیبینی نهوه ده کری: ئایه ته که نه یفرموو ﴿وقوم موسی﴾ چونکه
حه زه تی موسی ﷺ له لایمن نه تهوه که ی خو یهوه به درۆ نه خرایهوه، به لکوو
له لاین دارو ده سته ی فرعه ونهوه په یامه که ی ره تکرایهوه.

جا پتویسته نهوه بزانی: نهوه ی به سهر گه له پیشینه کان هاتوه دوو
نیه به سهر هه موو گه لو نه تهوه یه که بی. کهوابی نه ی موحه مه ده! نه من هه مان
هه لسو کهوت له گه ل موشریکه کانی مه که کو دهوویه ریشی ده که م، هه رچه نه ده
بۆ ماوه یه که مۆله تیان به ده م، به لām دوایی: که گرتمن نیتر رزگار بوونیان نیه،
بیگومان وادهو هه پرشه ی خۆمیان ده ره هق دینه ده ی برپاری نیتمه پاشگه ز
بوونهوه ی تیدا نیه گرتن و هیرشی من زۆر به هیزو سامناکه، کهس نیه به توانی
خۆی له بهر بگری. وه کوو ده فرموی: ﴿ان بطش ربك لشديد﴾ (البروج/۱۲)
کهوابی په له ی هاتنی عذاب بۆ نه وان مه که، باوه ختی بی و بگاته کاتی
دیاریکراو،

هه ندی له زانایانی سه له ف فرموویانه: ماوه ی نیوان قسه ی فرعه ون:
که گوتی (انا ربکم الاعلی) و کاتی له ناو بردنی چل سال بووه. له صه حیه دین
دا نه بو موسا ﷺ له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گپرتیه وه ده لی: پیغه مبه ر ■
فرموی: ((ان الله ليملى للظالم حتى اذا اخذه لم يفلته)).

ئانه وه یه دابو نه پیتی خودا به رامبه ر به درۆ خه ره وه کان. هه چ کاتیکیش
دابو نه پیتی خودا گۆرانی به سهر دا ئایه نه عجار دوای رانواندنی خه به ری
سه رنج راکیش بۆ ریشه کیش کردنی نهو گه لو نه تهوه پیشینه نه، رانواندنی
له ناو بردنه که فراوانتر ده کاو به شیه وه یه کی گشتی تر غمایشی ده کاو ده فرموی:
﴿فكأین من قرية اهلکناها وهی ظالمة﴾ زۆرن نهو شارو گوندانه ی ویرانمان
کردن دانیشه توه که یانمان له ناو بردن به هۆی سته مکاری و به درۆ خسته نه وه ی
پیغه مبه ره کانیا نه وه، خۆیان به ده سته ی خۆیان و به نه نه قسه ست بوونه هۆکاری
له ناو چوونی خۆیان و ویران بوونی ولاتیان. پیغه مبه رمان بۆ ناردن بۆ نه وه ی

شوئینان بکهون و خۆیان له گومرایی و تیداچوون رزگار بکهن، کهچی له جیاتی نهوه گوێرایه لی پیغه مبه ره کانیا ن بن و شوئینان بکهون پیغه مبه ره کانیا ن به درۆ خسته وه، سه ریچی فرهانی خودایان زیاتر کردو سوورتر بوون له سه ر گومر ابوون! نیه میش شارو گونده کانیا مان خاپوور کردن. ﴿فهی خاویه علی عروشها﴾ خانوو باله خانه کانیا ن و خاپوور بوون له پیشدا سه قفه کانیا ن ته پیون نه عجار دیواره کانیا نیا ن به سه ردا رمباون!

ته عبیره که زۆر سه رنج راکیشه، چونکه له کاتی خۆیدا سه قفه که له سه ر دیواره کان وه ستاوه، نیستا روخانه که یا ن به شیوه یه که بانه کانیا ن ته پیون و دیواره کانیا ن به سه ر هه لاشه که یا ن دا رمباون، که سیا ن له ژێردا به زیندویی نه ماوه و دینه که سامنا که و کاریگه ره، پتو یستی به لی و ورد بوونه وه و سه رنجدا ن هیه، شوئنه واری وێران بوو به و شیوه جیگای سه رنج دان و په ند لی وهرگرتنه ﴿وبشر معطلة﴾ له پال نه و شارو گونده کاول بووانه دا تو ده بی نی چهنده ها بیر وێران بوو له کار که وتو، کهس نایه ته سه ریا ن و کهس ناویان لی هه لئا هینجی، کهس ناژه لو ته سپ و هیسترو بارگیر ناو نادا، ده وریه ریا ن چۆل و هۆله ﴿وقصر مشید﴾ له پال نه و شارو گوندو بیره کاول بووانه دا چهنده ها باله خانه ی به رزو به که چ سپی کرا ومان تیک روخاندون و که سیا ن تیدا نه ماوه.

سیاقه که نه م دینه نانه راده نوێنی و پاشان په رسیاریکی ئینکار نامیز نا پاسته ده کا: که بۆچی نه م دینه نانه کار له دل و ده وروونی نه و موشریکانه ناکهن؟ بۆچی به بی نی نی نه م شوئنه واران و بیستنی نه م هه والا نه په ند نامیز نابن؟! ده فره موی:

﴿اقلم یسروا فی الارض فتکون لهم قلوب یعقلون هـ؟ او آذان یسمعون هـ؟﴾ بیگومان شوئنه واری نه ته و له ناوچووه کان به ر چاو و سه رنج راکیشه، په ندی لی وهرده گیرئ! ده ی بۆچی نه وانه سه فره ناکهن؟ بۆ به ناو نه و

شوینه واراندا گهشتو. گوزار ناکهن لهو شوینه وارانە وردبهنهوه، بیر له حالۆ وه زعی دانیشتونیان بکه نهوه، گوێ رابگرن بۆ نهو پاشاوه که لاوانه، به زمانی حال سەرگورشتهی خۆیان و دانیشتونیانیان ده گێرنهوه، حالۆ به سهرهاتی خۆیانیان بۆ باس ده کهن، ههروه ها دهرسهاری نهو خانوه وێرانبوونهو بیره له کار که وتوانه به سهرهات و رابوردوویان بۆ بگێرنهوه. به زمانی حال پێیان بلێن: کاتی خۆی چۆن بوون و ئیستا چۆن و چیهان به سهر هاتوه؟! ناتومیدی له ئیمان هێنانیان راده گهیهنی و ده فرموی: ﴿فَاَهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾ به لام نهوانه پهن دنامێز نابن، چونکه نهوانه خۆ چاوی بینینی رواله تییان کوێر نیه، چاوی دیتنیان ساغو بینایه، به لام چاوی دلایان کوێر بۆتهوه، گرنگیش چاوی دلّه نهک چاوی سهر، نهوان ده بینن تێناگهن، ده بیست پهن د نامێز نابن.

نایه ته که جوړه ته هویل و ترسیکی تێدا یه هه ره شهیه له هه موو که سیته که سهر پێچی فهرمانی خودا بکا، له وهش دا: که وه صفی دلّه کانی کردو به وه: که له ناو سنگ دان زنده ته نکید کردنیکی تێدا یه، چونکه به و رواله ت شوینی کوێری و نهوهی که وه صفدار ده کری به کوێر بوون چاوه، بهم جوړه بیل بیل کهی تووشی زیانێک ببی و رونا کایی نه میتی، جا کاتی که نهو کوێریه پال غهیری چاو درا پێویستی به زنده دیاریکردن و تعین هیه بۆ نهوه بزاندی: که شوینی کوێریه که چاو نیه، به لکوو دلّه.

نه گهر دلّه کانیان بینا بونایه، به یادی خودا ده هه ژان و پهن د نامێز ده بوون و په نایان بۆ ئیمان هێنان ده برد نهوه کوو به ده ردی که له پیشینه کان بچن!!

وه لی نهوانه سهیرو سه مه رهن، له جیاتی تێفکرین له شوینه وارو پاشاوهی که له پیشینه کان، داوای هاتنی عذاب ده کهن، گالته به هاتنی عذابی خودا ده کهن، ده فرموی: ﴿وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ﴾ په له له هاتنی نهو عذابه

ده کهن: که تۆ هه ره شه یان پی لی ده که ی. نه وانه کافرو مولخیدو به دروخه ره وهن،
بروایان به خوداو پیغه مبهری خوداو رۆزی دوا ی نیه!

به پراستی سهیره و جیگای سه رسورمانه له هه موو رۆژگارو شویتیک دا
سته مکارانی پیش خۆیان ده بینن، هه والۆ به سه ره هاتو سه ره نجامیان
ده خۆیننه وه، که چی په ند نامیز نابن، نه وانیش ریبازی نه و سه مارانه ی پیش
خۆیان ده گرنو چاو له نه وان ده که نو بیر له سه ره نجامیان ناکه نه وه، هه
کاتیکیش یه کیك به سه ره هاتی نه وانیان بۆ بگێریتته وه بیران بییتته وه
به لایانه وه دووره نه و ناکامه تووشی نه وان بی!

نه جار بوغرا ده بنو له خۆیان بایی ده بن، نه گهر خودا ماوه یه ک مۆله تی
دانو ماوه یه ک به سه ره که شی بۆیان سه رچوو نیتر بوغراییان ده گاته ناستیک
په له له هاتنی نه و عه زابه ده کهن! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿وَاذْ
قَالُوا: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حَجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ،
أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ (الأنفال/۳۲) ده ی باباش بزائن: که ﴿وَلَنْ يَخْلَفَ
وَعْدَهُ﴾ خودا هه رگیز له واده و هه ره شه ی پاشگه ز نابیتته وه، نه و عه زابه ی
هه ره شه یان پی لی کراوه هه ر دی گومان له هاتنی دا نیه، قیامه ت راده بی و
حیساب و لی کۆلینه وه نه نجام ده درئ، خودا تۆ له له سه ری چی کاران ده ستینی و
پاداشتی خۆشه ویستانی ده داته وه، نه وه ی واده ی پێداوه، نه و هه ره شانیه ی
کردونی به بی شک و گومان دینه جی. چه ندیک نه وان په له له هاتنی عه زابه که
بکه ن، خودا بریاری خۆی تیک ناداو حیکمه تی خۆی چۆنی بوئ ناوا شته کان
دینه دی، نه و حیکمه ته ی مه به سه ته له دوا خسته که هه لی ناوه شییتته وه،
نه ندازه ی زه مه نیش لای خودا غهیری نه و نه ندازه یه که له حیسابی
ناده میزادا هیه. ﴿وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مَّا تَعْدُونَ﴾ واته:
بیگومان پهروه دگار حه لیمو به سه به ره، په له ی نیه. نیشانه حه لیمو کورت
کردنه وه ی ماوه ی درێژ له لایه ن خودا نه وه یه، که ته نه ا رۆژتیک لای خودا وه کوو

ههزار سال وایه لای ئیوه، نمو عهزابه ی له قیامت دا یه خدی تاوانباران ده گری
هینده به نازارو به ئیشه هینده ی ههزار سالی دنیا ده بی، ئیوه چون دوا ی
هاتنی عهزاب ده کهن، نه ندازه ی ههزار سال لای ئیوه به ژماره ی ئیوه وه کوو
روژتیک وایه لای خودا!

جاکه ئیوه پهله له عهزاب ده کهن و ده ئین: ئوه ماوه یه کی زوری پی چوو
عهزابه که نه هات و کوا بۆچی نه هات؟؟ بیتگومان خودا حه لیم و به صه بره ههزار
سالی لای ئیوه روژتیک لای ئوه، نمو واده ی خۆی به دی دینی و هیچ گومانی
تیدا نیه، چهند ماوه که لای ئیوه درێژ بی؟ لای خودا کورت و که خایه نه،
جاکه عهزابه ی قیامت ماوه یه کی پی چوو و نه هاتوه، ئوه واده خیلاف نیه
چونکه بیست ههزار سال لای ئیوه، لای خودا بیست روژه به کورتی سووننه تی
خودا هه ده بی به پێوه بچی و هه ده بی سته مکاران له ناو بچن و عهزابه ی
سه ختی دۆزه خ بچیژن.

خۆ نه گهر نمو کافرا نه بیانزانیایه عهزابه ی خودا چهند سه خت و به ئیشه
هه رگیزاو هه رگیز زاتیان نه ده کرد پهله له هاتنی بکه ن!

نه بچار خودا جه خت له سه ر نمو ده کات: که هه رگیز واده ی خۆی
هه لئاوه شینیتته وه، هه رچه نه ده ماوه یه کیش عهزابه ی هه ره شه پی لیکراوی خۆی
دوا بخا، ده فهرمو ی: ﴿وَكَايْنِ مِنْ قَرْيَةٍ اَمَلَتْ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ، ثُمَّ اخَذْنَا وَاٰلِ
الْمَصْرِ﴾ زۆر له دانیش توانی شارو گوند هه بوون مۆله تمان دان و عهزایمان لی
دوا خستن، هه رچه نه نمو له سه ر سته مکاری به رده وام بوون، پاشان به سزا
گرتوو من، عهزابه ی ریشه کیش که رم به سه ردا داوون و تیکمه وه پێچاون، که وابه ی
دوا خستنی عهزاب لییان هۆکاره که ی مۆله تدانیان بووه، نه که پاشگۆی
خستیان، ئیمه سته مکاران مۆله ت ده ده ی پاشگۆیان ناخه ی.

له فهرموده ی صه حیح دا هاتوه پێغه مبه ر ﷺ فهرمو یه تی ((ان الله
ليملی للظالم حتی اذا اخذه لم يفتله)).

دیاریکردنی نه رکی سه رسانی پیغه مبه ر

قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا اَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٩﴾ فَالَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِيْ ءَايٰتِنَا مُعْجِزِينَ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ

۵۱

دوای نه وهی پهروه ردگار نه وهی رون کرده وه: که موشریکه کان به مهبهستی
به درو خستن نه وهی پیغه مبه ر و گالته پیکردنی په لهیان له هاتنی عذاب
ده کرد، چونکه بروایان به هاتنی قیامت نه بوو، به شوین نه وه دا نه رکی
سه رسانی پیغه مبه ر رون ده کاتمه وه ده فرموی: ﴿قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا اَنَا
لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ نهی پیغه مبه ر! بلی: نهی خه لکینه! نهی نهو که سانهی
په لهی هاتنی عذاب ده کهن، باش بزانی: که هینانی عذاب عانید به من نیه،
من خودا کردومی به پیغه مبه رو رهوانه ی کردوم: که له عذابی خودا
بتانترسینم، پیتان رابگه یم: که سزایه کی سهخت و سامناک له پیتان نه وه یه،
من لهو باره وه هیچم به ده ست نیه، هه مو شتی که عانید به خودایه، نه گهر
بیهوی خیرا عذابتان بو دهنیری، نه گهر مه یلیشی بی لیتانی دواده خا،
به لکوو نه گهر مه یلی لی بی تزیه تان لی داده خا، مه یلی لی بی تزیه تان لی
وهرده گری و توشی عذابتان ناکا. خودا چی بوی تاوادیته دی!

نه رکی سه شانی من ترساندن له عذابی خوداو موژده دانه به پاداشی
دوایی و ره زامه ندی پهروه ردگار، نه مهش ناوه روکی نهو دوو نه رکیه: که هر
یه که بیان له نایه تیک دا روون کراوه تمه:

١- ﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَوِيمٌ﴾ جانهو كهسانى له دل و دهرونيان دا ئيمانيان هيناهه، راستى ئيمانكه شيان به كرهه ده چه سپينن، نهوه نهوانه له تاوانى رابردوويان خوش ده بين، پاداشى كردهوه باشه كانيان ده دهينهوه، ده ياغينه ناو به ههشتيكهوه پانتايى يه كهى هيندهى نه رزو ناسمانه.

﴿رِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ نهوه به ههشتهيه: كه خودا وه صفى كردهوه بهوه: كه هه رچى دل ههزى لى بكاهو چاوديتنى پى خوش بى و بو هه تا هه تايه تييدا راده بوئىرن. وه كووه ده فهرموئى: ﴿وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (الزخرف/٧١).

پيغه مبهريش ﷺ وه صفى به ههشتهى بهوه كردهوه فهرمويه تى ١ ((فيها مالا عين رات، ولا أذن سمعت، ولا خطر على قلب بشر)) (رواه احمد والشيخان والترمذى وابن ماجه عن ابى هريرة).

٢- ﴿وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ واته: نهوانهى ههول و تيكوشانيانهو بهردهوام خهريكى بوچهل كردهوهى نايه تى ئيمه نو بانگهوازي نايى ئيمه رته ده كه نهوه، پيغه مبهريان به درو ده خه نهوه، ههول ده ده خه لك شوين پيغه مبهر نه كه ون و پالى لى بده نهوه. به خه يالى بوچى خويان نهوان ئيمه ده سه پاچه ده كمن، له چنگ عه زابى ئيمه قوتاريان ده بى و زيندو ناكري نهوه. بانهوانه باش بزاننو دليا بن كه نه هلى دوزه خن و شوئنيان ناو ناگرى دوزه خه، بو هه تا هه تايه تييدا ده مينه وه. وه كووه له نايه تيكي ترده ده فهرموئى: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾ (النحل/٨٨).

پتہ ویی نیگای خودا بو پیغہ مبهرو پاراستنی
له شه یاتینی و جیر وکی (الفرانیق)

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى
أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ
ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ
مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَلِيَعْلَمَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ
فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مَرِئَةٍ مِّنْهُ حَتَّى
تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾
الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥٧﴾

دهرباره ی هۆی نازل بوونی نهم نایه ته زوربه ی رافه کمرانی قورنن ده یگێرنه وه بۆ چیرۆکی (غمرانیق) و ده لێن: رۆژیک پێغه مبه ر ﷺ له به کی له دیوه خانی قورهبشییه کان دا دانیشتبوو، دیوه خان جمی ده هات له خه لک، پێغه مبه ر ﷺ تاواتی خواست له و رۆژه دا نیگایه کی بۆ نازل نه بی قورهبشییه کان پشتی لی هه لکه ن، ئیتر پهروه ردگار سوره تی (النجم) ی بۆ ناره خواری، پێغه مبه ر ﷺ دهستی کرد به خوێندنه وه ی تاگه بیشته نایه تی ﴿افرايتم اللات والعزىٰ مناة الثالثة الاخوى﴾ له کاتیک دا پێغه مبه ر ﷺ هه ناسه ی داو هه لویسته یه کی کرد: شهیتان نهم نهم دوپسته ی خسته ن پال خوێندنه وه کی پێغه مبه ر ﷺ وتی: ﴿تلك الغرائق العلىٰ، وان شفاعتهن لترجىٰ﴾ پێغه مبه ر وتی و ئیتر به رده وام بوو تا سوره ته که ی ته واه کرد، نه جار پێغه مبه ر ﷺ له کۆتایی خوێندنه وه که ی دا سوژده ی بردو هه موو خه لکه که له گه لیدا سوژده یان بردا کافره کان وتیان سهیره! له وه پێش پێغه مبه ر هه رگیز مه دحی خودا کانی ئیمه ی نه کردوه؟! ئیتر پهروه ردگار نایه تی ﴿وما أرسلنا من قبلك من رسول ولا نبىٰ..... الآية﴾ ی نازل کرد.

ته نانه ت ده لێن: وه لیدی کورپی موغهمیره له به ر پیری نه یه توانی سوژده به ری، هه ندیکى خۆل به مرز کرده وه بۆلای ناوچه وانی و سوژده ی له سه ر برد!

که شه و داها ت هه زره تی جویرانیل ها ته لای پێغه مبه ر ﷺ سوره ته که ی بۆ جویرانیل خوێنده وه: گه که بیشته ته و رسته یه، جویرانیل فهرموی: من نهم دوو رسته یه م بۆ نه هیناوی، ئیتر پهروه ردگار نایه تی ﴿وان کادوا ليفتونك عن الذىٰ اوحينا اليك لتفترى علينا غيره، واذّا لاتخذوك خلیلاً. ولولا أنّ ثبتناک لقد کدت ترکن الیهم شیئاً قليلاً اذّا لأذقناک ضعف الحیاة ضعف الممات ثم لاتجدناک علینا نصیراً﴾ ئیتر پێغه مبه ر ﷺ غهم و په راره دای گرت هه تا نایه تی ﴿وما أرسلناک من قبلك من رسول ولا نبىٰ الا اذا تمنى ألقي الشیطان فی امنیته﴾.

ئیببولعه ره بی و قاضی عه یاض و قورطوسی ده فهرمون: ئەم ریوایه تانه پوچن و بی بناغن. (۱۳)

نیمامی رازی ده فهرموی: زانایانی ته فسیر و توێژه ره ده کان فهرمویانه ئەم ریوایه تانه هه لبه ستر اوو بی بناغن، به لگهی به هیزیان به ده سته وهن له سهر رای خۆیان له قورئان و سووننه ت به لگه یان هیناونه وه رای خۆیان ته رجیح داوه (۱۴) نه وه تا چهند ئایه ت هه یه له قورئان دا نه وه ده چه سپینن: که نابێ شتی له جۆری چیرۆکی (غهرانیق) له پیغه مبه ره وه روو بدهن:

۱- ﴿قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبْدَ لَهُ مِنْ تَلَقَاءٍ نَفْسِي، أَنْ اتَّبِعَ إِلَّا مَا يُوحَىٰ﴾ (یونس/ ۱۵)

۲- ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ، لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ (الحاقة/ ۴۴-۴۶)

۳- ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ (النجم/ ۳-۴)

جانه گهر پیغه مبه ر ﷺ دواي خویندنه وهی ئەم ئەم ئایه تانه ی سوره تی (النجم) نه ورسته یه ی ده رباره ی (غهرانیق) خویندیته وه نه وه یه کسه ر مانای نه وه یه (العیاذ بالله) خودا درۆی کردوه؟ هه لبه ته هیه چ موسولمانیک قسه ی ناوا ناكاو ره واجی پی نادا.

به لگه زۆریش ده رباره ی نه وه له سووننه ته وه وه رگیراون نه وه تا:

۱- ریوایه ت کراوه موحه مده دی کورێ ئیسحاقی کورێ خوزه یه له باره ی (غهرانیق) هه پریشیاری لی کرا له ولام دا وتی: ئەم چیرۆکه ده ست هه لبه سته ی زیندیقه کانه.

۲- نیمامی به یه قی ده فهرموی: ئەم چیرۆکه له پروی ریوایه ت و نه قله وه نه چه سپاوه.

(۱۳) الجامع الاحکام القرآن (تفسیر القرطبی) ج ۶/ ۳۴۴۲ و احکام القرآن لأبن العربی ج ۳/ ۱۲۸۸ - ۱۲۹۰.

(۱۴) ته فسیری رازی ج ۲۳/ ۵۰.

۳- هدروها نیمامی بوخاری لهصهحیحه کهیدا نموه ریوایهت دهکا: که پیغه مبهر ﷺ سورهتی (النجم) ی خویندۆتسهوه موسولمانه کانو موشریکه کانو ناده میزادو جندۆکه سوژدهیان بردو، به لام بپرای بپرای باسی چیرۆکی غهرانیقی تیدا نیه.

به لگهی عهقلیش ههیه له سههر بی بناغهی چیرۆکی (غهرانیق). چونکه نه گهر به پراستی بزانی: که پیغه مبهر ﷺ ریزی له بت و سه نهم گرتوه، یه کسه هر کوکی کوفر به سههر خۆمان دا ده دهین! چونکه شتیکی ناشکرایه نه هرکی سههرشانی پیغه مبهر وهولۆ تیکۆشانی بهردهوامی بۆ قهلاچۆ کردنی بت سه نهم بووه، دهی چۆن ده بی ریزیان لی بگری؟.

نیمامی رازی ده فهرموی: به هیتترین به لگهی عهقلی له سههر بی بناغهی چیرۆکی (غهرانیق) نموهیه: نیمه نه گهر شتی ناوا بۆ پیغه مبهر ﷺ به پراستی بزانی، نیت دلتیاییمان ده ربارهی بی خوشی نمو شه ریه تهی بۆی هیتناوین نامینی، نه وکاته گومان بۆ نموه ده چی ههر کامیک له نه حکامو شه ریه ته کانی بۆی هیتناوین زیادهی تیدا بی و له لایهن شهیتانهوه شتی وه پال درابی، نمو نایه ته ش پووچ ده بیتمه که ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ، فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ، وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ (المائدة/ ۶۷) چونکه هیچ جوداوازی نیه له نیتوان نموده له نیگا کهم بکاتهوه یان لیتی زیاد بکا. که وابی به کورتی نموده مان بۆ ناشکرا ده بی و ده چه سپی: که نهم چیرۆکه بی بناغهی وه پووچ ده ست هه لبه ستی زینده کانه!

که وابوو چیرۆکی (غهرانیق) هه لبه ستراوو درۆیهو زیندیقو بی دینان دایانهیتناوه، بۆیه ده بی ههولۆ بدهین ته فسیری نایه ته کان و ابکهین له گه ل ناوه رۆکی تاین بگوچی و ته فسیری قورنان به قورنان بکری و گوئی نه دهینه نمو ریوایه ته جۆراو جۆره بی بناغانهی ئیسرا ئیلیاتیان پتوهیهو زۆر له موفه سی رین به سافیلکه بی خستیانته ناو ته فسیره کانیانهوه له گه ل بی خوشی نیگا و

شهریعتی نیسلام و دلسۆزی و لی هاتوویی پیغه مبهەر ﷺ بۆ گه یاندنی نهو
په یامه یهك ناگر نهوه.

ههلبه ته خیلاف لهوه دا نه: كه (القای) شهیتان بۆ چهند وشهیه کی
بیستراو بووه و کیشه و فیتنه كه له م بیستنه وه سهری هه لداوه.

نهجار زانایان كهوتوونه کیشه وه ده باره ی چۆنه تی نه م نیلقایه.

نهوه ی چه سپاوه و ده بی نیسانی موسولمان بر وای پی بی نه وه یه:
پیغه مبهەر ﷺ هه رگیزاو هه رگیز هاویه شی شهیتانی نه کردوه لهوتنی نه م
وشانه دا، شهیتان نهیتوانیوه وه سه وه بخته دلی پیغه مبهرو وابکا نه م وشانه
به ده می موباره کی دا بین! چونكه به ده قی نایه ت پیغه مبهەر ﷺ چی بلی
نیگایه له خودا وه یه ﴿وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى﴾
(النجم/۳-۴)

قورطوبی ده فهرموی: باشترین ته نویل بۆ نه م نایه تانه نه وه یه:
كه پیغه مبهەر ﷺ به گویره ی فهرمانی پهروه ردار قورنانی به شیوه ی ته رتیل
خویندۆته وه؛ نایه ته كانی ليك جیا کردونه وه، هه موو سه ره نایه تیک
هه لۆیسته یه کی کردوه، جاویده چی شهیتان فرسه تی لهو سه کته وه هه ناسه
هه لێنانه وه هینابی و نهو چهند وشانه ی تی هه لکیشه ی خویندنه وه که ی پیغه مبهەر
ﷺ کردبی و لاسای نه غمه وه ده نگ و سه دای پیغه مبهری ﷺ کردیته وه
به جوړیک نهو موشریکانه ی لی ی نزیك بوون گوئیان لی بووی و وایانزانیبی
خویندنه وه ی پیغه مبهرو بلاویان کردیته وه!!

نه مهش لای موسولمانان چ زیانیکی تیدا نه، چونكه پیش نهو کاته
سوره ته كه به وشیه وه ی پی هاتۆته خواری پارێزراو بووه، زانیویه نه پیغه مبهەر
ﷺ هه لۆیسته ی به رامبهر به ته كان چۆنه و چهن دی رق لی هه ن^(۱۵).

(۱۵) ته فسیری قورطوبی ج/۳/۴۴۳.

وشه ی (تمنی) له ئایه ته که ی ئیر» دوو مانای هه یه به دوو شیوه ته فسیری ده که ن:-

۱- (تمنی) به مانا خوێندنه وه بی. زووبه ی راقه که رانی قورئان پێیان وایه لێره دا نهم مانایه هه لده گری. به لگه یان له سهر نه وه (تمنی) به مانا (قرأ) و (تلا) بی نه و شیعه ی هه سانه ﴿كه دهره ق به نیامی عثمان﴾ ده فهرمو:

تمنی کتاب الله اول لیلة
یان شاعیریکی تر ده ئی:

تمنی کتاب الله اخر لیلة
له صه حیجی بوخاریش دا هاتوه ده فهرمو: ((اذا تمنى ألقى الشيطان في امنيته)) ((اذا حدث القى الشيطان في حديثه)).

۲- ده ئین: (تمنی) به مانا ئاوات و هیوا خوازییه، واته: پێغه مبه ر ﴿جا نه گهر (تمنی) به مانا ئومنییه ئاواته خوازی بی (مفعول) ی (ألقى) ده بی شتیک بی لهره گه زو جینسی وه سه سه بی: واته: شهیتان وه سه سه شو به وه گومانی خۆی ده هاوێته ناوه» بۆ نه وه ی ئاواته کانی پێغه مبه ر ﴿نه یه ته جی، خه لکه که نیامانی پی نه هیئن، نه وکاته نیلقا که بریتی ده بی له مه نه کردنی خه لک له نیمان هیئان و به رگری کردن له هاتنه دی ئاواته کانی پێغه مبه ر﴾.

نه گهر (تمنی) به مانا (قرأ) و (تلا) بی نه وکاته (مفعول) ی ((ألقى)) به دوو جوړ مه زنده ده کری.

۱- (مفعول) « که لهره گه زی وه سه سه گومان خستنه وه بی: واته (ألقى الشيطان في قراءة الرسول أو النبي الشبه والوساوس) شهیتان فری ده داته

ناو خۆیندنه وهی پێغه مبه‌ر ﷺ وه‌سوه‌سه‌و گومان بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکی بگێڕێته‌وه له‌شرێنکه‌وتنی نه‌و نیگا‌و س‌روه‌ی ده‌خۆینێته‌وه.

۲- (مفعول ی (ألقى)، (قراءة) بئ واته: (القی الشیطان فی قراءة الرسول قرائته) شه‌یتان خۆیندنه‌وه‌ی خۆی فری ده‌داته ناو خۆیندنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌رچه‌نده‌ خۆیندنه‌وه‌ی شه‌یتان جو‌دایه له‌هی پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌لام بۆیه فری ده‌داته ناو خۆیندنه‌وه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ تا کافره‌کان و‌اب‌زانن: که‌ناوه‌ خۆیندنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ره ﷺ.

رسته‌ی ﴿فینسخ الله ما یلقى الشیطان﴾ پشتگیری نه‌م مه‌زنده‌ کردنه ده‌کا.

نێتر له‌ژێر رۆشنایی نه‌م به‌رکو‌له‌ سه‌رپیتی یه‌دا ته‌فسیری ئایه‌ته‌کان ده‌که‌ین و ده‌لێن: ده‌فه‌رموی: ﴿وما أرسلنا من قبلك من رسول ولا نبی الا اذا نفی ألقى الشیطان فی امنیته﴾ ئیمه نه‌ی موحه‌مه‌د! هێچ پێغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌ کراوێنکه‌مان نه‌ناردوه‌ ئیلا که‌ناردومان هه‌رکاتێ یه‌کیکیان که‌لامی خ‌ودای خۆیندبێته‌وه‌، خێرا شه‌یتان هه‌ندێ قسه‌ی پر‌وپو‌چ و بئ جی‌ی فری داوه‌ته ناو خۆیندنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌رو تێکه‌لا‌وی کردوه‌.

یان هه‌رکاتێ پێغه‌مبه‌ره‌که‌ نه‌و نیگایه‌ی بۆ نازل بووه‌ بۆ خه‌لکه‌که‌ی خۆیندبێته‌وه‌، شه‌یتان وه‌سوه‌سه‌و شک و گومانێ خسته‌وته ناو دل و ده‌روونی بی‌سه‌ره‌کانه‌وه‌ هه‌ولێ داوه له‌ئیمان‌هێنان دووریان ب‌خاته‌وه‌، به‌راستی نه‌زانن و قبولی نه‌که‌ن، وه‌کو‌و نه‌وه‌ وه‌سوه‌سه‌ وای له‌هه‌ندێکیان کردوه به‌په‌یامی پێغه‌مبه‌ره‌که‌ بلێن: سی‌ح‌ره‌، شی‌عه‌، چی‌ڕۆکی خه‌یا‌ل‌ل‌وی راب‌ورد‌وانه‌، به‌ده‌م خ‌ودا‌وه‌ هه‌لی به‌ست‌وه‌، خه‌لک فێری کردوه پال خ‌ودای ده‌دا.

﴿فینسخ الله ما یلقى الشیطان ثم یحکم الله آیاته﴾ نێتر په‌روه‌ر‌د‌گار نه‌و پر‌و پا‌گه‌نده‌ وه‌سوه‌سه‌و خه‌رافاته‌ی که‌له‌دل و ده‌روونی هه‌ندێ که‌س دا مه‌ک‌ۆیان داوه ده‌س‌پێته‌وه‌ لایان ده‌با، به‌م ج‌ۆره‌، که‌سانێک راست ده‌کاته‌وه‌ بۆ

پاریزگاری کردن له ئاین و ره تکردنموی شو به و خرافاته کان. نه بجا
 نایه ته کانی خوی ده چه سپین و رونیان ده کاته و ههچ شک و گومانیان تیدا
 ناهیل: زنده و کهم و کورپیان تیدا به دی ناکری. ده چه سپین: که نه و نیگا و
 سروشه له خوداو هاتوو و حق و راسته و ئیتر ههول و تهقه لای شهیتان بی
 هوده ده بی و چ رۆلێکی نابێ.

بێگومان نه ههول و تهقه لایه شهیتان دهق «شو به یته ههول و
 تیکۆشانی موسته شریقه کان و لیژنه ته بشیری و ریک خراوه به ناو ئینسانی و
 مروف دۆسته کانی بیانی و چلکا و خۆره به ره لاکانی ناوخۆ چه پر وه توند
 پر وه کان و کلکه لهق بۆ که ره کانیان، نهوانه ی لیپاون بۆ ناشرین کردنی
 ئیسلام و بهرنامه که ی بۆ گومان خستنه سهر و شیواندنی مه بادینه کانی
 ئیسلامی پیرو و تهعالیمه کانی و هه لگێرانه و هه قانیقه کان و ته زویر کردنی
 راستیه کان و ته نویل کردنی هه ندی نایه و ناراسته کردنیان بۆ مانای
 ناراست و نامه بهست. به لام و پرای چرو پری نه ههول و تهقه لایانه له لایه
 کافرو به چهکه موسولمانی هه لگه پراوه له ئاین سوپاس بۆ خودا رابوونی
 ئیسلامی له به ره و گه شه و نه شو نومادایه، سالان و رۆژانه یه که به دوا ی یه که دا
 هیلانه ی کوفر ده پوخی و ههول و تیکۆشانی چه په لی نه داخ له دلانه له سه ر
 به ردی راستی ئیمان و باوه ری پتهوی هه لگرا نی رابوونی ئیسلامی ورد و خاش
 ده کری و ده خرته گۆر وه و نه رۆی ده ریای نه مان ده بی. خۆری ئیسلام و بهرنامه
 پیرو که ی تهنگی به تاریکه شهوی کوفر نیلحاد هه لچنیوه و خه و خواردنی
 لی حه رام کردون!!

«والله عليم حکیم» په ره ردگار زانی به هه موو کارو بارێک له ناو
 بوونه و ده دا ده زانی چ نیگا و سروشی که ده نیی بۆ پیغه مبه ره که ی و ده زانی
 ناکام و سه ره نجام چی ده بی و چۆن ده بی، هه چی لی گوم نابێ، حه کیم و دانایه
 له مه زنده کردن و دروست کردن و کرده و کانی دا حیکمه تی ته وای هه یه،

به لگمو نیشانه ی به هیژو حاشا هه لئه گری لاههن، سزای درۆ هه لئه ستان و سه ریچیکاران کاران ده داته وه، خودا په رستان زال ده کاو سه رکه و توویان ده کا. تاریکی ناو دلۆ ده روون راده مالتی و حق ده گپیتته وه بو خانیه خوی. حه قیقه ت ده ر ده خاو سه ری ده خا، باطل ده پوچینیتته وه و ئاسۆ عه قل و بیره کان روناك ده کاته وه. هیدایه تیان ده دا بو ریگای سه ریبه ستی و نازادی و به خته وه ری دونیا و قیامت!

﴿لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةُ قُلُوبَهُمْ﴾ رای په سندنه وه یه: كه (لام) ی (لِيَجْعَلَ) په یوهنده به (أَلْقَى) وه واته: بو ته وه ی په روه ردگار وه سه وه سه و شوبه هاویشتنی شه یتان بو ناو قورئان خویندنه وه ی پیغه مبه ر بکاته هۆکاری تاقی کردنه وه و تیمتیحان بو نه وانه ی دلایان نه خۆشه و دلایان ره قه. کوفر وشك و گومانی تیدایه..

مه به ست به وانه ی كه ﴿فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ﴾ دوو پروه كانن نه وانه ی له ناو دلایان دا شك و گومان و کوفر و نیفاق هیه.

مه به ست به ﴿وَالْقَاسِيَةُ قُلُوبَهُمْ﴾ موشریكه كانن یان دل په قه كانن. نه وانه ی دل خۆش بوون به تیهه لكیش كردنی شه یتان بو ته وه چه ند شته پرو پووچانه ی خستیه ناو قورئان خویندنه وه كه ی پیغه مبه ره وه ﷺ و وایان زانی راستن و له خودا وه هاتوون.

﴿وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾ بیگومان سته مکاران نه وانه ی سته م له خزیان ده کهن به مونا فیق و موشریك و جووله كه وه له گومرایی و سه ریچی كردنی ته واودان، دژایه تی خودا و پیغه مبه ر ده کهن و دوورن له حق و راستی.

﴿وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ﴾ هه روه ها بو ته وه ی نه وانه ی هه لگری مه شخه لی زانستی به سوودن، نه وانه ی حه ق و به تال لیك جیاده كه نه وه، پروایان به خودا و به پیغه مبه ره كه ی هیتاوه، دلنیا بن. كه ته و نیگایه ی بو تو مان ناردوه حه ق و راسته شك و

گومانی تیدا نیه له خوداوه بۆت هاتوووه به زانیاری و چاودیری خۆی نازلی کردوووه ناهیللی شتی ناههقی تیکهل بسی، نیت ئیمانی پی دههینن و گهردنکهچی فرمان و جالوگیریه کانی دهبن و دلایان پی نارام ده گری ترسو خۆفی خودای تیدا جیگیر ده بی، کار به حوکم و داب و شریعتی خودا په سندن ده کهن وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿وانه لکتاب عزیز، لا یاتیه الباطل من بین یدیہ ولا من خلفه، تنزیل من حکیم حمید﴾ (فصلت/ ۴۱- ۴۲) ته مجار سهره نجامی باش و ناکام پیروزی بۆ موسولمانان ده چه سپینۆ و ده فرموی: ﴿وان الله لهاد الذین آمنوا الی صراط مستقیم﴾ بیگومان خودا نه و که سانه شاره زای ریگای به ختموهری ده کا: که نیمانیان پی هیناووه پروایان به پیغه مبه ره که ی کردوه، توفیقیان ده دا بۆ ریگای حق و راست، وه سوه سه وشک و گومانی شهیتانیان لی دوور ده خاتموه.

به کورتی پهر و ردگار هیدایهتی خاوهن پروایان ده دا بۆ مانای راستی نه و نایه تانه ی موته شابیهن، به جوانی مانایان دیاری ده کهن و سهر گهر دانی روویان تی ناکاو شریبه و گومانی به تالخوازان کاریان تی ناکهن، دلایان دامه زرا له سهر باوه پرو قاجی چه سپاویان به توپه هاتی چه پرهوان وه له مرزه ناکه و ن! وه سوه سه وشک و گومانی شهیتان و هوا خواهانی ناتوانن له ریبازی راستی خۆیان لایان بدهن.

ته مجار سهره نجامی دوو پروو موشریک و جووله که کان دیاری ده کاو ده فرموی: ﴿ولا یزال الذین کفروا فی مرية منه حتی تأتیهم الساعة بغتة او یأتیهم عذاب یوم عقیم﴾ به رده وام نهوانی کافرن له شک و گومان دا دهر باره ی پیغه مبه ره ﷻ دهر باره ی قورنان، یان دهر باره ی نهو تیه له کیشمی: که شهیتان هاویشته ناو قورناغوتندنه که ی پیغه مبه ره ■ ناوا له گومان و شوبه ده ده میتنموه هه تا به ناگهان قیامه تیان دیته سهر و راده بی یان نیشانه کانی

دینه دی، یان مردن یه خه یان پێ ده گری، یان سزای روژیکی تیکشکینه ریان
بۆدی و له گه ل موسولمانان دا ده کهونه جهنگه وه تیکده شکین!

قورنان روژی قیامه تی کرده به کۆتایی کوفره که یان چونکه کاتی نیشانه
گه وه کانی قیامه ت ده رده که ون قیامه ت بۆخۆی راده بی، هه موو که س
به ناچارایی نیمان ده یینی، به لام نیمانه یینانی ناچارای و دوا هه له اتنی خۆر
له خۆر ناواوه، چ سویدیکی تیدا نیه.. قورنان روژی قیامه تی به وشه ی (عقیم)
وصفدار کراوه چونکه شهوی به دوا دا نایه!!

مه به سستی نایه ته که نه وه یه: کافره کان به رده وام ده بن له سهر کوفر هه تا
مه رگ یه خه یان پێ نه گری پروا ناکهن و نه و کاته ش پروا کردنه که یان بیسووده.
نه بچار دوا ی رونکردنه وه ی وه نزو و حالی هه ردو تا قم له دونیادا حالی
قیامه تیان به یان ده کاو ده فهرموی: ﴿الْمَلِكِ يَوْمَئِذٍ﴾ الله یحکم بینهم ﴿ ده سه لاته و
خواه نداریه تی و ته صه روف له روژی قیامه ت دا هه ر بۆ خودایه، پاداش دانه وه
لی خۆشبوون و سزادان به ده ست خۆیه تی، به حق و عه داله ت له ناویاندا حوکم
ده کاو هه ر که سه به گوێره ی نیمان و کرده وه ی خۆی له دونیادا پاداش و سزای بۆ
دیاری ده کری و هه یچ که س به ته ندازه ی گه ر دیله یه ک و که مترو زیاتر ستم
له که س ناکا! هه ر خودا (مالک یوم الدین) ه نه و ده سه لاته رواله تی وه
خواه نداریه مه جازه ی که له دونیادا بۆ ناده میزاد هیه، له قیامه ت دا نه وه ش
نامینی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿الْمَلِكِ يَوْمَئِذٍ﴾ الحق للرحمن،
وكان يوماً علی الکافرین عسیراً ﴿ (الفرقان/۲۶).

نه مه ش ناکامی برپاری په روه ر دگاره، ده رباره ی هه ردوو تا قم و
ده فهرموی: ﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ جا نه وانه ی
به دل پروایان به تا ک و ته نه یایی خودا و راستی پیغه مبه رو پیغه مبه رایه تی و
حق و راستی قورنان کرده، به کرده وه راستی نیمانه که یان چه سپاندوه و

به گویره ی قورئان هه ئس و کموتیان کردوه، نهوانه پاداشیان به هه شتی رازاوه و خانوی خوشی هه تا هه تایی به، هه رگیز لی یی ده رناچن و تییدا و هه رز نابن.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾ نهوانه ی پروایان به حق نیوه کافرن به خودا و به پیغه مبهرو به قورئان و سه ریچی په یامی پیغه مبهریان کردوه و شوینی نه کموتوون و لوتبه رزیان نواندوه، نهوانه لای خودا عه زابی ریسواکمریان هه یه، عه زابی به تییش و سامناک و ریسواکمر له تۆله ی خۆبه زلزان و گو ی نه دانیان به حق و راستی و پاپه ند نه بوونیان به په یامی قورئان. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده هه رموی: ﴿الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (غافر/۶۰).

واده و به ئینی خودا به سه رخستنی کوچکارانی

جهه نگاوه ورو فیداکار به به هه شت

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قِيلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّزُقِينَ ﴿٥٨﴾ لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُّدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾ ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٦٠﴾

دوای نهوهی له نایه ته کانی پێشوو دا پهروهردگار نهوهی باس کرد: که روژی قیامت مۆلک و سه لته نه ت ههر بۆ خودایه و ههر نه و حوکم له نیتوان بهنده کانی دا ده کاو موسو لمانان ده خاته ناو بهه شته وه. به شوین نه وه دا وادهی خۆی بۆ موسو لمانه کوچکاره جهنگاوه ره کان راده گه یه نهی بۆیه ش به تاییه ت ناوی کوچکاره کانی هینا بۆ زیده ریز لێنان و دلخۆشکردنیان.

ده فهرموی ﴿والذین هاجروا فی سبیل الله﴾ نهوانه ی له پیتناو نایینی خودا کوچیان کردوه، زیدو نیشتمانی خۆیان به جی هیشتوه، بۆ ره زامه ندیی خودا وازیان له مال و حالی خۆیان هیناوه، ده ستیان له مۆلک و سامانی خۆیان بهرداوه، به هیوای پاداشی خودان.

﴿ثم قتلوا اوماتوا﴾ پاشان له و ریبازه دا کوژراون یان به مردنی سروشتی خۆیان گیانیان سپاردوه، ﴿لیرزقهم الله رزقا حسنا﴾ نه وه خودا به ته نکید رزق و روژی باشیان ده داتی، بهه شتیان پسی ده دا، فه ضل و به خششی خۆی ده پرژینی به سهریان دا ﴿وان الله هو خیر الرازقین﴾ بیگومان خودا باشترین که سی که رزق و روژی ده به خششی، به بی حساب و نه ندازه نازو نیه مه تهی خۆی ده دا به که سانی که بیهوی بیانداتی. وه کوو له نایه تی که تر دا ده فهرموی: ﴿ومن یرزق من بیته مهاجراً الی الله ورسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی الله﴾ (النساء/ ۱۰۰)

له نه نه سه وه ریاویه ت کراوه ده لی: پیغه مبه ر ﴿فهرمویه تی: ((المقتول فی سبیل الله والمتوفی فی سبیل الله بغير قتل هما فی الأجر شریکان)) که سی که له پیتناوی نایینی خودا بکوژی، یان کوچ بکاو به مردنی سروشتی گیانی ده رچی، نه وه ههر دو گیان له پاداش دا چون یه کن،

نه مجار نه و ریزقه حه سه نه رون ده کاته وه ده فهرموی: ﴿لیدخلهم مدخلا یرضونه﴾ بیگومان خودا نه و کوچکاره جهنگاوه ره گیانه خشانه ی له ریبازی خودا گیانیان به خشیه وه، ده یا خاته ناو شوینی که وه پسی رازین و

هیچ ره خنهیان لی ئی نیه، نمو شوینهش به ههشتی پیرۆزه. چۆن ره خنهیان لی ئی ده بی؟ خو ئه وه نده خو شو دلگیر ته نانهت هیج چاویک له وه پیش شوینی ناوای نه بینیه وه هیج گوێچکه یه که شوینی ناوا خو شی نه بیسته به سهر دلی خه لکا به خه یالیش تی نه پهریه. ههروه کوو چۆن تییدا توشی ناخو شی و تهنگ و چه له مه یه که نابن! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغَوًا وَلَا تَأْثِيمًا إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ (الواقعده/ ۲۵).

﴿وان الله لعليم حليم﴾ بیگومان خودا زاناو ناگاداره به وانیهی که له بهر خاتری خودا و بۆ ره زامه ندی نمو کوچ ده که نو جیهاد ده که نو ده زانی شیاری چ پاداش و به خوششیکن، ده زانی نیازو مه بهستیان چیه و چۆنه، هه لیم و لی خو شبوه، له تاوانی رابورد وویان خو شو ده بی، هه روا هه لیم و لی بووردوه: به وه: که خه ترا به درۆ خه ره وه کان عه زاب ناداو مۆ له تیان ده دا بۆ ما وه یه که بۆ نه وهی به خۆیان دا به چنه وه تو به بکه نو تیمان به یتن.

﴿ذلك﴾ نمو پاداش و به ههشته رازاوه خو شه بۆ نمو که سانه یه: که له ریگای خودا دا ده کوژین، یان به مردنی سروشتی خۆیان له غه ربی ده مرن! هه روا له دونیادا به سهر دوژمنانیان دا زالیان ده کا؛ چونکه ﴿ومن عاقب بمثل ما عوقب به، ثم بغى عليه لينصرنه الله﴾ هه که سی له موسو لمانان تو له له کافر موشریکه کان بکاته وه به نه ننازی نمو سته مهی لی کراوه، شه پران له گه ل بکا و بهرگری له خۆی بکا، پاشان ناچار بکری به وهی زیلو نیه تمانی خۆی به جی به یلی، له سهر مال و ملکی خۆی هه لی قهنن، نمو بیگومان خودا یار مه تی ده دا و تو لهی بۆ له دوژمنانی ده سین، پشتگیری لی ده کا و زالی ده کا به سه ریان دا شی عاری (لا اله الا الله) سه رده خا و شی عاری کافر ده کان ژیر ده خا.

﴿ان الله لغفور غفور﴾ بیگومان خودا له موسو لمانان خو شو ده بی، و چاو پۆشیان لی ده کا ته گهر تو له یان ستانده وه و زیده وه ییان کرد. هه روا خو شو ده بی له وانیهی شوین لی خو شبوونی خودا نا که نو: له لی خو شبوونه که ده سترژی

کارو شوین ئاره زوی خویان ده کهون: که تۆله ستاندنه وهیه. چاوپۆشی ده کا
له تۆله سینهره کان و ده فهرموی: ماسام ریگام داوون تۆله وهریگر نه وه صهری
نه ظمرتان لی ده کهم!!

چونکه نه وان به تۆله ستاندنه وه که، کاری ریگا پیدراوی خویان نه نجام
داوه و کاری باشت: که خۆراگری و عهفو کردنی تاوانباره پاشگوئیان خستوه،
وه کوو ده فهرموی: ﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ، اِنْ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ﴾
(الشوری/ ۴۳) یان ده فهرموی: ﴿فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾
(الشوری/ ۴۰) یان ده فهرموی: ﴿وَإِنْ تَعَفَّوْا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى﴾ (البقره/ ۲۳۷)
دهی که سیک سهرباری نه وهی که عهفو کردن و لیبوردن لهسته مکار باشته
له تۆل ستاندنه وه لی، باشته کهی نه کردو تۆلهی ستاندنه وه، خودا لی
ناگری و عهفوی ده کا: چونکه خودا بۆ خۆی ریگای تۆله ستاندنه وهی داوه.

برئ به لگه له سهر به توانایی خودا

ذٰلِكَ يٰۤاَبَاۤاَلَلَّةِ يُوَلِّجُ الْيَّلَ فِي
النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي الْيَّلِ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ
﴿٦١﴾ ذٰلِكَ يٰۤاَبَاۤاَلَلَّةِ هُوَ الْحَقُّ وَاَبَاۤاَلَلَّةِ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ
دُوْنِهٖ هُوَ الْبَاطِلُ وَاَبَاۤاَلَلَّةِ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ ﴿٦٢﴾
اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَتُصْبِحُ الْاَرْضُ
مُخْضَرَّةً اِنَّ اللّٰهَ لَطِيفٌ خَبِيْرٌ ﴿٦٣﴾ لَمْ يَأْتِ السَّمَوَاتِ

وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾
 أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفَلَكَ تَجْرَى فِي الْبَحْرِ
 بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ
 اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ
 ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

دواى نهوى پهروه دگار باسى گوره بى و به دهسه لاتی خوئى کرد له سهر
 ره خساندنى سهر که متن بۆ موسولمانان، نه مجار جوړه ها به لکه دینیت ته وه له سهر
 به توانایى خوئى به سهر هه موو شتیک دا، جا که سیک دهسه لاتی به سهر هه موو
 شتیک دا هه بى و ناگادارى هه موو شتیک بى، دياره ده توانى يارمه تى
 موسولمانان بدا، ده فمرموى: ﴿ذلک﴾ نهو سهر خستو يارمه تيدانه: که خودا
 به موسولمانانى ده به خشى ﴿بأن الله يولج الليل في النهار ويولج النهار في
 الليل﴾ به هوئى نهو وه يه: که خودا شو ده خاته ناو روژ وه واته: له شو کهم
 ده کاته وه، ده يخته سهر روژ، به پيچه وانه شه وه روژ ده خاته ناو شه وه بهم
 جوړه له شو کهم ده کاته وه، ده يخته سهر روژ. ده کا نهو نه ندازه يه يه له ميان
 زيادى ده کا لهوئى تريان که مى ده کاته وه. جارى واهيه شو دريژ ده کا روژ
 کورته وه کوو له پازدا ده يينى، واده بى روژ دريژ ده کا شو کورته وه کوو
 له به هاردا ده بيندرى.

جا که سیک دهسه لاتی به سهر نهو شتانه دا بشکى به ته نکيد ده توانى
 يارمه تى ستم لى کراوان بدا، پاداشتى فمرمان بهردار بداته وهو تو له
 له سهر پيچیکاران بسينى!

﴿وان الله سمیع بصیر﴾ نه وهش به هۆی نه وهیه: که په روهردگار هه موو
دوعاو پارانه وهیه که ده بیسی، هه موو حال و وه زعی که ده بینسی، له زه وی و
له تاسمانه کان دا هیچی لی گوم نابی.

نهمهش نیشانه ی نه وهیه: په روهردگار به ده یهینه ری خاوهن ده سه لاته و
ته سه روفه له بوونه وهردا، چی بوی و چۆنی بوی ده بی بیته دی و کهس نیه
فهرمان و بریاری هه لوه شینیتوه. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿قل:
اللهم مالک الملك، تؤتی الملك من تشاء، وتفزع الملك ممن تشاء، وتعز من
تشاء، وتذل من تشاء، بيدک الخير انک على کل شیء قدير تولج الیل فی
النهار وتولج النهار فی اللیل وتخرج الحی من المیت وتخرج المیت من
الحی، وترزق من تشاء بغير حساب﴾ (ال عمران/ ۲۶-۲۷).

هۆی نهم ده سه لاته ره هاو مو طلعه بی سنووره نه وهیه: که ده فهرموی:
﴿ذلک بان الله هو الحق وأن ما يدعون من دونه هو الباطل﴾ نهو قودرته و
ده سه لاته بی سنووره، نهو زانیاری و بیستو دیتنه به هۆی نه وهیه: که خدا
حق و ثابت و بی وینه و بی شهریکه، (واجب لذاته) ییه و سهرچاوه ی وجود و
هیچ خودایه که نیه شیای خودایه تی و عبادته بۆ کردن بی جگه له ذاتی
پاک، چونکه هه ر خدا خاوهنی ده سه لاتی ره هایه و هه موو شتی کی بوونه وهر
ناتاجی نه وه گهر دنکه چی نه وه، جگه له ذاتی خدا هه موو خدا درۆزنه کانی
تر به تال و پووجن، جگه له خدا هه رچی عبادته تی بۆ بکری به تال و جگه
له خدا کهس توانای زیان لی دوور خستنه وه و سوود پیگه یانندی نیه، هه موو
خاوهن ده سه لاتی کی روالته ی زه لیل و بیچاره یه لای خدا بی تواناو ده سه لاته.
﴿وان الله هو العلی الکبیر﴾ هه موو نهو شتانه ی باسکران هۆیه که ی

نه وهیه خدا به رزو پیرۆزو شکۆمهنده به سهر هه موو شتی که دا، هیچ کهس
له خدا شکۆمهنده تر نیه، کهس لهو به ده سه لاته تر نیه، وه کوو له شویتنی کی
تر دا ده فهرموی: ﴿وهو العلی الکبیر﴾ (البقرة/ ۲۵۵) یان ده فهرموی: ﴿الکبیر

المعتال ﴿الرعد/٩﴾ ماناو مه بهسته سهره كى يه كه نهويه: ده فهرموى: چۆن ده بى بته پرستو ماده پرستان عيبادهت بۆ شتىك بكهن: كه ناتوانى زبان له خودى خۆى دوور بخاتهوه و قازانچ بۆ خۆى كيش بكا؟؟ چۆن ده بى بته پرستى بكهن و واز له عيبادهتى كه سىك بهينن: كه هه موو كارىكى به دهسته و به سهر هه موو شتىك دا بالا دهسته؟!

﴿ألم تر ان الله أنزل من السماء ماءً فتصبح الأرض مخضرة﴾ نه تو نابىنى نهى ئاده ميزاد! نهى بيسهر! كه پهروه دگار با ده نيترى هه موره كان هه لده داو كۆيان ده كاته وه لىكيان ده دا، نه عجار بارانيان لى ده بارىتى، له ناسمانه وه باران ده بارىتى به سهر زهوى وشك و تينوودا، نيتر بهو بارانه زهوى مردوو سوتهمه رۆ زيندو ده بى ته وه به گزو گيا سهوز هه لده گه رى، به گول و گولزار ده ازى ته وه، به جۆره ها رهنگ و ديمه ن زهوى خۆى نارايىش ده داو خۆى ده نوينى!

هه لبه ته بارىنى باران و سهوز بوونى زهوى و رازاندنه وهى به گول و گولزار ديار ده به كه وه رزانه دووباره ده بى ته وه، دووباره بوونه وه كهى گرنگى له بهر چاوى ئاده ميزاد كه ده كاته وه چاومان پى وهى راهاتو وه زۆر سهر نجهمان رانا كيشى، به لام كاتىك شاعيرىك به هه ستى ناسكى نهو سروشته ده پشكنى و سهرنجى خۆى ده داتى لهو ديمه نه جۆره ها هه ست و شعوروو ده وروژىتى و دل و ده ورون راده چهنىتى! دل هه ست ده كا نه م رووه كه به چكۆلهى له م گلله ره شه رسكا وه نه م ته رو تازه بى و گه شه وه نه شه بى پى وه بى ته، ده لى مى مندا لى ساوايه بۆ سروشت پى ده كه نى و له خۆشى و ته رده ماخى خه رى كه به فرى!!!

جا كه سىك بهم ههسته شاعيرى و تىفكرينه سهرنج له دهشت و ساراي وه رزى به هار بدا و بهم جۆره له گول و گولزارو ديمه نه سروشتيه كان ورد بى ته وه. نهو كاته ده زانى كۆتايى هينانى نايه ته كه به پرستهى (ان الله لطيف خبير) چهند جوان و گونجاوه له گه ل پى شه وه كهى دا.

بىگومان خودا به لوطف و لىزانى خوئى نهو روه كه رسكاوه چه كه ره كردوه،
له ناو سكى زهوى دا به دهستى قورده تى خوئى په روه رده ده كاو زهوى شەق
ده كاو سەرى پى له ناو گل دەردينى و پى دى ده گەيەنى، به قودرەت و دەسەلاتى
خوئى له كاتى گونجاودا بارانى پىويست دى بارىنى و ناو گل تىكەل به يەك ده كاو
غىزاي درەخت و روهك دابىن ده كا! (سبحان الله! چ به دى پىنەر كە؟) ﴿لە ما في
السموات وما في الأرض﴾ هەرچى له ناسمانەكان و زهوى دا هەيه هەمووى
ملكى خودايەو له ژىر دەسەلاتى ئەودايە، له ناسمانى خوئەوه بۆ زهوى خوئى
بارانى خوئى دى بارىنى و نه شو نما له خاك دا پەيد ده كاو بۆيوو خوئاكى پىويست
بۆ گيانلەبەران و بۆ روهك و دارو درەخت به هوى بارانەوه له زهوى پەيدا ده كا!

هەرچى له ناسمانەكان و زهوى دا هەيه ملكى خوئەتى و پىويستى به هىچ
شتى كيش نيه، زينده وەرەن به ناو و روهك تىرو تەسەل ده كاو خوئاكىيان بۆ دابىن
ده كا، پىويستى به گيانلەبەران و بۆ توشيان نيه! ﴿وان الله هو الغنى الحميد﴾
بىگومان خودا موحتاجى هىچ شتىك نيهو هەموو شتىك ناتاجى ئەوه،
نەمەش نيشانەيه كى تره له دەسەلات و تواناي رەهاى خودا، نيشانەى ئەوه يە:
خودا به سەر هەموو شتىك دا بالادەستەو له ژوو و هەموو شتىكە و يە. ﴿الم تر
ان الله سخر لكم ما في الأرض﴾ نايانازانى ئەى ئادەمىزاد! كە پەرەردگار
هەرچى له زهوى دا هەيه به گياندارو بى گيانەوه به كان و سەرچاوه و كشت و
كال و بىروو بوومىهوه له فەضل و گەورەيى خوئەوه. هەمووى بۆ نىتو و ژىر بار
كردوه، بۆ ئەوهى بۆ بەرژو وەندى خوئان به كارىان به يىنن سووديان لى وەر بگرن،
و هەكوو له نايە تىكى ترە دەرەموى: ﴿وسخر لكم ما في السموات وما في
الأرض جميعاً منه﴾ (الجبائىة/۱۳).

﴿والفلك تجري في البحر بأمره﴾ هەر وەها كەشتى بۆ نىتو رام كردوه
واتە: عەقلى بە نىتو داوه كەشتى دروست بكەن، نەجار به قودرەتى خوئى واى
كردوه ئەم كەشتى به ناو دەريادا بىروا و نەبى، نىتو به ناره زۆى خوئان لەم

ولات بۆ ئمو ولات كالاي خوتانى پى وه گوتىزن، به كارى يىتن بۆ بازىرگانى و گهشت و گوزارو گهلى شتى تر، شتو مهك و كالاي ئهم ولات بۆ ئمو ولات بگوتىزنه وه كه پىوستى پى ي هه بىت وه به پىچه وان هه وه.

﴿وَمِمْسِكَ السَّمَاءِ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِأَذْنِهِ﴾ ناسمانى راگرتوه به وه موو قه باره زه به للاحانه ي: كه تىيدان به خۆرو مانگو باقى نه ستيره كانى تره وه: كه هه ر خودا ده زانى چۆن و چهنلن، هه موو ئهم قه باره قورسانه ي له حه وادا راگرتوه، به هۆى هىزى كىشنده وه (الجازيه) لىك ناده نو ده عم ناكهن، هه ريه كه يان له مه دارو بوارى خۆيدا دىتو ده چى، هه موويان (ماسى ناسا) له فه ضادا مه له ده كه ن. به ويست و تواناي خۆى راىگرتوون و كۆنترۆلى كردوون، نه گه ر مه يلى لى بووايه رىگاي ده دا ناسان به هه موو ئمو قه بارانه ي تىيدان به سه ر زه وى دا ده كه وت و چى تىدايه له ناو ده چوو! وه لى به لوطف و مه رحه مه تى خۆى، ئمو قه بارانه ي راگرتوون و ناھىلى به سه ر زه وى دا بكه ون و لىك به ن، تاكاتى دىنارىكراو كه رۆزى قىامه ته، ئمو كاته ناسمانه كان شه ق ده بن و نه ستيره كان هه لده وهرن و كۆتايى دونيا دى!! وه كوو ده فهرموى: ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ، وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ﴾ (الانفطار/١-٢).

نه گه ر ئمو نىظامه ورده تۆكه پتمه وى خودا نه بوايه ئمو قه باره زه به للاح و بى ژمارانه ي بوونه وه ر له يه كيان ده داو لىك ده خشان و خاپوور ده بوون هه رچى له ناويان دا بوو له ناو ده چوو!!!

﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَشَرُّوفٍ رَحِيمٍ﴾ بىگومان په روه ردىگار ده رياره ي ئاده ميزادان - هه رچه نده سپله و پىنه زان و سته مكارن - به ره حم و به زه بيه، جوانى بوونه وه رى بۆ ره خساندون تا له زه ته لى وه رىگرن، به تىپرامان و لى وورد بوونه وه ي كه يف خوښ بىن، عه قل و هۆشى پى داون بۆنمه وى نىشانه كانى بوونه وه ر بكه نه به لگه و نىشانه له سه ر وجودى خوداي مه زن.

﴿وهو الذى احياكم ثم يميتكم ثم يحييكم﴾ پهروه دگار خودایه کی وهایه ئیوهی له نه بوونه وه دروست کردوه گیانی پى به خشیون، پاش نه وهی ئیوه هیچ نه بوون به دی هیتاون، پاشان: که کاتى مهرگتان هات و تهمه نتان تهاو بوو ده تاغرتنى. مردنیش خوی له خویدا بو ئیوه داپوشهرو نیعمه ته.

﴿ثم يحييكم﴾ پاشان روژی قیامت ئیوه زیندو ده کاته وه بو حیساب و لیکن ئینوه بو پاداش وهرگرتنه وه تو له لی ستانده وه.

﴿ان الانسان لکفور﴾ بیتگومان ئاده میزاد سپله و پینه زانه و نینکاری نیعمه ته کانی خودا ده کا به سهریه وه، ریزی نه نیعمه ته جوړاو جوړانه ناگری: که خودا پتی به خشیون، وانا کا به هوی نه نیعمه تانه وه بگاته حاله تیک عیباده تی خودا بکاو یه کتابه رست بی، واز له به ندایه تی کردنی هه موو شتیک بیتنى جگه له به ندایه تی کردن بو خودا. بیتگومان نه وه نه فخره گیانییه ی یه که مجار له ناده م پهیدا بوو معجیزه بوو، له ههر شتیکی تریش دا که پهیدا ده بی موعجیزه یه ههر نه وه موعجیزه یه له هه موو زیندوتیک دا سات دواى سات و روژانه و شهوانه تازه ده بیتمه وه، نانه وه نه فخره گیانییه نه ئینی یه که و تا ئیستا و له مه دواش زانا و نه زان تییدا سهرگه ردان و نازانن چیه و چونه. هه لده گری لی ی ورد ببینه وه و سهرنجی بهرو هوشی خۆمانی تیدا خمرج بکهین مردنیش نه ئینی یه کی تره عه قلی ئاده میزاد ناتوانی ده رکی بکا، ناگه هان پهیدا ده بی و یه خه ی ده گری و تیکیه وه ده پیچی!! نیوان مردن و گیان و سروشتی ههردو گیان مه سافه یه کی دورو درتزه و جیگای سهرنج و تیفکرینه. زیندو بوونه وهی دوا مردنیش نه ئینی یه کی تری خه زینه ی غه یی پهروه دگار، پهیدا بوونی نه ویش جیگای سهرنج دانه و حه ق وایه بیرى لی بکهینه وه. به لام ئاده میزاد کافره و گوی بهو هه موو به لگه و نیشانانه ناداو بیر له پهیدا بوونی خوی و گیان پى به خشیونی خوی ناکاته وه و نایکاته به لگه له سهر زیندو بوونه وهی دواى مردن و په ند نامیژ نابى وه کوو له نایه تیکی ترده

ده‌فرموی: ﴿کیف تکفرون بالله، وکنتم امواتاً فاحیاکم، ثم یمیتکم ثم یحییکم ثم الیه ترجعون﴾ (البقرة/۲۸) یان ده‌فرموی: ﴿قل: الله یحییکم، ثم یمیتکم، ثم یجمعکم الی یوم القیامة، لاریب فیه﴾ (الجماعیة/۲۶).

هه‌موو گهل ، نه‌ته‌وه‌یه‌ک شه‌ریعت و

ری‌یازیکی هه‌یه به‌یره‌وی ده‌که‌ن

لِکُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنْزِعُ عَنْكَ
فِي الْأَمْرِ^{٦٧} وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ
وَإِنْ جَدَلُواكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾ اللَّهُ يَحْكُمُ
بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ
فِي كِتَابٍ^{٧٠} إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

ده‌لین: هوکاری نازل بوونی نایهتی (۶۷) نه‌وه بووه کافره‌کان کیشمو
جیدالیان ده‌بارهی گۆشتی مرداره‌وه بوو نایه‌وه، به‌موسولمانه‌کانیان گوت:
نیوه کوشتی خۆتان ده‌خۆن، ئازهلێک خۆتان سه‌ری به‌پن گۆشته‌ی ده‌خۆن،
که‌چی گۆشتی نه‌و ئازهله‌ ناخۆن که‌خودا ده‌یکوژی! مه‌به‌ستیان مرداره‌وه بوو
بووه، یان به‌ موسولمانه‌کانیان گوت: نه‌وه چیتانه نه‌وه‌ی بۆ خۆتان ده‌یکوژن
گۆشته‌که‌ی ده‌خۆن؟ که‌چی نه‌وه‌ی خودا ده‌یکوژی گۆشته‌که‌ی ناخۆن؟ ا حق

وابوو: نموهی خودا دهیکوژی باشتی بخون لموهی به کتیدی خوتان سهری
دهین!! نیت تم نایه ته نازل بوو!

په یوه نډی نهم کومه له نایه ته بهی پېشموه نهو یه: په وروډگار له وه
پیش باسی نېمه ته کانی خوی کردو نهو ی راگه یاند: که به سوزو به به زه یی به بؤ
به نډه کانی، هر چه نډه ه نډیکیان کافرن و پروایان به به بوونی خودای تاو
ته نه ا نیهو سوپاسی نېمه ته کانی ناکمن. نه بجار به شوین نهو دا. نه هی له وانه
ده کا که هاو چه رخی پیغه مېهر ﷺ نه کمن و ره خنه له شریعت و یاسای نیسلام
ده مه ده می له گدل پیغه مېهر ﷺ نه کمن و ره خنه له شریعت و یاسای نیسلام
نه گرن، نه بجار فرمان به پیغه مېهر ﷺ ده کا: که به رد و ام بی له سر گه یاندنی
په یامی حق و راستی خوی.

دەفەرموی: ﴿لَکَلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مُنْشَاۤهُمۡ نَاسِکُوۡهٖ﴾ نیتە بۆ ھەموو گەلو نەتەو ھیک شەریعت و یاسا و رێبازی گونجاومان داناو، یاسا و شەریعتی ھەموو گەلو نەتەو ھیکمان واداناو: کەلە گەل رۆژگارو ناوچە کەیان دا بگونجی. لە ھەمان کات دا لایەنی (تەطور) و کامل بوونی عەقڵی نادەمیزادیشمان بەرچاو گرتوو. ھەرکەسێ سەیری نایینە ئاسمانییەکان بکا بۆی دەردە کەوی پەرورەدگار تەوراتی بۆ سەر موسا (علیه السلام) نازل کردو، جوۆرە توندو تیزییەکی تێدا یە بۆ چارەسەرکردنی ماددە پەرستی و بۆ راپەراندن و ورە بەرزکردنەوی بەنوتیسرا ئیلی دژی سەتەم. پاشان ئینجیلی ناردو بۆ حەزەرەتی عیسا (علیه السلام)، گرنگی زۆری داو بە لایەنی رۆحی و گرنگی دان بە کاکلە ی نایین و خودا پەرستی پاشان کە عەقڵی نادەمیزادی پێگەیی و کامل بوو حەزەرەتی موحمەدی ﷺ کردە پێغەمبەر و قورئانی بۆ نارد، بۆ چەسپاندنی بنەمای حەق و عەدالەت و گرنگی دان بە لایەنی رۆحی و ماددی بە یە کەو، پێ داگرتن لە سەر گرنگی عیلم و زانیاری، بە کار ھێنانی عەقڵ و گرنگی دان بە گەشە کردنی، بەم جوۆرە ئیسلام یە کەم نایینیکی ئاسمانییە بناغە ی

ھەضارەتى بەتتېرو تەسەلى بۆ ئادەمىزاد داناۋە، شەرىئەت و ياساكانى ميانەپرەۋە ھەموو لايەننىكى ژيانيان بەرچاۋ گرتوۋە.

ئايىنەكانى تر بەكەلكى كۆمەلگايەك و دىت و بۆ ماۋىيەك گونجاۋە پەپرەۋىيان بىكرى، بەلام ئايىنى ئىسلام ئايىننىكى تېرو تەسەل و گشتگىرو گونجاۋە بۆ ھەموو گەل و نەتەۋىيەكە، بەكەلكى ھەموو رۆزگارنىك دى.

دەى كەۋابى ﴿فلا يناز عنك في الأمو﴾ بانە ھاۋچەر خانەت دەرىبارەى ئايىن كىشەت لەگەل نەكەن، بۆ ھەموو گەل و نەتەۋىيەك شەرىئەتتىكى تايىبەتى گونجاۋ بۆ نەو رۆزگارەى تى يدا ھاتوۋە ھەبۋە.

قورئانغان ناردۆتە خوارى ھەموو ئايىنەكانى تى نەسخ كردۆتەۋە چونكە دەۋرىيان بەسەر چوۋە بەكەلكى كارپىنكردن و پەپرەۋىيەى كردن نايەن، ستۆك بوون. كەۋابى نەتۆش نەى موھەممەد! دلگران مەبە بە كىشەۋ دەمە دەمىنى ئەۋانەى رەخنە لەپەيامەكەت دەگرن و بەرىمەرەكانىت دەكەن، باھەلۆيىست و كىشەۋ جىدالى ئەۋان نەتۆ لەرىيازى پىرۆزى خۆت لانەدا، لەسەر پەيامى خۆت بەردەۋام بەو سوورىيە لەسەر گەياندىنى بەخەلك، ﴿وادع الى ربك﴾ نەو كىشەكارو ھەلۆيىست خوارو بىرچەۋتەنەۋ كەسانى تىرىش بانگەۋازىيى بىكە بۆ رىيازى خودا، ھەموو ئادەمىزاد بانگ بىكە بۆ ئايىنى ھەق و راست، خۆت بەكىشەۋ دەمە دەمىنى ئەۋان ھەلەۋگىر مەكە. ھەلىيان بۆ مەپرەخسىنە موجدەلەت لەگەل دا بىكەن. سەرگەرمى بانگەۋازىيەى كردنى خۆت بە ﴿انك لعلى هدى مستقيم﴾ بىگومان تۆ نەى موھەممەد! لەسەر رىيازىتىكى راست و ھەقى، دۇنيابە لەراستى رىيازو پرۆگرامت، ھەركەسى شۆيىنت بىكەۋى دەگاتە مەبەست و، كامەرانى و سەرپەرزى دۇنياۋ قىيامەت بەدەست دىنى. ۋەكوۋ لەنايەتتىكى تردا دەفەرمۇى ﴿ولا يصدنك عن آيات الله بعد اذ انزلت اليك وادع الى ربك، ولا تكونن من المشركين﴾ (القصص/۸۷) نەمە رىيازى تۆيەۋ پابەندى بە ﴿وان جادلوك فقل: الله أعلم بما تعملون﴾ نەگەر ئەۋانە رويان

لەبەلگە دەلىلى راست وەرگىپراو رويان كرده كىشەو جىدال و دەمە دەمى،
 لەگەلئان پىدا مەچۆ، بەلكو بەكورتى بىرپەرۋەر كاتى خۆت بەجىدال بەفېرۆ
 مەدە. بەشىۋەى ھەرپەشەو ترساندىن بلى: خودا دەزانى چى دەكەن و
 ھەلۆستىستان چۆنە، ھەروا ناگادارى كردهو ھەلۆستى منىشە، رۆژى
 قىامت ھەركەس بەگوپرەى كردهو ھەلۆستى خۆى پاداش دەدرىتەو ھە
 تۆلەى لى دەسىرتىتەو: خۆت بەكىشەو جىدالەو ھەلەوگىر مەكە چۈنكە
 جەدەل و كىشە كاتىك سوودى ھەيە: كەلەكان نامادەباشى ھىدايەت
 وەرگرتن و دۆزىنەو ھەقىيان تىدا بى، بەلام نەگەر ئەوانە دلىان رەق بوو
 سوور بوون لەسەر كوفرو گومپاى، جەدەل و كىشە بى سوودە. پىتويست ناكا
 درىۋە بەجىدالەكە بەدى. وەكوو لەنايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿وان كذبوك
 فقل: لى عملى، ولكم عملكم، انتم بريئون مما اعمل، وانا بريء مما
 تعملون﴾ (يونس/۴۱) چۈنكە دواى ناراستە كەردنى ئەو ھەموو بەلگە
 ناشكرائانە جگە لەم جۆرە ھەرپەشە كەردنە ھىچى تر گونجاو نىيە پىيان
 بگوتى.

بۆيە دوا بەداوى ئەو ھەمى: ﴿الله يحكم بينكم يوم القيامة فيما كنتم
 فيه تختلفون﴾ واتە: پەرۋەردگار رۆژى قىامت ھۆكم و پىياري خۆى دەرەكە
 لەنىوان نىۋەى موسولمان و كافەرەكان دا دەرپارەى پىرو باۋەرۋ كاروبارى كەنىۋە
 تىيدا كەوتۈنە كىشەو. پاداش و سزاي ھەموولايەكتان يەكالا دەكاتەو،
 پاداشى بەھەشت بۆ خودا پەرستان و ناگرى دۆزەخ بۆ بى باۋەرۋان. جانەوكاتە
 دەزانن كى ھەقىقەت كى ھەلەيە، كى راست دەكاو كى درۆ دەكا!

بەكورتى و پوختى فەرمان بەپىغەمبەر ﷺ دەكا، ھەروا بەھەموو
 بانگخوازانى رىگاي تايىن و خودا پەرستى: كە بەردەوام بن لەسەر بانگەوازى
 كەردن بۆ شەرىعەتى پەرۋەردگار و تايىنى خودا پەسەند، ھىچ گۆى بەجىدال و
 دەمە دەمى كى كافرو بى پروايان نەدەن، چۈنكە بانگخوازانى ھەق رىگايان

رۆشنو ناشکرایمو داشیان سوارو به لگه یان به هیژه، پشتیان به هیزی خودا
قایم و پته وه.. وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿فلذلك قاعد واستقم كما
امرت، ولا تتبع اهواءهم، وقل امننت بما انزل الله من كتاب، وامرت لاعدل
بينكم، الله ربنا وربكم، لنا اعمالنا ولكم اعمالكم، لاحجة بيننا وبينكم، الله
يجمع بيننا واليه المصير﴾ (الشوری/۱۵).

نه بچار پهروهر دگار هه والی که مالی زانیاری خوێ ده دا بهرام بهر
دروستکراوانی، تهوه راده گهینهی: که زانیاری تهواوی ههیه به بونه وهر پیش
دروستکردنی و دوا دروستکردنی، ههروا زانیاری تهواوی ههیه به وهی کێ
شیاوی تۆله و سزایه! ده فرموی: ﴿الم تعلم ان الله يعلم ما في السماء
والارض﴾ نایا نه تانزانیه تهی پیغه مبهرا! تهی بیسهرا!؟

واته: زانیوتو ده زانی: که خودا زانیاری تهواوی ههیه به وهی له ناسمان و
زهوی دا ههیه، به نه ندازهی گهر دیلهیه که و که مترو زیاتریش ههچ شتیکی
له ناسمانه کان و زهوی دا لی ی گوم نابێ و ناگای له هه موو شتیکه، ته نانه ت
پیش نه وهی بونه وهریش بیته تاره وه، ههرا ناگاداری تهواوی ده ربارهی
هه موو شتی که هه به وه.

﴿ان ذلك في كتاب﴾ پهروهر دگار هه موو زانیارییه کی له له و حوله فوظ دا
نوسیوه و. چی روی داوه و چی رو ده دا تارۆژی قیامهت هه مووی له و کتیبه
گه ورهیه دا که ناوی له و حوله فوظه نوسیوه و چه سپاندویه تی، ﴿ان ذلك على
الله يسير﴾ بێگومان زانیاری تهواو و گشتی ده ربارهی هه موو شتی که، ههروا
به کالاکردنه وهی ناگامی بهنده کانی له رۆژی قیامهت دا له سهرا خودا ناسانه و
ههچ پییه وه ماندو نابێ.

برى کار پووچى موشریکه کان و ته ده ددا لیگردنیان بهوه

که بته کانیان بتوانن میشتیک دروست بکهن

و یَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ

اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ

مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾ وَإِذَا نُنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي

وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ

بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ ءَايَتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ

ذَٰلِكُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبَشِّرِ الْمَصِيرُ ﴿٧٢﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرْبَ مَثَلٍ فَاستَمِعُوا لَهُ ءَايَةُ الَّذِينَ

تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ

وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ

الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ءَإِنَّ

اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾ اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ

رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾ يَعْلَمُ
مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٧٦﴾

دوای نهوهی پهروهردگار نهوهی روون کردهوه: که خوی زاناو دانايدو ناگاداری هه موو شتيکه، نهجار نهوه روون دهکاتهوه: که عيبادهتکردنی موشريکهکان بو غهيري خودا شتيکی بي بناغوو بي بهلگيه، هيج بهلگيهکی عدقلى و نهقلیان بهدهستهوه نيه. نهوانه وئپرای گيلى و نهفامی خويان هدرکاتی ريگای راست و حدقیان نيشاندرا، نايه تی قورنانيان بهسهردا خوئندرايهوه، دهم و چاويان رهش هه لده گهړی و رقیان هه لده ستی و فسقل ده بن و خهريکن پهلاماری قورناغوئین و ناموژگاريکه رهکان بدن. بهلام باباش بزنان: نهوهی له قیامت دا تووشیان دی گهروهترو سامناکته.

نهجار دوای روونکردنهوهی نهوه: که نهو کافرانه جگه له خودا شتيک دهپه رستن هيج بهلگي عدقلى و نهقلی نيه لهسهر خودا يه تييان، باسی پرو پوچی بېرو باوهرو بوچونيان دهکا، نهوه دهچه سپيښی: که نهوانه نهفامو و نازانن گهوه يی خودا چونه. نهجار له باسی نيلاهيياتوه دهگويزيتموه بو باسی پيغه مبهرايه تی، نهوهش روون دهکاتهوه: که پهروهردگار له تاده ميزادو فريشته کهسانیک هه لده بوئری کهشیاو بن بو فرستاده یی و گهيانندی په نیامی خوی وه کوو له نايه تيکی تر دا دهفرموی: ﴿اللّٰهُ اَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ (الانعام/۱۲۴).

جا که لهوه پيش فرماني به پيغه مبهري ﴿کر﴾ کههل بو موشريکهکان نهړه خسيښی جیدالو ده مه ده می ی له گهل دا بکهن، نهجار پهرده لهسهر مهنه جی موشريکهکان هه لده داتهوه، خواری و پوچی و نهزانی «سته مکاریان

ده خاته رو، نه وه ده چه سپیتی.. که نه وانه بی به شن له یارمه تی دانی خوداو
کهس پالشتیان نیه. ده فهرموی:

۱- ﴿ويعبدون من دون الله ما لم ينزل به سلطانا، وما ليس لهم به علم﴾ نمو موشریکه نه فامانه عبادت له غهیری خودا بۆ شتیک ده کهن،
هیچ به لگه یه کی عه قلی و نه قلیان به دهسته وه نیه له سر راستی عبادت بۆ
کردنیا، په روه ردگار هیچ نیگا و سروش نه نار دۆته خواری عبادت بۆ
کردنیا به روه ا بزاندی. جا وه کوو به لگه ی نه قلی و بیستراویان به دهسته وه نیه
به لگه ی عه قلی. مه نظیقیشیان به دهسته وه نیه، که و ابو نه وان کویرانه
بتپهرستی ده کهن و لاسایی باوک و بایرانیان ده کهنه وه، نه قام و نه زانو
که و ده ن.

نه وانه عبادت بۆ چه ند بت و سه نه میك ده کهن، یان ئاده میزاد
ده پهرستن یان شهیتان ده کهنه ری نیشانده ری خویان، نه مانه هه موویان به تال و
پوچن له خودا وه یارمه تی نادرین، بی به لگه و ده لیلن. خرافات و پوچ و بی
بناغه ن! نه وانه به و هه لۆیست و بتپهرستییه یان ستم له خودی خویان ده کهن.
﴿وما للظالمین من نصیر﴾ نمو کاره ستمکارانه، له خودا وه یارمه تیده ریان
نیه، کهس نیه بتوانی نمو عه زابه ی له خودا وه بۆیان بریار درا وه لییان دوور
بغاته وه، نه هیلتی عه زابی خودا بیانگره ته وه.

۲- له هه موو شتیک سه یرو سه مه ره تر نه وه یه نه وان عبادت بۆ شتیک
ده کهن، که هیچ به لگه یه کی نیه له سر عبادت بۆ کردنی له هه مان کات دا
گوئی راناگرن بۆ بانگه وازی حق و راستی، هیچ نامۆزگاری و بانگه وازییه ک
قبوول ناکهن، به لکوو به بانگکردن و نامۆزگاری زیاتر شیلگیر ده بن و
سه رکهشی ده یانگری و پشت هه ل ده کهن نه وه تا ﴿واذا تلی علیهم آیاتنا
بینات تعرف فی وجوه الذین کفروا المنکر﴾ هه رکاتی نایاتی قورنان به سه ر
نهموشریکانه دا بخویندره ته وه، به لگه و ده لیلیان بۆ به یندره ته وه له سه ر تاک و

ته نهایی خوداو راستی پیغه مبرایه تی، دهم و چاویان رهش داده گیرسی و
 نیشانه ی رق و فسقه لییان پیوه دیاره و دلیان پر ده بی لمرق و کینه و چاویان لی
 ده چیته پشتی سهر، مووی جهسته یان گرژ ده بی. ﴿یکادون یسطون بالذین
 یتلون علیهم آیاتنا﴾ نزیکه هه لمه ت بۆ نهوانه بهرن کله قورنانه وه به لگه ی
 راست و دروستیان بۆ ده خویننه وه، ده ستیان بۆ درێژ ده کهن و خه ریکن
 پر کیشیان بکه نی و به زمانی درێژیان که زافیان لی ده کشتن، ته مه ش نیشانه ی
 نه وه یه: که دلیان به کوفرو بی دینی ده کو لی و هه لده چی و به رق و کینه سهر ده کا،
 نه فامی و سهر په قی و کوفرو بی دینی به سهر دل و ده رونیان دا زاله.

هه تا وایان لی هاتوه له تیمانه ی نانیان نا ئومید بی! چاره سهریان به تو
 نه کری، وایان لی هاتوه له پیغه مبرو موسولمانان یاخی بن!!!

﴿قل: أفأنبکم بشر من ذلکم؟﴾ ته ی موحه مه د! پییان بلی: نایا گو ی
 راده گرن تا هه وائتان بده می به خراپه ر لهو خه م و خه فه ته ی تووشتان دی به هوی
 خویندنه وه ی قورنانه به سهرتان دا؟ ته م رق و کینه ی ناو دلتان و نه و ناره حه تی ده ی
 له ئاموژگاری کردن و خویندنه وه ی قورنانه به سهرتان دا تووشتان ده بی
 له بهر امبه ر نه و عه زابه ی رۆژی قیامه ت تووشتان دی هه ر به هیج ده ژمی دردی،
 خه به رتان بده می به خراپه ر لهو ناخوشیه ی له دونیادا له نا کامی بانگه وازی
 کردنتان دا بۆ خودا په رستی تووشتان دی؟!

﴿النار وعدها الله الذین کفروا ویش المصیر﴾ ته ویش ناگری دۆزه خه:
 که خودا واده ی داوه به وانه ی کافرن بیباغاته ناوی و خراپه ترین شوینه .. ناگری
 دۆزه خ زۆر سامنا کتره و کوشنده تره له وه ی خو شه ویستانی خودای له دونیادا پی
 ده تر سینن، نه و ناگری خودا واده ی داوه: که به نسیبی نه وانه ی بکا: که کافرو
 خودا نه ناسن، به راستی دۆزه خ خراپه ترین سهره نجام و شوینی حه وانه وه یه بۆ
 کافر موشریکه کان. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿انها ساءت
 مستقراً ومقاماً﴾ (الفرقان/۶۶).

نه بچار په رو دگار موشریکه کان ناگدار ده کاته وه له سهر هیچ و پووچی
 بته کانیان و گیل و بی عه قلی نهوانه ی ده یان په رستن و به خودایان ده زانن،
 ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلَ فَا سْتَمْعُوا لَه﴾ نه ی ناده میزادینه!
 غوونه و مه ثعلیک هی تراوه ته وه گوئی بۆ بگرن، نمونه ی نه و بتانه ی نه فام و
 کافره کان عیباد ته یان بۆ ده کهن له جیاتی خودا، هی تراوه ته وه لی ی ورد
 بینه وه و حال و وه زعی نه و بتانه ته ماشا بکهن، تی یان بفکرن، جا که له وان
 حالی بوون و چاک ناسیتانن، نه وه حالی په رستکاره کانیان خراپ ته وه نه وان
 له بته کانیان هیچ و پووچ ترن، چونکه نه وان به دهستی خو یان دارو بت ده تاشن و
 ده یان کهن به خودای خو یان!!

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذَبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ﴾
 نهوانه ی ئیوه ده یان په رستن نه ی بته رستینه! جگه له خودا، توانای
 دروستکردنی می شیکیان نیه، ته نانه ت نه گهر هه موو په رستراوه کانتان کو
 بینه وه تی کرا کۆمه کی یه کتر بکهن و به هه مو انیان ناتوانن تاقه یه ک می ش
 دروست بکهن!

بیگومان دروستکردنی می ش به نیسبته غهیری خودا وه کوو
 دروستکردنی خوشتر و فیل و کهرکه دهن مه حاله. چونکه می ش وه کوو
 گیانله بهرانی تر نه و نه یینه سهر سوور په ینه ره ی تیدایه، که پی ی ده گو تر ی
 گیان، گیانیش نه یینه که هه موو مه خلوقات له ناستی دا ده سه پاچه و بی
 ده سه لاتن و هیچ کهس جگه له خودا نازانی گیان چیه و له چی پهیدا ده بی و چۆن
 په یوه ندی به لاشه وه ده کاو له کو یو دی. که و ابوو دروستکردنی هه موو
 گیانله بهر یه بۆ غهیری خودا وه کوو یه ک مه حاله، وه لی قورشان که له ناو
 گیانله بهر ان دا باسی می شی کردوه، چونکه بچکۆ له و هیچ و پووچ و قیزه ون و
 هه می شه له بهر چاوه، ده ی ده سه وه سانی له ناستی دروستکردنی نه و گیانله بهر
 هیچ و پووچه، زیاتر سی بهری بی توانی ده خاته زیهنه وه و پتر بی ده سه لاتنی

بته کان ده خاته رو تاتهو گیانله بهره گه ورانه! نه گهر ئیمه له کورده واری خۆمان
دا باسی بی دهسه لاتی کابرایه ک بکهین، ده لێین: (فلان کس میشی پی له تاو
ناکری) یان میشیکی پی ناکوژی!

ئه جار قورئان ههنگاوێکی گرن گتر ده هاوێژی و نمونه یه کی تری بی
دهسه لاتی ده هیئتیه وه ده فهرموی: ﴿وان یسلبهم الذباب شیئا لا یتنقدوه
منه﴾ ئه خودا درۆزانه هینده بی دهسه لاتی و دهسه وسانن ته نانه ت نه گهر
میش شتیکیان لی بفرپننی ناتوانن فرپندراوه که رزگار بکهین، جاته وه به خودا
زانراو په رستراوه نه گهر دارو به ردو ماده ی بی گیان بن، ئه وه ئاشکرایه
توانای ئه وه یان نیه نه گهر میش شتیکیان لی بفرپننی لی ی بسیننه وه، خو
نه گهر په رستراوه کان ئاده می و گیانله به ریش بن، دووباره ناتوانن شتیکی میش
لێیان دارپی لی ی بستیننه وه!

ته عبیری قورئان میشی هه لێژاردوه بۆ ئهم شویننه وه ئه وه ی به نمونه
هیئاوه ته وه، هه رچهنده ئه وه گیان له به ریکی قیزه ون و هیچ و پووچه، که چی
ویپرای هیچ و پووچی و که مبابه خیشی خه ته رترین نه خۆشی هه لده گری،
به قیمه ترین شت له ئاده میزاد ده رفیننی و ناتوانی به رگری له خۆی بکا به رامبه ر
هه لمه تی میش، چاوو بینایی له ئاده میزاد ده ستیننی، جاری واده بی گیانیان
لی ده ستیننی و کو تایی ژبانی زینده وه ره ده هیئتی!

میش هه لگری نه خۆشی سیل و تی فۆئیدو دوسنتاریا به چاو ئیشه ی
پیوه یه، که لێک میکروبی تری سامناکی پییه وه به هۆی ئه وه میکروبان وه چه ند
شتی گرن گکی خۆشه و یست له ئاده میزاد داده رپی و تازه ئه وه ی بردی لی ی
ناسه ندریتیه وه. بۆنی خۆش ده رفپننی، له شماغی و بینایی ده با ئه وه ی فراندی
تاز! ناگه رپته وه.

به لێ به هۆی پیشکه و تنی باری ته ندروستی و داو و درمان و پزیشکی
یه وه، هه ندی له ته ندروستی و له ش ساغی پهیدا ده ییتیه وه، وه لی ئه وه

تەندروستی و لەش ساغیدی پەیدا دەبێتەو شتیکی تازەیه و کۆنە فرێندراوە کە
نیه.

نەمەش راستییەکی ترە نوسلووبی قورئان بە کاری هێناوە، نیکخواری نەو
گیانلەبەرە هیچ و پووچەمی کردووە، خۆنەگەر بیگوتایە ((وان یسلبهم السباع
شیئاً لا یستغذوه منها...)) ناماژە ی هیژو توانای تیدا دەبوو، نەو کاتە
دەسەوسانی بت و صدەنەمە کانی بە باشی نەدەگەیاند! نەجار لە کۆتایی
دیمەنە کە دا نەم رستەیه دەهێنێ و بۆ زێدە دامەزراندنی وێنە کەو دەفەرموی:
﴿ضعف الطالب والمطلوب﴾ داواکار کە بت و صدەنەمە کانی بۆ گەڕاندنەوێ
نەو شتە ی لێیان فرێندراوە داوا لێکراو کە مێشە کەیه، یان داواکار
کە پەرستشکارە کەیه و داوا لێکراو کە بته کەیه هەردو لایان لاواز و دەسەوسان و
هیچیان لەباردا نیه!

نەمەش نەو پەری نەزانی و گێلی بته رستەکان نیشان دەدا، چونکە
بەر و ئالەت عیبادەتکار تەماعی کێشکردنی سوود و دوورخستەوێ زیانی
بە عیبادەت بۆ کراوە کە هەیه. دە ی بته رست هیچ سوودێکی لە بته کەوێ پی
ناگا، نەمەش نیشانی هیچ و پووچە بته کان و گێلی بته رستانە!

دە ی کەوابێ بەج عەقڵێک و بەج رویەک نەو بتانە دەکرێن بە هاوشانی
خودا لە عیبادەت بۆ کردن دا. بۆیه پەر و ڕەدگار جەخت لە سەر گێلی و نەفامی
بته رستان دەکاتەو دەفەرموی: ﴿ما قدروا الله حق قدره﴾ نەوانە وەکوو
پیویست خودایان نەناسیو، رێزیان بۆ خودا دانەناوە بە جۆرێک کە شایانی نەو
بێ، نەووەتا نەو بته بێ دەستەلاتانە یان کردون بە هاوشانی خودا؛ رێزو
تەقدیری شیاویان بۆ خودا دانەناوە، وازیان لە پەرستنی نەو خودا حەق و خاوەن
دەسەلاتە هێناوە، روویان کردۆتە پەرستنی نەو دارو بەردە هیچ و پووچانە:
کە دەسەلاتی مێشیکیان نیه!

﴿إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ بێگومان خودا به هیژو تواناو دسه لاتی، به هیژو توانای خۆی بوونه وهری هینا و ته دی. عهزیزو بالادهسته، هه موو شتیکی گهرنکه چ کردوه، هه موو شتیکی له ژێر دسه لاتی زه بوون بێ وه جه، زه لیل و که ساسه! که وابوو ههر نمو شیاوی عیبادت بو کردن و رێژ لێنان و په رستش بو کردنه!

به لێ نهوانه وه کوو پێویست خودایان نه ناسیوه و رێزو ته قدیریان لێ نهناوه، وه حال نهوانه هه موو کاتی ئاشاری دسه لاتی خودا ده بینن، ده ست په نگینی خودا له بوونه وهردا هه ست پێ ده کهن! که چی شتیکی ده کهن به هاوه ل و هاوشانی ته نانه ت می شیکیشی بو دروست ناکرێ، نه که ههر نمو به لکوو نه گهر می شیک شتیکیان لێ پرفیتی بۆیان ناگه رێژیتمه وه ناتوانن به رگری له خۆیان بکهن!

پاش باسکردنی تاک و ته نهایی خوداو چه سپاندنی صیفاتێ که مال و جه مال بو زاتی پاکێ، ده گوژیتمه وه بو سه رباسی پیغه مبه رایه تی و ده فزموێ: ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ﴾ واته: په ره وردگار له ناو فریشته دا هه ندیک هه لده بوژێرێ بۆنمه وی بیانکاته فرستاده ی خۆی و نیگا به رن بو پیغه مبه ران، له ناو ناده میزادیش دا که سانیک هه لده بوژێرێ بۆنمه وی بیانکاته ره وانه کراوی خۆی بۆ سه ر گه ل و نه تمه و ه کانی ناده میزاد، نه مه ش به ویست و ئیراده ی خۆی نه نجامی ده داو چۆنی بوێ و کسێ بوێ نمو هه لده بوژێرێ و ناوا ده نیترێ، که س نیه ره خنه ی لێ بگری و به ره له ستی بکا!

﴿إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ بێگومان خودا شنه وایه بو گوشتاری به نده کانی، زانا و بینایه پێیان و ده زانی کێ شیاوی پیغه مبه رایه تی و به که لکی هه لگرتنی نمو ئه مرکه په رژه دی.

﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ زانیاری ته وای به حال و چۆنیه تی فریشته کان و پیغه مبه ره کان به تایبه تی و ناده میزادان به گشتی، رابور و ویانی

ناگا لی یه داهاتوویان ده زانی، هیچ شتیکی که مو زۆر پچووک و گه وره
 ده رباره ی نموانی لی نهی نی نیه. وه کوو له شوینیکی تر دا ده فرموی: ﴿عَالَمُ
 الْغَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ (الجن/۲۶) هه موو شتیکی مه زنده
 کردوو و ژماردوو یه تی.

﴿وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ﴾ گه رانه وی هه موو شتیکی هه موو حوکم و
 برپاریتیک، هه موو فرمان و جله گرییه که له روژی قیامت دا هه ر بۆلای
 خودایه و که سی تر هیچی به ده ست نیه! که وابوو هه رنه و شیای عیبادت بۆ
 کرده، هه ر نمو خودای حه ق و راسته!!

فهرمان ■ حوکمه شه رعییه کانی په روه ردگار

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا
 رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾
 وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
 عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ
 الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ
 وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
 وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

دوای ئەوێ پەرورەدگار دەربارە ئیلاهیات دوا، ئەجار دەربارە
پێغه مبهرایەتی، بە شوێن ئەو دەا باسی شەریعت و حوکمەکان دەکا لە چوار
رووهوه.

١- دیاری کردنی فرمان پێکراوه کان؛ واتە موکە لە فەکان.

٢- جۆری نەرکەکان.

٣- ئەوێ داخوازی قبول کردنی ئەو فرمانانە: کە هەڵبژاردنی ئێوێ
موسوڵمانە بۆ ئەو تەکلیفانەو شەریعت و حوکمەکانیشی هەر شەریعت و
یاسای حەزرەتی ئیبراھیم و ئەو ناوی موسوڵمانی لی ناو، لە قورئان و باقی
نامە ئیسلامییەکانی تردا ئەو ناوەتان بۆ دانراوه.

٤- جەختکردنەوێ لەسەر تەکلیفەکان و بەو: کە فرمانی کرە بە نوێژ
کردن و زەکات دان و پشت بەستن بە خودا!

ئەم نایەتانیە فرمانی تەکلیفی پەرورەدگار و مەبەست لێیان
بە هێژکردنی پەيوەندی بە نەکانە بە پەرورەدگار و پالێتە کردنی دل و دەروونەو
جیهاد کردنە لە گەل دوژمن داو بنیاتنانی قەلای عەدالەتکاری کۆمەلایەتی
لە شەریعت و نایینی خودا دایە. دەفرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا
وَأَسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ، وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ ئەو کەسانە
پرواتان بە تاک و تەنهایی خودا هێناوه و ئیمانان بە پێغه مبهری ئیسلام
هێناوه، هەروا پرواتان بە زیندوو بوونەوێ رۆژی قیامت هەیە، نوێژە
فەرزە کانتان بە جی بێتن، رکوع و سوژدە ناو نوێژە کانتان بە پێک و پێکی
تەنجام بدەن، بە هەموو جۆرێک عیبادهتی خودا بکەن، هەرچی نەرکی
سەر شاتانەو بە عیبادهت دەژمێردری تەنجامی بدەن، هەول بدەن کردەو
وابکەن کە خودا لە خۆتان رازی بکەن، زیاد لە فەرزەکان زێدە خودا پەرستی
(نوافل) تەنجام بدەن، صیلە رەحم بە جی بێتن، خۆتان بە پەرەشتی بەرز نارایش
بدەن، هەرچی کاری چاکیه بیکەن، پەيوەندی نیتوان خۆتان و خەلکی تر

به باشی رابگرن و خودا له خۆتان مه په غیچینن! به لگهو له تا کام دا به مراد بگه و
به به هه شتی رازاوه شاد بین!

له سه ره تای نایه ته که دا فه رمان به خاوه ن باوه ران ده کا: به رو کوع و سوو جود
چونکه دوو رو کنی گرنگی نوێژن، له باتی نوێژ به کینایه رو کوع و سوو جود
هیئاوه، بۆنه وهی وینه یه کی ناشکرا به نوێژ به خشی، نوێژه که له دیمه نیکی
به رچاودا ده خاته روو، ته عبیری له م جوړه کاری گهریی زیاتره له سه ره دل و
ده روونه کان.

ئه جار فه رمانه که ده کاته گشتی و به شیوه یه کی یه کانگیری فه رمانه که
دووباره ده کاته وه، ناشکرایه فه رمان به عیبادت کردن له فه رمان کردن به نوێژ
کردن فراوانتره و هه موو فه رزه کان له خۆ ده گری هه روه ها هه مرو جم و جوو لیک و
کردارو گوشتاریک که به نده بۆ خودا نه نجامی ده دا، ده گریته وه هه موو جم و
جوو لیک نادهمیزاد له ژیا نی دنیادا ده تواندری بگریته عیبادت و به خودا
پهرستی حلیب بگری، به مه رجی دل لایه نی خودای تیدا به رچاو بگری،
ته نانه ت له ززه ت و خۆشی ژیا نی شی به عیبادت ده ژمی دردی نه گه ر یادی
خودای له سه ره بکاو بهو خواردن و له ززه ته مه به ستی خۆ به هیز کردن بی بۆ
طاعت و خودا په رستی!

سهیره موسولمان ناو ده خواته وه خواردنی خۆش ده خوا، گه شت و گوزار
ده کا، له گه ل حه لالی خۆی راده بویری... هتد. مه به ستی ره زامه ندی خودایه و
لایه نی خودای تیدا به رچاو ده گری و سوپاسی خودای له سه ره ده کا به چاکه و
حه سه نات بۆی ده نووسری و رۆژی قیامت پاداشی باشتی له سه ره
وه رده گریته وه. جا هه رکاتی تا و کۆمه لی موسولمان به م شیوه یه هه لئس و
که تیان کرد، له هه موو جم و جوو لیکیان دا مه به ستیان خودا بوو، په یوه ندییان
به خودا وه توندو تۆل بوو، ره وتی ژیا نیان راست ده بی، دلایان ده روونیان بار
به راستالی و خودا په رسته یه وه ده گری و ناماده باشی ته وه یان تیدا ده بی:

كه فەرمان به جیهاد و تیگۆشان و بهرگری له خۆ کردنیان ناراسته بکری. ده فەرموی: ﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ﴾ ئه ی موسولمانینه! ئه ی خاوهن باوه پان! له پیتناو گه شه کردن و بلاوکردنه ی ئایینی خودا دا تیگۆشن و ههول بدن په زامه ندیی خودا دهسته بهر بکه ن، جیهادیکی راستالانه و خاص نه نجام بدن، جیهادیك رییابازی تیکه لاو نه ی، لۆمه ی لۆمه کاران ژتوانیان نه کاته وه. جیهاد له پیتناو ئایینی خودا دا جیهاد له گه ل دۆژمن و له گه ل نه فس و له گه ل شهرو فساد دا ده گریته وه، هه لبه ته جیهاد دژی دۆژمن و بی پروایان به مال و به نه فس و به زوبان ده بی.

ئیمام ئه حمده و ئه بو داود و نه سائی و ئیبنو حه ببان و حاکم له نه نه سه وه رییایه ت ده که ن ده فەرموی: ((جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَالسَّنَّةِ)) جیهاد به زوبان به به لگه هیتانه وه راگهیاندن و بلاوکردنه ی ئاین دهسته بهر ده بی، جیهاد به نه فس به هه لگرتنی چه ك ده بی دژی دۆژمنانی خودا!

هه لبه ته جیهاد فەرزێ کیهاییه له سه ر موسولمانان، نه گه ر پرێکیان پیتی هه لسان له سه ر نه وانێ تر لاده چی به مه رجی مه به ست بپێکن و کاری پتویست نه نجام بدن نه گینا له سه ر هه موان واجب ده بی و نه فیری عام ده کری!

جیهادی نه فس و شهیتان نه صل و بناغه یه بۆ جیهاد دژی دۆژمنی رواله تی. جیهادی نه فس و شهیتان جیهادی گه وره یه، نه م جوړه جیهاده فەرزێ عه ینه و له سه ر هه مووان پتویسته، هه روه ها جیهاد دژی سه تمکار و بیدعه چی فەرزێ عه یینه له سه ر هه موو موسولمانێك و هه رکه سه به گۆتیه ی توانای خۆی! وه کوو له و فەرموده یه دا چه سپاوه: كه نه حمده و موسلیم و نه صاحب السنن له نه بو سه عدی خودرییه وه ﴿رِیَایه تی ده که ن، ده فەرموی: ((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

كەدە فەرمۇي: (حق جهاده) ماناي ئەمە نىيە جىھادە كە واتە نىجام بىدا زىياد لەتواناۋ ھىزى خۇي تىدا خەرج بكا بەلكوو مەبەست ئەۋىيە خالىسانەۋ دىسۆزانە تىپىكۆشە بۆ بەرز كۆرەنەۋى ئايىنى خۇداۋ پىشگىرى كۆردن لەنەخۇشىيە دەروونىيە كانۋ خۆ بەرز راگرتن لەبەرامبەر دەستكەۋتى ماددى ۋە كوو غەنىمەت ۋە بلاۋبونەۋى ناۋو شۆرەت. جىھاد خۇدا پەرسىتىيە ھىچ كاتىكىش ئايىنى ئىسلام زىياد لەتواناۋ دەسلەت داۋا لەموسولمانان ناكە ﴿لا يكلف الله نفساً الا وسعها﴾ (البقرة/۲۸۵) يان دەفەرمۇي: ﴿فاتقوا الله ما استطعتم﴾ (التغابن/۱۶).

ئەنجار پەرۋەردگار باسى فەرمان بەجىھاد رۈن دەكاتەۋە: كەسى جۆرە.
۱- ﴿هو اجتبا كم﴾ واتە: ئەي موسولمانىنە! پەرۋەردگار ئىۋەى ھەلبۇاردۋە لەناۋ ھەموو گەلۋ نەتمەۋە كان دا ئىۋەى بۆ ئەم ئەركە دەستىشان كۆردۋە رىزى لى ناۋن، گەۋرە تىرىن پىتغەمبەرى بۆ ناردۋون، رىكۋ پىك تىرىن شەرىعەت ۋە ياساى بۆ دىارى كۆردۈن، ئەمە رىز لىتەنى خۇدايە بۆ ئىۋە نابى لەبەرى رابكەن، دەبى بەشۈكرو سۇپاسەۋە ئەنجامى بەدن!

جىھاد ئەركىكە بەرەھمەتى خۇدا پەرۋىن كراۋە ﴿وما جعل عليكم في الدين من حرج﴾ پەرۋەردگار ھىچ كاتىك ئايىنى لەسەر ئىۋە تەنگ نە كۆرۋەتمەۋە ۋاى نە كۆردۋە نەتوانن ئەركە كانى ئەنجام بەدن، بەلكوو ۋاى دانائە لەھەموو روۋىيە كەۋە ھىزۋ تۈناناى ئادەمىزادى تىدا بەرچاۋ گىراۋە زىياد لەتواناى خۇي داۋاى لى ناكىرىۋ، ئەنجامدانى ئەركە كانى قورسايى يەكى ۋاىيان تىدا نىيە لەتوانادا نەبن..

ۋەلى كەدەلەين: تەكالىفى شەرىعى مەشەقەت ۋە ناخۇشى تىدا نىيە، ئەركە كانى ھىندە قورس نىن لەتوانادا نەبن ۋە نىجام نەدرىن. ئەگىينا ئەگەر ناپەھەتتىيان تىدا نەبى تەكلىف ھىساب ناكىرتىن، چۈنكە تەكلىف خۇي

له خوځى دا به نهر كيك ده گوترى: ناره حه تى تيدا بى و به شه نجامدانى ئينسان ماندو بى، به لام ماندو بونيك له توانا دا بى.

دياردهى ناسانكارى و هه لگرتنى حمره ج و ناخوشى و نهركى له توانا به دهر له هه موو بواره كانى عيبادهت داو له مامه له كردن و خواردن و خواردنه و ده به ناشكرا ده بيندرى، نه وه تا له عيبادهت دا دروسته له سه فمردا نوځى چوار ركاتى كورت بكرتتموه و كو بكرتتموه دوا بخړين و پيش بخړين، له كاتى ترس دا به راي هه ندئ له زانايان تمنا ركاتيك ده كرى، تمنانهت جارى واهيه كابرا ده توانى به پياده به سواري روى له روگه بى يان پشتى له كه عبه بى نوځ بكا، هه روه ها نوځى سووننهت له سه فمردا ده توانى روى له قيبه يان پشتى لى بى نوځه كانى بكا. نه گمر نه خوځ بوو نه ميتوانى نوځه كانى به ناسايى بكا ده توانى به دانى شتموه به راكشانموه له سمر تمنى شت يان به تيشاره و تاماره نوځه كانى بكا.

دهرباره روى روژووى ره مه زان نه گمر كابرا عوزرى هه بوو بهم جوړه له سه فمردا بوو، يان نه خوځ بوو، پير بوو، يان تافره تى دوو گيان بوو يان شيردهر بسو ده توانن روژه كه يان بشكيتن؛ هه نديكيان هر فيديه ده دهن و بهس، هه نديكيان : كه عوزره كهى نه ما ده يگر تتموه.

له كاتى پتويستى دا خواردن و خواردنموه حرام حلال ده بى. هه روه ها له بواري مامه له ش دا له بهر پتويستى و ناتاجى هه ندئ هه لس و كهوتى نادرست ره و ده بن.

هه روا بهم جوړه له زور بهى بواره كانى ژيان دا له بهر ناعيلاجى هه ندئ روخصهت و ناسانكارى دانراون بو سو ككردنى نهر كه كانى تايين، بويه پيغه مبهر ﷺ فمويه تى ۱ ((بعثت بالحنفية السمحة)) (رواه احمد عن جابر) هه روه ها پيغه مبهر ﷺ كه مه عاذو نه بو موسى ﷺ ناردن بو يه من

به فرمان پوهایی پیتی فرموون ((بشرا ولا تنفرا ويسرا ولا تعسرا)) أخرجه البخاری ومسلم.

قورتانیش له زۆر ئایهت دا ئه م مانایه دووباره ده کاتهوه، وه کوو ده فرموی: ﴿یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر﴾ (البقرة/١٨٥) یان ده فرموی: ﴿ربنا ولا تحمل علينا اصرأ کما حملته علی الذین من قبلنا﴾ (البقرة/٢٨٦).

٢- ﴿ملة ابيکم ابراهیم﴾ واته: ئه ی موسولمانینه! شوین شریعه تی پاک و راستی پیغه مبهری خۆتان بکهون و پابه ندی بن، شریعه تی ئیوه ش وه کوو شریعه تی بابه گهوره تان ئیبراهیم وه هایه له میان پوهی و پاک و خاوتنی و سه ماحهت و دووری له شیرک و خوارو خپچی دا!

مه بهست به (ملة) بنه ما سه ره کییه کانی باوه پ بنه ما سه ره کییه کانی شریعه تی پیغه مبهری ئیسلام و سه زه تی ئیبراهیم ﷺ یه ک شریعه تن، به لکوو هه موو شریعه ته کان له بنه ما سه ره کییه کانیاں دا یه کن. وه کوو له ئایه تیکی تر دا له م باره وه ده فرموی: ﴿شرع لکم من الدین وما وصی به نوحا والذی اوحینا الیک وما وصینا به ابراهیم وموسی وعیسی ان اقیموا الدین ولا تتفرقوا فیه﴾ (الشوری/١٣)

بوخاری و موسلیم و ئه بوداودو ئه حمه د ریوایه تیان کردوه: که پیغه مبهره ﷺ فرموویه تی: ((الأنبياء اولاد علالت)) پیغه مبهراں بیرو باوه پریان یه که، له بنه ما سه ره کییه کانی بیرو باوه پ دا یه کن، هه ر چه نده شریعه ته کانیاں جوداوازیان تیدا یه!

هۆی ناوه تانی میلله تی ئیبراهیم ﷺ به تاییه تی له بهر ئه وه یه: که لیک چونیکی ته واو هه یه له نیاوان ئایینی ئیبراهیم و ئایینی ئیسلام دا له باره ی میان پوهی و ئاسانکارییه وه هه روه ها چونکه زۆریه ی عه ره به کان له نه وه ی سه زه تی ئیبراهیم و زۆریان خۆش ده ویست، خۆشیستنی

داخوایی نه وهیه: پابه ندی شهریه ته که ی بن و شوین شهریه تی موحه ممه دیش
 ﷺ بکه ون، چونکه له ناوه رۆک دا شهریه تی حه زه تی موحه ممه د ﷺ، و
 شهریه تی حه زه تی ئیبراهیمه ﷺ یه که. جا چونکه حه زه تی ئیبراهیم
 ﷺ بابه گهره ی حه زه تی موحه ممه د ﷺ، به باوکی میلله ته که شی دانراوه،
 له ره وه: که پیغه مبه ر باوکی نه ته وه که یه تی.

۳- ﴿هو سماکم المسلمین من قبل﴾ **﴿فی هذا﴾** په ره ر دگار ناوی ناون
 موسوئمان، واته: خودای مه زن له کتیبه ناسانییه کانی پیشووداو له قورئان دا
 ناوی موسوئمانانی بۆ ئیوه داناووه ناوی ناون موسوئمان!

﴿لیکون الرسول شهیدا علیکم، وتکونوا شهداء علی الناس﴾ واته:
 له کاتیک دا ئیوه مان کردوه به ئومه تیکی میانه ره وه عه داله تکارو ناسراو
 به عه داله تخواز لای هه موو گهل و نه ته وه کان. بۆ نه وه ی پیغه مبه ر بیته شایه ت
 به سه رتانه وه، رۆژی قیامه ت شایه تی نه وه تان لی بدا: که په یامی خۆی پی
 گه یاندون و نه رکی سه رشانی خۆی نه نجام داوه. هه ره وه ها بۆ نه وه ی ئیوه ش
 ببه شایه ت به سه ر گهل و نه ته وه کانی ته ره وه: که پیغه مبه ر کانیان په یامی
 خودایان پی گه یاندون، نه رکی سه رشانی خۆیان به رۆک و پیکی نه نجام داوه.
 قبول کردنی شایه تی پیغه مبه ری ئیسلام ﷺ و شایه تی ئومه ته که ی له رۆژی
 قیامه ت دا زیده ریزی پیغه مبه ری له خۆ گرتووه شه ره ف و ریزی تیدایه بۆ
 گهل و نه ته وه که شی.

بۆیه ش شایه تی دانی ئومه ته که ی وهرده گیرێ چونکه موسوئمانان بر وایان
 به هه موو پیغه مبه ره کان هه یه جو داوازی ناخه نه ئیوانیانه وه.

ریوایه ت کراوه: که گهل و نه ته وه پیشینه کان ده هینن له گهل
 پیغه مبه ره کانیان دا، به پیغه مبه ره کان ده گوترێ ئایا ئیوه په یامی خۆتان
 گه یاندوه؟ ده ره موون به ئی پیمان راگه یاندون، نه ته وه کانی نینکاری ده که ن،
 ئومه تی پیغه مبه ر ده هینن شایه تی ده ده ن له سه ر ته وه: که پیغه مبه ره کان

په‌یامی خۆیان گه‌یانده. گهل و نه‌ته‌وه‌کان ده‌لێن: جا ئێوه له‌کۆی ئاگاداری
ئێمه بوون و چووزانن که‌ئێمه ئیمانان پێ نه‌هێنان؟ موسولمانه‌کان ده‌لێن:
خودا له‌کیتابی خۆیدا له‌سه‌ر زوبانی پیغه‌مبه‌ری خۆی نه‌و هه‌والانه‌ی به‌ئێمه
داوه.

جا له‌شوکرانه ژمی‌ری نه‌و ریزو قه‌دره‌ی به‌پیغه‌مبه‌ری ئێوه دراوه
به‌خۆتان دراوه: ﴿فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ﴾ نوێژه‌کانتان
به‌پرێک و پێکی بکه‌ن، زه‌کاتی مال و سامانتان بده‌ن، پشت به‌خودا ببه‌ستن
ده‌ست بگرن به‌به‌رنامه‌ی خودا، په‌پرهبی قورئان بکه‌ن. ئاگادری نوێژه‌کانتان
بن چونکه نوێژ په‌یه‌ه‌ندی نی‌وان به‌نده‌و خودایه، زه‌کات ده‌رکه‌ن چونکه
زه‌کات پاک‌که‌ره‌وه‌ی نه‌فس و مال و سامانه، چاکه‌یه‌که واجبه له‌سه‌رتان و
نیشانه‌ی هاریکاری براهه‌تی نی‌وان موسولمانانه. پشت به‌ستن به‌خودا، داوی
کۆمه‌کی کردن و یارمه‌تی دان له‌خودا نیشانه‌ی متمانه کردنه به‌په‌روه‌ردگار!
﴿هُوَ مَوْلَاكُمْ﴾ خودا سه‌رپه‌رشتکاری ئێوه به‌ ﴿فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ﴾
به‌راستی په‌روه‌ردگار باشت‌ترین سه‌رپه‌رشتکار و چاودێره، باشت‌ترین یارمه‌تیده‌رو
خاوه‌ن ده‌سه‌لاته!

به‌یارمه‌تی خودا رۆژی ۲۰۰۰/۵/۹

له‌پاکنووسنی جزمی ۱۷ کۆتایی سوره‌تی الحج بووه‌وه

(مه‌لا محمود)

۲۰۰۰/۵/۹

پیرستی بابته کان

لاپه ره	بابته
۳	سورتهی (الانبیاء)
۷	بئ ناگایی خه لک له حیساب و لیکۆلینه وهی روژی قیامته
۱۴	پهغه مبهەر ﷺ ئاده میزاده، وادهی خودا پاشگهز بوونه وهی تیدا نیه، قورئان نه صیحه ته
۲۰	هه ره شه کردن به عه زایی ریشه کیشکهر
۳۲	سه ره نه سکر دنی موشریکه کان و چه سپاندنی تاک و ته نهایی خودا
۴۱	سه ره نه سکر دنیکی تر بو موشریکه کان له سه ره نه وهی که له نایه تی بوونه وهر وورد نابنه وه
۴۹	مردنی هه موو گیانه له به ریک و هاتنی قیامته به ناگه هانی
۵۹	پارێزگاریی خودا بو ئاده میزادو عه داله تکاریی له حیساب دا
۶۶	جیروکی هه زره تی موسا ﷺ
	جیروکی هه زره تی ئیبراهیم ﷺ
۶۹	۱- دزایه تیکردنی به بته په رستی و بانگه وازی کردنی بو یه کتیه رستی
۷۵	۲- ده مه ده می و موحاده له له نیوان هه زره تی ئیبراهیم ﷺ و گه له که ی دا دوا ی روداوی شکاندنی بته کانیان
۸۰	۳- هه زره تی ئیبراهیم ﷺ بو ی دان و له ناگریش رزگاری بوو
۸۴	۴- چه ند نیه مه تیکی تر بو هه زره تی ئیبراهیم و ﷺ رزگار بوونی له گه ل (لوگ) داو چونیان بو خاکی شام
۸۷	جیروکی هه زره تی (لووگ) ﷺ

۸۹	سهه گوزشتهی چیرۆکی هه زهه تی نووح ﷺ
۹۰	سهه گوزشتهی چیرۆکی داوودو سوله یمان ﷺ
۱۰۰	سهه گوزشتهی چیرۆکی هه زهه تی نه یوب ﷺ
۱۰۴	چیرۆکی هه زهه تی نه یسماعیل و نه دیریس و نه لکیفل دروودی خودایان له سهه بی
۱۰۶	سهه گوزشتهی چیرۆکی هه زهه تی (یونس) ﷺ
۱۱۲	سهه گوزشتهی چیرۆکی هه زهه تی زهه کهریبا و هه زهه تی یه حیایه (سهه لامی خویان لی بیت)
۱۱۷	یهه کیهه تی داب و نهه یته نهه یمانیه کان و نهه گۆزانی داب و نهه یتی خودا لهه بوونهه و نهه دا
۱۲۳	حال و وهه زعی دهه گهه موسو لهه نهه کان لهه قیامهه تاو گۆزانی نهه یمان لهه رۆزهه دا
۱۳۳	هه زهه تی موحهه نهه دهه ﷺ پیغهه بهه ری رهه حهه تهه بو هه موو جیهان
۱۴۲	سورهه تی (الحج)
۱۴۵	فهه رمان بهه تهه قوا کردنی پهه روهه دهه گار
۱۴۹	دروستهه کردنی نهه دهه میزادو گزو گیا بهه لگهیه لهه سهه هاتنی رۆزی قیامهه ت و نهه نهه بوونهه وهه
۱۶۰	حال و وهه زعی نهه دهه میزادان؛ کیشهه و نهه یزاع و دهه دهه دهه می بیروا شیواوهه کان و پاداشتی خاوهن باوهه ران
۱۶۶	حالی نهه وانیهی نهه دهه لهه کو مهه کی کردنی خودا و پیغهه بهه رهه ﷺ نهه وهه میدن
۱۶۸	پهه روهه دهه گار هه موو گهل و نهه تهه وهه کانی لیك هه نهه دهه هاویرتی، هه رهه جی لهه بوونهه وهه دهه دهه دهه گهه دهه نهه دهه جی فهه رمانی خوادیه
۱۷۱	پاداشی کافرو خودا نهه یان لهه رۆزی قیامهه ت دا
۱۷۸	یهه ساغهه کردنی نهه دهه عبه لهه نهه دهه میزاد

۱۸۲	دیاری کردنی شوینی که عبه و فه رمان به چه ج کردن
۱۹۵	به گه و ره دانان و ریزگرتن له پوانه کانی خوداو شه عاثیره کانی
۲۰۳	ناوهینانی خودا له کاتی سه ریرینی قوریانی داو لی خواردن ولی به خشیانی
۲۰۸	پاریزگاری کردنی خودا له موسو لمانان و هوکاره کانی رهوا بوونی شهر
۲۲۱	په نند وهرگرتن له رودای له ناو جونی گه له پیشینه کان
۲۲۸	دیاری کردنی نه رکی سه رسانی پیغه مبه ر ﷺ
۲۳۰	پته ویی نیگای خودا بو پیغه مبه رو پاراستنی له شه یاتینی و چیرۆکی (الفرانیق)
۲۴۱	واده و به ئینی خودا به سه رخستی کوچکارانی جهنگاوهر و فیداکار به به هه شت
۲۴۴	بری به لگه له سه ر به توانایی خودا
۲۵۱	هه موو گهل و نه ته وه یه ک شه ریعه ت وریازیکی هه یه په یه روی ده کهن
۲۵۶	بری کار پووچی موشریکه کان و ته هه ددا لی کردنیان به وه که به ته کانیا ن بتوانن میشتیک دروست بکهن
۲۶۴	فه رمان و حوکه شه رعیه کانی په ره وردگار
۲۷۳	پیرستی بابته کان